

คำนำ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จัดให้มีการประชุมประจำปี 2552 เรื่อง "จากวิสัยทัศน์ 2570 ...สู่แผนฯ 11" เมื่อวันศุกร์ที่ 10 กรกฎาคม 2552 ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี เพื่อให้ทุกภาคส่วนในสังคมได้มีส่วนร่วมระดมความคิดเห็นต่อการกำหนดกรอบความคิด และทิศทางการพัฒนาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 สำหรับเป็นกรอบทิศทางการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ต่อไป

การประชุมประจำปีครั้งนี้ มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้นประมาณ 2,174 คน ประกอบด้วย ตัวแทนจากทุกภาคส่วนในสังคมไทย อาทิ คณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ นักวิชาการ สื่อมวลชน ภาคธุรกิจเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ภาคประชาชน ได้ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก และได้ร่วมกันให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดกรอบความคิดและทิศทางการพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 พร้อมทั้งเสนอแนะประเด็นการพัฒนาเพื่อดำเนินงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม

เพื่อให้ภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบถึงรายละเอียดสาระสำคัญของการประชุมประจำปีในครั้งนี้ สำนักงานฯ จึงได้จัดทำเอกสารรายงานสรุปผลการประชุมประจำปี 2552 ฉบับนี้ขึ้นเพื่อเผยแพร่ ซึ่งหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์กับผู้ที่เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วนต่อไป พร้อมกันนี้ สำนักงานฯ ใคร่ขอขอบคุณในความร่วมมืออย่างดียิ่งจากผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่าน ที่ได้ให้ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดกรอบความคิดและทิศทางการพัฒนาประเทศ ตลอดจนการเสนอแนะประเด็นและแนวทางการดำเนินงานให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม อันทำให้การประชุมในครั้งนี้บรรลุผลสำเร็จตามเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้ทุกประการ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

กรกฎาคม 2552

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
ส่วนที่ 1 รายงานสรุปผลการประชุมประจำปี 2552 ของ สศช.	1
เรื่อง จากวิสัยทัศน์ 2570 ...สู่แผนฯ 11	
ส่วนที่ 2 รายละเอียด และพิธีเปิดการประชุม	
- โครงการจัดประชุมประจำปี 2552 ของ สศช. เรื่อง จากวิสัยทัศน์ 2570...สู่แผนฯ 11	21
- กำหนดการประชุมประจำปี 2552 ของ สศช. เรื่อง จากวิสัยทัศน์ 2570...สู่แผนฯ 11	23
- คำกล่าวรายงาน :	26
โดย เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	
- คำกล่าวเปิดการสัมมนาและแสดงปาฐกถาพิเศษ :	28
เรื่อง ทิศทางการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืนของรัฐบาล	
โดย นายกรัฐมนตรี นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ	
- บทวิดิทัศน์ :	36
เรื่อง ทิศทางการพัฒนาประเทศ ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11	
ส่วนที่ 3 สรุปผลการนำเสนอและอภิปราย	41
เรื่อง แนวคิด ทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11	
ส่วนที่ 4 รายงานสรุปผลการประชุมกลุ่มย่อย	
กลุ่มที่ 1 : เรื่อง ความท้าทายหลังวิกฤตเศรษฐกิจโลก : โอกาสของประเทศไทย	52
กลุ่มที่ 2 : เรื่อง เศรษฐกิจสร้างสรรค์ : ทางเลือกเศรษฐกิจไทย	64
กลุ่มที่ 3 : เรื่อง ภาวะโลกร้อน : วิกฤต สร้างโอกาสการพัฒนา	74
กลุ่มที่ 4 : เรื่อง สถาปัตยกรรมทางสังคม : ทางเลือกใหม่ของคนไทย	89
กลุ่มที่ 5 : เรื่อง สัญญาประชาคม : พลังขับเคลื่อนสังคมสู่สมดุล	99
ส่วนที่ 5 สรุปผลความคิดเห็นผู้เข้าร่วมประชุมประจำปี 2552 ของ สศช.	113
ข้อมูลทั่วไป	

รายงานสรุป ผลการประชุมประจำปี 2552 ของ สศช. เรื่อง “จากวิสัยทัศน์ 2570...สู่แผนฯ 11”

1. ข้อเท็จจริง

1.1 สศช. ได้จัดให้มีการประชุมประจำปี 2552 เรื่อง “จากวิสัยทัศน์ 2570...สู่แผนฯ 11” ขึ้นเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2552 ณ ห้องแกรนด์ไดมอนด์บอลรูม ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี จ.นนทบุรี เพื่อเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศตั้งแต่เริ่มต้น โดยเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่างๆ ที่เข้าร่วมประชุมร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมกันกำหนดทิศทางและแนวทางการพัฒนาประเทศในระยะเวลาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555 – 2559) รวมทั้งแนวทางการผลักดัน ขับเคลื่อนประเด็นการพัฒนาที่สำคัญให้เกิดผลสัมฤทธิ์เป็นรูปธรรม ทั้งนี้ มีผู้เข้าร่วมประชุมประมาณ 2,174 คน ประกอบด้วย นักการเมือง ผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคม เครือข่ายองค์กรชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และสื่อมวลชน

1.2 การประชุม ในช่วงเช้า เริ่มด้วยการนำเสนอวิทัศน์เรื่อง “ทิศทางการพัฒนาประเทศ ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ” และต่อด้วยปาฐกถาพิเศษของนายกรัฐมนตรีเรื่อง “ทิศทางการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืนของรัฐบาล ” จากนั้น เป็นการนำเสนอและอภิปรายเรื่อง “แนวคิด ทิศทางการพัฒนาประเทศ ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ” โดยประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ดร.พณัส สิมะเสถียร) เป็นผู้ดำเนินการ อภิปรายเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ดร.อำพน กิตติอำพน) เป็นผู้นำเสนอ และมีผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านอภิปรายนำ ได้แก่ นายไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม ประธานมูลนิธิหัวใจอาสา รศ.นรนิติ เศรษฐบุตร ราชบัณฑิต ประธานสำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ดร.ณรงค์ชัย อัครเศรณี ประธานกรรมการบริหารและพัฒนาองค์ความรู้และประธานกรรมการธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย ส่วนการประชุมในช่วงบ่าย เป็นการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อร่วมกันให้ข้อเสนอแนะในรายละเอียด โดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มย่อยในหัวข้อเรื่องดังนี้

กลุ่มที่ ① : ความท้าทายหลังวิกฤติเศรษฐกิจโลก โอกาสของประเทศไทย

กลุ่มที่ ② : เศรษฐกิจสร้างสรรค์ : ทางเลือกเศรษฐกิจไทย

กลุ่มที่ ③ : ภาวะโลกร้อน : วิกฤติ สร้างโอกาสการพัฒนา

กลุ่มที่ ④ : สถาบันถาวรทางสังคม : ทางเลือกใหม่ของคนไทย

กลุ่มที่ ⑤ : สัญญาประชาคมใหม่ : พลังขับเคลื่อนสังคมสู่สมดุล

โดยแต่ละกลุ่มมีกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหนึ่งท่านทำหน้าที่เป็นประธาน มีผู้บริหาร สศช. เป็นผู้นำเสนอ พร้อมทั้งมีผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่างๆ ร่วมเป็นผู้อภิปรายนำ

1.3 ในการประชุมครั้งนี้ สศช. ได้จัดทำแบบสอบถามความเห็นของผู้เข้าร่วมประชุม ในประเด็นเรื่อง **“จากวิสัยทัศน์ 2570...สู่แผนฯ 11 ”** ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 53.72 เห็นว่าตนเองมีความรู้เกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาประเทศ และร้อยละ 61.90 มีความพึงพอใจในภาพรวมของการจัดประชุมประจำปี 2552 ของ สศช. โดยผู้เข้าร่วมประชุมได้ให้ข้อเสนอแนะประเด็นการพัฒนาเพิ่มเติมที่สำคัญๆ ได้แก่ การพัฒนาสังคมให้มีการปลูกฝังค่านิยมที่ดี มีจิตสำนึกสาธารณะ มีวัฒนธรรมไทย ควรรายงานผลการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง การวางแผนควรมียุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการเมือง

การจัดประชุมประจำปีสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ เพราะผู้เข้าร่วมประชุมระบุประโยชน์ที่ได้จากการประชุม คือ การนำความรู้ที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางพัฒนา ได้ความรู้เกี่ยวกับประเด็นการพัฒนาใหม่ๆ การได้ทราบทิศทางการพัฒนาประเทศของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 และได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผน สำหรับข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการจัดประชุมประจำปีของ สศช. ได้แก่ ควรเพิ่มกระบวนการรับฟังความคิดเห็นในภูมิภาค และระดับกลุ่มอาชีพต่างๆ ให้มากขึ้น ควรปรับปรุงการนำเสนอให้อ่านง่าย ควรมีการแจกเอกสารของวิทยากร และควรเผยแพร่เนื้อหาทั้งหมดของการประชุมผ่านสื่อต่าง ๆ ให้มากขึ้น

2. ข้อเสนอประเด็นวิสัยทัศน์ 2570...สู่แผนฯ 11

ดร.อำพน กิตติอำพน เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้นำเสนอว่าในการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 จะยังคงยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและวิสัยทัศน์ประเทศไทยปี 2570 ที่ภาคีภาคส่วนต่างๆ ได้ร่วมกันกำหนดขึ้นจากการประชุมประจำปี 2551 ของ สศช. สำหรับกระบวนการทำแผนฯ จะเริ่มตั้งแต่ปี 2552 โดยเริ่มด้วยการประชุมประจำปี 2552 นี้ เป็นการระดมความคิดเห็นในการกำหนดกรอบแนวคิดและทิศทางการพัฒนาประเทศและในระยะต่อไปจะเป็นการระดมความคิดเห็นเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ทั้งนี้การจัดทำเอกสารกรอบแนวคิด ทิศทางการพัฒนาประเทศในคราวนี้มีสาระสำคัญโดยสรุป ดังนี้

2.1 บริบทการเปลี่ยนแปลงในช่วงการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ที่ผ่านมา ได้แก่

- 1) ความเชื่อมโยงของเศรษฐกิจโลก** ของกลุ่มเศรษฐกิจต่างๆ ประเทศมหาอำนาจให้ความสำคัญกับกลุ่มอาเซียนมากขึ้น และสัดส่วนการส่งออกของไทยขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยในช่วงปี 2550-2551 มีอัตราการขยายตัวถึงร้อยละ 20-25 มาโดยตลอด
- 2) เทคโนโลยี** ซึ่งตอบสนองความต้องการของคนเข้าสู่สังคมเมืองมากขึ้น และมีการจัดสิทธิบัตรในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น
- 3) การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ** และเกิดโรคระบาดใหม่เพิ่มขึ้น
- 4) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** อาทิ การผันผวนของราคาน้ำมัน ปัญหาวิกฤตพืชอาหารและพืชพลังงาน

2.2 ผลการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในช่วงที่ผ่านมา พบว่า

ประเทศไทยมีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจระดับหนึ่ง ภาคการเงินมีความเข้มแข็ง แต่ทรัพยากรธรรมชาติยังคงมีปัญหาการแย่งชิงการใช้ทรัพยากร ในขณะที่สังคมยังเกิดความแตกแยกภายในประเทศ ปัญหาทางด้านการเมือง ปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทเข้าสู่เมือง เกิดการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตในชนบท และเกิดปัญหาการขาดความอบอุ่นในครอบครัว

2.3 ความเสี่ยงภายหลังจากวิกฤตเศรษฐกิจโลก ที่จะต้องคำนึงถึงในการจัดทำแผนฯ

11 ได้แก่ 1) การขยายตัวทางเศรษฐกิจของโลกหลังฟื้นตัวจะลดลงกว่าช่วงก่อนวิกฤติ แต่ภูมิภาคเอเชียจะมีบทบาทมากขึ้นในเศรษฐกิจโลก 2) การกำกับดูแลสถาบันการเงินเข้มงวดมากขึ้น 3) ความมั่นคงทางอาหารและพลังงานยังคงเป็นปัจจัยเสี่ยง 4) การว่างงานและความยากจนจะเพิ่มสูงขึ้น และการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ 5) เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำจะเป็นทั้งข้อจำกัดและโอกาสในการพัฒนา 6) การแข่งขันมีความรุนแรงมากขึ้น และการพัฒนาเทคโนโลยีจะมีความก้าวหน้าและสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น 7) ระบบเศรษฐกิจจะเปลี่ยนเป็นระบบทุนนิยมที่รับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น (CSR) 8) การกีดกันทางการค้ายังคงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการค้าเสรี และ 9) การเมืองของโลกเป็นแบบเสรีมากขึ้น และปัญหาด้านการก่อการร้ายยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง

2.4 ประเด็นทิศทางการพัฒนา ที่สำคัญได้แก่

(1) ด้านความท้าทาย และโอกาสของเศรษฐกิจไทย มีประเด็นยุทธศาสตร์คือ

1) สร้างความร่วมมือในภูมิภาค รวมทั้งพัฒนาและปรับโครงสร้างภาคการผลิต 2) พัฒนามูลค่าเพิ่มของสินค้าเกษตร อาหาร และพลังงานทดแทน 3) มุ่งสู่เศรษฐกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 4) ขยายภาคธุรกิจบริการดูแลผู้สูงอายุ การแพทย์และสุขภาพ และการท่องเที่ยวระยะยาว และ 5) ส่งเสริมความร่วมมือทางการผลิต การค้า การลงทุน การพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม และการลดความเสี่ยงทางการเงินกับประเทศเพื่อนบ้าน

(2) ด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ มีประเด็นยุทธศาสตร์คือ ด้านนโยบาย

กำหนดให้เศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นนโยบายให้ชัดเจน และพัฒนาควบคู่ไปกับเศรษฐกิจฐานความรู้ ดำเนินการอย่างเป็นบูรณาการ ปรับโครงสร้างการผลิตและบริการให้มุ่งสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ด้านปัจจัยสนับสนุนและสภาพแวดล้อม พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สภาพแวดล้อม การวิจัยและพัฒนา จัดหาแหล่งเงินทุน พัฒนาการศึกษ และสร้างบุคลากรวิชาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด การพัฒนาการตลาดให้ทันต่อคู่แข่งและการเปลี่ยนแปลงของโลก ปรับปรุงด้านกฎหมายเพื่อเอื้อต่อการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อใช้ในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน สร้างโอกาสให้กับผู้ประกอบการ และดำเนินการอย่างเป็นบูรณาการ ด้านกลไกการขับเคลื่อน สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยและพัฒนาเชิงลึกในสาขาเศรษฐกิจสร้างสรรค์และทุนวัฒนธรรม และมีการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

(3) ด้านโอกาสบนวิกฤตภาวะโลกร้อน มีประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) มุ่งเน้นการผลิตแบบคาร์บอนต่ำและใช้พลังงานทดแทน 2) สนับสนุนบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และบริการด้านสุขภาพ 3) พืชพันธุ์ และดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม 4) ใช้มาตรการสร้างรายได้จากการอนุรักษ์ 5) ปรับโครงสร้างภาคเกษตรไปสู่การผลิตที่ยั่งยืน 6) มุ่งนโยบายการใช้พลังงานสะอาดและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน 7) พัฒนาตลาดคาร์บอนเครดิต และ CDM และ 8) ใช้ประโยชน์จากการเป็นภาคีในประชาคมอาเซียน

(4) ด้านสถาปัตยกรรมทางสังคม มีประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) ปรับโครงสร้างในการพัฒนาทุนมนุษย์ที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ การศึกษา และการบริการทางด้านสุขภาพ 2) สร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาครัฐบาลในการกำหนดโครงสร้างทางสังคม 3) ปรับปรุงการศึกษาให้เชื่อมโยงระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน 4) สร้างความอบอุ่นในครอบครัว และ 5) ปรับเปลี่ยนค่านิยมและเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมต่างของคนในสังคม

(5) ด้านสัญญาประชาคมใหม่ มีประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) กระจายอำนาจในการบริหารจัดการให้กับชุมชน 2) สร้างกระบวนการให้ประชาชนมีส่วนร่วม 3) ปรับทัศนคติและสร้างค่านิยมของประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และการรับฟังความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ซึ่งเป็นพื้นฐานของประชาธิปไตย

3. สรุปความเห็นและข้อเสนอแนะของที่ประชุม

ผู้เข้าร่วมประชุมประจำปี 2552 ของ สศช. ส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยกับข้อเสนอของ สศช. “จากวิสัยทัศน์ 2570...สู่แผนฯ 11” โดยมีความเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อใช้พิจารณาประกอบการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ดังนี้

3.1 ความคิดเห็นโดยรวม

(1) กระบวนทัศน์ของการพัฒนา

(1.1) ให้ประชาชนเป็นเจ้าของเรื่อง และมีบทบาทสำคัญในการวางแผนและแก้ไขปัญหา การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมา มีการอภิวัฒน์หรือการปรับปรุงครั้งสำคัญ 2 ครั้ง คือ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 มีการเพิ่มเติมเรื่องการพัฒนาสังคมเข้าไปในแผน และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ที่มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนอย่างสูงมาก ซึ่งในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 นี้ น่าจะมีการอภิวัฒน์อีกครั้ง โดยการวางแผนที่ครอบคลุมทุกเรื่องอย่างบูรณาการ (ไม่จำกัดเฉพาะด้านเศรษฐกิจและสังคม) และให้ประชาชนเป็นเจ้าของเรื่อง และมีบทบาทสำคัญในการวางแผนและแก้ไขปัญหา

(1.2) ปัจจัยหลัก (กงล้อหลัก) ความสำเร็จของการพัฒนาสู่ความอยู่เย็นเป็นสุข ได้แก่ 1) ความมีสุขภาวะ ทางกาย ทางใจ ทางปัญญา ทางสังคม 2) ความดี ได้แก่ การทำสิ่งเป็นคุณ ไม่ทำสิ่งเป็นโทษ สร้างศักยภาพที่จะทำดี 3) ความสามารถ ในการคิด ในการทำ ในการ

จัดการ ดังนั้น การสร้างตัวชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนา จึงควรวัดผลที่แสดงว่ามีสุขภาวะ การมีความดี การมีความสามารถ เป็นสำคัญ

(1.3) ปรับกระบวนการทัศน์แผนพัฒนา ฉบับที่ 11 มุ่งการอยู่ร่วมกัน

ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ค่านิยม วัฒนธรรม แผนที่ผ่านๆ มามีกระบวนการทัศน์ของการแข่งขัน การพัฒนาเศรษฐกิจ และให้ความสำคัญกับการเติบโตในเชิงตัวเลขและการตอบสนองความต้องการ มนุษย์เท่านั้น แผนพัฒนา ฉบับที่ 11 ควรต้องก้าวไปอีกระดับหนึ่ง โดยควรปรับทั้งกระบวนการ ทัศน์ของแผนและผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย

(2) บริบทการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่สำคัญ

(2.1) ด้านเศรษฐกิจหลังปี 1989 โลกเข้าสู่เศรษฐกิจเสรีนิยมเต็ม

รูปแบบ ผลมาจากการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญซึ่งเกิดขึ้นในปี 1989 หลายเหตุการณ์ ได้แก่ สหภาพโซเวียต ถอนทหารจากอัฟกานิสถาน ทำให้กลุ่มตาลิบัน (Taliban) กลายเป็นกลุ่มการก่อการร้ายสากลขนาดใหญ่ ระบบอินเทอร์เน็ตทำให้พรมแดนทางภูมิศาสตร์โดยความสำคัญลง ก่อให้เกิด Cyber State การปราบปรามจลาจลที่เทียนอันเหมิน ทำให้จีนปรับสู่เศรษฐกิจระบบตลาด จนกระทั่งเป็น “Factory of the World” เวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชา ทำให้โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (GMS) มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจในภูมิภาค การทำลายกำแพงเบอร์ลิน ยุติ สงครามเย็น สหภาพโซเวียตล่มสลาย ประเทศสังคมนิยมหรือที่มี State Capitalism ปรับสู่เศรษฐกิจระบบตลาด

(2.2) วิวัฒนาการหลังปี 1989 จนถึงปี 2008 ทำให้ประเทศกำลังพัฒนา

มีบทบาทมากขึ้น ผลจากเหตุการณ์สำคัญในปี 1989 ดังกล่าว ส่งผลให้เกิดวิวัฒนาการที่สำคัญในช่วง ปี 1989 – 2008 ทำให้เศรษฐกิจโลกพึ่งการผลิตจากกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา และพึ่งตลาดรวมทั้ง บริการด้านการเงินจากประเทศตะวันตกเป็นหลัก สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป รวมทั้งกลุ่มประเทศ G7 มีอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจต่อโลกมากที่สุด กลุ่มประเทศในทวีปเอเชีย ตะวันออกกลาง BRIC เป็นกลุ่มอำนาจทางเศรษฐกิจกลุ่มที่สามของโลก การก่อการร้ายสากลเป็นกระแสการเมืองใหม่ เกิด ปัญหาโลกร้อน และความผันผวนของราคาน้ำมัน รวมทั้งราคาสินค้าโภคภัณฑ์และอาหาร และเกิด วิกฤตเศรษฐกิจ/การเงินโลกในปี 2008สำหรับประเทศไทย มีการเปิดเสรีทางการค้าทั้งพหุภาคี ทวิภาคี และภูมิภาค เปิดเสรีทางการเงิน ความพยายามให้เศรษฐกิจไทยมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ผลจำกัด ส่งผลให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากระบบการเงินในปี 1997-1998 และเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ อันเนื่องมาจากการพึ่งพาตลาดตะวันตกในปี 2008-2009

(2.3) หลังปี 2008 ประชาธิปไตยมีหลายรูปแบบและระบบเศรษฐกิจมี

การกำกับมากขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงในช่วงที่ผ่านมาดังกล่าว จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อ เศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทย โดยเกิดการล่มสลายของสถาบันการเงินขนาดใหญ่ในสหรัฐอเมริกา และสหรัฐอเมริกามีประธานาธิบดีคนใหม่ซึ่งมีนโยบายเน้นในเรื่องการสร้างความสมานฉันท์ ยังมี ประเด็นที่เป็นปัญหาด้านความมั่นคงและการเมืองของโลกปัจจุบัน และโลกเข้าสู่ยุคหลังตะวันตกนิยม

โดยตะวันตกลดความสำคัญลง การเมืองเป็นประชาธิปไตยหลายรูปแบบ เศรษฐกิจเป็นระบบตลาดที่ไม่เสรีเต็มที่ มีการกำกับในระดับประเทศและระดับโลก อำนาจของกลุ่มภูมิภาคตามทวีปและอำนาจของโลกมุสลิมมีมากขึ้น **สำหรับประเทศไทย** ควรสัมพันธ์พิเศษกับอาเซียน เอเชียตะวันออก กลุ่มสหภาพยุโรป ตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือ และเตรียมตั้งรับผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจโลก โดยใช้มาตรการทางการเงิน โดยกำหนดดอกเบี้ยต่ำ รักษาสภาพคล่องและการเข้าถึงสินเชื่อ และรักษาเสถียรภาพของค่าเงินบาท และมาตรการทางการคลัง โดยลดหรือรักษาระดับการเก็บภาษีอากร เพิ่มหรือเร่งรัดการใช้จ่ายภาครัฐเพื่อสังคมและการลงทุน เน้นการลงทุนเพื่ออนาคต มุ่งเน้นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ ลดการพึ่งพาตลาดตะวันตก สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการค้าและการลงทุนกับประเทศในเอเชีย ตะวันออกกลาง และแอฟริกา ตลอดจนสร้างความสมานฉันท์กับโลกมุสลิม

(3) กระบวนการ วิธีการ และกลไกในการวางแผน

(3.1) กำหนด ผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนา และโครงสร้างที่
เอื้ออำนวยต่อผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนา โดย **ผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนา** ได้แก่
 1) ประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเขตการปกครองส่วนท้องถิ่น 2) ประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะองค์กรหรือสถาบัน 3) ประชาชนและภาครัฐที่ร่วมกันดูแลจัดการประเด็นที่เห็นร่วมกันว่าสำคัญ
สำหรับ โครงสร้างที่เอื้ออำนวยต่อผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนา ได้แก่ การโอนอำนาจการจัดการพัฒนาพื้นที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างสมบูรณ์และบูรณาการ รวมถึงการมีจังหวัดที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ตามรัฐธรรมนูญ โดยยังคงมีผู้ว่าราชการจังหวัดพร้อมสำนักงานเล็กๆ มีหน้าที่ประสานนโยบายส่วนกลางกับ อบจ. และกลุ่มจังหวัด

(3.2) ให้กระบวนการวางแผนเป็นของประชาชนโดยภาครัฐมีส่วนร่วม
ร่วมและสนับสนุน โดยการจัด “สานเสวนาประชาชน” (Citizen Dialogue) ให้ครบทุกส่วนของประชาชนที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนา โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างจาก ประชาชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะองค์กรหรือสถาบัน และประชาชนและภาครัฐที่ร่วมกันดูแลจัดการประเด็นที่เห็นร่วมกันว่าสำคัญ ทั้งนี้ **ภาครัฐ** หมายถึง รัฐบาล ฝ่ายค้าน รัฐสภา หน่วยงานของรัฐ **ประชาชน** หมายถึง ชุมชนท้องถิ่น ชุมชนองค์กร ภาคธุรกิจ ภาควิชาการ ภาค ศาสนา ภาคประชาสังคม (Civil Society) องค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่ม ชมรม เครือข่าย **ภาครัฐมีส่วนร่วม** หมายถึง ร่วมในกระบวนการวางแผน ในการปฏิบัติตามแผน ในการวัดผลและเรียนรู้เพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และ **ภาครัฐสนับสนุน** หมายถึง สนับสนุนกระบวนการวางแผน การปฏิบัติตามแผน การวัดผล และสนับสนุนด้วยโครงสร้าง กลไก กฎหมาย นโยบาย มาตรการ และงบประมาณที่เหมาะสม

(3.3) เน้นการวางแผนในลักษณะ “เคลื่อนที่” (Moving Plan) ซึ่ง
 หมายถึง การทบทวนแผน (Review) หรือ “วางแผนใหม่” (Replan) ทุก 2 ปี พร้อมการ “เคลื่อนที่” ไปข้างหน้า 2 ปี โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ **1) แผนระยะสั้น** ระยะเวลา 2 ปี นับจากปัจจุบัน เน้นจุด

“คานงัด” สำคัญ 2) แผนระยะกลาง ระยะเวลา 6 ปี เน้นยุทธศาสตร์ (Strategy) และแผนงานสำคัญ (Program) และ 3) แผนระยะยาว ระยะเวลา 12 ปี เน้นผลสำเร็จสุดท้ายอันพึงปรารถนาพร้อมกันและทิศทางสำคัญในการบรรลุผลสำเร็จสุดท้าย

(3.4) แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ควรใช้โจทย์ใหม่ว่า “ทางออกของประเทศไทยอย่างยั่งยืนสู่สันติธรรม” โดยมีกระบวนการให้ประชาชนในระดับรากหญ้าเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น มีสิทธิ มีเสียง เพื่อให้เป็นสัญญาของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน (เป็นสัญญาของประชาชนที่ได้มาจากประชาชนอย่างแท้จริง) ซึ่งจะเกิดได้จากกระบวนการที่มาจากการสานเสวนากัน เกิดเป็นความเห็นสาธารณะที่มาจากประชาชนจริงๆ ไม่ได้มาจากความต้องการของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น

(3.5) ประเด็นของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ควรมีกระบวนการที่สังคมยอมรับ คล้ายกับกระบวนการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ 2540 ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนที่มีหลักการ มีการศึกษา มีองค์ความรู้ มีการเรียนรู้ร่วมกันจากทางวิชาการ โดยโครงสร้างการขับเคลื่อนเกี่ยวข้องกับคนทุกระดับ ตั้งแต่ส่วนย่อยในสังคมไปจนถึงระดับมหภาค ระดับประเทศ และเรียนรู้ร่วมกันไปเรื่อยๆ โดยไม่ต้องตั้งโจทย์ว่าจะขับเคลื่อนตามธงที่กำหนดไว้เท่านั้น เมื่อได้ประเด็นหรือสาระความรู้ใหม่ๆ เพิ่มเติมเข้าไป ก็จะได้สาระที่เป็นความต้องการเป็นประโยชน์ร่วมที่แท้จริง

(3.6) กลไกการขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ต้องมีการบริหารจัดการที่มีธรรมาภิบาล ทั้งภาคการเมือง ภาคราชการ และภาคเอกชนโดยภาคการเมืองต้องมีนักการเมืองที่ดี มีวิสัยทัศน์ที่ดี ภาคราชการต้องให้การสนับสนุนและส่งเสริมความร่วมมือกับภาคเอกชน (Public-Private Partnership) โดยปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้สนับสนุน (Facilitator)

(4) พัฒนาตัวชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนา ควรมีตัวชี้วัด “ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” ใน 4 ส่วน ดังนี้ 1) ชุมชน/เขตการปกครองส่วนท้องถิ่น 2) องค์กรที่คนมาทำงานหรือทำกิจกรรมร่วมกันในลักษณะองค์กรหรือสถาบัน 3) ประเด็นสำคัญที่ภาคประชาชนร่วมกับภาครัฐเห็นว่าสำคัญ และ 4) ระดับประเทศ

(5) ประเด็นเพิ่มเติมอื่น ๆ

(5.1) บทบาทของ สศช. ควรเป็นหน่วยงานที่ปลดการเมืองที่จะเข้ามาแทรกแซงการกำหนดทิศทาง และกรอบการตัดสินใจ โดยต้องกำหนดทิศทางของการพัฒนาให้ดี และระวังภัยคุกคามที่กำลังจะเกิดขึ้น นอกจากนั้น สศช. ควรเป็นผู้สนับสนุน โดยรวบรวมความรู้ของประชาชน และนำความรู้ที่เป็นรูปธรรมนั้นมาเผยแพร่ โดยให้สื่อทีวีของรัฐช่วยทำหน้าที่เผยแพร่ความรู้สู่สาธารณะ เพื่อให้ภาคีทุกภาคส่วนเข้ามาช่วยจัดทำแผนฯ และทำให้เป้าหมายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 เป็นรูปธรรมมากขึ้น นอกจากนี้ ควรให้มีหน่วยงานภายนอกมาเป็นผู้ประเมินผลการพัฒนาตามแผนฯ อีกทางหนึ่งเพื่อเป็น Check & balance ไม่ใช่ สศช. ประเมินเอง

(5.2) แผนพัฒนาฉบับที่ 11 ควรเพิ่มเติมประเด็นด้านการเมือง การทหารสศช. ได้เปลี่ยนแนวคิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมาเป็นการพัฒนาประเทศ ซึ่งเป็นแนวคิดที่เปิดกว้างและสามารถสะท้อนปัญหาต่าง ๆ ได้เกือบจะครบถ้วน แต่ยังคงขาดในเรื่องของการเมืองและการทหาร ซึ่งในแผน ฯ 11 น่าจะครอบคลุมแนวคิดหรือภาพกว้างที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเหล่านี้ไว้ด้วย เพื่อ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะดำเนินการในรายละเอียดต่อไป

(5.3) แผนพัฒนาฉบับที่ 11 ควรใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เพื่อสื่อให้สาธารณชนเกิดความเข้าใจว่า ทิศทางการพัฒนา กำลังจะดำเนินการในเรื่องใด และหากจำเป็นต้องใช้คำเหล่านี้ เช่น สถาปัตยกรรมทางสังคม อภิวัฒน์ สัญญาประชาคม จิตสาธารณะ ควรกำหนดนิยามให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้าใจตรงกัน

3.2 ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 11

(1) ความท้าทายหลังวิกฤตเศรษฐกิจโลก: โอกาสของประเทศไทย

ปัญหาของวิกฤตเศรษฐกิจโลกที่เกิดขึ้น ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศไทย และภายหลังจากที่เศรษฐกิจโลกผ่านพ้นวิกฤตไปแล้ว บริบทของเศรษฐกิจโลกจะเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเป็นทั้งโอกาส และความเสี่ยงที่ไทยต้องเผชิญ และต้องเตรียมพร้อมรองรับในระยะแผนพัฒนาฉบับที่ 11 โดยมีประเด็นสำคัญ ดังนี้

(1.1) การเติบโตของจีน และกลุ่มบริกส์ กับการค้าระหว่างประเทศและความร่วมมือกับอาเซียน การขยายตัวของเศรษฐกิจเอเชียที่มีจีนเป็นแกนนำได้เพิ่มความต้องการด้าน พลังงาน อาหาร และวัตถุดิบมากขึ้น นับเป็นโอกาสดีของอาเซียนในด้านการขยายตลาดการผลิตและส่งออก ประเทศไทยจึงควรมียุทธศาสตร์เชิงรุก (**Pro-active Strategies**) ที่ต้องร่วมมือกับกลุ่มประเทศอาเซียน เพื่ออาศัยเป็นพลังอำนาจต่อรองกับประเทศยักษ์ใหญ่ และเป็นตลาดแหล่งใหม่ให้แก่กลุ่มทุนไทย และควรพัฒนาระบบการเงินในประเทศเอเชียเพื่อให้สามารถพึ่งระบบการเงินของภูมิภาคเองได้ รวมทั้งมีระบบในการรักษาเสถียรภาพ คือ การดำรงเงินสำรองระหว่างประเทศ (**International Reserve**) ที่เป็นเงินสกุลเอเชียมากขึ้น นอกจากนี้ การทำการค้าเสรี FTA โดยรวม จะทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยดีขึ้น แต่ควรมีการศึกษาในรายละเอียดอย่างแท้จริง ถึงผลได้ผลเสียที่จะตามมา รวมทั้งต้องคำนึงถึงความพร้อมของชุมชน และผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมด้วย

(1.2) การพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสเพื่อรับมือกับวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยควรให้ความสำคัญกับการสร้างความแข็งแกร่งกับภาคเกษตร ตั้งแต่กระบวนการผลิต รวมไปถึงการขาย และการส่งออก ซึ่งจะเป็นผลไปสู่การเจรจาการค้าด้วย นอกจากนี้ ควรนำเรื่อง Food Industry มาทบทวนใหม่ในรูปแบบ Food package ที่สามารถเก็บและสำรองไว้ได้ รวมทั้งต้องขยายข้าวในเกรดต่างๆ ออกไปพร้อมกับข้าวที่คัดเกรดแล้วซึ่งมีอยู่จำนวนน้อยเพื่อแปรวิกฤตให้เป็นโอกาส

(1.3) การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโลกจะชะลอตัวลง เนื่องจาก

(1) การบริโภคของประชาชนลดลง โดยเฉพาะในประเทศที่พัฒนาแล้ว (2) นักลงทุน นักธุรกิจ รวมทั้งประชาชนทั่วไปกลัวความเสี่ยงมากขึ้น โดยเฉพาะนักลงทุนจากสหรัฐฯ และจากทวีปยุโรป (3) ปัญหาค่าเงินเหรียญสหรัฐฯ โดยหลายประเทศเริ่มไม่ไว้วางใจสหรัฐฯ ที่ต้องการให้ประเทศต่างๆ ดำรงเงินสำรองสกุลดอลลาร์สหรัฐฯ ไว้มากๆ อาจทำให้สหรัฐฯ พิมพ์เงินออกมามากและอาจทำให้เกิดเงินเฟ้อได้

(1.4) ปัญหาหนี้ ผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจส่งผลให้รัฐบาลก่อหนี้

สาธารณะเพิ่มขึ้น เพื่อช่วยพยุงภาคเอกชนและจ้างงานเพิ่ม ซึ่งอาจจะสร้างความผันผวนในตลาดพันธบัตรได้ (sovereign problem) หนี้เสียภาคเอกชนในระบบการเงินอยู่ในระดับสูงอาจทำให้ช่องว่างระหว่างดอกเบี้ยเงินฝาก/กู้ยืมกว้างมากขึ้น และสินเชื่อจะถูกจำกัดมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องในระบบเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ยังคงมีความเสี่ยงและความผันผวนของเงินสกุลดอลลาร์ เนื่องจากอาจจะมีการสร้างเงินเฟ้อขึ้นได้เพื่อลดหนี้ที่แท้จริง

(1.5) การบริหารงานของรัฐบาล การแทรกแซงระบบเศรษฐกิจโดย

นักการเมือง / ภาครัฐ ทำให้การบริหารจัดการขาดประสิทธิภาพและเศรษฐกิจจะขยายตัวช้าลง โดยเฉพาะการรับภาระหนี้แทนภาคเอกชนของรัฐบาลและธนาคารกลาง รัฐบาลจึง ให้ความสำคัญกับการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงระบบบริหารให้ทันสมัย เหมาะสมต่อภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาที่จะเกิดขึ้นในโลก และมีกลไกและระบบที่จะประสานกลยุทธ์ ในเรื่องต่างๆ เพื่อให้มีนโยบาย หรือทิศทางให้ทุกกระทรวงมีบทบาทในการดำเนินงานร่วมกัน

(1.6) ทรัพยากรธรรมชาติ กับการเติบโตทางเศรษฐกิจ การที่ประเทศ

กำลังพัฒนาขยายตัวมากขึ้น ทำให้ความต้องการใช้พลังงานเพิ่มขึ้นแบบก้าวกระโดด และสร้างแรงกดดันต่อพลังงานและทรัพยากร โดยระดับการสะสมคาร์บอนไดออกไซด์ในระดับวิกฤติอาจสั้นกว่า 15 ปี ดังนั้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ควรให้ความสำคัญมากขึ้นต่อปัญหาการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลง โดยเน้นแนวทางการพัฒนาที่สร้างความสมดุลระหว่างการขยายตัวทางเศรษฐกิจกับทรัพยากรธรรมชาติ และควรมีการสร้างองค์ความรู้ให้มากขึ้น โดยรัฐบาลควรจัดงบประมาณเพื่อศึกษาวิจัย ทั้งนี้ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ควรมีลักษณะเป็น small scale development ที่มุ่งการพัฒนาในระดับท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นกำหนดทิศทางและเป้าหมายการเติบโตของท้องถิ่นเอง นอกจากนี้ การจัดทำแผน หรือการจัดทำนโยบายในเรื่องเกี่ยวกับภาวะโลกร้อน ควรรวมปัจจัยในเรื่องของเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนเจ็บป่วย และผู้พิการไว้ในแผนฯ ให้มากขึ้น

(1.7) การจัดการปัญหาด้านอาหารและพลังงาน การพึ่งพิงพลังงาน

ทดแทนอาจนำไปสู่การเร่งปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ดังนั้น การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา ด้านการสร้างความมั่นคงด้านอาหารและพืชพลังงาน จึงต้องรอบคอบ โดยเฉพาะผลกระทบที่จะเกิดกับสังคมชนบทที่กำลังได้รับผลกระทบจากภาวะโลกร้อน ความแห้งแล้ง น้ำท่วม และแผ่นดินถล่ม ฯลฯ ตลอดจนควรพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสเพื่อรับมือกับวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศไทย

(1.8) ปัญหาผู้สูงอายุ ปัญหาผู้สูงอายุไม่ได้เกิดจากผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจ แต่เป็นปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อการให้บริการสวัสดิการของรัฐ สิ่งนี้จะเป็นปัญหาในอนาคต ในเรื่องการจัดสรรทรัพยากร ระหว่างลูกหลานของเราและตัวเรา

(1.9) การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ในการส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ควรมีการระดมความคิดเห็นระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน เพื่อนำประเด็นเสนอให้กับผู้แทนเจรจาทางการค้าระหว่างประเทศ นำไปเจรจาให้ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของนักธุรกิจ โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวกับห่วงโซ่อุปทาน และการย้ายห่วงโซ่อุปทานให้ มาสู่เอเชียเพื่อให้ผู้ประกอบการไทยได้รับประโยชน์จากห่วงโซ่อุปทานอย่างแท้จริง นอกจากนี้ การร่วมมือระหว่างชุมชนกับภาครัฐ ในเรื่องของชุมชนเข้มแข็งนั้นยังคงต้องส่งเสริมให้เกิดเป็นรูปธรรมมากกว่านี้ โดยเฉพาะโครงการที่อาจส่งผลกระทบต่อชุมชน ควรนำชุมชนมาร่วมวางแผนและกำหนดประเด็น

(2) เศรษฐกิจสร้างสรรค์ : ทางเลือกเศรษฐกิจไทย

เศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาที่จำเป็นต่อการปรับโครงสร้างการผลิตของประเทศให้เข้มแข็งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยได้อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ดังนี้

(2.1) ขอบเขตของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ที่ครอบคลุมเรื่อง มรดก ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของประเทศ ได้แก่ ศิลปะ และ โบราณวัตถุ ไร่แล้ว แต่ยังขาดแผนพัฒนามรดกวัฒนธรรมฯ อย่างเหมาะสมที่ครอบคลุมทั้งอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการหมูของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้ชัดเจนมากขึ้น เช่น เศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่เน้นด้านวัฒนธรรม อาทิ กาช่องเที่ยว นวดแผนโบราณ อาหารไทย เศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่เน้นด้านไอที และการใช้เทคโนโลยีปานกลาง อาทิ ภาพยนตร์ และศิลปะการแสดง และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีมาก อาทิ ซอฟต์แวร์ และเกมส์ที่อิงกับวรรณคดี สร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นเพื่อประโยชน์ทั้งเชิงเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

(2.2) ปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญ คือ 1) ต้องมีการศึกษา และเป็น การศึกษาที่ดี เพื่อสร้างบุคลากรให้มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถที่จะใช้ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ต้องมีระบบนวัตกรรมต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการพัฒนาความรู้ 3) ต้องมีสภาพแวดล้อมของเศรษฐกิจที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาความคิดใหม่ ๆ โดยเฉพาะเศรษฐกิจที่มีการแข่งขัน มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำธุรกิจและการลงทุน มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการปรับกฎระเบียบของภาครัฐให้เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และ 4) การให้คุณค่ากับทรัพย์สินทางปัญญา

(2.3) ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์

➤ พัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ควบคู่ไปกับการพัฒนา

เศรษฐกิจฐานความรู้ เนื่องจากองค์ความรู้และนวัตกรรมเป็นปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ที่จะนำไปเพิ่มคุณค่าให้กับทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่มีอยู่ เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ในภาคการผลิตให้มีเอกลักษณ์ เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ

» การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์บนพื้นฐานวัฒนธรรม

และภูมิปัญญาไทยกับการผลิต โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนา ความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐาน วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย เสริมด้วยเทคโนโลยี และโล จิสติกส์ในทุกภาคการผลิต การเชื่อมโยง ความคิดสร้างสรรค์ระหว่างภาคการผลิต เช่น ภาคอุตสาหกรรม เกษตรอุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ และควร ให้ความสำคัญกับภาคเกษตรมากขึ้น โดยควรมีการบูรณาการ งานวิจัยทางการเกษตรเพื่อการก้าวกระโดดในการสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์การเกษตร โดยเฉพาะวัตถุ ทางการเกษตรที่มีศักยภาพในการนำมาเพิ่มมูลค่าเชิงสร้างสรรค์ เช่น ข้าว และ สมุนไพร เป็นต้น รวมถึงควรมีการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ครบวงจรตั้งแต่ระดับต้นน้ำ เพื่อตอบสนองอุปสงค์โลกที่นิยม บริโภคผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นธรรมชาติมากขึ้น

» พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมให้เอื้อ

ประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการวิจัยและพัฒนา การ พัฒนาบุคลากรให้มีความคิดสร้างสรรค์ ให้สามารถตอบสนองความต้องการของภาคผลิต เช่น การวิจัย และพัฒนาซอฟต์แวร์ ควรมีมาตรการดึงดูดการถ่ายทอดเทคโนโลยี การพัฒนาคนในสาขาอาชีพ ตลอดจนการมีสมาคมวิชาชีพ เป็นต้น การส่งเสริมระบบนวัตกรรมของวิสาหกิจขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs) และอุตสาหกรรมชุมชน พร้อมทั้งจัดให้มีมาตรการกระตุ้นและแรงจูงใจเพื่อ ดึงดูดภาคเอกชนวิจัยและพัฒนาสินค้าเชิงสร้างสรรค์ การส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการตลาด รวมทั้งทิศ ทางการตลาดในการผลิตสินค้าสร้างสรรค์ในกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สนับสนุนความ ร่วมมือระหว่างภาคมหาวิทยาลัย สถาบันวิจัยของรัฐ ภาคอุตสาหกรรม และชุมชนซึ่งมีความรู้และภูมิ ปัญญาท้องถิ่นเรื่องวัฒนธรรม พร้อมทั้งส่งเสริมให้เกิดการประสานเชื่อมโยงกันระหว่างผู้บริโภค ผู้ออกแบบสร้างสรรค์ และผู้ประกอบการ เพื่อให้การสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าหรือบริการประสบ ความสำเร็จสามารถใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ได้ นอกจากนี้ ต้องกระตุ้นให้เกิดอุปสงค์ผลิตภัณฑ์ สร้างสรรค์ขึ้นในประเทศควบคู่กับการส่งเสริมผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์เพื่อการส่งออก โดยสนับสนุนให้คน ไทยผลิตและบริโภคสินค้าสร้างสรรค์ในประเทศให้มากขึ้น เช่น สื่อต่างๆ (Media) ภาพยนตร์ และเกมส์ ต่างๆ เป็นต้น

» การให้คุณค่าต่อทรัพย์สินทางปัญญาจากความคิด

สร้างสรรค์ โดยผลักดันการปรับเปลี่ยนทัศนคติของสังคมไทยให้ยอมรับและเคารพคุณค่าทรัพย์สิน ทางปัญญา พร้อมทั้งเร่งพัฒนาองค์กรและกลไกกำกับดูแลสินทรัพย์ทางปัญญาให้สามารถหนุนเสริม การขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(2.4) การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์

» การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ต้องดำเนินการอย่าง

จริงจังในเชิงรุกโดยกำหนดเป็นวาระแห่งชาติ โดยจะต้องมีแผนงาน งบประมาณ และหน่วยงาน รับผิดชอบที่ชัดเจนรองรับ ตลอดจนภาครัฐจะต้องลงทุนพัฒนาคนที่เกี่ยวข้องทางด้านเศรษฐกิจ สร้างสรรค์

➤ แผนและยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ต้องชัดเจนและมาจากกระบวนการมีส่วนร่วม โดยต้องกำหนดเป้าหมายที่ต้องการบรรลุ และตัวชี้วัดความสำเร็จที่จะเป็นเครื่องมือในการติดตามประเมินผล ซึ่งจะนำไปสู่การปรับแผนงานและการวางยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับสภาวการณ์ เพื่อให้ทุกภาคส่วนร่วมกันขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในประเทศไทยอย่างมีบูรณาการ และเกิดผลทางปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

➤ กลไกการขับเคลื่อนทำงานในลักษณะบูรณาการกับ

เครือข่าย ควรจัดตั้งหน่วยงานหลัก รับผิดชอบการพัฒนา เศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศ โดยตรง เพื่อจัดทำนโยบายและกำหนดกลยุทธ์ระดับชาติ ประสานงาน และบูรณาการกระทรวงและหน่วยงานสนับสนุนต่าง ๆ ที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ พร้อมทั้งพัฒนาเครือข่ายเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยอาจจัดตั้งในรูปแบบองค์กรมหาชนที่มีความยืดหยุ่นในการดำเนินการ และมีบุคลากรที่มีขีดความสามารถทำงาน

(3) ภาวะโลกร้อน : วิกฤต สร้างโอกาสการพัฒนา

ภาวะโลกร้อน นอกจากจะส่งผลกระทบต่อสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศที่นำไปสู่พันธุกรรมหลายประการที่หลายประเทศรวมทั้งประเทศไทยต้องปฏิบัติตาม จึงมีข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์เพื่อสร้างโอกาสให้ประเทศจากสถานการณ์ดังกล่าว

(3.1) ภาวะโลกร้อนในบริบทโลก ส่งผลกระทบ 6 ประการหลัก ได้แก่

(1) ระบบนิเวศในหลายพื้นที่จะอ่อนแอและเปราะบางมากขึ้น (2) พื้นผิวโลกเกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ (3) ลักษณะภูมิอากาศในเขตร้อนจะขยายเข้าไปในเขตอบอุ่นมากขึ้น (4) ไฟป่าและภัยธรรมชาติ เกิดขึ้นถี่ มีความรุนแรง และมูลค่าความสูญเสียเพิ่มขึ้น (5) ความมั่นคงด้านอาหารลดลง และ (6) คุณภาพชีวิตของประชากรลดลง อย่างไรก็ตาม หลายประเทศได้ตระหนักถึงแนวโน้มและผลกระทบดังกล่าว จึงมีการกำหนดความตกลงระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมในอนุสัญญาต่าง ๆ หลายฉบับ ได้แก่ ได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. 2535 และพิธีสารเกียวโต พ.ศ. 2540 เป็นต้น และได้หามาตรการป้องกันและบรรเทาผลกระทบจากภาวะโลกร้อนในหลากหลายรูปแบบตามสภาพเงื่อนไขของแต่ละประเทศที่แตกต่างกันไป เช่น กลุ่มประเทศแอฟริกาใต้ได้ให้ความสำคัญกับการรักษาความมั่นคงทางด้านอาหาร โดยการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิต เป็นต้น

(3.2) ภาวะโลกร้อนในบริบทการพัฒนาของประเทศไทย

➤ ภาวะโลกร้อนส่งผลกระทบต่อประเทศไทย 4 ด้านหลัก

ได้แก่ **ด้านกายภาพ** มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยสูงขึ้น ปริมาณน้ำฝนไม่แน่นอนและมีแนวโน้มลดลงในบางพื้นที่ ระดับน้ำทะเลมีปริมาณสูงขึ้น ลมมรสุมรุนแรงมากขึ้นส่งผลให้เกิดการกัดเซาะชายฝั่งรุนแรงขึ้น และระยะเวลาที่อากาศร้อนในรอบปีจะยาวนานขึ้น **ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** จะมีพื้นที่เสี่ยงภัยจากภัยพิบัติทางธรรมชาติที่ฉับพลันเกิดขึ้นบ่อยครั้งและรุนแรงขึ้น **ด้านเศรษฐกิจ** กระทบโดยตรงต่อมิติ

คุณค่า และมูลค่า รวมทั้งการแบกรับค่าใช้จ่ายในการป้องกันและบรรเทาจากผลกระทบ ได้แก่ ความมั่นคงด้านอาหารลดลง อุตสาหกรรมแปรรูปได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากวิกฤติบิทางเกษตรเสียหายและลดน้อยลง สร้างความเสียหายต่อแหล่งท่องเที่ยว และภัยพิบัติสร้างความเสียหายต่อระบบโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค รวมทั้งแรงกดดันจากการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการแข่งขัน ฯลฯ และ**ด้านสังคม** ได้ซ้ำเติมปัญหาความยากจนโดยเฉพาะครอบครัวเกษตรกรที่มีฐานะยากจนและไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง เกิดการอพยพโยกย้ายถิ่นและเปลี่ยนอาชีพก่อให้เกิดปัญหาสังคมและการบุกรุกพื้นที่ป่าเพิ่มขึ้น เกิดความเสี่ยงต่ออัตราการป่วยและการตายจากการระบาดของโรคอุบัติใหม่และโรคอุบัติซ้ำรุนแรงขึ้น ฯลฯ

» **ความก้าวหน้าในการแก้ไขปัญหาโลกร้อนของไทย** โดยได้ดำเนินการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนแม่บทภายใต้บทบาทและภารกิจของหน่วยงาน /องค์กร เช่น แผนบรรเทาภาวะโลกร้อนด้านการเกษตร 2551-2554 ยุทธศาสตร์พลังงาน แผนยุทธศาสตร์อนามัยสิ่งแวดล้อม 2551-2554 ยุทธศาสตร์แห่งชาติว่าด้วยการจัดการการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 2551-2555 ฯลฯ และดำเนินการเพื่อรับมือภาวะโลกร้อนอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งและฟื้นฟูระบบนิเวศทางทะเล การศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การศึกษาผลกระทบต่อภาคการผลิตที่สำคัญๆ รวมทั้ง กรุงเทพมหานครที่ได้ให้ความสำคัญและเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาภาวะโลกร้อนโดยกำหนดเป็นวาระกรุงเทพฯ (Green Agenda 2008) เป็นต้น

» **แนวโน้มในอนาคตที่ประเทศไทยต้องเผชิญ** ได้แก่ พันธกรณีข้อตกลงเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม ที่ผูกมัดมากขึ้น การกีดกันทางการค้าจากมาตรการแก้ไขปัญหาโลกร้อนเพิ่มขึ้น การย้ายฐานการผลิตคาร์บอนสู่ประเทศกำลังพัฒนา ความต้องการพลังงานของโลก สูงขึ้น และความมั่นคงด้านอาหารเกิดความสั่นคลอนเนื่องจากความต้องการสินค้าเกษตร/อาหารเพิ่มขึ้น มีความขัดแย้งพืชอาหาร - พืชพลังงาน ต้นทุนการผลิตอาหารและค่าเสียโอกาสการผลิตอาหารสูงขึ้น ฯลฯ

» **โอกาสของประเทศไทยบนวิกฤติ** ได้แก่ การปรับตัวของภาคอุตสาหกรรมสู่การผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การใช้พลังงานสะอาดและเพิ่ม ประสิทธิภาพการใช้พลังงาน ฯลฯ

(3.3) ข้อเสนอประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านภาวะโลกร้อน มี 5 ประการ ได้แก่

» **การปรับทิศทางการพัฒนาสู่สังคมคาร์บอนต่ำ** โดยปรับโครงสร้างการผลิตสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ ปรับระบบการคมนาคมขนส่งและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ใช้พลังงานอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ ปรับวิธีการวางผังเมืองใหม่ที่กลมกลืนกับระบบนิเวศและพัฒนาต้นแบบเมืองสีเขียวปรับพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่เน้นการใช้สินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

» **การพัฒนาบนฐานทรัพยากรชีวภาพ** โดยผลิตสินค้าและบริการจากฐานทรัพยากรชีวภาพที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์ฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ โดยบทบาทของชุมชน และ ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากกลไกตลาดคาร์บอนเครดิต PES และ REDD

» **การพัฒนาความปลอดภัยและความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน** โดย พัฒนา สนับสนุน และส่งเสริมความสมดุลด้านอาหารและพลังงาน และ ลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาวะภูมิอากาศของโลก

» **การสร้างองค์ความรู้วิจัยและพัฒนา และฐานข้อมูล** โดยสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของภาวะโลกร้อนและผลการเจรจาภายใต้พันธกรณีต่างๆ จัดระบบข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบของภาวะโลกร้อนและผลที่เกิดจากพันธกรณีต่างๆ และเผยแพร่องค์ความรู้สู่สาธารณะ ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อนำไปสู่นวัตกรรมบนพื้นฐานภูมิปัญญาไทย และ ศึกษาวิจัยตลาดคาร์บอนเครดิตทุกรูปแบบเพื่อสร้างโอกาสหารายได้ให้กับผู้ประกอบการไทย

» **การสร้างศักยภาพในการเจรจาระหว่างประเทศ** โดยสร้างความเข้าใจในพันธกรณีทั้งผลประโยชน์และผลกระทบ ศึกษารายละเอียดพันธกรณีระหว่างประเทศและกำหนดท่าทีเจรจา ที่เกิดประโยชน์ต่อการปรับตัวของไทย และเสริมสร้างเทคนิคการเจรจา และสร้างแนวร่วมเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในเวทีการค้า การลงทุน และสิ่งแวดล้อม

(4) สถาปัตยกรรมทางสังคม : ทางเลือกใหม่ของคนไทย

มีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า การพัฒนาประเทศและสังคมที่ผ่านมาให้หันหน้าไปอยู่ที่เศรษฐกิจมากกว่าสังคม มนุษย์เป็นเพียงปัจจัยการผลิตประเภทหนึ่งของระบบเศรษฐกิจ ในขณะที่ความสามัคคี วิถีชีวิตแบบชาวพุทธ ฯลฯ มีความสำคัญลดลง ซึ่งส่งผลให้โครงสร้างสังคมอ่อนแอ ครอบครัวไม่อบอุ่น ชุมชนไม่เข้มแข็ง คนละเลยจากศีลธรรม จิตอาสาเสื่อมลง และสถาบันศาสนาถูกลดความสำคัญ สำหรับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 จึงให้ความสำคัญกับประเด็นกรอบแนวคิดพื้นฐาน ทิศทางและแนวทางการพัฒนา ตลอดจนกลไกการขับเคลื่อน ดังนี้

(4.1) **แนวคิดพื้นฐานการพัฒนาสังคมให้มั่นคงต้อง** ให้ความสำคัญสูงสุดกับ 1) การพัฒนามนุษย์ โดยเศรษฐกิจเป็นเพียงปัจจัยหนึ่งที่เกื้อหนุน พัฒนาให้มนุษย์เติบโตได้ดี และอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข 2) ทุกฝ่ายควรมีส่วนร่วม โดยภาครัฐเป็นผู้สนับสนุน ส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชนแก้ไขปัญหาเอง 3) ควรมีศาสนา วัฒนธรรม เป็นรากฐานของสังคม ยึดมั่นหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และใช้ระบบสหกรณ์ในการสร้างความมั่นคงของสังคม

(4.2) **ประเด็นเชิงยุทธศาสตร์การ สร้างสถาปัตยกรรมทางสังคมให้มีความสำเร็จ** มีองค์ประกอบและเงื่อนไขสำคัญๆ ดังนี้

➤ **ปรับสภาพแวดล้อมทางสังคมให้มีคุณภาพสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน** สร้างระบบการจัดการที่เอื้อให้ชุมชนมีพื้นที่ (Area) มีวิถีชีวิต (จิตวิญญาณและลมหายใจ) โดย 1) ได้รับการฟื้นฟูพื้นที่ที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชนที่ครอบคลุม พอเพียงและมีคุณภาพ 2) การกระจายทรัพยากรและความมั่งคั่งอย่างเป็นธรรม 3) การสร้างระบบหลักประกันในเชิงของสวัสดิการสังคมโดยมีวัดเป็นศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (one stop service) และ 4) เสริมปัจจัยการผลิตขั้นพื้นฐานที่สมบูรณ์ เช่น ดิน น้ำ เป็นต้น

➤ **ออกแบบสังคมสังคมโดยวางเสาเข็มในระดับฐานรากให้เข้มแข็ง โดย**

▶ **สร้างสังคม/ชุมชนให้ยึดมั่นคุณค่า/ ค่านิยมหลัก (core value) ของสังคม หรือการวางเสาเข็ม 7 ประการ** คือ 1) ความซื่อสัตย์สุจริต และยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม 2) ค่านิยมประชาธิปไตย การเคารพความเห็นที่แตกต่าง การเคารพสิทธิเสรีภาพคนอื่น ไม่ละเมิดสิทธิคนอื่น 3) การเคารพกฎหมาย การใช้หลักกฎหมาย หรือกติกาของสังคมที่เป็นธรรม 4) การสร้างค่านิยมของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผ่านการกระทำ และสามารถปรับตัวเองโดยใช้ปัญญา 5) มีวิถีไทย เช่น ความเอื้ออาทร การดูแลซึ่งกันและกัน ความผูกพันฉันญาติมิตร และความเป็นพี่น้อง 6) การทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และ 7) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

▶ **สร้างสถาบันหลักของของสังคมเป็นหน่วยปลูกฝังคุณธรรม ศีลธรรม ค่านิยม หรือตอกเสาเข็มให้เข้มแข็ง** กำหนดวิธีการและสาระที่ต้องดำเนินการดังนี้ 1)ระบบการศึกษา พัฒนาหลักสูตรให้เสริมสร้างคุณค่าและค่านิยมที่ดีงาม 2) สถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นหน่วยเล็กที่สุดในสังคมให้มีคุณธรรมสูงสุด 3)สถาบันศาสนาจะเพิ่มบทบาทให้เป็นผู้ช่วยตอกเสาเข็มให้ยังลึกในสังคม

▶ **กำหนดบทบาทผู้มีส่วนร่วมให้ชัดเจนเป็นการวางคานให้บ้านมั่นคง** มี 4 กลไก (Actors) ที่สำคัญ คือ 1) ภาครัฐ รวมถึง องค์กรปกครองท้องถิ่นทั้งหมด ที่จะต้องยึดโยงค่านิยมหลัก (Core Value)ให้อยู่ในสังคม 2) ภาคเอกชน (Private Sector) ที่ควรมีกระบวนการดูแลตนเอง มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสร้างแรงจูงใจส่งเสริมคนดี 3) ครอบครัว และ 4) ภาคประชาสังคมและชุมชนจะเป็นภูมิคุ้มกันที่สำคัญในการรักษาปกป้อง ระบบสังคม กติกาทางสังคมที่ต้องสนับสนุนคนดี (Social Support) ลงโทษคนไม่ดี (Social Challenging)

➤ **กำหนดองค์ประกอบของสังคมที่พึงปรารถนา** ซึ่งควรประกอบด้วย 2 มิติ 1) พัฒนาระบบการผลิต(ห้องทำงาน) คือ ปัจจัยการผลิตทั้งหมด ทุน ที่ดิน น้ำ แรงงานที่มีคุณภาพ ทักษะ ความรู้ เทคโนโลยี การจัดการ ภูมิปัญญา ระบบโลจิสติกส์ โดยมีคาน 3 คานที่สำคัญคือ การพัฒนาประสิทธิภาพ การสร้างนวัตกรรมใหม่ การทำให้เกิดคุณภาพ และ 2) พัฒนาสังคมให้มีคุณภาพและมีความสุข(ห้องพักผ่อน) โดยสร้างหลักประกัน และการให้บริการที่มี

คุณภาพ เช่น การออมยามชรา การจัดสรรทรัพยากรแก่คนที่เข้าไม่ถึง/ไม่มีโอกาส โดยมีปัจจัยสนับสนุนให้ระบบเดินได้คือ คุณธรรม จริยธรรม ความเอื้ออาทร (Share and Care)

» สร้างระบบภูมิคุ้มกันของสังคมหรือหลังคาบ้าน

ประกอบด้วย 1) ความดีงาม ศีลธรรม 2) กฎหมายที่เป็นธรรมและทันสมัย ปกป้องดูแลทุกคนให้อยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข 3) กระบวนการยุติธรรมที่ทำให้คนรู้สึกว่าได้รับการปฏิบัติเสมอ 4) การปกครองหรือรัฐบาลที่มีธรรมาภิบาล นักการเมืองที่มีธรรมาภิบาล และ 5) กติการ่วมกันของสังคม (Social Contract)

(4.3) กลไกและกระบวนการขับเคลื่อนต้องดำเนินการ โดยชุมชน

หมู่บ้าน ตำบล เป็นหลัก การดำเนินงานทั้งการวางแผนพัฒนา การพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาเยาวชน และการดำเนินธุรกิจได้ด้วยตนเอง โดยมีองค์กร/คณะกรรมการที่มาจากประชาชน สถาบันการศึกษา เครือข่ายภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน เป็นผู้สนับสนุน โดยมีแนวทางดำเนินงานที่สำคัญๆ คือ 1) พัฒนารากฐานของชุมชนให้เข้มแข็งทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน สร้างผู้นำชุมชน และปลูกฝังจิตอาสาพัฒนาโดยยึดหลัก บ-ว-ร 2) สนับสนุนการจัดตั้งองค์กรประชาชนระดับหมู่บ้าน เช่น คณะกรรมการหมู่บ้านที่มีองค์ประกอบด้วยเพศหญิง เยาวชน และผู้สูงอายุด้วย องค์กรเยาวชนบริการหมู่บ้าน เป็นต้น 3) ปรับบทบาท พระพุทธศาสนาสู่เชิงรุกและการปฏิบัติ โดยเปลี่ยนบทบาทของพระสงฆ์จากการเป็นผู้เทศนาสั่งสอน มาเป็นผู้ให้คำปรึกษาในการแก้ไขปัญหาและ 4) สร้างตัวชี้วัดทางสังคมที่ทำให้การเมืองต้องรับผิดชอบ เหมือนกับตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจ เช่น บาปมวลรวมประชาชาติ

(5) สัญญาประชาคมใหม่ : พลังขับเคลื่อนสังคมสู่สมดุล

ที่ประชุมมีความเห็นว่าจะต้องมีความชัดเจนในนิยามของสัญญาประชาคม ตลอดจนประเด็นสำคัญๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การพัฒนาประชาธิปไตย ธรรมาภิบาล เป็นต้น โดยต้องอยู่บนพื้นฐานของค่านิยม และวัฒนธรรมของสังคมไทย รวมทั้งมีข้อเสนอประเด็นเชิงยุทธศาสตร์ และการขับเคลื่อน ดังนี้

(5.1) การให้คำนิยามประชาธิปไตยและวัฒนธรรม

» ประชาธิปไตยและวัฒนธรรมต้องมีความหมายและ

ขอบเขตที่ชัดเจน คำว่า “ประชาธิปไตย” และ “ธรรมาภิบาล” ที่ปรากฏในวิสัยทัศน์ประเทศไทยปี 2570 ควรมีความชัดเจนว่า คืออะไร อย่างไร มีความหมายและขอบเขตครอบคลุมในเรื่องอะไรบ้าง เป็นประชาธิปไตยแบบตัวแทน หรือแบบมีส่วนร่วม ธรรมาภิบาล คืออะไร อย่างไร หลักการสำคัญที่สุดของธรรมาภิบาลคืออะไร เพื่อให้การดำเนินการไปถึงจุดหมายที่ต้องการได้ ที่ผ่านมามีการพูดเรื่องการสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลกันมาแล้วแต่สังคมไทยยังไม่เข้าถึงและไม่เข้าใจอย่างแท้จริง เป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาในการสร้าง ต้องรณรงค์และปลูกฝังอย่างต่อเนื่องจริงจึงจะเกิดขึ้นได้

➤ ความขัดแย้งในสังคมไทยสมัยใหม่จะมีเพิ่มขึ้นอย่าง

ต่อเนื่อง เพราะความคิดเห็นของกลุ่มคนในสังคมมีความต้องการที่แตกต่างหลากหลายมากขึ้นตาม กระแสการพัฒนาภายใต้ กระแสโลกาภิวัตน์ ต่อเรื่องอัตลักษณ์ ค่านิยม บุคลิกภาพ ที่อยู่อาศัย อาหาร การกิน การแต่งกาย ของคนไทยที่เปลี่ยนไป ประกอบกับระบบการปกครองแบบ ประชาธิปไตย สมัยใหม่เป็นประชาธิปไตยที่มีสาระส่งเสริมความขัดแย้ง ทั้งในเรื่องนโยบาย การตัดสินใจ รวมทั้ง ความขัดแย้งการประชุมในสภา ดังนั้น ความขัดแย้งจะเป็นเรื่องปกติและอยู่คู่กับสังคมสมัยใหม่อย่างต่อเนื่อง และเพิ่มมากขึ้น

(5.2) แนวคิดและความหมายของสัญญาประชาคม

➤ แนวคิดเรื่องสัญญาประชาคม (Social Contract) ของ

จอห์น ล็อก และรุสโซน่าจะไม่เหมาะสมกับสังคมไทยในยุคปัจจุบันเพราะผ่านมา 200– 300 ปี แล้ว (เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 17 – 18) และเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นเพื่อแก้ไขความขัดแย้งในสังคมยุโรปในยุคนั้น ที่มีความวุ่นวายอย่างมากในทุกประเทศ และในตลอดช่วงศตวรรษที่ 19 – 20 ประเทศต่างๆ เหล่านั้น ได้คิด ได้ปรับปรุงระบบกลไกการเมืองการปกครอง รวมทั้งในญี่ปุ่นด้วย ที่โอซากาเคยอยู่กันแบบสล้ม โตเกียว โยโกฮามา ที่มีปัญหาน้ำเน่าเสียอย่างมากแต่เขาก็แก้ปัญหาของเขาเอง

➤ สัญญาประชาคมของประชาชนไทยคือ การปกครอง

ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขยังต้องการ ข้อตกลงร่วมกันที่ชัดเจน หลายประการ ประเทศไทยมีสัญญาประชาคมที่บรรพบุรุษของเราได้ ตัดสินใจแล้วตั้งแต่ พ.ศ. 2475 คือการใช้รูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งกรอบเค้าโครงใหญ่เป็นกรอบโครงสร้างที่ดีมาก เหมาะสมกับบริบทของ ประเทศไทย แต่จะมีปัญหาในเรื่องโครงสร้างระบบกลไกเล็กๆ (Software) ปัจจุบันเราลอกเลียนแบบ ของประเทศอื่นมาใช้ซึ่งไม่เหมาะกับเราเช่น ระบบการเลือกตั้ง ระบบภาษี โครงสร้างที่ดิน ทุน แรงงาน รวมทั้งพฤติกรรม ค่านิยมบางประการ

➤ การทำสัญญาประชาคมใหม่จะต้องไม่เลิกสัญญา

ประชาคมเก่า แต่ควรเป็นการเพิ่มเติมของใหม่ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เป็นไปโดยสันติวิธี เพื่อให้ประชาชนมีส่วนในการกำหนดผู้ปกครองและนโยบายของรัฐ และเกิดการกระจายสิ่งที่มี คุณค่าในสังคมอย่างเป็นธรรม ซึ่งการที่จะรู้ได้ว่าประชาชนต้องการได้รับอะไรนั้น จะต้องฟังจากตัว ประชาชนเอง ดังนั้น จึงควรวางแผนพัฒนา โดยการฟังจากข้างล่างขึ้นมาข้างบนอย่างแท้จริง

(5.3) การวิเคราะห์รากความขัดแย้ง มีความเห็นว่า

(1) กรอบและตัวแบบการวิเคราะห์ ตัวแบบจำลองการ

วิเคราะห์ ความขัดแย้ง (SCC Model) ต้องแจกแจงองค์ประกอบของ Structure Conduct และ Culture ให้ครอบคลุมครบถ้วนเพิ่มขึ้น เพราะในปัจจุบันมีสาเหตุ ความขัดแย้งอื่นๆ อีกมาก เช่น จากข้อมูล ผลประโยชน์ ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม ระหว่างบุคคล เป็นต้น นอกจากนี้ กรณีศึกษา 2 กรณี เป็น

การวิเคราะห์เฉพาะความขัดแย้งที่สัมพันธ์กับเศรษฐกิจ สังคม กับการเมืองเป็นหลัก ยังให้น้ำหนักน้อยกับความขัดแย้งในมิติใหม่ ซึ่งเป็นความขัดแย้งในเชิงวัฒนธรรมหรือโครงสร้างทางวัฒนธรรมรวมถึงศาสนา ซึ่งจะเป็นเรื่องที่ทำทลายใหม่ และภาระหนักของประชาคมโลกในยุคใหม่

(2) ผลการวิเคราะห์ความขัดแย้งและรากของปัญหา

➤ **กรณีความขัดแย้งทางการเมือง** มีสาเหตุหลัก 3 ประการ ได้แก่ กฎ กติกาที่ทำให้ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมและทางเลือกมากขึ้นอย่างแท้จริง ขณะที่ประชาชนยังการขาดความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยที่แท้จริงที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการเสียสละ สำนึกในความรับผิดชอบ รู้จักหน้าที่ ความเป็นพลเมือง (citizenship) ซึ่งต้องมีความเข้าใจ มีความเสียสละ ความรักชาติ และมีการหยิบยกค่านิยมหรือวัฒนธรรมไทยบางประการไปใช้อย่างไม่ถูกต้อง

➤ **กรณีความขัดแย้ง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้** ควรระมัดระวังการวิเคราะห์ที่ว่า "เจ้าหน้าที่ไม่เข้าใจอัตลักษณ์ การปฏิบัติที่ไม่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นคน ทิศทางการพัฒนาทุนนิยม ทำลายวิถีชุมชน" จะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดว่า เป็นปัญหาของเจ้าหน้าที่รัฐจากส่วนกลางทุกคน

(5.4) ประเด็น กรอบแนวคิด และยุทธศาสตร์การพัฒนา

➤ กรอบแนวคิด “การเสริมสร้างสัญญาประชาคมใหม่”

▶ สัญญาประชาคมใหม่ ต้องมีนิยามที่มีความชัดเจนว่า สัญญาในเรื่องอะไร ได้มาอย่างไร ประชาคมคือใคร อยู่ที่ไหน และสังคมสู่สมดุลงดหมายความว่าอย่างไร เพราะการขับเคลื่อนสังคมไทยเข้าสู่สมดุลง ขณะทีสังคมโลกาภิวัตน์หรือกระแสโลกาภิวัตน์เป็นพลวัตมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ดุลยภาพจะไม่เกิดขึ้น แม้ว่าจะพยายามมุ่งไปสู่เป้าหมายที่เห็นว่าเป็นสมดุลง แต่พอไปถึงก็เป็นสถานะที่ไม่สมดุลงแล้ว

▶ มีข้อเสนอให้ใช้คำว่า “ประชารัฐ” แทนคำว่า “สัญญาประชาคม” (social contract) เพราะสัญญาประชาคมเป็นเรื่องไกลตัวและยังไม่เห็นภาพที่ชัดเจน ขณะที่ “ประชารัฐ” เป็นคำที่ปรากฏในแผนฯ มาแล้ว และมีความหมายชัดเจน เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อน ว่าเป็น ความร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชน

▶ สัญญาประชาคมใหม่เกี่ยวข้องกับความคิด ค่านิยม การบริหารจัดการสมัยใหม่จึงต้องมีความยืดหยุ่น ต้องรู้จักเลือกรับ เลือกสร้าง ปรับปรุง สร้างขึ้นใหม่ ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน ให้มีความเป็นสากลและมีความยืดหยุ่นกับคนทุกกลุ่มในสังคมไทย เพื่อวางระบบโครงสร้างการจัดการให้การพัฒนาเสริมสร้างความอยู่เย็นเป็นสุข

➤ **เป้าประสงค์** การสร้างสัญญาประชาคมใหม่ควรมีการกำหนดเป้าหมายและวิธีดำเนินการที่ชัดเจน โดย เสนอให้ใช้ “ชุมชนเข้มแข็ง” และ “เมืองน่าอยู่” ซึ่งต้องอาศัยการบริหารจัดการความรู้ทุกระบบ ทั้งกฎหมาย ธรรมเนียมปฏิบัติ การเมืองที่ดี ความเท่าเทียม

ความยุติธรรม และการจัดการทรัพยากรเป็นเป้าหมาย และควรกำหนดเป้าหมายย่อยทุกๆ 2 ปี และให้ทุกภาคส่วนได้รับรู้และดำเนินการร่วมกัน

➤ ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา

➤ **ควรปรับกระบวนการพรรคและปลูกฝังให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง** (ทั้งรัฐและภาคประชาชน ภาคการศึกษา สังคม และราชการ) และในทุกระดับหันมาให้ความสำคัญกับการยึดทางสายกลาง มีความยืดหยุ่น รู้จักหลักเหตุผล มองโลกในแง่ดี มองเชิงบวก

➤ **ปลูกฝังวัฒนธรรมสันติวิธี และวัฒนธรรมธรรมาภิบาล** ให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน โดยการปลูกฝังความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง และมีแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ตั้งแต่เด็ก ๆ โดยเริ่มจากครอบครัวและโรงเรียน เพื่อลดวัฒนธรรมการฟ้องและใช้กำลังแก้ปัญหา สร้างวัฒนธรรมการแก้ไขปัญหาโดยการพูดคุยกัน การไกล่เกลี่ย (ซึ่งไม่ใช่ทั้งการเกลี้ยกล่อมและการต่อรอง)

➤ **พัฒนาสัญญาประชาคมในมิติประชาธิปไตยแบบ** ตัวแทนที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขให้เข้มแข็ง เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย โดยปรับปรุงวิธีการเลือกตั้ง ให้มีระบบการแสดงตนลงทะเบียนก่อนการเลือกตั้ง และให้ลงคะแนนแก่ผู้สมัครทุกคนโดยเรียงลำดับ ตามความนิยมของผู้เลือก พร้อมกับปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งให้เกิดความโปร่งใสเป็นธรรม รณรงค์ให้คนไทยเลิกพฤติกรรมและทัศนคติที่ไม่ดีงาม ไม่เหมาะสมกับระบอบประชาธิปไตย เช่น การไม่เคารพกฎหมายบ้านเมือง การ ไม่ตรงต่อเวลา ไม่รักษาสัญญา ฯลฯ สนับสนุนการกระจายอำนาจ แก้ไขปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดินทั้งที่มีที่ดินแต่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ และต้องการใช้ประโยชน์แต่ไม่มีที่ดิน พัฒนา ระบบแรงงานสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ และพัฒนาระบบภาษีที่เอื้อต่อการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ความเป็นพลเมืองและความเป็นธรรมในสังคม

➤ **พัฒนาสัญญาประชาคมเดิมที่ดีอยู่แล้วให้เหมาะสม** กับวิถีชีวิตในโลกสมัยใหม่ เช่น น้ำจิตน้ำใจ ความรักกันฉันท์พี่น้อง ความรักบ้านเกิดเมืองนอน ซึ่งเป็นเรื่องดีที่ควรรักษา และปรับปรุงไปสู่โลกสมัยใหม่ เพราะในบางประเทศ เช่น ญี่ปุ่น ระบบอุปถัมภ์ กลับเป็นเรื่องที่ดีเพราะสามารถปรับเข้ากับยุคสมัยได้ ดังนั้น จึงต้องปรับเรื่องกลไกในโลกโบราณมาไว้ในโลกสมัยใหม่ แล้วทำให้เป็นเรื่องใหม่

➤ **การขับเคลื่อนสัญญาประชาคมใหม่** พัฒนากลไกกระบวนการขับเคลื่อนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติลงไปถึงระดับหมู่บ้าน รวมถึงองค์กรย่อยต่างๆ ให้การตัดสินใจอยู่บนพื้นฐานทางปัญญา เจตนาที่เป็นธรรม คำนึงถึงประโยชน์ของประชาชน ดังนี้

➤ **หลักการและกลไก** ควรใช้หลักการ”สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” ผสมผสานกับसानเสวนา ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยง 3 ภาคีการพัฒนาหลัก คือ ภาคการเมือง ข้าราชการ ภาคประชาชน และนักวิชาการและนักธุรกิจ เพื่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อน และสร้างการเป็นเจ้าของร่วมกัน

► **วิธีการพัฒนากระบวนการสานเสวนา** เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งอย่างมีประสิทธิภาพ โดยทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง พร้อมทั้งจัดให้มีกระบวนการรับฟังประชาชนอย่างตั้งใจจริง กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ย และเวทีสำหรับการเจรจา โดยต้องมีคนกลางที่เข้าใจหลักการ เจรจายึดจุดสนใจ ไม่ใช่จุดยืน

4. แนวทางดำเนินการต่อไป

4.1 สศช. จะนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากการประชุมประจำปี 2552 มาประมวลและปรับปรุงข้อวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง กรอบแนวคิด ทิศทาง และประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา เสนอคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

4.2 สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยเชิงลึกในเรื่องที่สามารถตอบโจทย์ของการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 เพื่อนำสังคมไทยสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันอย่างยั่งยืน

4.3 สำนักงานฯ จะได้นำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะข้างต้นในประเด็นกระบวนการวิธีการ และกลไกไปพิจารณาจัดทำกรอบการดำเนินการยกร่างแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 โดยการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งในระดับส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ต่อไป

โครงการจัดประชุมประจำปี 2552 ของ สศช. จากวิสัยทัศน์ 2570...สู่ แผนฯ 11

1. หลักการและเหตุผล

1.1 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) มีภารกิจ รายงานผลการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พร้อมทั้งข้อเสนอ ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาเพื่อรายงานผลต่อคณะรัฐมนตรีและสาธารณชน เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วม ในกระบวนการพัฒนาประเทศให้กับทุกภาคส่วนของสังคมได้เป็นอย่างดี สำนักงานฯ ได้ใช้วิธีการ จัดประชุมประจำปีเป็นเครื่องมือเผยแพร่รายงานผลการพัฒนา และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมพัฒนา ของประชาชนอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 7 ปีที่ผ่านมา โดยในปี 2551 ได้จัดประชุมประจำปีเรื่อง “วิสัยทัศน์ประเทศไทย...สู่ปี 2570”

1.2 การพัฒนาประเทศได้ดำเนินงานมาถึงครั้งแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 และเป็น ช่วงเวลาที่จะต้องจัดเตรียมการยกร่างแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ดังนั้น คณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีมติเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2552 เห็นชอบให้กำหนดหัวข้อการประชุม ประจำปี 2552 ของ สศช. เป็นเรื่อง “จากวิสัยทัศน์ 2570...สู่ แผนฯ 11” เพื่อเตรียมการระดมสมอง จากภาคีการพัฒนา ทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคประชาสังคมอันเป็นการเสริมสร้าง กระบวนการมีส่วนร่วมพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศตามข้อกำหนดในรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

2 วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อรายงานผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยใช้ดัชนีความอยู่เย็น เป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย รวมทั้งรายงานการติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานในช่วง 2 ปีแรก ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10

2.2 เพื่อเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีพัฒนาทุกภาคส่วนเกี่ยวกับแนวคิด ทิศ ทางการพัฒนาประเทศในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559)

3 กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมประชุม

ผู้เข้าร่วมประชุมจะเป็นตัวแทนของทุกภาคส่วนในสังคมไทยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ประกอบด้วย คณะรัฐมนตรี นักการเมือง สมาชิกสภาการศึกษาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคเอกชน นักวิชาการ ผู้นำชุมชน ผู้แทน จากภาครัฐ องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น สื่อมวลชน และประชาชน รวมทั้งสิ้นประมาณ 500 คน

4 รูปแบบวิธีการประชุม

เน้นรูปแบบและวิธีการประชุมที่เปิดโอกาสให้มีการระดมความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะได้อย่างเต็มที่ในช่วงเวลา 1 วัน ดังนี้

ภาคเช้า : เป็นการประชุมรวม

➤ การแสดงปาฐกถาพิเศษ โดย นายกรัฐมนตรี เรื่อง **“ทิศทางการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืนของรัฐบาล ”** และการฉายวิดีโอ เรื่อง **“ทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11”**

➤ การนำเสนอและอภิปราย เรื่อง **“แนวคิด ทิศทางการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11”** โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน

ภาคบ่าย : เป็นการประชุมกลุ่มย่อย

➤ การประชุมกลุ่มย่อย เพื่อระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายเกี่ยวกับ **“แนวคิดและประเด็นการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11”**

➤ แบ่งกลุ่มย่อยออกเป็น 5 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่① : ความท้าทายหลังวิกฤตเศรษฐกิจโลก: โอกาสของประเทศไทย

กลุ่มที่② : เศรษฐกิจสร้างสรรค์: ทางเลือกของเศรษฐกิจไทย

กลุ่มที่③ : ภาวะโลกร้อน: วิกฤต สร้างโอกาสการพัฒนา

กลุ่มที่④ : สถาปัตยกรรมทางสังคม : ทางเลือกใหม่ของคนไทย

กลุ่มที่⑤ : สัญญาประชาคมใหม่: พลัฒ์ขับเคลื่อนสังคมสู่สมดุล

5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ทุกภาคส่วนในสังคมที่ได้เข้าร่วมการประชุม ได้รับทราบสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคม ที่วัดด้วยตัวชี้วัดที่ชัดเจน และมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ

5.2 สศช. ได้รับข้อเสนอแนะและแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปปรับปรุงกรอบแนวคิด ทิศทาง และประเด็นการพัฒนาประเทศของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ให้มีความชัดเจน มีประสิทธิภาพ สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม และเป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วนในสังคมไทย

กำหนดการประชุมประจำปี 2552
เรื่อง จากวิสัยทัศน์ 2570...สู่แผนฯ 11
วันศุกร์ที่ 10 กรกฎาคม 2552

ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุม อิมแพ็ค เมืองทองธานี จ.นนทบุรี
จัดโดย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

วันพฤหัสบดีที่ 9 กรกฎาคม 2552

10.00 น. – 17.00 น. ลงทะเบียน (แขกรับเชิญจากต่างจังหวัด) ณ โรงแรมที่พัก

วันศุกร์ที่ 10 กรกฎาคม 2552

08.00 น. – 09.00 น. ลงทะเบียน

09.00 น. – 10.20 น. พิธีเปิดการสัมมนา

09.00 น. – 09.10 น. วิดีทัศน์เรื่อง “ทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11”

09.10 น. – 09.20 น. กล่าวรายงาน

โดย ดร.อำพน กิตติอำพน

เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

09.20 น.–10.20 น. กล่าวเปิดสัมมนาและแสดงปาฐกถาพิเศษ

เรื่อง “ทิศทางการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืนของรัฐบาล

โดย นายกรัฐมนตรี

10.20 น. – 10.35 น. พักรับประทานชา-กาแฟ และอาหารว่าง

10.35 น. – 12.30 น. นำเสนอและอภิปรายแนวคิด ทิศทางการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11

ผู้ดำเนินการอภิปราย

: ดร.พนัส สิมะเสถียร

ประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผู้นำเสนอ :

ดร.อำพน กิตติอำพน

เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผู้อภิปราย :

นายไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม

ประธานมูลนิธิหัวใจอาสา

รศ.นรนิติ เศรษฐบุตร ราชบัณฑิต

ประธานสำนักธรรมชาติและเมือง

ดร.ณรงค์ชัย อัครเศรณี

ประธานกรรมการบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (OKMD) และ

ประธานกรรมการธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่ง

ประเทศไทย (EXIM BANK)

12.30 น. – 13.30 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน

13.30 น. – 17.00 น. การประชุมกลุ่มย่อย

กลุ่มที่ ①

ความท้าทายหลังวิกฤตเศรษฐกิจโลก โอกาสของประเทศไทย

ประธาน : ดร.ศักรินทร์ ภูมิรัตน

กรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผู้นำเสนอ : ดร.ปรเมธี วิมลศิริ

ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน

ผู้อภิปรายนำ : ดร.ศุภวดี สายเชื้อ

กรรมการผู้จัดการ และประธานสายงานวิจัย บมจ.หลักทรัพย์ ภัทร (PHATRA)

ดร.จิรพล สินธุนาวา

อุปนายกสมาคมพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และอาจารย์ประจำคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ดร.สุทัศน์ เศรษฐบุญสร้าง

ผู้แทนการค้าไทย

กลุ่มที่ ②

เศรษฐกิจสร้างสรรค์: ทางเลือกของเศรษฐกิจไทย

ประธาน : ดร.อาชว์ เตาลานนท์

กรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผู้นำเสนอ : นายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ

รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผู้อภิปรายนำ : นายดุสิต นนทะนาคร

ประธานกรรมการสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

นายคณิสสร นาวานุเคราะห์

อธิบดีกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

ดร.กิริฎา เภาพิจิตร

เศรษฐกิจอาวุโส ธนาคารโลก

กลุ่มที่

③

ภาวะโลกร้อน: วิกฤต สร้างโอกาสการพัฒนา

ประธาน : ศ.ดร.สนธิ์ อักษรแก้ว

กรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผู้นำเสนอ : นางสาวดาวัลย์ คำภา

ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน

ผู้อภิปรายนำ : ดร.ศักดิ์สิทธิ์ ตรีเดช

ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นายไพรัตน์ ดังคเสถณี

รองเลขาธิการสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

นายปิติพงศ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา

ประธานกรรมการบริหารสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ

กลุ่มที่

④

สถาปัตยกรรมทางสังคม : ทางเลือกใหม่ของคนไทย

ประธาน : นายพารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา

กรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผู้นำเสนอ : นางสุวรรณี คำมั่น

รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผู้อภิปรายนำ : นายมีชัย วีระไวทยะ

นายกสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน

พระมหาพงศ์นรินทร์ ฐิตวโส

ประธานกลุ่มกัลยาณมิตรเพื่อเครือข่ายวิถีพุทธ

วัดสุทัศน์เทพวราราม

รศ.วุฒิสาร ตันไชย

รองเลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า

กลุ่มที่

⑤

สัญญาประชาคมใหม่: พลั้งขับเคลื่อนสังคมสู่สมดุล

ประธาน : นายปรีชา วัชรากัย

กรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผู้นำเสนอ : ดร.อุทิศ ขาวเอียร

รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผู้อภิปรายนำ : ดร.กิตติพงษ์ กิตยารักษ์

ปลัดกระทรวงยุติธรรม

ศ.นพ.วันชัย วัฒนศัพท์

อาจารย์ประจำสำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล

สถาบันพระปกเกล้า

รศ.ดร.นครินทร์ เมฆไตรรัตน์

คณบดีคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คำกล่าวรายงาน
ของ นายอำพน กิตติอำพน
เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ในงานประชุมประจำปี 2552 ของ สศช. เรื่อง
จากวิสัยทัศน์ 2570...สู่แผนฯ 11

กราบเรียน ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี

ในนามของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่าน กระผมขอขอบพระคุณ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีเป็นอย่างยิ่ง ที่ได้กรุณาให้เกียรติมาเป็นประธานในพิธีเปิดการประชุมวิชาการประจำปี 2552 ของสำนักงานฯ เรื่อง **“จากวิสัยทัศน์ 2570 สู่แผนฯ 11”** ในวันนี้ การประชุมวิชาการประจำปีของสำนักงานฯ ในปีนี้ เป็นเรื่องที่สืบเนื่องมาจากการประชุมประจำปีของ สศช. เมื่อปีที่แล้ว ที่จัดขึ้นในหัวข้อ **“วิสัยทัศน์ประเทศไทย สู่ปี...2570”** ซึ่งเป็นการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะยาว โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง และเพื่อมุ่งสู่สังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขยิ่งขึ้น

สำหรับการประชุมในปีนี้เป็น การ เริ่ม กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ที่จะ เริ่มใช้ในเดือนตุลาคม 2554 และครอบคลุมในช่วงปี 2555-2559 และจะเป็นการเปิดเวทีระดับชาติเพื่อให้โอกาสแก่ทุกภาคส่วนในสังคมได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 โดยสำนักงานฯ ได้กราบเรียนเชิญทุกภาคส่วน ได้แก่ คณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสมาชิก สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคเอกชน นักวิชาการ ผู้นำชุมชน ผู้แทนจากภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สื่อมวลชน และประชาชน จำนวน 2,500 คน

โดยในการประชุมภาคเช้า ภายหลังจากที่ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้แสดงปาฐกถาพิเศษเรื่อง **“ทิศทางการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน”** อันจะเป็นการจุดประกายความคิดที่สำคัญต่อการกำหนดทิศทางของประเทศไทยในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 แล้ว ต่อจากนั้น จะเป็นการอภิปรายเรื่อง **“แนวคิด ทิศทางการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11”** โดยมีประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดร.พนัส สิมะเสถียร เป็น ผู้ดำเนิน รายการ ในช่วงบ่ายจะเป็นการประชุมกลุ่มย่อย 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ความท้าทายหลังวิกฤตเศรษฐกิจโลก : โอกาสของประเทศไทย กลุ่มที่ 2 เศรษฐกิจสร้างสรรค์ : ทางเลือกเศรษฐกิจไทย กลุ่มที่ 3 ภาวะโลกร้อน : รู้วิกฤตสร้างโอกาสการพัฒนา กลุ่มที่ 4 สถาปัตยกรรมทางสังคม : ทางเลือกใหม่ของสังคมไทย และกลุ่มที่ 5 สัญญาประชาคมใหม่ : พลังขับเคลื่อนสังคมสู่สมดุล

หลังจากการประชุมในวันนี้ สำนักงานฯ จะนำผลการระดมความคิดเห็นจากการประชุม ไปใช้ในการจัดทำกรอบยุทธศาสตร์ของ แผนและระดมความคิดเห็นในลักษณะกลุ่มย่อยในระดับภูมิภาคต่อไป

ทั้งนี้ การประชุมในวันนี้ สำนักงานฯ ได้รับความอนุเคราะห์ การถ่ายทอดสด จากสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 และสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว กระผมขอ กราบ เรียนเชิญ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้กรุณา กล่าวเปิดการ ประชุมและแสดงปาฐกถาพิเศษ เพื่อเป็นแนวทางในการประชุมประจำปี 2552 ของสำนักงานฯ ต่อไป

ขอกราบเรียนเชิญครับ

คำกล่าวเปิดการประชุมและปาฐกถาพิเศษ
ของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ
“ทิศทางการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืนของรัฐบาล”

หมัสการพระคุณเจ้า ท่านรัฐมนตรี ท่านประธานคณะกรรมการและคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพทุกท่าน

ผมมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้ รับเชิญมาเป็นประธานในพิธีเปิดการประชุมประจำปี 2552 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในหัวข้อ เรื่อง “จากวิสัยทัศน์ 2570 สู่แผนฯ 11” ซึ่ง เป็นการประชุมที่ถือได้ว่า ต่อเนื่องจากการประชุมเมื่อปีที่แล้ว ซึ่งได้ข้อสรุป มาเป็น วิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศในระยะยาว 20 ปีข้างหน้า การประชุมในวันนี้ถือได้ว่าเป็นการเริ่มต้น กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 อย่างเป็นทางการซึ่งเป็นแผนที่เรา ได้ดำเนินการเป็นแผนระยะปานกลาง 5 ปี รวมเป็นระยะเวลาการใช้แผนฯ ทั้งหมดก็กว่า 50 ปี

แผนระยะปานกลางมีความสำคัญและเป็นเรื่องยาก

อยากจะย้ำว่าการจัดทำแผนระยะปานกลางนั้นมีความสำคัญ และถ้ามองในอีกแง่หนึ่งก็เป็น เรื่องที่ยากกว่าการมองการพัฒนาในระยะสั้น ทุกวันนี้สังคมเราเกิดการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว หลายๆ ครั้ง จะเป็นประเด็นปัญหา ความขัดแย้ง ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนให้ความสนใจเป็นพิเศษ แต่ในลักษณะวันต่อวัน ในขณะที่การมองปัญหาที่ยาวกว่านั้นหน่อย เช่น ปัจจุบันที่มองปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ วิกฤตทาง การเมือง ซึ่งอยู่ในความสนใจของผู้คนจำนวนมาก หลายคนก็มีความคิดเห็น หลายคนก็มีบทบาท คลื่นคลายปัญหาเหล่านี้ไป แต่การประเมินผลกระทบต่อหลายเรื่องราวที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องมีค่อนข้าง น้อย ในทางกลับกันถ้าพูดถึงการมองในระยะยาวจะเป็น 20 ปี หรือยาวนานกว่านั้นก็ตาม ก็จะเป็น เรื่องที่ทำให้เรารู้สึกว่าถอดทุกสิ่งทุกอย่างออกไปจากสภาพความเป็นจริง อาจจะเป็นเรื่องความฝันด้วย ซ้ำที่อยากจะให้สังคมเป็นอย่างนั้น ประเทศเป็นอย่างนี้ อยากให้คนไทยเป็นอย่างไร ในอีก 20 หรือ 50 ปี ก็เขียนกันอย่างไรก็ได้ตามที่อยากให้เป็น แต่การวางแผน 5 ปีซึ่งเป็นระยะปานกลางเป็นเรื่องที่มีความยากลำบากเป็นพิเศษ

ต้องยอมรับว่า แม้ว่าการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทั้ง 10 ฉบับที่ผ่านมา ได้มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาทั้งเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง ระดับหนึ่ง แต่ผลการประเมินก็ต้องยอมรับว่า การจัดทำแผนเป็นเรื่องไม่ง่าย ผมมองว่าในการจัดทำ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมาในอดีตยังมีข้อจำกัดอยู่ในตัว ที่แผนพัฒนาฯ ฉบับแรกๆ ภาคราชการมีบทบาทค่อนข้างมากในการกำหนดนโยบายของประเทศ การดำเนินการ เช่นนั้นก็ช่วยให้เราได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประเทศของเราก้าวไปสู่ความเป็นประเทศ อุตสาหกรรมในระดับหนึ่ง และมีการเติบโต มีการแข่งขันในเวทีโลก แต่ก็มีมายกประเด็นขึ้นมาว่า

การพัฒนาที่ประสบความสำเร็จในแง่ของการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างค่อนข้างมีเสถียรภาพนั้นได้ส่งผลกระทบในเรื่องของสังคม ในเรื่องของความเป็นธรรม เรื่องผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และที่สำคัญคือ ความคาดหวังหรือความคาดหวังของผู้คนในสังคม ที่ต้องการการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ทุกฝ่ายสามารถเข้ามาเพื่อที่จะร่วมกำหนดทิศทางของประเทศได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งความตื่นตัวในเรื่องนี้เกิดขึ้นในช่วงประมาณปี 2537 – 2538

แต่ก็เป็นโชคไม่ดีอีกว่า เมื่อมีการจัดทำแผนที่มีการระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนเข้ามาและพยายามที่จะสร้างความสมดุลในเรื่องของเศรษฐกิจและสังคม สิ่งที่กระบวนการการกำหนดแผนไม่ได้คาดคิดก็คือ วิกฤตทางการเงินที่รุนแรงมาก ช่วงเวลานี้เราอยู่ในการดำเนินการตามแผนพัฒนาฉบับที่ 10 ก็เชื่อว่าตอนที่จัดทำแผนฯ 10 ก็ไม่มีใครคาดคิดว่าวันนี้เราจะเจอกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจเช่นนี้ ที่จริงจะไปโทษกระบวนการจัดทำแผนก็ไม่ได้ เพราะว่าเมื่อนึกย้อนกลับไปเมื่อประมาณปีเศษๆ ปัญหาที่คนมองว่าเป็นปัญหามหาภัยใหญ่ในขณะนั้นจะเป็นเรื่องเงินเฟ้อ เรื่องอาหาร เรื่องพลังงาน เท่านั้นเอง

การวางแผนจะต้องเข้าใจกระแสโลกาภิวัตน์และอยู่บนพื้นฐานข้อเท็จจริง

และสิ่งหนึ่งที่ผมคงจะต้องพูดเป็นประเด็นแรกก็คือ การระดมสมอง การระดมพลังกันในวันนี้คงจะต้องเป็นการมองแนวโน้มและการประเมินความเป็นไปได้ของสถานการณ์ของเศรษฐกิจโลกหรือสังคมโลกเกินไปกว่าปัญหาเฉพาะหน้าที่เราเป็นอยู่ พร้อมๆ กับอยู่บนฐานความเป็นจริงว่า ในช่วงเวลาที่เหลือของแผนพัฒนา ฉบับที่ 10 (ปี 2552 – 2554) ต้องใช้เวลาจากนี้ไปอีกปีเศษๆ ที่เศรษฐกิจไทยจะต้องฟื้นฟ้ เพื่อนำกลับไปสู่การฟื้นตัวที่เห็นชัดเจนขึ้น แต่ว่าก็จะอยู่ในระดับซึ่งไม่ได้พัฒนาไปกว่าช่วงเริ่มต้นของการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ นั่นคือจุดเริ่มต้นที่ผมคิดว่าเราน่าจะมองในแง่ของการที่จะร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11

ถ้าเป็นเช่นนั้นแล้วสิ่งที่ผมอยากจะเน้นย้ำก็คือว่าเราคงจะต้องพยายามที่จะจับกระแสแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทั้งหลายที่เกิดขึ้นในโลกที่เป็นตัวกำหนดสถานะในการแข่งขันในชีวิตคนไทยภายใต้โครงสร้างเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ที่จะได้รับผลกระทบจากสถานะแวดล้อมของโลก ดังนั้นประเด็นแรกที่ผมต้องเน้นย้ำก็คือว่าการดำเนินการในเรื่องของการจัดทำแผนนั้นหนีไม่พ้นการยอมรับข้อเท็จจริงที่มากับเรื่องของโลกาภิวัตน์ ซึ่งหลายคนอาจจะมองว่าเป็นเรื่องที่พูดกันมานานแล้วเป็นที่เข้าใจกันดีอยู่แล้ว แต่ความจริงไม่ใช่ เพราะถ้าเรามองการวิเคราะห์หรือการถกเถียงกันในที่ต่างๆ เราจะพบความจริงว่าสังคมไทยยังไม่ซึมซับความเป็นจริงของโลกาภิวัตน์เท่าที่ควร ถ้าเราซึมซับในเรื่องนี้การวิเคราะห์ของเราในเรื่องของการเกษตร อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ตัวเลขเศรษฐกิจต่างๆ แม้แต่ภัยคุกคามอย่างเช่น ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ก็ดี จะต้องมีความเข้าใจในบริบทของสังคมไทยที่เชื่อมโยงกับสังคมโลก ตรงนี้ยังมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดเป็นกรอบเพื่อให้เกิดความตื่นตัว

เราอาจจะมีความคิดว่าทำอย่างไรประเทศไทยจะไม่เข้าไปผูกกับเศรษฐกิจโลก สังคมโลกมากเกินไป หลายๆ คนก็จะพูดเรื่องนี้ทุกครั้งที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในวิกฤตปัจจุบันซึ่งมาจากภายนอกทำให้การส่งออก การท่องเที่ยวได้รับผลกระทบและย้อนกลับมากระทบเศรษฐกิจไทยและ

สังคมไทย แต่เราก็ไม่ลืมนะครับว่าถ้าเราไม่ได้เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลก สังคมโลก ผมว่าการเติบโตในช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมาก็จะไม่มีทางเกิดขึ้นได้เลย เพราะฉะนั้นการผูกอยู่กับเศรษฐกิจโลก สังคมโลกมันก็มีทั้งสิ่งที่เราได้และสิ่งที่เราเสียหรือได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ที่สำคัญที่สุด เราต้องอยู่บนความเป็นจริงว่าความเชื่อมโยงในโลกที่เกิดขึ้น ไม่ใช่เป็นเพียงการตัดสินใจของภาครัฐบาล แต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของการที่มนุษย์สามารถคิดค้นเทคโนโลยีที่ทำให้เราเชื่อมโยง ติดต่อกันสื่อสาร เดินทางไปได้สะดวกมากขึ้น และธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องการสิ่งที่สะดวกที่สุด ภาคเอกชน ภาคประชาชนต่างหากที่จะทำให้โลกาภิวัตน์เกิดขึ้น ดังนั้นจึงไม่ใช่เรื่องที่จะมาถกเถียงว่านโยบายจะรับหรือไม่รับโลกาภิวัตน์ ประเด็นในเรื่องของการวางแผนหรือการกำหนดนโยบายอยู่ที่ว่าเราจะอยู่กับโลกภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์หรือหลังโลกาภิวัตน์อย่างไรต่างหาก อันนี้คือกรอบแรกที่ผมคิดว่าเราจะต้องทำความเข้าใจร่วมกัน

ปัญหาโลกร้อนนำไปสู่โอกาสและความท้าทายในการบริหารจัดการทรัพยากร

ประเด็นถัดมาก็คือ มีแนวโน้มที่เรามองเห็นชัดเจนในแง่ของเศรษฐกิจสังคมโลกที่จะมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยและสังคมไทยกับประเทศอื่นๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น ภาวะโลกร้อน ความผันผวน ความแปรปรวนของภูมิอากาศ อย่างไรก็ตามเสียก็จะเป็นประเด็นที่กำหนดทิศทาง นโยบายของประเทศไม่มากนักน้อย เราจะเห็นว่าภาวะปัจจุบันที่มีวิกฤตทางการเงินหรือวิกฤตทางเศรษฐกิจรุนแรงครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ แต่ผู้นำของประเทศในกลุ่ม G8 ซึ่งถือว่าเป็นใหญ่ที่สุดในแง่ของอำนาจทางเศรษฐกิจ ให้ความสำคัญกับเรื่องโลกร้อน และมีการกำหนดการวางแผนกันว่าจะพยายามชะลอหรือหยุดยั้งภาวะโลกร้อนเช่นเดียวกัน เพราะนั่นเป็นปัญหาที่จะอยู่กับพวกเราทุกคนในฐานะมนุษย์ และจะเป็นเรื่องต่อเนื่องไปจนถึงกระบวนการการประชุมข้อตกลงใหม่หลังเกียวโตซึ่งจะเกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงปลายปีนี้เป็นต้นไป

เราจะมองเห็นว่าการเติบโตของประชากรที่ควบคู่ไปกับการเติบโตของเศรษฐกิจจะยังทำให้ปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติมีมากขึ้น ซึ่งประเทศไทยเองถือว่าโชคดีและมีโอกาสที่เรามีความอุดมสมบูรณ์เรื่องของทรัพยากรธรรมชาติและมีความหลากหลายทางชีวภาพน่าจะมีส่วนที่ได้ประโยชน์มากจากการที่โลกต้องการอาหารและทรัพยากรพลังงานมากขึ้น แต่ก็มีประเด็นที่ทำนายว่าเราจะบริหารจัดการทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้หรือไม่ เพราะไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาหารหรือพลังงาน ถ้าดูตัวเลขอาจจะมีความภาคภูมิใจว่าเราเป็นผู้ส่งออกสำคัญๆ แต่ถ้าดูประสิทธิภาพในการผลิตพืชผล จะพบความจริงว่าประสิทธิภาพของเราเปรียบเทียบกับประเทศต่างๆ นั้นค่อนข้างจะต่ำถึงต่ำมาก เช่นเดียวกับการใช้พลังงานของเราซึ่งเป็นประเทศที่นำเข้าพลังงาน ก็อยู่ในสถานะซึ่งไม่มีประสิทธิภาพ โดยวัดจากสัดส่วนการพึ่งพาการใช้พลังงานต่อผลผลิตทางการเกษตร พบว่าผลผลิตในแต่ละบาทมีการพึ่งพิงพลังงานในสัดส่วนค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับหลายประเทศ เป็นต้น

การเปลี่ยนไปสู่สังคมเมืองและความคาดหวังในเรื่องสิทธิของประชาชนเพิ่มขึ้น

สุดท้าย สภาพสังคมและเศรษฐกิจก็จะเปลี่ยนแปลงไป ความเป็นสังคมเมืองก็จะเพิ่มมากขึ้น และคนไทยก็จะใช้ชีวิตในเมืองมากขึ้นซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตที่สำคัญ สภาพชีวิตของคน

ชนบทกับคนเมืองก็แตกต่างกันค่อนข้างมาก ประเด็นการบริหารจัดการเกี่ยวกับการบริการสาธารณะก็จำเป็นต้องเข้าใจและยอมรับการเปลี่ยนแปลงมากยิ่งขึ้น ในแง่ของการเมืองก็เช่นเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญจะเป็นเรื่องของความคาดหวัง ความคาดหวังของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของสิทธิ ทั้งสิทธิทางการเมือง และสิทธิทางการได้รับสวัสดิการที่เป็นบริการขั้นพื้นฐานการดูแลคุณภาพชีวิตตนเอง

โครงสร้างเศรษฐกิจโลกที่เปลี่ยนไปหลังพินตัว ทำให้อาเซียนต้องผนึกกำลังกันมากขึ้น

ผมคิดว่าแนวโน้มและกระแสหลักๆ เหล่านี้น่าจะเป็นโจทย์สำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาฯ **ประเด็นแรก** ในเรื่องของความเชื่อมโยงเศรษฐกิจไทยกับเศรษฐกิจโลก ผมคิดว่า 5 ปีที่จะมีการใช้แผนฯ 11 ประเด็นที่ทำหายอย่างมากคือการเติบโตของเศรษฐกิจขนาดใหญ่ ทั้งรัสเซีย อินเดีย จีน ก็ถือว่าอยู่ในภูมิภาคซึ่งไม่ไกลจากประเทศไทยมากนัก รวมทั้งกรณีของบราซิล การเติบโตทางด้านกำลังซื้อของภูมิภาคตะวันออกกลางและประเทศอื่นเข้าสู่ระบบการค้าโลก สิ่งหนึ่งซึ่งคาดหมายได้ก็คือ ภายหลังจากวิกฤตเศรษฐกิจรอบนี้ โครงสร้างทางอำนาจเศรษฐกิจโลกจะเปลี่ยนไป การพินตัวเศรษฐกิจโลกจะไม่นำโครงสร้างเศรษฐกิจโลกกลับไปสู่จุดเดิม สิ่งที่เรามองเห็นได้ในขณะนี้คือ จีนซึ่งมีสกุลเงินที่ไม่สามารถแลกเปลี่ยนได้อย่างเสรีเริ่มคิดที่จะผลักดันให้เป็นสกุลเงินที่ประเทศอื่นถือครองและใช้ในการค้า นี่จะบอกได้ว่าเริ่มเห็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านการถือครองดุลอำนาจทางเศรษฐกิจ ประเด็นสำคัญสำหรับประเทศไทยก็คือ เราอยู่ตรงกลางระหว่าง 2 เศรษฐกิจใหญ่ ผมไม่ได้มองเศรษฐกิจใหญ่เป็นภัยคุกคาม ผมมองเป็นโอกาส ต้องยอมรับว่าเราเคยได้ประโยชน์ส่วนหนึ่งจากการเติบโตของตลาดจีนที่เติบโตอย่างรวดเร็ว แต่ต้องยอมรับว่าแม้ว่าเศรษฐกิจไทยจะไม่ใช้เศรษฐกิจขนาดเล็ก แต่ก็ไม่ได้ใหญ่พอที่จะได้ประโยชน์อย่างเต็มที่ในโครงสร้างของเศรษฐกิจโลกที่กำลังเกิดขึ้น

สิ่งที่เราจะต้องทำคือ กระชับความสัมพันธ์กับประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เราจะต้องทำเท่าที่จะทำได้เพื่อให้เกิดการตื่นตัวในกลุ่มประเทศอาเซียนด้วยกัน เพราะการที่จะทำให้เกิดตลาดเดียวหรือเศรษฐกิจเดียวในภูมิภาคนี้ เป็นเรื่องที่ต้องทำอย่างยิ่ง ถ้าต้องการจะทำให้ประเทศในภูมิภาคนี้เป็นประเทศที่มีความสำคัญในเวทีโลก เรามีโอกาส ในปีที่ผ่านมาเรามีแนวโน้มที่เศรษฐกิจใหญ่ให้ความสำคัญกับเอเชียเพิ่มขึ้น ท่าทีของอเมริกา ยุโรป แคนาดาส่งสัญญาณค่อนข้างชัดเจนว่าให้ความสำคัญกับภูมิภาคเอเชียค่อนข้างมาก ประเทศจีน อินเดีย ก็กำลังดำเนินนโยบายเชิงรุกที่จะเข้ามามีบทบาทในอาเซียนมากขึ้น ประเทศไทยต้องมีบทบาทในการทำให้อาเซียนผนึกกำลังกันได้อย่างแท้จริง ในการวางแผนเศรษฐกิจและสังคม เรายังไม่ได้ให้ความสำคัญในแง่มิติของความร่วมมือกันระหว่างประเทศอย่างเพียงพอ

การพัฒนาเศรษฐกิจเน้นการบริหารจัดการภาคการเกษตรและการสนับสนุนพลังงานทดแทน

ประเด็นที่สอง ที่ผมได้พูดเรื่องปัญหาโลกร้อน กระแสของวิกฤตอาหารและพลังงาน แท้จริงที่จะต้องทบทวนในเรื่องของการบริหารจัดการภาคการเกษตร หัวใจก็คือต้องจัดระบบการผลิตในภาคการเกษตร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเชื่อมโยงเข้ากับเศรษฐกิจในภาพรวมหรือเศรษฐกิจหลักมาก

ยิ่งขึ้น และต้องก้าวให้พ้นจากการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ถ้าเรามีเวลา 5 ปี เราต้องคิดว่าจะทำอย่างไร ในการกำหนดการถือครองที่ดินให้เป็นที่ยึดเหนี่ยว รัฐบาลก็กำลังพยายามผลักดันความคิดในเรื่อง ผลประโยชน์ชุมชน ภาษีที่ดิน ทรัพย์สิน ซึ่งจะเป็นตัวช่วยในการกำหนดการถือครอง **ที่ดิน** ให้มีความชัดเจนมากขึ้น ซึ่งไม่ได้มีเป้าหมายเฉพาะการเพิ่มผลผลิต การสร้างความมั่นใจแก่เกษตรกรเท่านั้น แต่จะเป็นการช่วยหยุดยั้งการทำลายและการสูญเสียทรัพยากรป่าไม้ การบริหารจัดการระบบ **น้ำ** ก็เป็น หัวใจสำคัญของการลงทุนที่ต้องทำต่อเนื่อง ถ้าปล่อยให้ภาคการเกษตรต้องผูกอยู่กับสภาพดินฟ้า อากาศ จะเป็นเรื่องยากในการผลักดันให้ภาคการเกษตรบรรลุในแง่ของการเป็นที่พึงหลักของคนส่วนใหญ่ในประเทศ เราต้องตั้งเป้าให้ได้ว่าในแผนฯ 11 สิ่งเหล่านี้จะได้รับการพัฒนาไปอย่างไร ถึงเวลาที่ ต้องนำเอาระบบประกันเข้ามาบริหารจัดการแก้ปัญหาเรื่องดินฟ้าอากาศและเรื่องผลผลิตการเกษตร แล้ว ระบบการประกันภัยพืชผลหรือระบบการประกันรายได้น่าจะเป็นเป้าหมายสำคัญในการบริหารจัดการด้วย

ขณะเดียวกันเรื่องของพลังงานทดแทนต้องมีมากขึ้น การส่งเสริมสร้างแรงจูงใจให้ใช้พลังงานที่ผลิตจากสินค้าเกษตรหรือจากพลังงานทางเลือก ต้องดำเนินการอย่างจริงจังมากขึ้น จะเห็นได้ว่าพอ กระทรวงพลังงานจัดทำแผนพลังงานทดแทน มีการให้แรงจูงใจ จะมีการขอทำโครงการผลิตเชื้อเพลิง จากพลังงานทดแทนเข้ามาเกินเป้าหมายตลอดเวลา แต่ก็เป็นเรื่องแปลกคือ เวลาเราวางแผนพัฒนา พลังงานในภาพรวมเรามองกระแสตรงนี้น้อย เพราะฉะนั้นต้องกลับมาทบทวนเพื่อให้สอดคล้องกับ การบริหารจัดการอาหารและพลังงานภายใต้ภาวะซึ่งโลกมีความตื่นตัวในการแก้ปัญหาโลกร้อน ภาค การเกษตรต้องเป็นหัวใจในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเพื่ออาศัยประโยชน์อย่างเต็มที่จาก ภาวะ การเปลี่ยนแปลงของโลก ประเทศไทยเป็นหนึ่งในไม่กี่ประเทศที่มีศักยภาพในการผลิตอาหาร มากเกินพอที่จะใช้ในประเทศและส่งออก พร้อมๆ กับการผลิตพลังงานทดแทนได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น ระบบการจัดการที่เกี่ยวกับภาคการเกษตรทั้งหมดจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก

เศรษฐกิจสังคมเมืองมุ่งเรื่องโลจิสติกส์และเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

ประเด็นที่สาม การที่วิถีชีวิตของคนในประเทศและโลกกำลังเปลี่ยนแปลงไปในแง่ของการ เป็นสังคมเมืองมากขึ้น มีสิ่งที่ทำให้เราต้องมอง 2 ส่วน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการพัฒนา การเกษตรด้วย

ส่วนที่ 1 เรื่องของโลจิสติกส์ มีความสำคัญมากขึ้นในภาคพื้นฐานการเกษตร การลดต้นทุน ทางโลจิสติกส์ การขนส่ง การโทรคมนาคม การคมนาคม ถนนหนทาง ท่าเรือ การเปิดท่าเรือสู่ประเทศ เพื่อนบ้านเป็นหัวใจสำคัญ ต้องมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้คนของเราเข้าถึงลูกค้า เข้าถึง ตลาด ลดต้นทุนในการผลิต เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน นับเป็นสิ่งที่ท้าทายและต้องมีการ วางแผนให้รัดกุมมากขึ้น

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมของผู้บริโภคจะเปลี่ยนแปลงไป สินค้าที่มีการเติบโต จะไม่ใช่เป็นการผลิต สินค้าในเชิงปริมาณอีกต่อไป จากการที่เราเห็นชนชั้นกลางในประเทศไทยๆ ที่กำลังเติบโตขึ้นมา สิ่งที่จะเป็นตัวกำหนดอัตราการเจริญเติบโตกลับไปอยู่ในเรื่องของเศรษฐกิจที่มีแต่การสร้างสรรค์เป็นหลัก

ด้วยการเพิ่มมูลค่า ขณะนี้ผู้บริโภคไม่ได้ต้องการแค่สินค้าพื้นฐานจำเป็น เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม แต่มองหาการเพิ่มมูลค่า เป็นค่านิยมที่จะเป็นการสร้างมูลค่ามหาศาลทางเศรษฐกิจ

นอกจากนั้น จะเห็นการเติบโตทางเศรษฐกิจภาคบริการที่เกี่ยวข้องกับวิถีการดำรงชีวิต อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบันเทิง อุตสาหกรรมที่ให้บริการทางความรู้ จะเติบโตรวดเร็วมาก ซึ่งเป็นภาคบริการที่จะต้องเติบโตในเศรษฐกิจไทยเช่นเดียวกัน แต่สิ่งที่น่าเป็นห่วงคือช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมา ภาคบริการเมื่อเทียบเป็นสัดส่วนของผลผลิตโดยรวมของประเทศนั้น กลับเพิ่มขึ้นน้อยมาก ดังนั้นใน 5 ปีของแผนฯ 11 เราจะเพิ่มความสำคัญของภาคบริการได้อย่างไร การเพิ่มมูลค่าที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นการเพิ่มมูลค่าโดยใช้ทรัพยากรน้อยมากซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ตรงนี้จะเกี่ยวกับเรื่องของ การเปิดเสรีให้มีการแข่งขันกัน เรื่องทรัพย์สินทางปัญญาที่กระทรวงพาณิชย์ กำลังผลักดันอยู่ ไปจนถึงเรื่องระบบการศึกษา การวิจัยและพัฒนา ต้องมีการปรับปรุงให้มีการสอดรับ ทำให้ภาคบริการเติบโตได้ นี่คือทิศทางหลักที่คิดว่าการจัดทำแผนฯ 11 จะต้องเผชิญในเรื่องของเศรษฐกิจ

การพัฒนาสังคมมุ่งเน้นเรื่องการศึกษาและหลักประกันผู้สูงอายุ

สำหรับด้านสังคมนั้น เรื่องการศึกษาเป็นเรื่องที่ผมย้ำเสมอว่าสำคัญที่สุด จุดที่จะต้องทำให้ได้ คือ ต้องทำให้ระบบการศึกษาของเรามีความยืดหยุ่นมากขึ้น สามารถพัฒนาทักษะคนของเราให้ทันกับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว พร้อมๆกับการกำหนดทิศทางการศึกษาที่ตรงกับความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างแท้จริง หัวใจก็คือ การทำให้คนไทยมีค่านิยมที่จะใฝ่รู้ เพื่อให้สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีที่สุดภายใต้ความผันผวนแปรปรวนของวิกฤตเศรษฐกิจและสังคมต่อไป สิทธิขั้นพื้นฐานของคนคือเรื่องสุขภาพ การศึกษา และที่สำคัญมากต่อไปก็คือหลักประกันสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งคิดว่าใน 5 ปี ประเทศไทยต้องทำให้เป็นระบบที่มีความลงตัวและยั่งยืนให้ได้ เราได้เริ่มการศึกษาฟรี การรักษาพยาบาลฟรี แต่ยังไม่ลงตัวในเรื่องของคุณภาพ ระบบการระดมทรัพยากรเพื่อจัดบริการพื้นฐานอย่างมีคุณภาพก็ยังไม่เกิด จะระดมอย่างไรไม่ให้กระทบความเสมอภาคของการบริการ ระดมอย่างไรไม่ให้กระทบหรือถ่วงการพัฒนาคุณภาพการบริการ อาจจะต้องกระตุ้นในบางส่วนเป็นพิเศษ

ในเรื่องของหลักประกันผู้สูงอายุนั้น ผมคิดว่าระบบการออมระดับชาตินั้นจะต้องเริ่มต้นให้ได้ก่อน เราจะปล่อยให้เจ้าหน้าที่รัฐกับผู้อยู่ในระบบประกันสังคมเพียงสองกลุ่มนี้มีหลักประกันไม่ได้ ในเมื่อไม่ครอบคลุมคนส่วนใหญ่ ระบบการออมจะเป็นตัวช่วยในเรื่องของการสร้างเสถียรภาพในแง่ของเศรษฐกิจ ทำให้ประเทศมีหลักประกันที่แน่นอนในระดับหนึ่งด้วย นี่เป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องทำ เช่นเดียวกัน ระบบประกันในเรื่องอื่นๆ คงจะต้องอาศัยระบบการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน เพราะฉะนั้นการดึงเอาการรวมตัวของชุมชนให้เข้ามาหลอมรวมกันเป็นระบบใหญ่ โดยฟังฟังการดูแลกันเองในแง่ของการบริหารจัดการของชุมชนน่าจะเป็นกุญแจสำคัญที่เราจะสร้างระบบสวัสดิการที่มีความยั่งยืน ที่สามารถที่จะดูแลคนส่วนใหญ่ของประเทศได้ ตรงนี้คิดว่าน่าจะมีคำตอบในส่วนของแผนฯ 11 เช่นเดียวกัน

การสร้างสมดุลในด้านวัฒนธรรมในกระแสโลกาภิวัตน์เป็นสิ่งท้าทาย

เรื่องของวัฒนธรรม สิ่งที่ทำหายนี้อาจจะหาความสมดุลในสังคมได้อย่างไรในภาวะโลกาภิวัตน์ ในด้านหนึ่ง การมีรากฐานอันแข็งแกร่งทางวัฒนธรรม การรักษาเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของผู้คนในสังคม เป็นสิ่งสำคัญของความยั่งยืน แต่อีกด้านหนึ่งก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าปัจจุบันวัฒนธรรมกลายเป็นสินค้าที่สำคัญในเศรษฐกิจโลก เช่น เกาหลี ประสบความสำเร็จในการนำเอาสินค้าที่เป็นวัฒนธรรมไปขาย เป็นความสามารถที่ใช้การตลาดที่เป็นระบบจึงทำให้สินค้าที่เป็นวัฒนธรรมกลายเป็นสิ่งที่สร้างชื่อเสียงและนำรายได้เข้าสู่ประเทศ เราเองก็ต้องมีลู่วางเช่นนี้ต่อไป โดยต้องไม่ทำให้เราสูญเสียความเป็นตัวของตัวเองในฐานะของสังคม ในฐานะของประเทศที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานและมีความแข็งแกร่ง

สัญญาประชาคมใหม่เป็นเรื่องของธรรมาภิบาลและการสร้างค่านิยมประชาธิปไตยที่ถูกต้อง

สุดท้าย สัญญาประชาคมใหม่ ที่มีการใช้คำนี้ในการทำงานตั้งแต่ปีที่แล้วเป็นต้นมา เป็นเรื่องที่สำคัญและท้าทายมาก ถ้าภาวะการเมืองยังเป็นแบบที่ผ่านมาจะเป็นเรื่องที่ยากมาก ในการที่จะทำให้สังคมโลกและผู้เกี่ยวข้องมีความมั่นใจในความต่อเนื่องของการเมือง สัญญาประชาคมใหม่จะต้องเป็นเรื่องธรรมาภิบาลและการสร้างค่านิยมที่ถูกต้องในสังคมของเราที่จะเอื้อต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว ค่านิยมดังกล่าวเป็นเรื่องประชาธิปไตยอย่างแน่นอน แต่ว่าการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ดีที่มีวัฒนธรรม มีประเด็นมากกว่าเพียงการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แต่เป็นเรื่องของการเคารพกฎหมาย การดำรงมาตรฐานทางจริยธรรมในฐานะที่เป็นบุคคลสาธารณะ จะต้องยอมรับการไม่ใช้ความรุนแรงใดๆทั้งสิ้น ซึ่งจะสามารถประคับประคองให้ระบอบประชาธิปไตยหยั่งรากลึกได้อย่างแท้จริง ค่านิยมเหล่านี้เป็นสิ่งที่ต้องสร้างไม่ใช่เฉพาะในหมู่นักการเมือง แต่เป็นประชาชนทั่วไปด้วย ถ้าค่านิยมยังเป็นว่า ต้องไปรับใช้อำนาจทางการเมือง สามารถใช้คนจำนวนมากเข้าไปข่มขู่เรียกร้อง การโกงก็ได้แต่ขอให้ทำอะไรบ้าง ผมบอกได้เลยว่าประชาธิปไตยจะไม่มีการพัฒนา

เพราะฉะนั้น กระบวนการของการสร้างสัญญาประชาคมใหม่และธรรมาภิบาลนี้ จะสำเร็จได้จะต้องมีการวางแผนและใช้การดำเนินการตามแผนของภาคีรัฐบาลเป็นแบบอย่าง เช่น กรณีปัญหา มาบตาพุด เป็นตัวอย่างที่การพัฒนาในบางช่วงไม่ได้ให้ความสำคัญเพียงพอที่จะฟังเสียง มีมาตรการรองรับและดูแลประชาชน ถ้าจะต้องมีการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อไป การพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้จะต้องมีการดูแลจัดการเรื่องสิ่งแวดล้อม และมีการทำความเข้าใจกับประชาชนอย่างเพียงพอ การพัฒนาจึงจะเดินต่อไปได้ เพราะฉะนั้นแผนทุกแผนจะต้องเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเราได้เน้นย้ำกันมาในการจัดทำแผนแล้ว แต่ต้องทำให้มากขึ้นและเป็นระบบเพื่อที่จะเป็นหลักประกันของความยั่งยืนด้วย เพราะในที่สุด แนวโน้มในเรื่องของกระแสประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน จะเป็นตัวที่กำหนดความยอมรับและความยั่งยืนของหลายสิ่งหลายอย่าง ซึ่งพวกเราที่หนึ่งในนี้ไม่อยากให้เห็นเกิดขึ้นในสังคมไทย

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบสำหรับการทำงานทุกเรื่องมากกว่าจะเป็นการจัดทำโครงการ

สุดท้าย เรามีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้มีการกำหนดเป็นเป้าหมายและแนวทางของการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ผมยืนยันว่าพวกเราคนไทยโชคดีที่ได้รับพระราชทานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แต่อย่ากั้หมองเป็นเรื่องของหลักปรัชญาและแนวคิดมากกว่าการจัดทำโครงการ ที่น่าจะทำการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบทดสอบแผนและนโยบายทุกเรื่อง เป็นตัวกำกับทุกโครงการในประเทศไทยว่ามีความพอเพียงหรือไม่ ดังนั้น ในการจัดทำแผนฯ 11 นี้ หากเราได้เตือนสติตัวเองในทุกความคิดทุกโครงการที่เราเสนอว่าต้องมีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นั่นจะเป็นหัวใจสำคัญที่ดีที่สุดในการวางแผนการพัฒนาที่ยั่งยืน

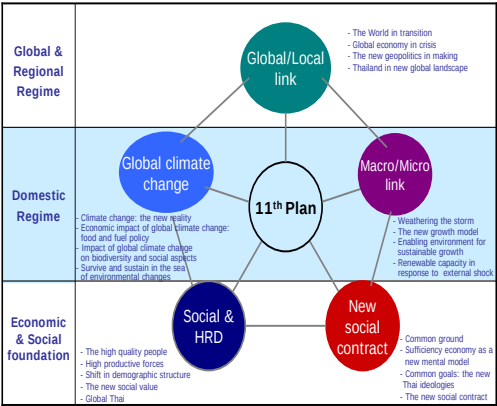
บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว ผมขอเปิดการประชุมประจำปี 2552 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพื่อสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จะได้นำไปประมวล และจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ซึ่งจะเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน และเป็นไปในทิศทางที่ต้องการของทุกภาคส่วนอย่างแท้จริงต่อไป

ขอบพระคุณครับ

บทวิดิทัศน์การประชุมประจำปี 2552 ของ สศช.
เรื่อง “ทิศทางการพัฒนา ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11”

ความยาวประมาณ 7 นาที

ภาพ	เสียง
ภาพมุมสูงของเมืองใหญ่/ภาพท้องทุ่งในชนบท กราฟฟิค แสดงความผันผวนของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ภาพประกอบ ภาพความขัดแย้งภายในประเทศ/ปัญหาภาคใต้ วิกฤตเศรษฐกิจทั่วโลก/การปิดกิจการ/คนตกงาน ภาพแสดงถึงวิกฤตพลังงาน/ภาพภัยธรรมชาติ/โรคระบาด ภาพคนหน้าตาหม่นหมอง/วิตกกังวล	บนเส้นทางแห่งการพัฒนา....ประเทศไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายจากพลวัตการเปลี่ยนแปลงที่ หลากหลาย โดยเฉพาะวิกฤตเศรษฐกิจโลกเมื่อกลางปี 2551 เปลี่ยนแปลงทางสภาวะภูมิอากาศ วิกฤตอาหารและพลังงาน เมื่อรวมกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในประเทศหลายครั้งได้ส่งผลต่อความต่อเนื่องของการพัฒนาประเทศ และสร้างความกังวลใจให้กับคนไทยอย่างไม่เคยมีมาก่อน
ภาพตึกสุริยาอนุวัตร ภาพการประชุมประจำปี 2551 ของ สศช. ผู้ร่วมอภิปรายบนเวที/การแสดงความคิดเห็นผู้ร่วมประชุม กราฟฟิคไล่กันมา วิสัยทัศน์ประเทศไทย 2570 สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันอย่างยั่งยืน กลับมารวมเป็นกราฟฟิค วิสัยทัศน์ประเทศไทย 2570 แล้วแตกออกเป็นภาพประกอบหลากหลาย ภาพความสุขของคนหลายภูมิภาค/ผู้คนรักใคร่ปรองดอง ข้าราชการ/ประชาชนทำงานร่วมกัน ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ/สาธารณูปโภคต่าง ๆ	ในการประชุมประจำปี 2551 เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2551 ทุกภาคส่วนได้ร่วมกันวางกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะยาวเพื่อรองรับความผันผวนได้อย่างเหมาะสม และกำหนดวิสัยทัศน์ประเทศไทยในระยะ 20 ปีข้างหน้า ที่มุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขอย่างยั่งยืน คนไทยดำเนินชีวิตบนความพอเพียง ยึดมั่นในประชาธิปไตย และธรรมาภิบาล ได้รับบริการสาธารณะที่ทั่วถึงมีคุณภาพ สังคมสงบสุข การผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงด้านอาหารและพลังงานพึ่งตนเองและแข่งขันได้ในเวทีโลก สามารถอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี”

ภาพ	เสียง
ธรรมชาติสวยงาม/ความสมบูรณ์ของป่าไม้ ชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง/ความมั่นคงทางอาหาร และพลังงาน ภาพการประจักษ์ระหว่างนายกับผู้นำ ต่างประเทศ	
กราฟฟิค วงกลมตรงกลาง: แผนฯ 11 / วงกลมอีก 5 วง ประกอบด้วย • วิฤตเศรษฐกิจโลก • เศรษฐกิจสร้างสรรค์ • ภาวะโลกร้อน • สถาปัตยกรรมทางสังคม	...จากวิสัยทัศน์ดังกล่าว ได้นำมาสู่ กรอบแนวคิดการ พัฒนาประเทศในแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 ที่ให้ ความสำคัญกับ ทิศทางการพัฒนาเพื่อรับมือกระแส การเปลี่ยนแปลงภายนอกที่ทวีความรุนแรงขึ้น ในช่วงขบวนการที่ผ่านมา ทั้งปัญหาเศรษฐกิจที่ลุกลามไป ทั่วโลกจากวิกฤตการเงินสหรัฐฯ ภัยพิบัติที่ส่งผลจาก ภาวะโลกร้อน โรคระบาดที่แพร่กระจายอย่างรวดเร็ว รวมถึงวิกฤตภายในประเทศ คือความขัดแย้งอย่าง รุนแรงและการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายของคนไทย การกำหนด ทิศทางการพัฒนาที่สำคัญใน แผนพัฒนา ฉบับที่ 11 นอกจาก ต้องเตรียมมาตรการ รองรับปัญหาในปัจจุบัน ทั้งในโครงการลงทุนด้านโครงสร้าง พื้นฐาน และการลงทุนทางสังคมที่ทั่วถึงเป็นธรรมแล้ว ยัง ต้องปรับกระบวนการพัฒนา ที่มุ่งสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตลอดจนเตรียมการรับมือและ แสวงหาโอกาสที่จะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลง ของภูมิอากาศโลก รวมทั้งสร้างสังคมเอื้ออาหาร และการบริหารจัดการที่ดีทุกภาคส่วน (แทรกความเห็นนายกรัฐมนตรี/องคมนตรี)
ภาพนายกรัฐมนตรี Super นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี มอบนโยบายแก่ สช.	นายกรัฐมนตรี: “ผมเห็นว่า หลังจากเขียนวิสัยทัศน์แล้ว การพัฒนา ประเทศต้องอยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง ผมว่าถ้ ลองเอาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงแทนที่จะให้คนไปคิดในเชิง โครงการ แต่เอามาเป็นกรอบการวิเคราะห์ อย่างนี้ในแผน

ภาพ	เสียง
วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2552	ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงก็ไม่จำเป็นต้องไปกังวลแล้วว่า จะมีโครงการเศรษฐกิจพอเพียงกี่โครงการ แต่จะรู้ว่ากระบวนการพัฒนาอยู่บนหลักเศรษฐกิจพอเพียงจริงหรือไม่” “การปรับโครงสร้างทางสังคมให้มีความเอื้ออาทรและพึ่งตนเองได้ สามารถดำรงอยู่อย่างมั่นคงภายใต้บริบทที่เปลี่ยนแปลง ผมคิดว่าในแง่ของสังคม คงมีมิติที่มองขอบเขตของเศรษฐกิจมาเชื่อมโยงกันนโยบายทางสังคมคงไม่ได้มีเพียงแค่การศึกษาดีหรือไม่ การสาธารณสุขดีหรือไม่ ในแง่ของความเป็นชุมชนและทุนสังคมเป็นเรื่องใหญ่ที่ยังต้องได้รับการสนับสนุน รวมไปถึงเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ให้มีการร่วมมือกันจัดการทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ และเรื่องประชาธิปไตย เรื่องการเมือง ที่ให้มีการเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยควบคู่กับการบริหารจัดการที่ดี เพื่อสร้างสันติสุขและความเป็นธรรมในสังคมไทย”
ภาพ ศ.นพ. เกษม วัฒนชัย Super ศ.นพ. เกษม วัฒนชัย องคมนตรี การประชุมประจำปี 2551 ของ สศช. 15 สิงหาคม 2551 พร้อมกราฟฟิคหรือภาพแสดงข้อมูล ภาวะโลกร้อน	ศ.นพ. เกษม วัฒนชัย “การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศโลกจะทำให้เกิดพื้นที่แห้งแล้งเพาะปลูกไม่ได้ขึ้นในบางส่วนของโลก ประเทศที่เพาะปลูกไม่ได้เหล่านี้จะต้องซื้ออาหารจากประเทศอื่น จะเป็นโอกาสทองของไทยในการผลิตอาหารส่งออกได้มากขึ้น”
Super ความท้าทายหลังวิกฤตเศรษฐกิจ พร้อมภาพประกอบที่เกี่ยวข้อง	จากทิศทางการพัฒนาข้างต้นได้นำไปสู่ประเด็นที่สำคัญดังนี้: การเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นภายหลังวิกฤตการเงิน โลก โดยทบทวนแนวทางการบริหารจัดการระบบเศรษฐกิจและ วางยุทธศาสตร์ประเทศให้สอดคล้องกับการก้าวมาเป็นขั้วอำนาจใหม่ของเอเชีย รวมถึงปรับตัวเข้ากับโครงสร้างสถาบัน

ภาพ	เสียง
	การเงิน ตลาดเงิน และตลาดทุนที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ จะต้องวางสถานะของประเทศให้เหมาะสมกับโอกาสและข้อจำกัดต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากภูมิทัศน์ใหม่ของโลก
Super เศรษฐกิจสร้างสรรค์ :ทางเลือกของเศรษฐกิจไทย แทรกคำพูด/ภาพนายกรัฐมนตรี พร้อมภาพประกอบที่เกี่ยวข้อง	ส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ในบริบทของประเทศไทย เป็นแนวทางขับเคลื่อนสู่เศรษฐกิจยุคใหม่ โดยการผสมผสานสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เอกลักษณ์ความเป็นไทย กับความรู้ เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อผลิตสินค้าและบริการที่มีลักษณะเฉพาะตัว มีการออกแบบและนวัตกรรมของตนเอง อันจะเป็นการสร้างคุณค่าและมูลค่าทางเศรษฐกิจ สร้างงาน สร้างรายได้ ตลอดจนเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนไทย
Super ภาวะโลกร้อน : วิกฤต สร้างโอกาสการพัฒนา แทรกคำพูด/ภาพท่านเกษม วัฒนชัย พร้อมภาพประกอบที่เกี่ยวข้อง	ปรับตัวเพื่อรับมือกับกระแสการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นการปรับตัวภายใต้ข้อตกลงในเวทีโลก บริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ เช่น ภัยแล้ง น้ำท่วม การกัดเซาะชายฝั่ง รวมถึงรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ โดย ให้ความสำคัญกับความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน ปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตไม่ให้ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อม ปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกน้อยลงเพื่อนำไปสู่สังคมคาร์บอนต่ำ ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสีเขียว ตลอดจนเสริมสร้างความเข้มแข็งของฐานทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพ
Super สถาปัตยกรรมทางสังคม :ทางเลือกใหม่ของคนไทย พร้อมภาพประกอบที่เกี่ยวข้อง	สร้างสถาปัตยกรรมทางสังคมที่เข้มแข็ง ด้วยการออกแบบโครงสร้างสังคมที่มีความสมดุลและเพิ่มผลิตภาพของสังคมไทยอย่างเป็นระบบ เพื่อเสริมสร้างรากฐานของสังคมไทยให้เข้มแข็ง นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพคนให้มีความรู้เชิงสร้างสรรค์และมีจิตสาธารณะ ควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพสังคมให้มีความมั่นคง เป็นธรรม รักษาคุณค่าและวัฒนธรรมที่ดีงาม เป็นสังคม

ภาพ	เสียง
	แห่งอาคารเื้ออาทรและสมานฉันท์
Super สัญญาประชาคมใหม่ :พลังขับเคลื่อนสู่ สมดุล พร้อมภาพประกอบที่เกี่ยวข้อง	สร้างสัญญาประชาคมใหม่ ของประเทศขึ้นมาใช้ ร่วมกัน โดยเป็นข้อตกลงการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมที่ยึดมั่นในความดี ความซื่อสัตย์ และจิตสำนึกในสิทธิและหน้าที่พลเมือง ยึดหลักการแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธีตลอดจนการบริหารประเทศบนหลักธรรมาภิบาลของทุกภาคส่วน
ประมวลภาพรวม ประชาชนทุกภาคส่วนในประเทศไทย/ความหลากหลาย แสดงถึงความยิ่งใหญ่ ภาพที่แสดงถึงความคาดหวัง ต่ออนาคตที่สดใสข้างหน้า กราฟฟิค แสดงถึงการมุ่งไปสู่อนาคตที่ดีข้างหน้า ร่วมกัน ของคนไทยทุกคน	ทั้งหมดนี้ คือแนวคิดทิศทางการพัฒนาประเทศให้ หยุดยวบยบนเวทีโลกอย่างสง่างาม ควบคู่ไปกับความสงบสุขของคนในชาติ ด้วยการรู้เท่าทันและพร้อมรับมือ กับความผันผวนจากภายในและภายนอก โดยใช้ “พลังแห่ง ความคิดสร้างสรรค์” มาพลิกวิกฤต เป็น โอกาส โดยทุกภาคส่วนของสังคม ร่วมกันกำหนดทิศ ทางการพัฒนาให้ประเทศเดินหน้าด้วยการพึ่งตนเอง ก้าวทันโลก เป็นสังคมแห่งคุณธรรม และภูมิปัญญา รวมถึงเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติ อันจะนำพา ประเทศให้ก้าวไกล และคนไทยทุกคนมีความอยู่เย็น เป็นสุขด้วยกันอย่างยั่งยืนตลอดไป...
โลโก้ สศช.	

สรุปผลการนำเสนอและอภิปราย

“แนวคิด ทิศทางการพัฒนาประเทศ ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11”

ประธาน : ดร.พนัส สิมะเสถียร ประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผู้นำเสนอ : ดร.อำพน กิตติอำพน เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ

ผู้อภิปราย : นายไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม ประธานมูลนิธิหัวใจอาสา

ดร.ณรงค์ชัย อัครเศรณี ประธานกรรมการบริหารและพัฒนาองค์ความรู้และ
ประธานกรรมการธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้า
แห่งประเทศไทย

รศ.นรินทร์ เศรษฐบุตร ประธานสำนักธรรมศาสตร์และการเมือง

1. สรุปผลการนำเสนอ

ดร.อำพน กิตติอำพน

เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

นำเสนอสาระสำคัญของวิสัยทัศน์ 2570 สู่แผนฯ 11 ประกอบด้วย (1) หลักการ และ
กระบวนการในการจัดทำแผนฯ 11 (2) บริบทการเปลี่ยนแปลงในช่วงการจัดทำแผนฯ 10 ที่ผ่านมา (3)
ผลการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในช่วงที่ผ่านมา (4) ความเสี่ยงภายหลังจาก
วิกฤตเศรษฐกิจโลก (5) ประเด็นท้าทาย และ (6) ประเด็นยุทธศาสตร์

1.1 หลักการ และกระบวนการในการจัดทำแผนฯ 11 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงยังคงเป็นหลักการขั้นพื้นฐานในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศทั้งในระยะสั้น ระยะปาน
กลาง และระยะยาว ประกอบกับการพิจารณาถึงวิสัยทัศน์ประเทศไทยปี 2570 ที่ได้ จัดทำไว้เมื่อคราว
การประชุมประจำปี 2551 ของ สศช. ทั้งนี้ กระบวนการในการจัดทำแผนฯ 11 จะได้ขยายระยะเวลาให้
ยาวนาน โดยเริ่มจัดทำตั้งแต่ปี 2552 ซึ่งประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ 1) การระดมความคิดเห็น เพื่อ
กำหนดกรอบความคิด และทิศทางการพัฒนา ซึ่งจะดำเนินการในการประชุมประจำปี 2552 ของ สศช.
ในปีนี้ และ 2) การระดมความคิดเห็น เพื่อกำหนดกรอบยุทธศาสตร์ของแผนฯ 11 ซึ่งจะดำเนินการใน
การประชุมประจำปี 2553 ของ สศช. ต่อไป

1.2 บริบทการเปลี่ยนแปลงในช่วงการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ที่ผ่านมา

ในช่วงของการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก ในเรื่อง **1)**
ความเชื่อมโยงของเศรษฐกิจโลก ของกลุ่มเศรษฐกิจต่างๆ เช่น ASEAN+3 และ ASEAN+6 โดย
ประเทศอเมริกา ยุโรป แคนาดา ได้ให้ความสำคัญกับกลุ่มอาเซียนมากขึ้น และสัดส่วนการส่งออกของ

ไทยขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยในช่วงปี 2550 - 2551 มีอัตราการขยายตัวถึงร้อยละ 20 - 25 มาโดยตลอด **2) เทคโนโลยี** มีผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ มากมาย ที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีซึ่งตอบสนองความต้องการของคนเข้าสู่สังคมเมืองมากขึ้น อาทิ นาโนเทคโนโลยี มีการจดสิทธิบัตรในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น มีการจดสิทธิบัตรตามลักษณะภูมิประเทศ เช่น สิทธิของยีนความหอมในข้าว เป็นต้น **3) การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ** สัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 10.4 ในปี 2548 เป็นร้อยละ 11.5 ในปี 2552 และยังคงมีโรคระบาดใหม่เกิดขึ้น เช่น ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 โรค SARS ในปี 2546 ไข้หวัดนก ในปี 2548 ตลอดจนการเคลื่อนย้ายคนอย่างเสรี การเชื่อมโยงของถนนหนทางต่างๆ **4) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** การผันผวนของราคาน้ำมัน ปัญหาวิกฤตพืชอาหารและพืชพลังงาน เป็นต้น

1.3 ผลการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในช่วงที่ผ่านมา พบว่าด้าน **ทุนทางเศรษฐกิจ** ประเทศไทยมีภูมิคุ้มกันระดับหนึ่งที่สามารถป้องกันผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจของไทยได้ โดยเฉพาะภาคการเงินที่ยังคงมีความเข้มแข็งภายหลังจากที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจโลกในช่วงที่ผ่านมา แต่อย่างไรก็ตาม ภูมิคุ้มกันทางด้าน **ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ** นั้นยังคงได้รับแรงกดดันจากปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหามาบตาพุด ปัญหาการแย่งชิงการใช้ทรัพยากร เป็นต้น ในขณะที่ด้าน **ทุนทางสังคม** ยังเกิดความแตกแยกภายในประเทศ ปัญหาทางด้านการเมือง ปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทเข้าสู่เมือง เกิดการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตในชนบท และเกิดปัญหาการขาดความอบอุ่นในครอบครัว

1.4 ความเสี่ยงภายหลังจากวิกฤตเศรษฐกิจโลก ที่จะต้องคำนึงถึงในการจัดทำแผนฯ 11 ได้แก่ 1) อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของโลกจะไม่ฟื้นตัวกลับไปอยู่ในระดับร้อยละ 5 - 6 เช่นเดียวกับในช่วงที่ผ่านมา แต่ภูมิภาคเอเชียจะมีบทบาทมากขึ้นในเศรษฐกิจของโลก 2) การกำกับดูแลสถาบันการเงินทางด้านธรรมาภิบาลจะมีความเข้มงวดมากขึ้น และสกุลเงินตราหลักของเศรษฐกิจโลกจะไม่ใช้มีแค่เพียงสกุลเงินดอลลาร์ ยูโร และเยน 3) ความมั่นคงทางอาหาร และพลังงานยังคงเป็นปัจจัยเสี่ยง 4) การว่างงานและความยากจนจะเพิ่มสูงขึ้น และมีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ในขณะที่สัดส่วนวัยแรงงานลดลง 5) กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำจะเป็นทั้งข้อจำกัด และโอกาสในการพัฒนา 6) การแข่งขันในอนาคตจะมีความรุนแรงมากขึ้น และการพัฒนาเทคโนโลยีจะมีความก้าวหน้า และสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น 7) ระบบเศรษฐกิจจะเปลี่ยนแปลงจากระบบทุนนิยมเดิมที่มุ่งเน้นการแสวงหากำไรมาเป็นระบบทุนนิยมที่รับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น (Corporate Social Responsibility : CSR) 8) กฎเกณฑ์ต่างๆ เกี่ยวกับการกีดกันทางการค้ายังคงเป็นอุปสรรคต่อการค้าอย่างเสรีระหว่างประเทศ และ 9) การเมืองของโลกภายใต้ผู้นำใหม่ของสหรัฐอเมริกา จะทำให้มีการดำเนินนโยบายแบบเสรีมากขึ้น (Liberal) และปัญหาด้านการก่อการร้ายยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง เช่น ปัญหาตะวันออกกลาง คาบสมุทรเกาหลี เป็นต้น

1.5 ประเด็นท้าทาย ต่อการพัฒนาประเทศในแผนฯ 11 ได้แก่ 1) การแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นของประเทศไทย 2) การพัฒนาและดูแลในเรื่องเศรษฐกิจสร้างสรรค์ 3) การใช้ทรัพยากรในระบบเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ 4) การปรับโครงสร้างสังคมไทยในอนาคตเพื่อให้เกิดระบบสวัสดิการแก่ประชาชน และ 5) สัญญาประชาคมใหม่

1.6 ประเด็นยุทธศาสตร์

(1) ด้านความท้าทาย และโอกาสของเศรษฐกิจไทย มีประเด็นยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลง ดังนี้ 1) ขยายตลาดและสร้างความร่วมมือในภูมิภาค รวมทั้งพัฒนาและปรับโครงสร้างภาคการผลิต 2) สร้างความได้เปรียบด้านฐานการผลิตภาคการเกษตร พัฒนามูลค่าเพิ่มของสินค้าเกษตรและอาหาร และพัฒนาพลังงานทดแทน 3) ปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจในปัจจุบันไปเป็นระบบเศรษฐกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Economy) 4) ขยายภาคธุรกิจบริการดูแลผู้สูงอายุ การแพทย์และสุขภาพ และการท่องเที่ยวระยะยาว (Long Stay Tourism) และ 5) ส่งเสริมความร่วมมือทางการผลิต การค้า การลงทุน การพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม และการลดความเสี่ยงทางการเงินกับประเทศเพื่อนบ้าน

(2) ด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ มีประเด็นยุทธศาสตร์ใน 3 แนวทาง ดังนี้

(2.1) ในด้านนโยบาย พัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานความรู้ กำหนดนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้ชัดเจนและบูรณาการการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และปรับโครงสร้างการผลิตและบริการของ ประเทศให้มุ่งสู่การเป็นเศรษฐกิจสร้างสรรค์และเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

(2.2) ในด้านปัจจัยสนับสนุน และสภาพแวดล้อม พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมภายในประเทศ โดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐานด้านการสื่อสารและคมนาคม การส่งเสริมการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา การจัดหาแหล่งเงินทุน การพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และการพัฒนาการตลาดให้ทันต่อคู่แข่งและการเปลี่ยนแปลงของโลก สร้างกฎหมายและกฎระเบียบที่ช่วยในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา รวมถึงการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาหรือความคิดเพื่อเข้าถึงแหล่งเงินทุน ขยับเคลื่อนและสร้างโอกาสให้กับผู้ประกอบการ พัฒนาบุคลากรวิชาชีพเชิงสร้างสรรค์ให้ตรงกับความต้องการของตลาด และพัฒนาสถาบันและบูรณาการบทบาทของสถาบันที่เกี่ยวข้อง

(2.3) ในด้านกลไกการขับเคลื่อน ศึกษาวิจัยและพัฒนาเชิงลึกในสาขาเศรษฐกิจสร้างสรรค์และทุนวัฒนธรรม และติดตามประเมินผลการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทยอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

(3) ด้านโอกาสบนวิกฤตภาวะโลกร้อน มีประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) ปรับปรุงการผลิตของภาคอุตสาหกรรมไปสู่การผลิตแบบสิ่งแวดล้อมและคาร์บอนต่ำ และใช้พลังงานทดแทน 2) สนับสนุนบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และบริการด้านสุขภาพ 3) พลังงาน และดูแล

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม 4) ใช้ประโยชน์ และสร้างรายได้จากการอนุรักษ์ 5) ปรับโครงสร้างภาคเกษตรไปสู่การผลิตที่ยั่งยืน 6) เปลี่ยนแปลงนโยบายพลังงานและขนส่งไปสู่การใช้พลังงานสะอาดและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน 7) พัฒนาตลาดคาร์บอนเครดิต และการใช้ประโยชน์จาก CDM และ 8) ใช้ประโยชน์จากการเป็นภาคีในประชาคมอาเซียน

(4) ด้านสถาปัตยกรรมทางสังคม มีประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) ปรับโครงสร้างในการพัฒนาทุนมนุษย์ที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ การศึกษา และการบริการทางด้านสุขภาพ 2) สร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาครัฐบาลในการกำหนดโครงสร้างทางสังคม 3) ปรับปรุงการศึกษาให้เชื่อมโยงระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน 4) สร้างความอบอุ่นในครอบครัว และ 5) ปรับเปลี่ยนค่านิยมและเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมต่างของคนในสังคม

(5) ด้านสัญญาประชาคมใหม่ มีประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) กระจายอำนาจในการบริหารจัดการให้กับชุมชน 2) สร้างกระบวนการให้ประชาชนมีส่วนร่วม 3) ปรับทัศนคติและสร้างค่านิยมของประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และการรับฟังความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ซึ่งเป็นพื้นฐานของประชาธิปไตย

2. สรุปผลการอภิปราย

นายไพฑูลย์ วัฒนศิริธรรม

ประธานมูลนิธิหัวใจอาสา

นำเสนอตัวชี้วัดความสำเร็จและกงล้อหลักสู่ความสำเร็จของการพัฒนา ผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและโครงสร้างที่เอื้ออำนวย กระบวนการวางแผนที่เป็นของประชาชนโดยภาครัฐมีส่วนร่วมและสนับสนุน และการวางแผนในลักษณะเคลื่อนที่ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. ภาพรวมของการวางแผน การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ผ่านมา มีการทบทวนหรือการปรับปรุงครั้งสำคัญ 2 ครั้ง คือ ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 มีการเพิ่มเติมเรื่องการพัฒนาสังคมเข้าไปในแผน และในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ที่มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนอย่างสูงมาก ซึ่งในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 นี้ น่าจะถึงเวลาที่ต้องมีการทบทวนการวางแผนอีกครั้ง โดยควรเปลี่ยนชื่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็น “แผนพัฒนาประเทศ” เพื่อให้เป็นการวางแผนที่ครอบคลุมทุกเรื่องที่สำคัญอย่างเป็นบูรณาการ ไม่จำกัดเฉพาะด้านเศรษฐกิจและสังคมเท่านั้น และควรให้ประชาชนเป็นเจ้าของเรื่องและมีบทบาทสำคัญในการวางแผนและแก้ไขปัญหา

2. ตัวชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนา และกงล้อหลักสู่ความสำเร็จของการพัฒนา

2.1 ตัวชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนา ควรมีตัวชี้วัด “ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” ใน 4 ส่วนอย่างได้ดุล ดังนี้

(1) ในเขตการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ตำบล เทศบาล จังหวัด

(2) ในองค์กรที่คนมาทำงานหรือทำกิจกรรมร่วมกันในลักษณะองค์กรหรือสถาบัน

(3) ในประเด็นสำคัญที่ภาคประชาชนร่วมกับภาครัฐเห็นว่าสำคัญ

(4) ระดับประเทศ

ปัจจุบัน สศช. จัดทำตัวชี้วัดเฉพาะในระดับประเทศเท่านั้น สำหรับตัวชี้วัดข้อ 1 และ 2 ควรให้ประชาชนสร้างตัวชี้วัดเอง ตลอดจนใช้ตัวชี้วัดเพื่อการวางแผน การจัดการ การปฏิบัติ ติดตามผล และปรับปรุงพัฒนาด้วยชุมชนเองจึงจะเกิดผล

2.2 กงล้อหลักสู่ความสำเร็จของการพัฒนา

(1) ความมีสุขภาวะ ทางกาย ทางใจ ทางปัญญา ทางสังคม

(2) ความดี ได้แก่ การทำสิ่งเป็นคุณ ไม่ทำสิ่งเป็นโทษ สร้างศักยภาพที่จะทำดี

(3) ความสามารถ ในการคิด ในการทำ ในการจัดการ

ดังนั้น การสร้างตัวชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนา จึงควรวัดผลที่แสดงว่ามีสุขภาวะ การมีความดี การมีความสามารถ เป็นสำคัญ

3. ผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนา และโครงสร้างที่เอื้ออำนวยต่อผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนา

3.1 ผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนา

(1) ประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเขตการปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีรัฐธรรมนูญและกฎหมายรองรับ เช่น ตำบล เทศบาล จังหวัด

(2) ประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะองค์กรหรือสถาบัน อาทิ สถานประกอบการ หน่วยงานของรัฐ สถานศึกษา เป็นต้น

(3) ประชาชนและภาครัฐที่ร่วมกันดูแลจัดการประเด็นที่เห็นร่วมกันว่าสำคัญ เช่น ภาวะโลกร้อน เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นต้น

3.2 โครงสร้างที่เอื้ออำนวยต่อผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนา

(1) โอนอำนาจการจัดการพัฒนาพื้นที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างสมบูรณ์และบูรณาการ รวมถึงการมีจังหวัดที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ตามรัฐธรรมนูญ

(2) ยังคงมีผู้ว่าราชการจังหวัดพร้อมสำนักงานเล็กๆ มีหน้าที่ประสานนโยบายส่วนกลางกับ อบจ. และกลุ่มจังหวัด

4. กระบวนการวางแผนที่เป็นของประชาชนโดยภาครัฐมีส่วนร่วมและสนับสนุน

4.1 กระบวนการวางแผนที่เป็นของประชาชน โดยการจัด “สานเสวนาประชาชน” (Citizen Dialogue) ให้ครบทุกส่วนของประชาชนที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนา โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างจากแต่ละส่วน ได้แก่

- (1) ประชาชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ตำบล เทศบาล จังหวัด (เชิงท้องถิ่น)
- (2) ประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะองค์กรหรือสถาบัน (เชิงองค์กร)
- (3) ประชาชนและภาครัฐที่ร่วมกันดูแลจัดการประเด็นที่เห็นร่วมกันว่าสำคัญ (เชิงประเด็น)

4.2 ภาครัฐมีส่วนร่วมและสนับสนุน ดังนี้

- (1) **ภาครัฐ** หมายถึง รัฐบาล ฝ่ายค้าน รัฐสภา หน่วยงานของรัฐ
- (2) **ประชาชน** หมายถึง ชุมชนท้องถิ่น ชุมชนองค์กร ภาคธุรกิจ ภาควิชาการ ภาคศาสนา ภาคประชาสังคม (Civil Society) องค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่ม ชมรม เครือข่าย ฯลฯ
- (3) **ภาครัฐมีส่วนร่วม** หมายถึง ร่วมในกระบวนการวางแผน ในการปฏิบัติตามแผน ในการวัดผลและเรียนรู้เพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
- (4) **ภาครัฐสนับสนุน** หมายถึง สนับสนุนกระบวนการวางแผน สนับสนุนการปฏิบัติตามแผน ตลอดจนการวัดผลเพื่อเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนด้วยโครงสร้าง กลไก กฎหมาย นโยบาย มาตรการ งบประมาณ ฯลฯ ที่เหมาะสม

5. การวางแผนในลักษณะ “เคลื่อนที่” (Moving Plan) เนื่องจากสถานการณ์ต่างๆ ที่อาจเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากเมื่อถึงเวลาใช้แผน ทำให้แผนดังกล่าวอาจไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปนั้นๆ อาทิ วิฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในช่วงการใช้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และ 10 จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนที่มีการ “เคลื่อนที่” (Moving) ซึ่งหมายถึง การทบทวนแผน (Review) หรือ “วางแผนใหม่” (Replan) ทุก 2 ปี พร้อมการ “เคลื่อนที่” ไปข้างหน้า 2 ปี โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

5.1 แผนระยะสั้น ระยะเวลา 2 ปี นับจากปัจจุบัน เน้นจุด “คานจัด” สำคัญในการเคลื่อนสู่แผนระยะกลางอย่างน่าพึงพอใจ ตัวอย่างเช่น การบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนอย่างสร้างสรรค์และมีคุณค่า การฟื้นฟูและพัฒนาเศรษฐกิจอย่างมีจินตนาการและสร้างสรรค์เพื่อผลทั้งระยะสั้นและระยะยาว การสร้างความสมานฉันท์ในสังคมและการเมืองด้วยกระบวนการสันติวิธี การสร้างความเจริญสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยให้ประชาชนเป็นเจ้าของเรื่องและมีบทบาทสำคัญเป็นต้น

5.2 แผนระยะกลาง ระยะเวลา 6 ปี เน้นยุทธศาสตร์ (Strategy) และแผนงานสำคัญ (Program)

5.3 แผนระยะยาว ระยะเวลา 12 ปี เน้นผลสำเร็จสุดท้ายอันพึงปรารถนาร่วมกัน (หรือ วิสัยทัศน์) และทิศทางสำคัญในการบรรลุผลสำเร็จสุดท้าย

ดังนั้น เมื่อรวมระยะเวลาของแผนทั้ง 3 ระยะแล้ว จะเป็นระยะเวลาในการวางแผนทั้งหมด 20 ปี ซึ่งสำหรับการวางแผนแล้ว ระยะเวลา 20 ปี หรือแม้กระทั่ง 50 ปี เป็นระยะเวลาที่ไม่ยาวนานหรือไกลเกินไป

ดร.ณรงค์ชัย อัครเศรณี

ประธานกรรมการบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ และประธานกรรมการธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

นำเสนอเหตุการณ์สำคัญของโลกในปี 1989 ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในช่วงปี 1989-2008 ตลอดจนเหตุการณ์สำคัญของโลกในปี 2008 ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทยในปี 2009 ไปจนถึงในอนาคต โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. เหตุการณ์สำคัญของโลกในปี 1989 เศรษฐกิจในปัจจุบัน เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญซึ่งเกิดขึ้นในปี 1989 ได้แก่

1.1 **กุ่มภาพันท์** สหภาพโซเวียตถอนทหารจากอัฟกานิสถาน ทำให้กลุ่มตาลิบัน (Taliban) กลายเป็นกลุ่มการก่อการร้ายสากลขนาดใหญ่

1.2 **มีนาคม** Tim Berners-Lee สร้างอินเทอร์เน็ตขึ้น ทำให้พรหมแดนทางภูมิศาสตร์ด้อยความสำคัญลง ก่อให้เกิด Cyber State ขึ้น ซึ่งมีความสัมพันธ์กับ Nation State และ Corporate State ที่มีอยู่เดิม

1.3 **มิถุนายน** เกิดการปราบปรามจลาจลที่เทียนอันเหมิน ทำให้จีนต้องการแก้ไขภาพลักษณ์ของตนเอง โดยมุ่งเน้นเศรษฐกิจระบบตลาด จนกระทั่งเป็น “Factory of the World”

1.4 **กันยายน** เวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชา ทำให้โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (GMS) มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจในภูมิภาค

1.5 **พฤศจิกายน** มีการทำลายกำแพงเบอร์ลิน ส่งผลให้เกิดการยุติสงครามเย็น สหภาพโซเวียตล่มสลาย ประเทศสังคมนิยมหรือที่มี State Capitalism ปรับสู่เศรษฐกิจระบบตลาดโลกเข้าสู่เศรษฐกิจแบบเสรีนิยมเต็มรูปแบบ

2. วิวัฒนาการหลังปี 1989 จนถึงปี 2008 ผลจากเหตุการณ์สำคัญในปี 1989 ดังกล่าว ส่งผลให้เกิดวิวัฒนาการที่สำคัญในช่วงปี 1989 - 2008 ดังต่อไปนี้

2.1 **การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก** ได้แก่

- (1) เศรษฐกิจโลกพึ่งการผลิตจากกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา และพึ่งตลาดรวมทั้งบริการด้านการเงินจากประเทศตะวันตกเป็นหลัก
- (2) สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป รวมทั้งกลุ่มประเทศ G7 มีอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจต่อโลกมากที่สุด
- (3) กลุ่มประเทศในทวีปเอเชีย ตะวันออกกลาง BRIC (บราซิล รัสเซีย อินเดีย และจีน) เป็นกลุ่มอำนาจทางเศรษฐกิจกลุ่มที่สามของโลก
- (4) เหตุการณ์ถล่มอาคารเวิลด์เทรดเมื่อวันที่ 9 กันยายน ทำให้การก่อการร้ายสากลเป็นกระแสการเมืองใหม่ ภายใต้อำนาจของโลกมุสลิมกว่า 1 พันล้านคน
- (5) พฤติกรรมการผลิตและการบริโภคเกินขนาดของโลกทำให้เกิดปัญหาโลกร้อนและความผันผวนของราคาน้ำมัน รวมทั้งราคาสินค้าโภคภัณฑ์และอาหาร
- (6) พฤติกรรมการบริโภคเกินฐานะของสหรัฐอเมริกา และระบบการเงินเสรีของสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป ทำให้เกิดวิกฤติเศรษฐกิจ/การเงินโลกในปี 2008

2.2 การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจไทย เศรษฐกิจไทยปรับเปลี่ยนเข้าสู่เศรษฐกิจโลกอย่างเต็มรูปแบบ ดังนี้

- (1) การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจไทยในช่วงแผนพัฒนาฯ ต่างๆ
 - (1.1) แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 (1987 - 1991) ในปี 1989 เน้นการผลิตเพื่อการส่งออก และเพิ่มการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน
 - (1.2) แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (1992 - 1996) มุ่งเน้นการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค
 - (1.3) แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (1997 - 2001) มุ่งเน้นพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
 - (1.4) แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (2002 - 2006) มุ่งเน้นแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
 - (1.5) แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (2007 - 2011) มุ่งเน้นสังคมอยู่เย็นเป็นสุข
- (2) เปิดเสรีทางการค้าทั้งพหุภาคี ทวิภาคี และภูมิภาค
- (3) เปิดเสรีทางการเงินตั้งแต่ปี 1991
- (4) ความพยายามให้เศรษฐกิจไทยมีการพัฒนายั่งยืนได้ผลจำกัด ส่งผลให้เกิดวิกฤติเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากระบบการเงินในปี 1997 - 1998 และเกิดวิกฤติเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากการพังพินาศตลาดตะวันตกในปี 2008 - 2009

3. เศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทยหลังปี 2008 จากการเปลี่ยนแปลงในช่วงที่ผ่านมาดังกล่าว จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทย ดังนี้

3.1 เศรษฐกิจโลก

(1) ปี 2008 เกิดการล่มสลายของสถาบันการเงินขนาดใหญ่ในสหรัฐอเมริกา อาทิ Lehman Brothers และ AIG เป็นต้น

(2) ปี 2008-2009 สหรัฐอเมริกามีประธานาธิบดีคนใหม่ นายบารัค โอบามา ซึ่งมีนโยบายเน้นในเรื่องการสร้างความสมานฉันท์ โดยเฉพาะกับโลกมุสลิม รวมทั้งพยายามให้ยิวกับอาหรับอยู่ร่วมกันได้ ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนมีความสำคัญต่อโลกมากที่สุดในช่วงนี้

(3) ประเด็นที่เป็นปัญหาด้านความมั่นคงและการเมืองของโลกปัจจุบัน ได้แก่ อิสราเอลและปาเลสไตน์ อิหร่านและอิรัก อัฟกานิสถาน (ตาลีบัน) และปากีสถาน (อินเดีย) เกาหลีเหนือ พม่า

(4) ปี 2009 โลกเข้าสู่ยุคหลังตะวันตกนิยม (Post - Westernism) โดยตะวันตกลดความสำคัญลง การเมืองเป็นประชาธิปไตยหลายรูปแบบ โดยอาจเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงหรือไม่ก็ได้ เศรษฐกิจเป็นระบบตลาดที่ไม่เสรีเต็มที่ มีการกำกับในระดับประเทศและระดับโลก อำนาจของกลุ่มภูมิภาคตามทวีปและอำนาจของโลกมุสลิมมีมากขึ้น

3.2 เศรษฐกิจไทย

(1) ประเทศไทยต้องปรับตัวเข้ากับข้าวและโครงสร้างการเมืองและเศรษฐกิจใหม่ จากเดิมมีความสัมพันธ์พิเศษกับสหรัฐอเมริกา เป็นสัมพันธ์พิเศษกับอาเซียน โดยเฉพาะ กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม (CLMV) เอเชียตะวันออกโดยเฉพาะญี่ปุ่นและจีน ความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (BIMSTEC) โดยเฉพาะอินเดีย กลุ่ม Shanghai Economic Cooperation (SEC) กลุ่มสหภาพยุโรป ตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือ (AMED)

(2) ปี 2009 ประเทศไทยต้องตั้งรับผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจโลก โดยใช้

(2.1) มาตรการทางการเงิน โดยกำหนดดอกเบี้ยต่ำ รักษาสภาพคล่อง และการเข้าถึงสินเชื่อ และรักษาเสถียรภาพของค่าเงินบาท

(2.2) มาตรการทางการคลัง โดยลดหรือรักษาระดับการเก็บภาษีอากรเพิ่มหรือเร่งรัดการใช้จ่ายภาครัฐเพื่อสังคมและการลงทุน

(3) ปี 2010 เน้นการลงทุนเพื่ออนาคต

(4) ปี 2011 - 2015 (ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11) มุ่งเน้นเศรษฐกิจสร้างสรรค์

(5) ประเทศไทยต้องปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ มุ่งสร้างความเข้มแข็งและความสามารถในการแข่งขัน โดยการพัฒนาการค้าและการลงทุนของสินค้าและบริการที่มีพื้นฐานจากเกษตรกรรมและทรัพยากรธรรมชาติ อุตสาหกรรม หัตถกรรม บริการที่ มีความคิดสร้างสรรค์ ศิลปะ วัฒนธรรมที่มีความแตกต่าง ลดการพึ่งพาตลาดตะวันตก และบรรษัทข้ามชาติจากตะวันตก สร้างโครงสร้างพื้นฐานและระบบการ ทำงานที่ช่วยการค้าและการลงทุนกับประเทศในเอเชีย ตะวันออกกลาง และแอฟริกา ตลอดจนสร้างความสมานฉันท์กับโลกมุสลิม

รศ.นรนิติ เศรษฐบุตร ราชบัณฑิต

ประธานสำนักธรรมศาสตร์และการเมือง

นำเสนอเรื่องความสำคัญของการเมืองต่อการวางแผนพัฒนาประเทศ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน และการสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยและธรรมาภิบาล โดยมีสาระสำคัญนี้

1. ความสำคัญของการเมืองต่อการพัฒนาประเทศ

แม้ว่าเศรษฐกิจและสังคมจะเป็นตัวหลักในการวางแผนพัฒนาประเทศ แต่การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้ดีขึ้น การเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่จะกำหนด แม้ว่าจะไม่ได้เป็นตัวที่นำเสนอโดยตรง เช่น แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 ซึ่งมีแบบอย่างมาจากประเทศคอมมิวนิสต์ การเมืองก็เป็นตัวกำหนด

การเมืองซึ่งในปัจจุบันเป็นเรื่องที่ทุกคนเป็นห่วงกันมากนั้น แบ่งออกเป็น การเมืองภายนอก และการเมืองภายใน สำหรับการเมืองภายนอกเป็นสิ่งที่ควบคุมไม่ได้ เพราะขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอก แต่เราสามารถมีบทบาทได้ สำหรับการเมืองภายใน เราสามารถกำหนดได้ อย่างไรก็ตามการวางแผนพัฒนาฯ ไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงการเมืองภายในมากนัก เนื่องจากการเมืองยังไม่นิ่ง จะทำให้วางแผนต่อไปไม่ได้

แผนพัฒนาฯ ฉบับแรกๆ เป็นการกำหนดจากบนลงล่าง ซึ่งได้ผลดีในระยะแรก แต่ประชาชนมีส่วนร่วมน้อย และเริ่มมีมากขึ้นในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 แต่การจะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนได้อย่างแท้จริงนั้น จะต้องทำให้การเมืองคลี่คลาย และมีความเป็นประชาธิปไตยก่อน โดยยึดประชาชนเป็นหลัก

2. การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน

สำหรับการทำสัญญาประชาคมใหม่ จะต้องไม่เลิกสัญญาประชาคมเก่าที่ทำกันมานานแล้ว แต่ควรเป็นการเพิ่มเติมของใหม่ให้กับสัญญาประชาคมที่มีอยู่เดิม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เป็นไปโดยสันติวิธี เพื่อให้ประชาชนสามารถมีส่วนในการกำหนดผู้ปกครองและนโยบายของรัฐ และเกิดการกระจายสิ่งที่มีคุณค่าในสังคมอย่างเป็นธรรม ซึ่งนอกเหนือจากการกระจายรายได้แล้ว ยังมีสิ่งที่สำคัญอื่นๆ เช่น สุขภาพ การศึกษา สวัสดิการ รวมทั้งตำแหน่งที่เป็นที่ยอมรับ เป็นต้น ซึ่งการที่จะรู้ว่าประชาชนต้องการได้รับอะไรจากการกระจายสิ่งที่มีคุณค่าดังกล่าวนั้น จะถามจากผู้อื่นไม่ได้ จำเป็น

จะต้องฟังจากตัวประชาชนเอง ดังนั้น ในปัจจุบันจึงถึงเวลาที่จะวางแผนพัฒนาฯ โดยการฟังจากข้างล่างขึ้นมาข้างบนอย่างแท้จริงแล้ว และจะต้องฟังให้มาก รวมทั้งทำให้เป็นจริงให้ได้

3. การสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยและธรรมาภิบาล

การทำสัญญาประชาคม นอกเหนือจากการกระจายอำนาจ สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน และสร้างทัศนคติในการรับฟังเสียงส่วนใหญ่แล้ว ยังมีสิ่งสำคัญคือ การส่งเสริมให้คนยึดมั่นในค่านิยมประชาธิปไตยและหลักธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำได้ยากและใช้เวลานานในการสร้าง เนื่องจากวัฒนธรรมประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่เกิดจากการอบรมบ่มนิสัยทางการเมือง ไม่ใช่เกิดจากการสั่งให้คนอื่นทำตาม และจะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วม ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพด้วย อีกทั้งวัฒนธรรมไทยบางอย่างยังเป็นอุปสรรคต่อการสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตย การคิดเรื่องนี้ในวันนี้จึงอาจเข้าไปบ้าง แต่ดีกว่าไม่ทำเลย ซึ่งหากทำได้ จะนำไปสู่ธรรมาภิบาลได้ในที่สุด

รายงานสรุปผลการประชุม กลุ่มที่ 1

ความท้าทายหลังวิกฤตเศรษฐกิจโลก: โอกาสของประเทศไทย

ประธาน : ดร.ศักรินทร์ ภูมิรัตน กรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผู้นำเสนอ : ดร.ปรเมธี วิมลศิริ ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน สศช.

ผู้อภิปรายนำ : ดร.ศุภวุฒิ สายเชื้อ กรรมการผู้จัดการ และประธานสายงานวิจัย
บมจ. หลักทรัพย์ ภัทร (PHATRA)

ดร.สุทัศน์ เศรษฐบุญสร้าง ผู้แทนการค้าไทย

ดร.จิรพล สินธุนาวา อุปนายกสมาคมพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและ
อาจารย์ประจำคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล

1. สรุปผลการนำเสนอ

1.1 ในการนำเสนอวิสัยทัศน์ประเทศไทยปี 2570 เมื่อปีที่แล้ว สศช. ได้มองแนวโน้มสำคัญๆ อยู่ 7 เรื่อง คือ (1) เรื่องการรวมตัวทางเศรษฐกิจการเงินในภูมิภาค (2) การที่โลกจะเปลี่ยนศูนย์กลางการผลิตและศูนย์กลางอำนาจในแถบเอเชียมากขึ้น (3) การเปลี่ยนแปลงของระบบการเงินในโลก (4) การเพิ่มประชากรสูงอายุในโลก (5) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี (6) ปัญหาด้านพลังงาน และ (7) ภาวะโลกร้อน

1.2 อย่างไรก็ตาม ขณะนี้โลกต้องเผชิญกับวิกฤตสำคัญหลายประการ ได้แก่ สภาพวิกฤตภูมิอากาศ วิกฤตของราคาน้ำมัน วิกฤติของความหิวโหย ความมั่นคงทางด้านอาหาร และด้านเศรษฐกิจก็มีความเสี่ยงของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นสำคัญ แต่ในขณะนั้นไม่มีใครคาดคิดว่าสถานการณ์ของความเสี่ยงจะเป็นวิกฤตเศรษฐกิจของโลกในเวลารวดเร็ว และเป็นวิกฤตที่ใหญ่และมีผลกระทบทั่วโลกมาถึงวันนี้ จึงต้องมีการนำกลับมาทบทวนใหม่ โดยได้วิเคราะห์ออกมาใน 9 ประเด็นที่สำคัญ ได้แก่

1) อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการค้าของโลกในอนาคต ไม่สามารถเติบโต หรือขยายตัวได้อย่างที่ผ่านมามีแนวโน้มในช่วง 5 - 10 ปีที่แล้ว เป็นผลกระทบของวิกฤติระยะสั้น และ จะส่งผลต่อไปอีกหลายปี ซึ่งเป็นข้อจำกัดสำหรับประเทศไทยในการขยาย ตัวในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 สำหรับการประกอบธุรกิจ หรือการค้าขายทั่วไป ในการแข่งขันก็必将มีความเข้มข้นมากขึ้น ทั้งในตลาดโลกและในเศรษฐกิจของประเทศไทย

ในอีกด้านหนึ่ง Growth engine หรือเศรษฐกิจที่เป็นกำลังผลักดันของเศรษฐกิจโลก ก็จะเปลี่ยนไปในกลุ่มเศรษฐกิจใหม่ๆ ที่มีการเจริญเติบโตเร็วในช่วงที่ผ่านมา เช่น จีน อินเดีย หรือกลุ่ม บริกส์ ขณะนี้มีการคาดการณ์กันว่า ประเทศจีน ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 เศรษฐกิจก็ควรจะเติบโต เพิ่มมากกว่าประเทศอื่นๆ ในช่วง great depression วิกฤติการเงิน ซึ่งจะมีการฟื้นตัวได้ในระยะเวลาไม่นานนัก แต่การฟื้นตัวก็ยังมีความเสี่ยงสูง การแก้ไขปัญหาวิกฤติครั้งนี้ ในหลายประเทศใช้เครื่องมือทั้งด้านการเงิน การคลัง เพิ่มขึ้นอย่างมากในการแก้ไขวิกฤติครั้งนี้ เพราะฉะนั้นประเด็นนี้ก็ยังเป็นประเด็นความเสี่ยงระยะยาว

2) ตลาดการเงินและค่าเงิน ตลาดการเงินของโลกคงมีลักษณะของการกระจายมากขึ้น ภาคการเงินของประเทศที่มีอำนาจเดิมๆคงมีภาระหนี้อ่อนแอ ขณะที่ประเทศที่มีศักยภาพดีกว่า สามารถเป็น financial center ในภูมิภาคได้ ซึ่งมีหลายประเทศที่มีศักยภาพ เช่น จีน อินเดีย ตะวันออกกลาง

ความเสี่ยงในค่าเงินเหรียญสหรัฐ วิกฤติครั้งนี้ทำให้มีคนเริ่มไม่มั่นใจในค่าเงินของสหรัฐมากขึ้น รวมถึงมีข่าวเมื่อสอง สามวันก่อนที่ว่า จีนเริ่มทำความตกลงกับบางประเทศไม่รับเงินสกุลดอลลาร์ในการประกอบธุรกรรมกับจีน ทำให้อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงของค่าเงินในตลาดโลกได้

3) ความมั่นคงด้านพลังงานและอาหาร ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากวิกฤติ คือ ความผันผวนของราคาน้ำมัน และราคาสินค้าเกษตรหรืออาหาร เมื่อปีก่อนราคาน้ำมันเพิ่มขึ้นสูงสุดเป็น 147 เหรียญสหรัฐต่อบาร์เรล ในช่วงประมาณกรกฎาคม และลดลงประมาณ 20 กว่าเหรียญเมื่อตอนต้นปี และปัจจุบันเมื่อสัญญาณเศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัวขึ้นมาบ้างราคาน้ำมันกลับสูงขึ้นมาอีก เพราะฉะนั้น วิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นได้สร้างความผันผวนให้กับราคาพลังงานและอาหาร ซึ่งก็มีความยากลำบากมากขึ้นในการสร้างความมั่นคงในนโยบายด้านอาหาร รวมถึงรายได้ของเกษตรกรที่ขึ้นอยู่ราคาสินค้าอาหาร ก็จะมี ความผันผวนมากยิ่งขึ้น แต่ในระยะยาวในเรื่องของพลังงานและอาหาร คาดว่าจะกลับมาสู่ในสถานะเดิม คือ เป็นสินค้าที่มีความต้องการ เติบโตเร็วมากกว่าที่จะเป็นเรื่องของอุปทานหรือการตอบสนองความต้องการได้ ส่วนราคาอาหาร และราคาพลังงานจะเป็นปัจจัยระยะยาวที่ต้องพิจารณา ซึ่งคงต้องมีนโยบายด้านความมั่นคงและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน รวมถึงความสมดุลระหว่างการใช้พืชเพื่อสร้างความมั่นคงด้านพลังงานและอาหารต่อไป

4) การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม ผลที่เกิดขึ้นจากวิกฤติ คือ จะมีการว่างงานในโลกเพิ่มขึ้นถึง 60 ล้านคนทั่วโลก โดยใน 60 ล้านคน จะมีประมาณ 53 ล้านคน ที่เข้าสู่สภาวะที่มีรายได้ต่ำกว่า 2 เหรียญสหรัฐต่อวัน ซึ่งเป็นขีดความยากจนชนิดหนึ่ง การเข้าสู่เป้าหมายของโลกในความพยายามที่จะทำให้สังคมโลกดีขึ้น เช่น ความตั้งใจลดความยากจน ซึ่งเป็นเป้าหมายหนึ่งของ Millennium development goals (MDG) เพราะต้องใช้มาตรการนโยบายการเงิน และการคลังของประเทศที่ใช้ในการแก้ไขวิกฤติ เพราะฉะนั้น ผลกระทบในด้านสังคมยังคงมีอยู่ต่อไป เช่น การเสียชีวิตของเด็ก ผลกระทบด้านการทหาร ปัญหาด้านธรรมาภิบาล ก็เป็นปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากวิกฤติครั้งนี้

แต่ผลกระทบทางสังคมที่เกิดขึ้นจากวิกฤตครั้งนี้ ก็ยังมีบาดแผลคงอยู่หรือเรียกว่า Social Scar ซึ่งต้องใช้เวลาในการเยียวยา

ขณะที่เรื่องสังคมผู้สูงอายุ เป็นภาวะที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าไม่เกี่ยวข้องกับผลกระทบทางเศรษฐกิจ แต่ก็ประเด็นสำคัญ ซึ่งในตารางหน้า 24 ของเอกสารเป็นตารางที่เกี่ยวกับการ เพิ่มของประชากรซึ่งค่อนข้างน่าตกใจมาก สัดส่วนผู้สูงอายุของประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 จะอยู่ที่ร้อยละ 0.4 ต่อประชากรร้อยละคน มากกว่าอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ ส่วนประเทศญี่ปุ่นซึ่งได้รับผลกระทบจากเรื่องนี้ไปแล้ว สำหรับประเทศไทย จำนวนผู้สูงอายุจัดอยู่ในประเทศที่ยังต่ำอยู่ แต่ก็มีแนวโน้มที่จะเป็นปัญหาด้านสังคมและปัญหากำลังแรงงานในอนาคต

5) ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม วิกฤตครั้งนี้ส่งผลกระทบทั้งทางด้านบวกและด้านลบต่อสิ่งแวดล้อม ด้านบวกก็คือเมื่อเศรษฐกิจเติบโตช้าลง การใช้พลังงาน การปล่อยก๊าซต่างๆ จะลดลงกว่าช่วงที่เศรษฐกิจเติบโตอย่างรวดเร็วเช่นในอดีต แต่ในขณะเดียวกัน งบประมาณทั้งภาครัฐและเอกชนที่ใช้ในการแก้ปัญหาในการจัดการต่างๆ ก็ถูกลดด้วย นอกจากนี้ยังเป็นประเด็นความยั่งยืนของเศรษฐกิจโลก ซึ่งทุกประเทศให้ความสำคัญในการประชุมระดับโลก เช่น G8 จะพูดเรื่องภาวะโลกร้อนและผลกระทบจากภาวะการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทางด้านการค้าที่เชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อม สหรัฐฯ จะเริ่มเก็บภาษีซึ่งเชื่อมโยงกับเรื่องของ carbon content และการเก็บภาษีการบินในยุโรปซึ่งจะเริ่มใช้ในสายการบินของยุโรปก่อน แต่ว่าในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 สายการบินประเทศต่างๆ ที่บินเข้าไปในยุโรป ก็อาจจะต้องจ่ายค่าคาร์บอนที่บินเข้าไปปล่อยในยุโรป เพราะฉะนั้น ผลกระทบทางด้าน global warming ทั้งทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมก็ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนั้น ยังมีการแพร่ระบาดของเชื้อโรคใหม่ๆ เช่น ไข้หวัด 2009 ที่สร้างความเดือดร้อน ความรุนแรง ถึงแม้ว่าจะไม่เกี่ยวกับผลกระทบจากวิกฤตด้านเศรษฐกิจก็ตาม

6) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี จะมีการแข่งขันมากขึ้นในอนาคต ซึ่งมีความสำคัญมากและยังเป็นจุดอ่อนของประเทศไทย อย่างไรก็ตามถึงจะมีวิกฤตเศรษฐกิจ แต่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีก็เกิดขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง เช่น ในการบริการคอมพิวเตอร์ social network, Real time ก็เกิดขึ้นในช่วงนี้ ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ วินโดว์ที่นำมาใช้งาน E-book ถึงจะเป็นแผ่นบางๆ แต่ก็สามารถจุหนังสือได้มากกว่า 3,000 เล่ม ก็จะเกิดขึ้นต่อไป เพราะฉะนั้น เทคโนโลยียังไม่หยุดแม้กระทั่งช่วงที่เกิดวิกฤต ซึ่งประเทศไทยคงต้องพัฒนาต่อไป

7) การบริหารเศรษฐกิจของประเทศ อย่างที่อาจารย์ณรงค์ชัยได้พูดถึงเมื่อเข้านี้ว่า กำแพงเบอร์ลินพังและเป็น end of history ประเทศที่เป็นคอมมิวนิสต์เปลี่ยนเป็นระบบตลาด และมีกระแสแนวคิดที่ว่าภาครัฐไม่ควรเข้าไปกำกับดูแลให้มากนัก เรื่องตลาดเป็นเรื่องของเอกชนดูแลระบบตลาดซึ่งเป็นผู้แทนที่ดีที่สุด แต่ว่าพอมาวิกฤตครั้งนี้แล้ว ภาครัฐจะมีบทบาทมากขึ้นอย่างเช่น การดูแลสวัสดิการสังคมในประเทศต่างๆ ก็มีเพิ่มขึ้น ในการถือหุ้น การช่วยเหลือธุรกิจหรือบริษัทเอกชนไปลงทุนต่างประเทศ แนวโน้มในภาครัฐก็จะมีบทบาทมากขึ้นจากแนวโน้มของวิกฤต เพราะประชาชนทั้งประเทศเริ่มไม่ไว้วางใจให้เป็นระบบทุนนิยมเสรีโดยสมบูรณ์ โดยให้เน้นบทบาทภาครัฐ

ให้เข้ามาทำกับดูแลเพิ่มขึ้น ทางภาคเอกชนเองซึ่งเคยเป็นคนที่ทำธุรกิจที่เน้นการทำกำไรเป็นหลักก็เริ่มเปลี่ยนแนวคิด เพราะเป็นผู้ทำให้เกิดวิกฤตส่งผลกระทบต่อทั่วโลก ก็เริ่มเปลี่ยนแนวคิดในการทำธุรกิจไปสู่ในเรื่องของ sustainable capitalism หรือ creative capitalism โดยการทำธุรกิจที่สังคมและชุมชนได้ประโยชน์มากขึ้น มีการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมมากขึ้น สำหรับระบบตลาดโดยรวมโดยเฉพาะในเรื่องของการเงินที่มีเรื่องของผลกำไร ความโลภต่างๆ เป็นตัวผลักดัน จะเริ่มเปลี่ยนไปจากในอดีตมาสู่ระบบที่มีภาครัฐพยายามผลักดันบริหารจัดการ ให้เป็นระบบที่ยั่งยืนและมีคนได้รับประโยชน์จากระบบมากยิ่งขึ้น

8) การค้าระหว่างประเทศ วิกฤติทำให้มีกระแสปกป้องกีดกันการค้ามากยิ่งขึ้น ถึงแม้ว่าไม่ใช่ระบบ protectionism แต่ในทางปฏิบัติคงจะมีมากขึ้นกว่าในอดีต ซึ่งจะมีการหาสาเหตุมาอ้างอิงต่างๆ ใช้กฎระเบียบมาเป็นข้อบังคับซึ่งล้วนแต่ก็เป็นอุปสรรคเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ส่งผลถึงกระแสการร่วมมือกันในภูมิภาคเพื่อแก้ไขปัญหาที่กีดกันทางการค้า และการเปิดเสรีกันเองภายในกลุ่มเพื่อส่งเสริมการค้าก็จะเกิดขึ้นไปพร้อมๆ กัน

9) การเมือง ในสหรัฐ ประธานาธิบดีคนใหม่ นายโอบามา ก็พยายามจะมีบทบาทใหม่เพิ่มมากขึ้น แต่ถ้ามองระบบเศรษฐกิจยังไม่แข็งแกร่งต่อไปอีกหลายปีการเมืองของสหรัฐไม่น่าจะเข้มแข็งมากนัก ส่วนในภูมิภาคของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศจีนซึ่งมีบทบาททางเศรษฐกิจสูงคงจะขยายบทบาทเข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น เพื่อหาทางออกทางทะเล โดยการให้ความช่วยเหลือทางทหารกับประเทศเพื่อนบ้านของไทย นอกจากนี้ ประเทศอื่นๆ ก็ให้ความสนใจกับประเทศเพื่อนบ้านของไทยด้วยไม่ว่าจะเป็นญี่ปุ่น ออสเตรเลีย ฝรั่งเศส ก็จะกลับเข้ามา เพราะฉะนั้น บริบทของการเมืองภายในประเทศซึ่งรวมถึงในภูมิภาคด้วย กับประเทศที่มีพยายามจะมีบทบาทเพิ่มขึ้นนอกจากประเทศสหรัฐ เองก็จะมีเพิ่มขึ้น

โดยทั้ง 9 บริบทนี้เป็นความเสี่ยงและความท้าทายที่จะเกิดขึ้นในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ซึ่งเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องเผชิญ ต้องคำนึงถึง และเตรียมพร้อมรับ กับความเสี่ยงเหล่านี้ เรื่องความเสี่ยงเราคงต้องอดทน ส่วนเรื่องของโอกาสเราต้องเตรียมพร้อมในการที่จะ ฉกฉวยโอกาส และใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด ในเศรษฐกิจของประเทศไทยเองท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงก็ยังมีโอกาสอยู่หลายด้าน ได้แก่ **เรื่องแรก การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจโลก การเงินโลกที่จะเปลี่ยนมาอยู่ในภูมิภาคเอเชียมากขึ้น** ดังนั้นในการเชื่อมโยง กับจีน และ อินเดีย ทั้งภาครัฐและนโยบายต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน จากความร่วมมือประเทศในภูมิภาค เพื่อสร้างความแข็งแกร่งที่เราจะได้ประโยชน์ตรงนี้ จะเป็นโอกาสเศรษฐกิจของไทย ถึงแม้จะมีไม่มากแต่ก็มีโอกาสเติบโตมากกว่าคนอื่น ซึ่งต้องเชื่อมโยงไปถึงการหารือในอีกห้องหนึ่งว่า ไทยต้องปรับโครงสร้างการผลิต การบริการ ให้มีเรื่องของความคิดสร้างสรรค์เข้ามาด้วย **เรื่องที่สอง อาหารและพลังงาน** จากการวิเคราะห์มาแล้วพบว่า ประเทศไทยเรามีความเข้มแข็งด้านอาหาร การเกษตรและพลังงานทดแทน **เรื่องที่สาม การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ และภาวะโลกร้อน** ถึงแม้จะมีข้อจำกัดมากมายที่เกิดขึ้น ในด้านกฎระเบียบต่างๆ แต่ภาวะโลกร้อนก็เป็นเรื่องที่สามารถสร้างโอกาสได้ ใน ทางธุรกิจและผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่

ออกมาในปัจจุบัน ส่วนใหญ่จะมีความเชื่อมโยงในเรื่อง global warming หรือ climate change เช่น eco-chip / sustainable luxury ซึ่งภาคธุรกิจพยายามเชื่อมโยงในเรื่องที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญและยินยอมที่จะสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่สามารถดูแลสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ฉะนั้นในเรื่องของสิ่งแวดล้อมจากการที่คิดว่าเป็นข้อจำกัด กลับเป็นโอกาสที่ประเทศไทยสามารถ ฉกฉวยได้ เช่น green job, green growth, green economy เรื่องที่สี่ สังคมผู้สูงอายุ ที่มีทั้งโอกาสและข้อจำกัดทางสังคมที่ควรต้องคำนึง อย่างที่กล่าวไปข้างแล้ว และประการสุดท้าย ความเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ที่ทำให้เราแข็งแกร่งก็ควรเร่งส่งเสริม ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

2. ความเห็นของที่ประชุม

ผู้อภิปรายและผู้เข้าร่วมประชุมได้ร่วมแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นที่หลากหลายในประเด็นสำคัญเกี่ยวกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกที่สำคัญๆ เช่น วิกฤติการณ์ทางการเงินและเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงของศูนย์กลางเศรษฐกิจมาสู่เอเชีย การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ วิกฤติการณ์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศของโลก วิกฤติการณ์ราคาน้ำมันและพลังงาน ซึ่งจะ ส่งผลกระทบต่อเงื่อนไขและการกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยในระยะข้างหน้า ดังนี้

2.1 ผลกระทบของวิกฤตเศรษฐกิจโลกเนื่องจากวิกฤติการณ์ทางการเงิน ปัญหาของวิกฤตเศรษฐกิจของโลกที่เกิดขึ้นครั้งนี้ เนื่องจากภาคเอกชนโดยเฉพาะประเทศอเมริกาและประเทศในยุโรปสร้างหนี้มากเกินไป ส่งผลให้ระบบการเงินไม่สามารถรองรับได้ จนก่อให้เกิดปัญหาวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง หรือ The Great Depression ซึ่งสถานการณ์ทางเศรษฐกิจหลังจากวิกฤตเศรษฐกิจครั้งนี้ ประกอบด้วย

(1) การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโลกจะชะลอตัวลง เนื่องจากสาเหตุหลายประการ ดังนี้

1.1 การบริโภคของประชาชนลดลง โดยเฉพาะในประเทศที่พัฒนาแล้ว
โดยผู้บริโภคในประเทศพัฒนาแล้วจะจนลงอย่างชัดเจน โดยประเมินว่าจะจนลงประมาณร้อยละ 20 ของทรัพย์สินเดิมที่มีอยู่ หรือจนลงประมาณเท่ากับ GDP หนึ่งปี ทำให้การออมเงินมากขึ้น และบริโภคน้อยลง ทั้งนี้เพราะประเทศพัฒนาแล้ว สัดส่วนของผู้บริโภคเป็นร้อยละ 70-80 ของการบริโภคทั้งหมด แต่เมื่อมีการออมมากขึ้น ก็ส่งผลให้เศรษฐกิจโลกขยายตัวลดลง หรือชะลอตัวอย่างชัดเจน

1.2 เนื่องจากวิกฤตเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบให้นักลงทุน นักธุรกิจ รวมทั้งประชาชนทั่วไป กลัวความเสี่ยงมากขึ้น โดยเฉพาะนักลงทุนจากสหรัฐฯ และจากทวีปยุโรป เพราะในช่วงที่ผ่านมา บ่อเกิดของปัญหา คือการสร้างหนี้ของภาคเอกชน ซึ่งการที่ภาคเอกชนสร้างหนี้ ไม่ใช่เพราะความโลภอย่างเดียว แต่ในช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมา ความโลภถูกผสมผสานไปกับความมั่นใจในการบริหารความเสี่ยง โดยคิดว่าตนเองบริหารความเสี่ยงเป็น แต่แท้จริงแล้วบริหารความเสี่ยงไม่เป็น นวัตกรรมทางการเงินต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น CDO ต่างๆ นี้กว่าช่วยกระจายความเสี่ยง ตรงกันข้ามยิ่งทำ

ให้เกิดความเสี่ยงมากขึ้นกว่าที่คาดไว้ เมื่อรู้ตัวว่าเป็นอย่างนี้ จะมีทั้งความกลัวมาคานความโลภ ทำให้ความกล้าเสี่ยงลดลง ซึ่งทำให้เศรษฐกิจเติบโตน้อยลง

1.3 ปัญหาการเงินเหรียญสหรัฐ จากความเสี่ยงของเงินเฟ้อ ประเด็นที่กลัวเงินเฟ้อคือ อเมริกาซึ่งเป็นคนพิมพ์เงินให้โลกใช้ เราเริ่มไม่ไวใจเพราะผลประโยชน์ของสหรัฐในการสร้างเงินเฟ้อมีอยู่มาก รัฐบาลอเมริกากำลังสร้างหนี้จากร้อยละ 60 ของ GDP เป็นร้อยละ 100 ของ GDP เมื่อสร้างหนี้แล้วก็จะออกพันธบัตรรัฐบาล ซึ่งครึ่งหนึ่งจะเป็นต่างชาติซื้อ จากความไม่ไวใจนี้เองทำให้มีความจำเป็นต้องมาปรับเปลี่ยนระบบการเงินระหว่างประเทศด้วยหรือไม่ แทนที่จะไวใจเงินสกุลดอลลาร์ อาจต้องใช้เงินสกุลอื่น แต่อเมริกาไม่ยากให้เป็นเช่นนี้ เพราะได้ประโยชน์จากการพิมพ์เงินออกมา และประเทศไทยเอาเงินดอลลาร์มาเก็บไว้เฉยๆ เช่น ประเทศไทยมีเงินทุนสำรองระหว่างประเทศ 120,000 ล้านดอลลาร์ ก็ไม่ใช้ ไม่เอาเงินไปซื้อของเขามาใช้ กลับเอาไปกองไว้เฉยๆ จีนกองไว้ 2 ล้านล้านเหรียญ เป็นกำไรของเขา ซึ่ง claim on US. หรือเป็นเงินตราที่ใช้ซื้อทรัพยากรในอเมริกาได้ แต่ของไทยไม่ใช้ ดังนั้น สหรัฐจึงอยากให้เราถือดอลลาร์มากๆ ยิ่งถือมากเท่าใดสหรัฐยิ่งชอบ แต่อาจจะกลายเป็นเงินเฟ้อได้

(2) หนี้ จะเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะเป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจโลก ผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจส่งผลให้รัฐบาลก่อหนี้สาธารณะเพิ่มขึ้น เพื่อมาช่วยพยุงภาคเอกชนและจ้างงานเพิ่ม ซึ่ง อาจจะสร้างความผันผวนในตลาดพันธบัตรได้ (sovereign problem) หนี้เสียภาคเอกชนในระบบการเงินอยู่ในระดับสูงอาจทำให้ช่องว่างระหว่างดอกเบี้ยเงินฝาก / กู้กว้างมากขึ้น และสินเชื่อจะถูกจำกัดมากขึ้นส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องในระบบเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ยังคงมีความเสี่ยงและความผันผวนของเงินสกุลดอลลาร์อยู่ เนื่องจากอาจจะมีการสร้างเงินเฟ้อขึ้นได้เพื่อลดหนี้ที่แท้จริง

ธนาคารในอเมริกาและยุโรปหลายธนาคาร จะเหมือนธนาคารของไทยเมื่อปี 1998 คือหนี้เสียอยู่ในบัญชีมาก สมมุติว่าตัวเลขความเสียหายที่บันทึกไว้มีอยู่ 70 เปอร์เซ็นต์ แต่ราคาตลาดอาจจะลงไป 40 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งมีความเสียหายที่เกิดขึ้น และต้องชดเชยความเสียหายนี้ เมื่อไม่มีใครอยากเพิ่มทุน ก็ต้องใช้เวลาทำธุรกิจ โดยให้ธนาคารจ่ายดอกเบี้ยเงินฝากต่ำ และปล่อยกู้ด้วยดอกเบี้ยสูง และเอากำไรส่วนต่างมาชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น ดังนั้น ธนาคารเหล่านี้รู้ตัวว่าตัวเองมีผลขาดทุนอยู่จะระมัดระวังการปล่อยสินเชื่อ และอีก 4-5 ปี สินเชื่อของโลกจะมีความจำกัดอย่างมากซึ่งปัญหาต่อเนื่อง ถ้ารัฐไปบังคับให้ปล่อยกู้ ก็ต้องระวังว่าถ้าปล่อยกู้แล้วเกิดขาดทุนขึ้นมา อย่างกรณีของประเทศจีนที่ปล่อยกู้เยอะมาก อาจจะกลายเป็นปัญหาในภายหลังได้

(3) การทำงานของภาครัฐ การแทรกแซงระบบเศรษฐกิจโดยนักการเมือง / ภาครัฐ ทำให้การบริหารจัดการขาดประสิทธิภาพและเศรษฐกิจจะขยายตัวช้าลง กล่าวคือ ภายหลังวิกฤติเศรษฐกิจ นักการเมืองทั้งโลกจะรู้สึกว่าจะมีความชอบธรรมในการเข้ามาเพิ่มการควบคุม และเพิ่มกฎเกณฑ์ ทำให้เกิดความรัดกุมในการบริหารการเงินดังกล่าว อาจจะขยายไปถึงภาคธุรกิจด้วย เช่น สิ่งรัฐบาลอเมริกาทำ คือให้รัฐบาลอเมริกามาสร้างหนี้และรับหนี้แทนภาคเอกชน รัฐบาลที่พูดถึงไม่ได้หมายความว่าถึงรัฐบาลฝ่ายบริหารเท่านั้น แต่หมายถึงรัฐบาลในส่วนกลางด้วยที่เข้ามาค้ำ

ประกันเงินตราสารประเภทต่างๆ และสัญญาที่จะพิมพ์เงินออกมาให้เพียงพอ ให้ระบบขับเคลื่อนไปได้ นอกจากนั้น รัฐบาลอเมริกาได้ชักชวนรัฐบาลทั่วโลกให้สร้างหนี้ด้วยกันทั้งหมด เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจให้มั่นใจว่า มีการรับภาระหนี้ที่มากเกินไปของภาคเอกชนของอเมริกาและยุโรป ให้รัฐบาลทุกรัฐบาลช่วยกันรับแทนภาคเอกชนที่ถดถอยลงไปโดยปริยายรัฐบาลอเมริกาเป็นเจ้าของ GM เป็นเจ้าของโครสเลอร์ ซึ่งในระยะยาว การเข้ามาของกลุ่มนักการเมืองจะทำให้ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการต่ำลง มีผลทำให้เศรษฐกิจโลกเติบโตช้าลงเช่นกัน

ในส่วนการบริหารงานของประเทศไทย เรายังไม่มีระบบกลไกในเรื่องที่เกี่ยวกับการต่างประเทศที่จะครอบคลุมระบบการส่งออกของไทย เมื่อพูดถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในโลก แล้วกลับมาย้อนคิดว่าแล้วแผนปฏิบัติ โครงสร้างของรัฐบาลที่มีอยู่ตอนนี้ มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงน้อยมาก ควรต้องคิดกันว่า การเปลี่ยนแปลงในโลกตอนนี้กระทบกระทรวงต่างๆ หน่วยงานต่างๆ เป็นอย่างมาก แต่ว่า รัฐบาลไม่มีกลไกไม่มีระบบที่จะประสานกลยุทธ์ ในเรื่องที่จะ address เรื่องต่างๆ อย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เรื่องเศรษฐกิจครอบคลุมกระทรวงต่างๆ อย่างน้อยที่สุด 6-7 กระทรวง เช่น กระทรวงพาณิชย์ คลัง อุตสาหกรรม แรงงาน แต่ก็ไม่มีนโยบาย หรือทิศทางให้ทุกกระทรวงเข้ามามีบทบาทและมีหน่วยงานประสาน จำเป็นต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบบริหารให้ทันสมัย คำว่าทันสมัย ไม่ใช่จะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งหมด แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมีระบบ มีวิธีการ ที่เหมาะสมต่อภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

(4) การเติบโตของจีน และกลุ่มบริกส์ กับการค้าระหว่างประเทศและความ

ร่วมมือกับอาเซียน ผลกระทบที่เกิดจากการขยายตัวของเศรษฐกิจเอเชียที่มีจีนเป็นแกนนำ ได้เพิ่มความต้องการด้าน พลังงาน อาหาร และวัตถุดิบ มากขึ้น ซึ่งเป็นโอกาสดีของอาเซียนในด้านการขยายตลาดการผลิตและส่งออก ดังนั้น การร่วมลงทุนและร่วมรับผลประโยชน์ จากประเทศที่มีอัตราความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วนี้จะทำให้มี การขยายขนาดตลาดในภูมิภาค โดยเฉพาะอาเซียน ให้ใหญ่ขึ้น อยากเห็นการรวมตัวกันของอาเซียนได้เช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกาและยุโรป ดังนั้นควรให้ความสำคัญกับด้านนี้อย่างจริงจัง ทั้งที่ไม่ว่าจะเป็นอเมริกาหรือยุโรปก็เคยมีความขัดแย้งกันทางวัฒนธรรมมาก่อนแต่ก็สามารถรวมตัวกันได้ดี เพราะโลกปัจจุบันนี้ สามารถเปลี่ยนแปลงแนวคิดได้ นอกจากนี้ เราควรมี **pro-active strategies** ที่ควรต้องร่วมมือกับกลุ่มประเทศอาเซียน เพื่ออาศัยเป็นพลังอำนาจต่อรองกับประเทศยักษ์ใหญ่ และเป็นตลาดแหล่งใหม่ให้นักลงทุนไทย ซึ่งควรต้องขยายการลงทุนไปยังต่างประเทศมากขึ้น ไปทำธุรกิจร่วมกันโดยเฉพาะในภูมิภาคเดียวกัน เพื่อสร้างฐานการผลิตให้แข็งแรง รวมทั้งผู้ที่ทำหน้าที่วางแผนต้องพิจารณาให้ตรงจุดในเชิงบวกด้วย เชิงของความร่วมมือและจะทำให้ประเทศไทยได้อะไรหลายอย่างตามมา เช่น การเชื่อมโยงโลจิสติกส์ การแลกเปลี่ยนความรู้ด้านข้อมูลข่าวสารหรือทักษะต่างๆ ตลอดจนเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา เป็นต้น ควรให้ความสำคัญกับเรื่องของสังคมข้อมูลข่าวสาร สังคมความรู้ สังคมบริการ มากกว่าสังคมโรงงาน

การทำการค้าเสรี FTA โดยรวม จะทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยดีขึ้น แต่การเปิดการค้าเสรี เช่น มีโควตาด้วยและผลเสีย ปกติแล้วคนที่ได้จะไม่พูด แต่สำหรับคนที่เสียมักจะไว้วางใจ ตอนนี่สิ่งที่ประเทศไทยทำอยู่ในการเปิดการค้าเสรีเพื่อเชื่อมสัมพันธ์ไมตรี โดยยังไม่ได้มีการศึกษาลงไปรายละเอียดอย่างแท้จริง การจะเปิดการค้าเสรีจะต้องมีการศึกษาในรายละเอียดเสียก่อนในขั้นตอนต่างๆ ถึงจะได้ผลเสียที่จะตามมา เช่น ถ้ารู้ว่าภาคส่วนไหนที่สูญเสียและยังไม่มีความพร้อมรัฐบาลจะต้องลงมาช่วยเหลือก่อนที่จะเปิดการค้าเสรี เพื่อจะได้ไม่มีปัญหาตามมาภายหลัง โดยคิดว่า คนที่ได้รับผลกระทบทางลบ เราจะมีทางเยียวยาเขาได้อย่างไร ปัญหาแรกที่พบคือตัวสินค้า เช่น หอม กระเทียมโทน เรามีการแข่งขันกับจีน เราก็จะไปหาพวกปลูกหอมกระเทียม เพื่อนำเงินไปช่วยเหลือแต่ก็ไม่ค่อยจะเจอ และในความเป็นจริงในภาคชนบท ภาคของเกษตร แล้วมันเป็นเรื่องของชุมชน ปัญหาการเปิดการค้าเสรีมันต้องไล่ไปให้ถึงระดับชุมชนในเรื่องของความพร้อม ชุมชนไหนที่สูญเสียและชุมชนไหนที่จะได้ประโยชน์ ซึ่งเมื่อพบว่าชุมชนไหนมีปัญหาจะลงไปช่วยในลักษณะของชุมชนไม่ใช่ตัวบุคคลนั่นคือแนวทางที่กำลังทำอยู่ในตอนนี้ ขณะเดียวกัน ต้องดูแลภาคอุตสาหกรรมไปด้วย อีกเรื่องหนึ่งคือผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม การลงทุนที่เข้ามาคงต้องมีผลกระทบต่อด้านสิ่งแวดล้อมแน่นอน ซึ่งคงต้องมีการคัดเลือกพอสมควร และคงต้องออกไปลงทุนข้างนอก โดยเข้าร่วมกับผู้ประกอบการออกไปเพื่อหาฐานการลงทุนข้างนอกเอาไว้ ดังนั้นทิศทางของการลงทุน การพิจารณาในการค้าในเรื่องของการลงทุนจึงเป็นเรื่องจำเป็น

ในด้านการเงิน เนื่องจากเศรษฐกิจในเอเชียจะมีการรวมตัวเป็นหนึ่งเดียวกันมากขึ้น ขณะนี้การค้าในระหว่างประเทศเอเชียด้วยกันมีถึงร้อยละ 50 อีก 5 ปีข้างหน้า สัดส่วนการค้าภายในเอเชียจะเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 60 เป็นการซื้อเองขายเอง แล้วระบบการเงินที่เราซื้อขายกันจะใช้ระบบการเงินอะไร ยังพึ่งระบบการเงินที่อยู่ในยุโรป ในอเมริกา อีกหรือ เพราะฉะนั้น ฐานการเงินคงจะย้ายเข้ามาในเอเชียมากขึ้นระบบการเงินในประเทศในเอเชีย จะต้องรวมตัวกันมากกว่านี้ จะดีหรือไม่ดีมีความเสี่ยงมากขึ้น ต้องดูกันต่อไป

เรื่องอัตราแลกเปลี่ยน เราคงต้องมีระบบเงินตราภายในเอเชียของเราเอง อาจจะ มีเงินดอลลาร์เงินยูโร แต่ต้องมีเงินเยน และเงินหยวน เป็นส่วนประกอบในการแลกเปลี่ยนในเอเชีย แต่ที่ยังเป็นไปไม่ได้เพราะว่า เอเชียยังพึ่งดอลลาร์อยู่เหมือนเดิม และเมื่อเราพึ่งเงินของเราเองมากขึ้น เราต้องมีระบบในการรักษาเสถียรภาพ คือ international reserve กลายมาเป็นทางเอเชียมากขึ้น แล้วเมื่อระบบการเงินเปลี่ยนไป แล้วประเทศไทยควรเกาะกลุ่ม 10 ประเทศในอาเซียน เพื่อสร้างอำนาจต่อรอง มีสิทธิมีเสียงที่จะบอกว่า กฎเกณฑ์ที่จะตั้งขึ้นมาเพื่อจะรวมตลาดหรืออัตราแลกเปลี่ยน ควรจะเป็นอย่างไร เพราะประเทศไทยประเทศเดียว เสียงไม่ดังพอ ตรงนี้มีความสำคัญ เป็นตัวพิสูจน์กันว่า ความสำคัญของความร่วมมือ ที่ประเทศเดียวทำไม่ได้ แต่ร่วมกันหลายประเทศทำได้

(5) ทรัพยากรธรรมชาติ กับการเติบโตทางเศรษฐกิจ ประเทศกำลังพัฒนาขยายตัวมากขึ้น ทำให้ความต้องการใช้ พลังงานเพิ่มขึ้นแบบก้าวกระโดด และสร้างแรงกดดันต่อพลังงานและทรัพยากร โดยระดับการสะสมคาร์บอนไดออกไซด์ในระดับวิกฤติอาจสั้นกว่า 15 ปี

ในปัจจุบันพบว่า ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในชั้นบรรยากาศของโลกมีถึง 390 ppm หมายความว่าอากาศ 1 ล้านส่วน จะมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์อยู่ 390 ส่วน และอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกในขณะนี้สูงขึ้นถึง 0.76 องศาเซนเซียส จากปี 1860 และจะเข้าสู่ขั้นวิกฤตที่ปริมาณ 450 ppm ขณะนี้คงเหลือประมาณ 60 ppm หรือ 1.24 องศาเซนเซียส ที่จะทำให้อุณหภูมิเฉลี่ยของโลกเพิ่มขึ้น 2 องศาเซนเซียส และในแต่ละปีจะมีการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ขึ้นไปในชั้นบรรยากาศประมาณ 2-4 ppm แต่ถ้าทุกคนมองในทิศทางการเติบโตของเศรษฐกิจ และการใช้พลังงานที่เพิ่มขึ้นเชื่อว่าก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณเหมือนกับเซลล์มะเร็งที่กำลังเคลื่อนหรือกำลังแตกตัว ซึ่งจะมากกว่าปีละ 2-4 ppm หมายความว่าเหลือเวลาอีกเพียง 15 ปี หรืออาจจะน้อยกว่า 15 ปี ที่อุณหภูมิโดยเฉลี่ยของโลกจะสูงถึง 2 องศาเซนเซียส ซึ่งจะทำให้เกิดปรากฏการณ์ก๊าซเรือนกระจก ปรากฏการณ์ลานีญาและเอลนีโญ สภาพการณ์เหล่านี้เป็นสาเหตุของภัยพิบัติต่างๆ เช่น สึนามิ น้ำท่วม แผ่นดินเลื่อน ความแห้งแล้ง ฯลฯ ซึ่งเป็นอุปสรรคและผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศอย่างมาก

การให้ความสำคัญต่อปัญหาการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในแผนพัฒนาโดยสร้างความสมดุลระหว่างการขยายตัวทางเศรษฐกิจกับทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันได้สร้างและสะสมตัวปัจจัยที่เป็นตัวจำกัดการพัฒนา และเป็นการยากที่จะหยุดยั้งอุณหภูมิที่กำลังเปลี่ยนแปลงอยู่ในขณะนี้ เพราะเมื่ออุณหภูมิเกิน 34 องศา แล้วจะมีผลต่อการเจริญเติบโตของข้าวจะทำให้เกสรของตัวผู้ตัวเมียหยุดการเจริญพันธุ์ ส่งผลให้การผลิตข้าวลดลง และจากการศึกษาพบว่า ปรากฏการณ์เอลนีโญกำลังจะเข้ามาในประเทศไทยในปี 2552 ซึ่งเป็นปีที่ร้อนและแล้ง ผลผลิตทางการเกษตรในปีหน้าได้รับผลกระทบรุนแรง การขาดแคลนน้ำ คลื่นพายุฤดูร้อน จะมีเฮอริเคนที่มีความถี่และรุนแรงมากขึ้นนั้นหมายถึงอัตราการล้มตายและความสูญเสียที่เพิ่มขึ้น แม้ว่าประเทศไทยจะหยุดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์โดยสิ้นเชิง ทั้งนี้เพราะประเทศไทยปล่อยก๊าซเรือนกระจกโดยเฉลี่ยไปทั่วโลกปีละ 1 เพอร์เซ็นต์ อีก 99 เพอร์เซ็นต์เป็นการปล่อยโดยประเทศจีน อเมริกาและแคนาดา ดังนั้นในการทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่อไปจะต้องปรับตัวให้เข้ากับปรากฏการณ์ใหม่ที่กำลังจะเกิดขึ้น การพัฒนาที่ผ่านมาเน้นเรื่องการมุ่งหารายได้ให้มากขึ้น เพราะเราถูกครอบงำกับการผันถึงการพัฒนาเพื่อมุ่งสู่รายได้ก่อนโตๆ มาโดยตลอด ดังนั้นจึงเห็นว่าแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 น่าอยู่ในลักษณะที่ปรับตัวมากขึ้นกับปัจจัยแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลง และควรมีการสร้างองค์ความรู้ โดยรัฐบาลน่าจะจัดงบประมาณให้เพื่อศึกษาในเรื่องของปัญหาที่มันค้างคาอยู่ให้ได้รับการแก้ไขเป็นอันแรกๆ ไม่ใช่ต้องมาคอยตามแก้ปัญหาอยู่ตลอดเวลา แผนพัฒนา ฉบับที่ 11 น่าจะเป็นแผนในลักษณะ small scale development มากกว่าที่มีลักษณะ decentralized development คืออยากเห็นการพัฒนาระดับท้องถิ่นที่กำหนดทิศทางและเป้าหมายการเติบโตของท้องถิ่นเอง ไม่ใช่เป็นการกำหนดมาจากส่วนกลาง

การพึ่งพิงพลังงานทดแทนอาจนำไปสู่การเร่งปล่อยก๊าซ

คาร์บอนไดออกไซด์ การจัดสรรระหว่าง food security และพืชพลังงานต้องรอบคอบ การนำพื้นที่เกษตรกรรมมาเพื่อปลูกพืชอาหารและพืชพลังงานมากขึ้น จะเป็นตัวเร่งการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่สะสมอยู่ในดินออกไปยังชั้นบรรยากาศเพิ่มมากขึ้น และการพึ่งพาพลังงาน

ทดแทนเป็นตัวเร่งการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเพิ่มขึ้นอีก ทั้งนี้เป็นเพราะการใช้พื้นที่เพาะปลูกอย่างต่อเนื่อง การจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 จึงต้องตัดสินใจบนความรอบคอบ โดยเฉพาะสังคมชนบทที่กำลังได้รับผลกระทบจากภาวะโลกร้อน ความแห้งแล้ง น้ำท่วม หรือแผ่นดินถล่ม ฯลฯ เป็นผลมาจากการใช้พลังงานอย่างต่อเนื่องเป็นผลให้การเปลี่ยนแปลงต่อภูมิอากาศที่ส่งผลให้เกิดพิบัติภัยต่างๆตามมา

การพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสเพื่อรับมือกับวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศ
ไทย ควรนำเรื่อง Food Industry มาทบทวนใหม่ในรูปแบบ Food package ที่สามารถเก็บและสำรองไว้ได้ 3-4 วัน รวมทั้งต้องขายข้าวในเกรดต่างๆ ออกไปพร้อมกับข้าวที่คัดเกรดแล้วซึ่งมีอยู่จำนวนน้อย เพื่อแปรวิกฤตให้เป็นโอกาส ซึ่งในภาคการเกษตรจะวางแผนอย่างไรตั้งแต่กระบวนการผลิต รวมไปถึงการขาย การส่งออก ซึ่งจะเป็นผลไปสู่การเจรจาการค้าด้วย เพราะในรอบของการเจรจาการค้าภาคเกษตรจะหนักที่สุด โดยเฉพาะรอบโตฮาที่ผ่านมาไม่สามารถคืบหน้าไปได้คือสินค้าการผลิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งเป็นเรื่องความเข้มแข็งของไทยแต่ไม่ได้มีการทำอะไรในส่วนนี้มากนัก และก็ไม่ได้จัดงบประมาณให้มาก ในส่วนของอุตสาหกรรมการผลิตที่เกี่ยวข้อง survivor technology เพื่อฝึกการเตรียมความพร้อมรองรับพิบัติภัยให้มากขึ้น เช่น ในญี่ปุ่น ในสิงคโปร์ มีการแจกยางรัดข้อมือให้กับเด็กนักเรียนเมื่อฤดูมรสุมจะเป็นฤดูลมมรสุมที่สามารถพุงให้เด็กลอยอยู่ในน้ำได้ 7-8 ชั่วโมง รวมทั้งมีการสอนเพื่อการเตรียมรับมือกับพิบัติภัยในรูปแบบต่างๆ อีกด้วย

การจัดทำแผน หรือการจัดทำนโยบายในเรื่องเกี่ยวกับภาวะโลกร้อน
ควรรวมปัจจัยในเรื่องของเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนเจ็บป่วย และผู้พิการบรรจุไว้ในแผนให้มากขึ้น โดยการสร้างองค์ความรู้ด้านผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่ต้องให้น้ำหนักและความสำคัญ และต้องทำให้พร้อมกันทั้งระดับชุมชน ภูมิภาค และระดับประเทศ บนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นเยาวชน เด็กหรือสตรีเข้าร่วมคิดร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ดังนั้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 จะต้องเป็นแผนของการพัฒนาระดับท้องถิ่น ที่ท้องถิ่นกำหนดทิศทางและเป้าหมายการเติบโตโดยท้องถิ่นเอง ไม่ใช่มาจากส่วนกลาง

(6) ปัญหาผู้สูงอายุ เป็นปัญหาหลักของประเทศพัฒนาแล้ว และเป็นปัญหาต่อเนื่องมายังประเทศกำลังพัฒนา ปัญหาผู้สูงอายุในอเมริกาและยุโรปจะทำให้เกิดความกลัวว่า รัฐบาลของอเมริกาและยุโรปเสี่ยงต่อปัญหาทางการเงินเพิ่มขึ้นอีก ดังที่บอกแล้วว่าเพียงแค่วิกฤตเศรษฐกิจรอบนี้เพิ่มหนี้ไปถึงร้อยละ 50 ของหนี้เดิมหรือเฉลี่ยประมาณร้อยละ 20-30 ของ GDP ซึ่ง IMF ได้คำนวณว่าภาระของการดูแลผู้สูงอายุเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 200-300 ของ GDP ของเขา

ปัญหาผู้สูงอายุกำลังจะโตขึ้นเรื่อยๆ ประมาณอีก 2-3 ปีข้างหน้า กลุ่มคนที่เกิดขึ้นมามากๆ เกิดตั้งแต่ปี 1947 – 1962 คนที่เกิดในปี 1947 ตอนนี้เป็นปี 2009 มีอายุมากที่สุดคือ 62 ปี อีก 3 ปี จะ 65 ปี ถึงเวลาจะปลดเกษียณ และใช้เงิน และกลุ่มใหญ่นี้จะใช้เงินไปเรื่อยๆ จนถึงปี 2050 จะมีอีกมาก ซึ่งทางออกคือ รัฐบาลต้องเบียร์ คือให้เงินสวัสดิการลดลง และ/หรือ คนทั้งหมดรวมทั้งคนที่นั่งตรงนี้ ให้ปลดเกษียณตนเอง ไม่ใช่อายุ 65 ปี แต่มีข้อเสนอให้อายุการปลดเกษียณ

เพิ่มขึ้นตามการคาดการณ์ว่าคนจะอายุยืนยาวเท่าใด เช่น คนอายุยืนจาก 75 ปี เป็น 80 ปี อายุการปลดเกษียณต้องเพิ่มขึ้นจาก 65 ปี เป็น 70 ปี มิฉะนั้น เงินจะไม่พอ สิ่งนี้เป็นปัญหาหาระหว่างลูกหลานของเราและตัวเราเอง จะจัดสรรแบ่งทรัพยากรอย่างไร และจะให้ลูกหลานรับภาระมากน้อยเพียงใด ประเทศไทยตอนนี้ยังไม่เป็นปัญหา คาดว่าน่าจะส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในอนาคตด้วย

(7) การทำธุรกิจ ควรมีการระดมความคิดเห็นระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน

เพื่อนำประเด็นเสนอให้กับผู้แทนเจรจาทางการค้าระหว่างประเทศ นำไปเจรจาให้ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของนักธุรกิจ โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวกับ **ห่วงโซ่อุปทาน** และการย้ายห่วงโซ่อุปทานให้มาสู่เอเชียเพื่อให้ผู้ประกอบการไทยได้รับประโยชน์ จากห่วงโซ่อุปทานอย่างแท้จริง การได้ประโยชน์จากห่วงโซ่อุปทาน ทำได้โดยการไปเป็นเจ้าของ ต้องไปลงทุน ไปซื้อ ต้องเป็นเจ้าของแล้วถึงจะได้ประโยชน์ ไม่ได้สร้างระบบขึ้นมาเฉยๆ แต่จะต้องจัดการ แล้วเป็นเจ้าของระบบ และไม่ควรดูแลเฉพาะทำให้โลจิสติกส์ ดีขึ้น ไม่ใช่ทำให้อุปสรรคน้อยลง แต่ต้องมองว่าทำให้คนไทยเป็นเจ้าของกิจกรรมต่างๆ ตรงนี้ได้อย่างไร รวมทั้ง การใช้ไซเบอร์ การใช้อินเทอร์เน็ตในเรื่องของการทำธุรกิจตัดทอนห่วงโซ่อุปทานได้อย่างไร แล้วแปลงตรงนี้ได้อย่างไรเป็นเรื่องที่ควรพิจารณา

ในเรื่องการร่วมมือระหว่างชุมชนกับภาครัฐ ในเรื่องของชุมชนเข้มแข็งนั้น ยังคงต้องส่งเสริมให้เกิดเป็นรูปธรรมมากกว่านี้ โดยวางแผนมาจากข้างล่าง และเท่าที่เคยได้สัมผัสกับชุมชนมาถ้าให้วางแผนร่วมกันจะไม่ยอมรับเลย เช่น กรณีโรงไฟฟ้าชีวมวล เรื่องนี้จะเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศ ถึงเวลาแล้วที่แผนพัฒนาฯ จะได้นำปัญหานี้มาวางแผนหาแนวทางคลี่คลาย เพราะในซีกของส่งเสริมการลงทุนก็ไปเชิญต่างประเทศมา แต่เมื่อได้มาแล้วรัฐบาลจะให้ไปอยู่ที่ไหน ที่จะไม่นำความเดือดร้อนมาสู่ชุมชน ดังนั้น ประเทศไทยควรจะมาวางแผนกันเสียที่จะใช้ที่ดินตรงไหน ทำอะไรบ้างโดยพูดคุยกับชุมชนกันเสียตั้งแต่ต้น จะได้ไม่เกิดปัญหาการไม่ยอมรับของชุมชนกับอุตสาหกรรมต่างๆ ตามมาอย่างไม่รู้จบ เช่น ปัญหาเหมืองทองอัคราพรายหนึ่ง ฯลฯ เป็นต้น และถ้าชุมชน หรือคนมีความเป็นเจ้าของในที่ดิน ธุรกิจ ต่างๆ จะทำให้รู้สึกหวงแหน อย่างที่กล่าวมาแล้วที่มี การไปเชิญอุตสาหกรรมใหญ่เข้ามาลงทุนสุดท้ายแล้วใครรับกรรมกับสิ่งที่อุตสาหกรรมใหญ่เหล่านั้นทิ้งไว้ รวมทั้งควรมีการเก็บภาษีที่ดินที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ ที่ทิ้งไว้ให้รกร้างและเปล่าประโยชน์ จะเป็นการส่งเสริมการพัฒนาที่ดินขึ้น

(8) การทำงานของ สศช.

อยากให้ สศช. เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ปลดการเมืองที่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับการกำหนดทิศทาง กรอบของการตัดสินใจ โดยกำหนดทิศทางของการพัฒนาให้ดี และให้ระวังภัยคุกคามที่กำลังจะเกิดขึ้น นอกจากนั้น สศช. ควรเป็นผู้สนับสนุน โดยรวบรวมความรู้ของประชาชน และนำความรู้ที่เป็นธรรมนั้นมาพูด โดยให้สื่อทีวีของรัฐช่วยทำหน้าที่เผยแพร่ความรู้ตรงนี้สู่สาธารณะ โดยไม่ต้องทำแผนฯ เอง และคิดว่าภาคีในทุกภาคส่วนจะเข้ามาช่วย สศช. เพื่อทำให้เป้าหมายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 เป็นรูปธรรมมากขึ้น และควรให้มีหน่วยงานภายนอกมาเป็นผู้ประเมินแผนฯ อีกทางหนึ่งเพื่อเป็น Check & balance ไม่ใช่ สศช. ประเมินเอง

3. แนวทางการดำเนินงานในระยะต่อไป

สศช. จะนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากการประชุมประจำปี 2552 มาประมวลและปรับปรุงข้อวิเคราะห์ความท้าทายและโอกาสหลังวิกฤตเศรษฐกิจโลก และผลกระทบต่อประเทศไทย เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต่อไป

รายงานสรุปผลการประชุมกลุ่มที่ 2

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ : ทางเลือกเศรษฐกิจไทย

ประธาน	: ดร. อาชว์ เตาลานนท์	กรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ผู้นำเสนอ	: นายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ	รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ผู้อภิปรายนำ	: นายดุสิต นนทะนาคร	ประธานกรรมการสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
	นายคณิสสร นาวานุเคราะห์	อธิบดีกรมพัฒนาธุรกิจการค้า
	ดร. กิริฎา เภาพิจิตร	เศรษฐกิจอาวุโส ธนาคารโลก

1. สรุปผลการนำเสนอ

ประเด็นการนำเสนอประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ (1) ผลกระทบของวิกฤตเศรษฐกิจโลกต่อเศรษฐกิจไทย ซึ่งสะท้อนถึงความเปราะบางของเศรษฐกิจไทยที่มีการพึ่งพิงเศรษฐกิจต่างประเทศอย่างชัดเจน (2) สถานภาพปัจจุบันของการปรับโครงสร้าง ภาคเศรษฐกิจ จริงของประเทศ ระบุข้อจำกัดและอุปสรรคที่มีที่มาจากปัญหาเชิงโครงสร้างของประเทศและบริบทการเปลี่ยนแปลงภายในและภายนอกประเทศ และ (3) การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนผ่านการพัฒนาจากเศรษฐกิจยุคเก่าสู่เศรษฐกิจยุคใหม่ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1.1 ผลกระทบของวิกฤตเศรษฐกิจต่อประเทศไทย เศรษฐกิจไทยในปี 2551 ได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจโลกที่ทำให้ความต้องการสินค้าส่งออกและบริการลดลง ซึ่งส่งผลกระทบต่อเนื้อ ทำให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การส่งออก การให้สินเชื่อ และการจ้างงาน ชะลอตัวและหดตัวตั้งแต่ปลายปี 2551 ในขณะที่เดียวกันการแข่งขันทวีความรุนแรงมากขึ้น เป็นผลมาจาก ในภาวะที่ทุกประเทศได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจ จึงหันมาให้ความสำคัญต่อการใช้ มาตรการปกป้องที่ไม่ใช่ภาษีมากขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาคการผลิตและการส่งออกของไทย ซึ่งตั้งแต่ปลายปี 2551 เป็นต้นมา ถือได้ว่าไทยเกิด วิกฤตในภาคการส่งออก เห็นได้จากสินค้าเกือบทุกหมวดหดตัว แต่เมื่อพิจารณาในรายการสินค้าแม้ว่าไม่ได้หดตัวทุกรายการสินค้า แต่สินค้าที่ยังคงมีการขยายตัวเป็นบวก เหล่านี้อยู่ในกลุ่มของการส่งออก 10 - 20 อันดับสุดท้าย มีมูลค่าไม่มากประมาณ 500 -1000 กว่าล้านบาท เช่น ผลิตภัณฑ์สุขภาพที่มาจากสมุนไพรไทย เป็นกลุ่มสินค้าที่มีการเติบโต สูง เพราะเป็นแนวโน้มการบริโภคของโลก สำหรับผลกระทบต่อการให้สินเชื่อของสถาบันการเงิน ได้ส่งผลกระทบต่อการลงทุน

โดยเฉพาะการลงทุนภาคเอกชนที่อ่อนแออย่างต่อเนื่องตั้งแต่ก่อนวิกฤตเศรษฐกิจได้มีการชะลอการลงทุนโครงการสำคัญบางส่วน เนื่องมาจากปัญหาความเชื่อมั่นทางการเมืองเป็นสำคัญ และอีกหลายปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจลงทุน อาทิ กฎ กติกา และระเบียบต่าง ๆ ที่มีการกำกับดูแลมากขึ้น ส่วนผลกระทบที่มีต่อภาคการผลิต จะพบว่า ภาคเกษตรยังคงเป็นฐานการผลิตที่สำคัญและได้รับผลกระทบน้อย โดย ยังคงมีการขยายตัวได้เล็กน้อย ขณะที่ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการหดตัวสำหรับผลกระทบต่อการจ้างงาน พบว่า ปัญหาการว่างงานไม่ได้รุนแรงอย่างที่หลายฝ่ายคาดการณ์ โดยตัวเลขจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ระบุว่ามีคนว่างงานอยู่ที่ประมาณ 8 แสนกว่าคนต่ำกว่าที่คาดการณ์ไว้ว่าจะมีการว่างงานถึง 1.5-1.3 ล้านคน และยังมีความรุนแรงน้อยกว่าวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ในส่วนความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย ระหว่างปี 2551-2552 พบว่าสถาบันการจัดการนานาชาติ (International Institute of Management Development : IMD) จัดอันดับของประเทศไทยดีขึ้นเล็กน้อยโดยเลื่อนขึ้นมา 1 อันดับ จากอันดับ 27 ในปี 2551 มาเป็นอันดับ 26 ในปี 2552 ซึ่งเป็นผลมาจากการปรับตัวในทิศทางที่ดีขึ้นของประสิทธิภาพภาครัฐ และโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ

1.2 สถานภาพปัจจุบันของการปรับโครงสร้าง ภาคเศรษฐกิจจริงของประเทศ การปรับโครงสร้างภาคการผลิตสินค้าและบริการของไทยได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ฉบับที่ 9 และฉบับที่ 10 โดยจุดเน้นของการปรับโครงสร้างอยู่ที่การเพิ่มผลิตภาพการผลิต (Productivity) ของทุกภาคการผลิต ขณะที่นโยบายของรัฐบาลก็ได้ให้ความสำคัญกับประเด็นการเพิ่มมูลค่าสินค้าหรือผลผลิตบนฐานความรู้ (Value Creation) อย่างไรก็ตามการดำเนินงาน ปรับโครงสร้างฯ ยังไม่บรรลุผลสำเร็จ ซึ่งจากการศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดของการปรับตัวของอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพจำนวน 5 อุตสาหกรรม ประกอบด้วย (1) เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ พบว่ามีปัญหาในเรื่องการพึ่งพาตลาดต่างประเทศเป็นหลัก ทั้งการพึ่งพาวัตถุดิบ พึ่งพาองค์ความรู้และเทคโนโลยีจากต่างประเทศ ตลอดจนมีมาตรการสิ่งแวดล้อมทั้งในและต่างประเทศกำกับ (2) อุตสาหกรรมยานยนต์ ต้องพึ่งพาตลาดและองค์ความรู้จากต่างประเทศ และผู้ประกอบการไทยส่วนใหญ่ยังกระจุกตัวในการผลิตชิ้นส่วนที่มีมูลค่าเพิ่มต่ำและใช้เทคโนโลยีไม่สูง (3) อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า ต้องเผชิญปัญหาขาดแคลนพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการตั้งอุตสาหกรรมเหล็กซึ่งต้องมีท่าเลโกล์แหล่งน้ำขนาดใหญ่ และใช้พื้นที่จำนวนมาก ซึ่งปัจจุบันได้พิจารณาพื้นที่ภาคใต้ แต่กระบวนการต้องใช้เวลามาก เนื่องจากต้องมีการปรึกษาหารือกับชุมชนในท้องถิ่น และการพิจารณาในเรื่องมาตรการสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รวมทั้งมาตรการด้านสุขภาพเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาเช่นที่เกิดกับพื้นที่มาบตาพุด (4) อุตสาหกรรมปิโตรเคมี ก็มีข้อจำกัดเช่นเดียวกับอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า และ (5) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวค่อนข้างอ่อนไหวต่อบัณฑิตทางการเมืองเป็นสำคัญ ประกอบกับ วิกฤตเศรษฐกิจโลก ที่ทำให้มีการหดตัวของตลาดท่องเที่ยว และการแพร่กระจายของโรคระบาด เช่น โรคไข้หวัดสายพันธุ์ใหม่ 2009 เป็นต้น ได้ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวทั้งจำนวนนักท่องเที่ยว รายได้จากการท่องเที่ยว และส่วนแบ่งทางการตลาดลดลง

1.3 บริบทการเปลี่ยนแปลงของการปรับโครงสร้างการผลิต มีทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน โดยปัจจัยภายนอก ได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจโลกที่กำลังซ่อหดตัว ส่งผลให้ปริมาณการผลิต

ของภาคอุตสาหกรรมในประเทศลดลง ความผันผวนของราคาน้ำมันยังเป็นปัจจัยเสี่ยง ส่วนปัจจัยภายใน ได้แก่ การบังคับใช้มาตรฐานสิ่งแวดล้อมภายใต้รัฐธรรมนูญที่มีความเข้มข้นมากขึ้น การพึ่งพาชิ้นส่วนและอุปกรณ์จากต่างประเทศขณะที่ยังไม่สามารถพัฒนาศักยภาพทางเทคโนโลยีเพื่อทดแทนการนำเข้าได้ การขยายบทบาทและการเข้ามามีส่วนร่วมของภาคประชาชนมีมากขึ้น เป็นต้น แต่ที่สำคัญคือมาตรการกีดกันทางการค้ารูปแบบใหม่ (Non-tariff Barrier) อันเนื่องมาจากเศรษฐกิจที่หดตัว ทำให้แต่ละประเทศต่างปกป้องตลาดของตัวเอง สร้างกำลังซื้อภายในเอง และกีดกันสินค้าจากต่างประเทศ

1.4 เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) เป็นพลังขับเคลื่อนใหม่ของเศรษฐกิจไทย ผลกระทบจากเศรษฐกิจโลกที่เข้าสู่ภาวะหดตัวตั้งแต่ปลายปี 2551 ได้สะท้อนถึงโครงสร้างภาคเศรษฐกิจไทยที่มีความเปราะบาง เนื่องจากต้องพึ่งพิงเศรษฐกิจภายนอกประเทศในสัดส่วนที่สูง ขณะที่การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปยังมีข้อจำกัดและต้องใช้เวลาในการปรับตัว ตลอดจนแนวโน้มการแข่งขัน ที่ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่องในอนาคต ประเทศไทยจึงมีความจำเป็นต้องแสวงหาแนวทาง การพัฒนาหรือทางเลือกใหม่ๆ ให้เป็นปัจจัยขับเคลื่อน (Growth Engine) ของการพัฒนาเศรษฐกิจไทย ที่เน้นการพัฒนาด้วยการเจริญเติบโตแบบสมดุลและยั่งยืนบนพื้นฐานของความได้เปรียบที่แท้จริงของประเทศ ซึ่งการผลิตบนฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์จะเป็นทางเลือกที่สำคัญในอนาคตที่จะเสริมสร้างและรักษาระบบเศรษฐกิจไทยให้เติบโตอย่างยั่งยืน และเป็นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศจากเศรษฐกิจยุคเก่า ที่ผลิตสินค้าด้วยปัจจัยการผลิตดั้งเดิม ใช้ปัจจัยที่มีราคาถูกเกื้อหนุนความสามารถในการแข่งขัน (Factor-driven Economy) และใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง ไปสู่เศรษฐกิจยุคใหม่ ที่เน้นการสร้าง ความแตกต่างของสินค้า การเพิ่มประสิทธิภาพ และการสร้างนวัตกรรม (Innovation-driven Economy) โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์อย่างจริงจัง

1) พื้นฐานของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based Economy) มาจาก 2 ส่วน คือ (1) พิจารณาจากพื้นฐานของผลิตภัณฑ์แบ่งเป็นกลุ่มที่มาจากวัฒนธรรม (Cultural Industry) และกลุ่มอื่นๆที่ไม่เกี่ยวกับวัฒนธรรม (Non-cultural Industry) ซึ่งเป็นสินค้าทั่วไปที่ผลิตและบริโภคในปัจจุบัน (2) พิจารณาจากการพัฒนากระบวนการเพิ่มมูลค่าหรือการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ที่เรียกว่า Value Creation คือ การแปรรูป การเพิ่มกระบวนการแปรรูปสินค้าออกมาเป็น สินค้า และสร้างมูลค่าให้กับสินค้าด้วยคุณลักษณะของสินค้า (Content) เป็นที่ต้องตาต้องใจของผู้บริโภค และมีรูปแบบซึ่งมีการออกแบบ (Design) ตามความต้องการของผู้บริโภค

2) นิยามและขอบเขตของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนอยู่บนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ อยู่บนพื้นฐานของการศึกษา การสร้างสรรค์งาน การใช้ทรัพย์สินทางปัญญาที่เชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต รวมทั้งการสะสมความรู้ของสังคมหรือภูมิปัญญา และการใช้เทคโนโลยี นวัตกรรมสมัยใหม่ จากนิยามดังกล่าว สศช.ได้จัดกลุ่มเศรษฐกิจสร้างสรรค์บนพื้นฐานทางวัฒนธรรม ได้เป็น 4 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มมรดกทางวัฒนธรรม

ภูมิปัญญา และความหลากหลายทางชีวภาพ (2) กลุ่มศิลปะ (3) กลุ่มสื่อ และ 4) กลุ่มสร้างสรรค์และออกแบบ ครอบคลุมผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย เช่น ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับแฟชั่น สิ่งทอ การโฆษณา และสถาปัตยกรรม ซึ่งเป็นเรื่องของการออกแบบทั้งหมด

3) สถานภาพของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทย เศรษฐกิจสร้างสรรค์ไม่ใช่เรื่องใหม่ ในระยะที่ผ่านมา ได้มีการนำความคิดสร้างสรรค์มาใช้ในการผลิต ซึ่งพบได้ในหลายอุตสาหกรรม เช่น การผลิตคอมพิวเตอร์ ไอที และรถยนต์ ซึ่งเป็นสินค้าส่งออกอันดับหนึ่งในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 7 และต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน แต่ในระยะต่อไปจำเป็นต้องหาผลิตภัณฑ์ใหม่ ที่สามารถนำความคิดสร้างสรรค์มาต่อยอด ผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพ ได้แก่ การท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์สุขภาพในกลุ่ม OTOP ที่มีอยู่มากมายหลายชนิด ซึ่งต้องพิจารณาผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพที่จะสามารถพัฒนา และปรับเปลี่ยนโฉม ให้ตรงกับรสนิยมของผู้บริโภค เพื่อให้ตอบสนองต่อผู้บริโภค และอยู่กับแนวโน้มของผู้บริโภคในเรื่องของการพิทักษ์รักษาโลกของเราไม่ให้ร้อนขึ้น นอกจากนี้ ยังมีอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยของคนในยุคโลกาภิวัตน์ เข้ากับสุขภาพอนามัยของการดูแลสุขภาพซึ่งเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตประจำวัน โดยสามารถออกแบบ (design) รูปแบบผลิตภัณฑ์ออกมามากมาย เช่น สุขภัณฑ์ในห้องน้ำ ซึ่งมีการออกผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ และมีราคาสูงขึ้น เพื่อตอบสนองกลุ่มผู้บริโภคที่มีศักยภาพในการซื้อ และเป็นผู้บริโภคที่มีวิถีชีวิตแบบสมัยใหม่ เป็นต้น

4) เศรษฐกิจสร้างสรรค์มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทย โดยมีมูลค่าถึงประมาณร้อยละ 10 - 12 ของ GDP และมีอัตราการเติบโต ประมาณร้อยละ 5 - 10 ต่อปี นอกจากนี้ เศรษฐกิจสร้างสรรค์ยังมี ห่วงโซ่การผลิต (Value Chain) ที่สามารถต่อยอดแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ได้อีกมากมาย จากการศึกษาสินค้าและบริการที่มีศักยภาพในการเพิ่มมูลค่าและสร้างสรรค์คุณค่า ได้แก่ ไม้ไทย เซรามิก และภาพยนตร์ เป็นต้น ซึ่งจะเป็นโอกาสของธุรกิจไทย ดังตัวอย่างของประเทศเกาหลี ที่มีการพัฒนาเรื่องราวจากพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ ถ่ายทอดออกมาผ่านสื่อภาพยนตร์ ที่มีเนื้อหาละเอียดเกี่ยวกับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนเกาหลี ในเรื่องอาหาร การแต่งกาย เป็นการเผยแพร่ให้ต่างชาติได้รู้วัฒนธรรมด้านต่างๆของคนเกาหลี ที่นอกจากจะส่งออกไปขายต่างประเทศได้แล้ว ยังดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ไปเที่ยวประเทศเกาหลีมากขึ้น ซึ่งเป็นการโยงเรื่องท่องเที่ยว วัฒนธรรม เข้ากับสื่อ เป็นต้น ในกรณีของไทย เช่น ธุรกิจผ้าไหมของ Jim Thomson ซึ่งสามารถสร้างตราสินค้า (Brand) ของตัวเองที่เป็นสากล (International Standard) เป็นต้น ประเด็นสำคัญคือ การพิจารณาถึงห่วงโซ่การผลิต (Supply Chain) และห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) จะต้องมีการศึกษาวิจัยอย่างละเอียด ตั้งแต่การวิเคราะห์รสนิยมผู้บริโภค การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม ทำการทดสอบตลาด (Pilot Taste) การจัดการด้านการตลาด และการจัดจำหน่าย

5) การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทย ได้มีการศึกษาการดำเนินงานในหลายประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ ออสเตรเลีย ฮอลแลนด์ เพื่อนำองค์ความรู้และประสบการณ์มาปรับใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทย พบว่า (1) ขอบเขตของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในแต่ละ

ประเทศไม่แตกต่างกัน โดยอังกฤษแบ่งเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็น 13 กลุ่ม ออสเตรเลีย 11 กลุ่ม ฮังการี 12 กลุ่ม มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ วัฒนธรรม ทักษะของคนในชาติ และหัตถกรรม (Handicraft)

(2) การสนับสนุนเงินลงทุน ทั้ง 3 ประเทศ ภาครัฐให้การสนับสนุนทั้งในรูปกองทุน การลดหย่อนภาษี

(3) ด้านการจัดการฐานข้อมูล ทุกประเทศมีการจัดทำฐานข้อมูลและจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และ (4) กลไกการขับเคลื่อน ทั้ง 3 ประเทศ มีสถาบันและองค์กรรองรับในการที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์อย่างจริงจัง สำหรับประเทศไทยมีความได้เปรียบในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เนื่องจากมีความหลากหลาย และความเป็นเอกลักษณ์ของไทย มีโอกาสจากการขยายตัวความต้องการสินค้าและบริการวัฒนธรรมของเอเชีย มีระบบไอทีที่สามารถเชื่อมโยงโครงข่ายการค้าเพื่อการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ส่วนเรื่องปัญหาอุปสรรคที่สำคัญ ได้แก่ ขาดแคลนบุคลากรที่มีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นปัญหาที่เชื่อมโยงกับระบบการศึกษา ปัญหาการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และบรรยากาศที่สร้างสรรค์ เป็นต้น

6) การขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในระยะต่อไป มีแนวทางที่สำคัญ คือ

(1) การดำเนินงานในระดับนโยบายในระยะต่อไป สศช. จะร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผลักดันเรื่องนี้ให้มีความชัดเจนในระดับนโยบาย และจะบรรจุเรื่องนี้ไว้ในแผนพัฒนาฉบับที่ 11 รวมทั้งนโยบายรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อสร้าง Growth Engine ตัวใหม่ให้กับระบบเศรษฐกิจไทย (2) ดำเนินการเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุนในด้านโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ อาทิ นโยบายการคลังทั้งภาษีและมาตรการอื่น ๆ การวิจัยและพัฒนา แหล่งเงินทุน องค์ความรู้ การปกป้องทรัพย์สินทางปัญญา การพัฒนาและสร้างโอกาสให้ผู้ประกอบการ การเมืองการหรือสถาบันดูแลและขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์อย่างจริงจัง ทั้งนี้ Creative Economy ไม่ว่าจะเป็น Culture และ Non Culture Industry จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการทำการวิจัยเชิงลึก เพื่อให้สามารถถ่ายทอดประวัติศาสตร์ได้อย่างถูกต้อง หรือประยุกต์ประวัติศาสตร์ให้คนรุ่นใหม่ได้เข้าใจโดยไม่สูญเสียความเป็นประวัติศาสตร์ของไทย และระวังในเรื่องที่จะมีความอ่อนไหวต่อประเทศเพื่อนบ้าน จึงต้องทำการวิจัยในแง่มนุษยวิทยา ด้านโบราณคดี และการวิจัยด้านวัฒนธรรมต่าง ๆ ซึ่งความหลากหลายทางวัฒนธรรมประกอบกับความหลากหลายทางชีวภาพที่ไทยมีสามารถนำเข้ามาไว้ในสินค้าได้เพื่อให้การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์และเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Creative and Green Economy) ควบคู่ไปกับการปรับโครงสร้างการผลิตของประเทศให้เกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริงในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยได้อย่างสมดุลและยั่งยืน

2. ความเห็นของที่ประชุม

ผู้อภิปรายและผู้เข้าประชุมได้มีความเห็นพ้องร่วมกันถึงความจำเป็นที่ จะต้องพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานความรู้ เพื่อเสริมสร้างโครงสร้างการผลิตและบริการของประเทศให้เข้มแข็งและ สามารถ แข่งขันได้ และได้ร่วมแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นที่หลากหลายในประเด็นสำคัญของการเชื่อมโยงเศรษฐกิจสร้างสรรค์กับแผนพัฒนาฉบับที่ 1 1 ทั้งกรอบแนวคิด

องค์ประกอบและกลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติ ดังนี้

2.1 การเตรียมพร้อมรับบริบทการเปลี่ยนแปลงภายหลังวิกฤติเศรษฐกิจโลก

คลี่คลาย โดยการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ให้เป็นแรงขับเคลื่อนอีกตัวหนึ่งของเศรษฐกิจไทย เนื่องจากบริบทการเปลี่ยนแปลงในอีก 2-3 ข้างหน้าภายหลังจากวิกฤติเศรษฐกิจโลกคลี่คลาย จะเป็นโลกที่มีการบริโภคลดลงตามการลดลงของการบริโภคของ ประเทศสหรัฐอเมริกาที่เคยเป็นประเทศที่มีการบริโภคระดับสูงมาก ส่งผลต่อความต้องการสินค้า และบริการ ส่งออกของโลกโดยรวม ลดลง และส่งผลต่อการส่งออกของไทยที่ต้องเผชิญกับการแข่งขันมากขึ้น อีกทั้งราคาน้ำมัน ราคาสินค้าต่าง ๆ มีแนวโน้มที่จะมีราคา สูงขึ้น สภาพคล่องในตลาดการเงินโลกจะเพิ่มขึ้นและไหลกลับเข้ามาในภูมิภาค เอเชียตะวันออก ค่าเงินบาทจะแข็งขึ้น อย่างไรก็ดีตาม หลังวิกฤติเศรษฐกิจ โลก ประเทศที่ยังไม่เคยเป็น ตลาดหลักของไทย เช่น จีนกับอินเดียจะมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น รวมถึง จะมีการรวมกลุ่มของเศรษฐกิจ ต่าง ๆ ในภูมิภาคมากขึ้น ดังนั้น บริบทการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเงินโลกนี้ จะ เป็นโอกาส ของประเทศไทย ในการแสวงหาหรือ เจาะตลาดใหม่ ๆ โดยต้องปรับ ปรับสินค้าและบริการให้สามารถ ตอบสนองตลาดใหม่ ๆ เหล่านั้น โดยใช้เศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่มีการนำคุณค่า และเอกลักษณ์ ทาง วัฒนธรรมมาผลิตสินค้าและบริการใหม่ให้มีรูปแบบเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศได้

2.2 เศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็น หลักการ สำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจไทยใน

อนาคตที่สามารถนำมาปรับใช้ได้กับทุกภาคการผลิต ประเด็นสำคัญ คือ จะนำความคิดสร้างสรรค์ มาเพิ่มคุณค่าและสร้างสรรค์ในภาค การผลิตได้อย่างไร และให้เคลื่อน ตัวต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาจแบ่งเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็น 2 ส่วน คือ (1) ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม (Cultural Asset) เป็นสิ่ง ที่สั่งสมจากภูมิปัญญาและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ไทยไว้ในสังคม เช่น ศิลปะ วัฒนธรรม ซึ่งสามารถนำมา ต่อยอดและทำให้เกิดมูลค่าเพิ่ม เช่น อาหาร การแพทย์แผนโบราณ สปา การท่องเที่ยว ซึ่งมีศักยภาพ ผลักดันได้เร็วและสามารถทำได้เอง (2) นวัตกรรม (Innovative) ซึ่งต้องอาศัย Technology การ ประดิษฐ์และการคิดค้น ประเทศไทยยังช้ากว่าหลาย ๆ ประเทศ เช่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน และจีน การ พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ต้องอาศัยนวัตกรรม ซึ่งจะต้องมีนโยบายที่ชัดเจนและกลไกขับเคลื่อนอย่าง จริงจัง

2.3 ขอบเขตเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทย

หากพิจารณาตามที่ องค์การความร่วมมือ ทางการค้าและการพัฒนา (UNCTAD) จะพบว่า ขอบเขตเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทย แม้ว่าจะ ครอบคลุมในเรื่องมรดก ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ของประเทศ ได้แก่ ศิลปะ และ โบราณวัตถุ ซึ่ง ไทยมีความร่ำรวยอย่างมาก แต่ยังคงขาดแผนพัฒนามรดกวัฒนธรรมฯ อย่างเหมาะสมที่ครอบคลุมทั้ง อนุรักษ ฟื้นฟู พัฒนา และสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นเพื่อประโยชน์ทั้งเชิงเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

2.4 การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ต้องดำเนินการอย่างจริงจังในเชิงรุก

โดย กำหนดเป็นวาระแห่งชาติ เช่นในกรณีความสำเร็จของประเทศ เกาหลี ซึ่งมีการพัฒนาเศรษฐกิจ สร้างสรรค์ที่เริ่มต้นจากความเข้าใจและภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของประชาชนในประเทศที่มีความ

พากเพียร อดทนและต่อสู้ แล้วนำมาเสนอและสื่อสารสู่ชาวโลกผ่านการขับเคลื่อนและผลักดันอย่างจริงจังโดยการประสานร่วมมือของกลไกทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้ การดำเนินงานของประเทศไทยจำเป็นต้องมีแผนงาน งบประมาณ และหน่วยงานรับผิดชอบที่ชัดเจนรองรับ รวมทั้ง มีกลยุทธ์ในการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยผ่านสื่อ โดยที่ ควรพิจารณานำเอา วัฒนธรรมของคนไทยร่วมสมัยในด้านชีวิตความเป็นอยู่ ที่สอดคล้องกับกาลเวลา และเอกลักษณ์ความเป็นไทย เช่น การเผยแพร่อาหารไทย บริการสปาในภาพยนตร์ ไทย เป็นต้น นอกจากนี้ ภาครัฐและเอกชนควรให้ความสำคัญต่อการ ลงทุนเพื่อพัฒนาบุคลากรในสาขาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยเฉพาะ บุคลากรในวงการบันเทิง ซึ่ง ถือว่ายังขาดอยู่มาก ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยส่งไปศึกษาอบรมเพิ่มเติมเพื่อให้มีองค์ความรู้ที่จำเป็นครบถ้วน

2.5 การจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ไม่ควรมีลักษณะแยกส่วน จากภาคเศรษฐกิจจริงของประเทศ เช่น การแยกเฉพาะภาคบริการ แต่ควรมีการเชื่อมโยงระหว่างภาคการผลิต เช่น ภาคอุตสาหกรรม เกษตรอุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว และควรนำมาเสริมภาคอุตสาหกรรมที่มีอยู่ให้ดีขึ้น เช่น ผลผลิตการเกษตร กรณีฝ้าย จะต้องสร้างให้เกิดการประหยัดต่อขนาดการผลิต (Economy of scale) โดยเชื่อมโยงกับลอจิสติกส์ เสริมด้วยเทคโนโลยี และวัฒนธรรมท้องถิ่น และให้หันออกแบบพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ เช่น ผ้าไทยสมัยใหม่ ที่คนไทย และนักธุรกิจสามารถใส่โชว์ไปทั่วโลก จนเกิดเป็นภาพลักษณ์ตราสินค้า เช่นเดียวกับสัญลักษณ์ ไทยอินเตอร์ ที่คนรู้จักทั่วโลก

2.6 การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ควรให้ความสำคัญกับภาคเกษตรมากขึ้น และควรมีการบูรณาการงานวิจัยทางการเกษตรเพื่อการก้าวกระโดดในการสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์การเกษตร เนื่องจากมีวัตถุดิบทางการเกษตรหลายตัวที่มีศักยภาพในการนำมาเพิ่มมูลค่าเชิงสร้างสรรค์ มากกว่าการส่งออกในรูปวัตถุดิบ อาทิ สมุนไพรที่ไทยมีวัตถุดิบมากเป็นอันดับสองรองจากบราซิลหรือมากกว่า 30,000 ชนิด และมีการนำมาพัฒนาคุณสมบัติจริงประมาณ 30 – 40 ชนิด หากมีการนำมาวิจัยและพัฒนาเพิ่มเติมให้เป็นผลิตภัณฑ์สุขภาพ ยา และเครื่องสำอาง จะสร้างมูลค่าให้กับภาคเกษตรได้มาก รวมถึงควรมีการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ครบวงจร ตั้งแต่ระดับต้นน้ำเพื่อตอบสนองอุปสงค์โลกที่นิยมบริโภคผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นธรรมชาติมากขึ้น และควรมีการวิจัยและพัฒนาการทำนาข้าวและการสร้างผลิตภัณฑ์ข้าวมากขึ้น

2.7 อุตสาหกรรมซอฟต์แวร์เป็นสาขาหนึ่งของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ และยังเป็นตัวสนับสนุนอุตสาหกรรมสร้างสรรค์อื่น ซึ่งต้องการข้อมูลองค์ความรู้ทางการวิจัยตลาดเชิงลึกสนับสนุน ที่เป็นมุมมองจากภายนอกเข้ามาภายใน เพื่อสร้างโอกาสทางการตลาดของอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์เองและอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่องอื่นๆ

2.8 ปัจจัยความสำเร็จและกลไกที่จำเป็นในการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ คือ

- (1) ต้องเป็นการพัฒนาบนฐานความรู้ และต้องดำเนินการแบบก้าวกระโดดในผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพ
- (2) พัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การใช้ข้อมูล และความรู้ เพื่อการสร้างสรรค์ (3) การกำหนด

นโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ต้องมีเป้าหมาย และตัวชี้วัดที่ชัดเจน (4) ต้องมีกลไกการดำเนินการ และบูรณาการการทำงาน ภายใต้แผน และ แผนที่นำทางการพัฒนา (Road Map) ที่ชัดเจน ทั้งนี้ เงื่อนไขสำคัญของความสำเร็จประกอบด้วย 4 ปัจจัยหลัก ได้แก่

1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมให้คนคิดและพัฒนาความคิด โดยต้องเริ่มมาจากการพัฒนาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ต้องมีการศึกษา และเป็น การศึกษาที่ดี เพื่อสร้าง บุคลากรให้มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถที่จะใช้ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) การสร้าง ระบบนวัตกรรม ของประเทศ ที่จะสามารถเอื้ออำนวยให้บุคลากร วิชาชีพเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สามารถพัฒนาความรู้ และมีการแบ่งปันความรู้กัน โดยใช้โครงสร้าง พื้นฐานทางด้านไอทีเป็นตัวเชื่อมโยงการเผยแพร่และกระจายข่าวสารความรู้

3) การ มีสภาพแวดล้อมของเศรษฐกิจที่เอื้ออำนวย โดยเศรษฐกิจที่มีการแข่งขัน เป็นสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการที่จะพัฒนาความคิดใหม่ ๆ ต้องปรับปรุงบรรยากาศของการทำ ธุรกิจ และการลงทุนในประเทศ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการปรับกฎระเบียบของภาครัฐให้ เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์

4) การให้คุณค่ากับทรัพย์สินทางปัญญาแบบครบวงจร ได้แก่ การจดทะเบียน ทรัพย์สินทางปัญญา การปราบปราม การปกป้องโดยระบบของกฎหมาย การจดทะเบียนในมาตรฐาน โลก และการนำกฎหมายไปใช้ในทางปฏิบัติ เป็นต้น

2.9 การวิจัยและพัฒนายังเป็นข้อจำกัดในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ จากการ สํารวจของธนาคารโลก พบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจฐานความรู้ซึ่งเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้ ลดน้อยถอยลง โดยในส่วนของพัฒนานวัตกรรมยังมีน้อยเมื่อเทียบกับประเทศอื่น อุปสรรคที่สำคัญ คือ ไม่มีบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ นวัตกรรมที่มีส่วนใหญเป็นการซื้อเครื่องจักรใหม่ เมื่อเทียบกับ เกาหลีที่มีการใช้คนค่อนข้างมากในการทำนวัตกรรม เมื่อการทำนวัตกรรมใหม่ ๆ ของไทยมีน้อย ส่งผลให้การจดลิขสิทธิ์ ต่างๆมีน้อยตามไปด้วย โดยการวิจัยและพัฒนาในส่วนของภาคธุรกิจมีเพียง ร้อยละ 0.3 ของ GDP และภาคเอกชนส่วนใหญ่ต้องการให้ภาครัฐช่วยเหลือในด้านแรงจูงใจทางอ้อม เช่น การลดหย่อนทางภาษี ความรู้ทางเทคนิคจากภาครัฐหรือหน่วยงานที่ทำการวิจัย เป็นต้น

2.10 นโยบายการปกป้องภาคบริการจากอดีตถึงปัจจุบัน ไม่ส่งเสริมให้เกิด บรรยากาศการแข่งขัน ซึ่งเป็นข้อจำกัดการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของภาคบริการไทย ภาคบริการมีมูลค่าเศรษฐกิจสูงและมีการจ้างงานจำนวนมากคิดเป็นสองเท่าของภาคอุตสาหกรรม และ มีศักยภาพที่จะพัฒนาได้อีกมาก การที่ภาคบริการได้รับการปกป้องเป็นเวลานาน ทำให้ไม่มีแรงกระตุ้น ที่มากพอที่จะสร้างสรรค์หรือทำนวัตกรรม ส่งผลให้ความสามารถในการแข่งขัน หรือ ผลผลิตการผลิต ค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับภาคอุตสาหกรรม ในขณะเดียวกัน กฎระเบียบบางอย่างไม่เอื้ออำนวยต่อภาค บริการ เช่น การเข้าถึงแหล่งเงินทุน ยังคงจำกัด นอกจากนี้การขับเคลื่อน การพัฒนา ภาคบริการ ยัง

เกี่ยวข้องกับหลายหน่วยแต่ยังขาดการบูรณาการการทำงาน ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ

2.11 ประเด็นที่ต้อง ทำให้เกิดความ ชัดเจน เพื่อให้การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นพลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยให้สมดุลและยั่งยืนในระยะต่อไป คือ

- 1) กำหนด นิยามคำว่าเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ให้ชัดเจน กำหนดขอบเขตให้ครอบคลุม และจัดเป็นหมวดหมู่ให้ชัดเจนมากขึ้น ได้แก่ เศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่เน้นด้านวัฒนธรรม เช่น การท่องเที่ยว นวดแผนโบราณ อาหารไทย เป็นต้น เศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่เน้นด้านไอทีและการใช้เทคโนโลยีปานกลาง เช่น ภาพยนตร์ และศิลปะการแสดง เป็นต้น และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีระดับปานกลางจนถึงระดับสูง เช่น ซอฟต์แวร์ และเกมส์ที่อิงกับวรรณคดี เป็นต้น
- 2) ระบุถึง ปัจจัยความสำเร็จ และสร้าง ตัวชี้วัดความสำเร็จ ให้สอดคล้องกัน เพื่อให้สามารถติดตามประเมินผลความสำเร็จของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และกำหนดแนวทางการปรับปรุงการดำเนินการในระยะต่อไปได้อย่างเหมาะสม พร้อมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ไปพร้อมกันทุกภาคส่วน
- 3) ขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยมีแผนปฏิบัติการที่ชัดเจนอย่างต่อเนื่องและเกิดจากการมีส่วนร่วม โดยแยกเป็นแผนปฏิบัติการในแต่ละส่วน ทั้งอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และชุมชน และสามารถเชื่อมโยงระหว่างส่วนต่าง ๆ การสร้างโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ไม่ควรมุ่งเน้นด้าน Hard infrastructure แต่ควรเน้นด้าน Soft infrastructure และส่งเสริมให้เกิดการ ประสานเชื่อมโยงกันระหว่างผู้บริโภค ผู้ออกแบบสร้างสรรค์ และผู้ประกอบการเพื่อให้การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าหรือบริการประสบความสำเร็จ รวมทั้ง ควรมีการสร้างความเข้มแข็งให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยอาจจะสนับสนุนด้านงบประมาณให้กับหน่วยงานที่มีผลการดำเนินงานดีด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าหรือบริการเพิ่มเติม
- 4) ภาครัฐควรเข้ามาให้การสนับสนุนการพัฒนาบุคลากร รวมทั้ง สร้างกระแสให้คนภายในประเทศบริโภคสินค้าหรือบริการสร้างสรรค์ที่ผลิตได้ภายในประเทศ ให้มีความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาระบบนวัตกรรมและสถาบันส่งเสริมนวัตกรรมของประเทศให้มีประสิทธิภาพ การสนับสนุนให้ภาคเอกชนพัฒนานวัตกรรมด้วยมาตรการจูงใจที่มีความเหมาะสมและเพียงพอ ตลอดจนการประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ความเข้าใจถึงสิทธิและขั้นตอนการใช้ประโยชน์จากมาตรการเพื่อให้ภาคเอกชนเข้าไปใช้ระบบและมาตรการจูงใจได้ง่ายขึ้น ตลอดจนการสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาคมหาวิทยาลัย สถาบันวิจัยของรัฐ ภาคอุตสาหกรรม และชุมชนซึ่งมีความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องวัฒนธรรม เพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์และสามารถใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ได้
- 5) ทบทวนระบบและกลไกการจัดทรัพยากรสิทธิทางปัญญาเพื่อยกระดับ ให้เป็นกลไกระดับชาติ ต้องเปลี่ยนโครงสร้างและทัศนคติของประชาชน ให้ยอมรับและเคารพในทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อให้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์สามารถขับเคลื่อนและพัฒนาได้อย่างชัดเจน

6) การขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์กับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 และนโยบายรัฐบาล ต้องมีการบริหารจัดการที่ดี มีธรรมาภิบาล ทั้งภาคการเมือง ภาคราชการ และภาคเอกชน โดยภาคการเมืองต้องมีนักการเมืองที่ดี มีวิสัยทัศน์ที่ดี ภาคราชการต้องให้การสนับสนุนและส่งเสริมความร่วมมือกับภาค รัฐและเอกชน (Public-Private Partnership) โดยปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้สนับสนุน (Facilitator) เช่น การร่วมมือกันบุกเบิกตลาด ที่ภาคเอกชนเป็นผู้นำและภาครัฐมีส่วนร่วม เป็นต้น พร้อมทั้งจะต้องเร่งดำเนินการปรับทัศนคติ โดยให้ภาคีทุกฝ่ายประกอบด้วยภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน มีส่วนร่วมขับเคลื่อน และมีหน่วยงานรับผิดชอบดูแลเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นการเฉพาะ โดยอาจจัดตั้งในรูปแบบของกรมมหาชนที่มีความยืดหยุ่นในการดำเนินการ และมีบุคลากรที่มีขีดความสามารถทำงานในองค์กรดังกล่าว

3. แนวทางการดำเนินงานในระยะต่อไป

สศช. จะนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากการประชุมประจำปี 2552 มาประมวลและปรับปรุงแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งนี้ สศช.จะจัด ให้มีการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในเชิงลึก ตลอดจนการประชุมสัมมนาเกี่ยวกับภาคี การพัฒนาที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งการร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผลักดันเรื่องนี้ อย่างมีบูรณาการ และจะบรรจุเรื่องนี้ในแผนพัฒนาฯฉบับที่11 ต่อไป

รายงานสรุปผลการประชุม กลุ่มที่ 3

ภาวะโลกร้อน : วิกฤต สร้างโอกาสการพัฒนา

ประธาน	: ศ.ดร.สนธิ อักษรแก้ว	กรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ผู้นำเสนอ	: นางสาวดาราวัลย์ คำภา	ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน สศช.
ผู้อภิปรายนำ	: ดร.ศักดิ์สิทธิ์ ตรีเดช	ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
	นายไพรัตน์ ดังคเสณิ	รองเลขาธิการสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
	นายปีติพงศ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา	ประธานกรรมการบริหารสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ

1. สรุปผลการนำเสนอ

ประเด็นสาระสำคัญในการนำเสนอ ประกอบด้วย 5 หัวข้อหลัก ได้แก่ การพัฒนาประเทศ ภายใต้แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลก ภาวะโลกร้อน (สถานการณ์ แนวโน้มและผลกระทบ) การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของต่างประเทศ ภาวะโลกร้อนในบริบทการพัฒนาของประเทศไทย และประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา สรุปได้ดังนี้

1.1 การพัฒนาประเทศภายใต้แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลก

ประเทศไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในหลายๆ ด้านอย่างต่อเนื่อง และต้องเตรียมความพร้อมให้สามารถปรับตัวและตอบสนองต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นอย่างเท่าทันและรวดเร็ว ใน 7 ประการหลักๆ ที่สำคัญ ได้แก่ การรวมตัวทางเศรษฐกิจของกลุ่มภูมิภาคต่างๆ วิกฤติการเงินของโลก ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ศูนย์กลางอำนาจเศรษฐกิจโลกเริ่มเปลี่ยนไปสู่ศตวรรษแห่งเอเชียและต้องสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านให้มากขึ้น การเข้าสู่สังคมผู้สูงวัย วิกฤติพลังงานของโลก และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก

1.2 ภาวะโลกร้อนและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ : สถานการณ์ แนวโน้ม และผลกระทบ

1.2.1 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) คือ การเปลี่ยนแปลงใดๆ ของอากาศ ซึ่งเกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ที่นอกเหนือไปจากการเปลี่ยนแปลงโดยธรรมชาติ ซึ่งทำให้ส่วนประกอบของบรรยากาศโลกเปลี่ยนแปลงไป (United Nations Framework Convention on Climate Change : UNFCCC)

1.2.2 สาเหตุภาวะโลกร้อน เกิดจากอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกเพิ่มสูงขึ้นตามปริมาณการสะสมของก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศ ที่ส่วนใหญ่เกิด จากการบริโภคเชื้อเพลิงฟอสซิลจากการดำเนินกิจกรรมต่างๆทางเศรษฐกิจของมนุษย์ ภาวะโลกร้อนจะส่งผลกระทบต่อระดับน้ำทะเล การแปรปรวนของสภาพอากาศ และระบบนิเวศในโลก ซึ่งประเทศกำลังพัฒนา มักจะได้รับผลกระทบมากกว่าประเทศที่พัฒนาแล้ว เนื่องจากขาดความรู้ ความเข้าใจ และการเตรียมความพร้อม เช่น การอนุรักษ์ รักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์ในการดำรงชีวิต ฯลฯ

1.2.3 แนวโน้มและผลกระทบของภาวะโลกร้อน ที่สำคัญมีดังนี้

1) ระบบนิเวศในหลายพื้นที่จะอ่อนแอและเปราะบางมากขึ้น

โดยเฉพาะบริเวณเขตเส้นศูนย์สูตร (Tropical Zone) จะมีปริมาณฝนตกชุกและอุณหภูมิสูงขึ้น ทำให้ความหลากหลายทางชีวภาพอยู่ในสภาพที่เปราะบางและสูญเสียความยืดหยุ่นที่จะฟื้นฟูตัวเองกลับคืนสู่สภาพเดิม ถิ่นอาศัยซึ่งมีความเหมาะสมในการดำรงชีพของสิ่งมีชีวิตจะถูกจำกัดลงเกิดการสูญพันธุ์ของพืชและสัตว์มากขึ้น โดยคาดการณ์ว่าหากอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกสูงขึ้นกว่า 1.5-2.5 องศาเซลเซียส จะทำให้ความหลากหลายทางชีวภาพประมาณร้อยละ 20-30 จะต้องสูญพันธุ์ไปเลย ซึ่งผลกระทบดังกล่าว ได้ลดทอนศักยภาพของปัจจัยการผลิตในภาคเศรษฐกิจ และจะสร้างแรงกดดันต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ชาติด้วยต้นทุนที่สูงขึ้น

2) พื้นผิวโลกเกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ จากสภาวะอุณหภูมิโลกสูงขึ้นส่งผลให้โครงสร้างของพื้นดินในเขตหนาวมีการอ่อนตัวลงจากการละลายของชั้นน้ำแข็งใต้ดินสร้างความเสียหายแก่อาคารและสิ่งปลูกสร้างต่างๆ และพื้นที่ชายฝั่งถูกน้ำท่วมและกัดเซาะ ซึ่งนำไปสู่การอพยพและโยกย้ายถิ่นของประชากร เป็นต้น

3) ลักษณะภูมิอากาศในเขตศูนย์สูตรจะขยายเข้าไปในเขตอบอุ่นมากขึ้น ภูมิภาคในเขตร้อนมีฤดูแล้งยาวนานขึ้น แหล่งเก็บกักน้ำจะมีปริมาณน้ำที่เก็บกักได้น้อยลง ภัยแล้งและอุทกภัยจะเพิ่มความรุนแรงขึ้นในหลายพื้นที่ พื้นที่ประสบภัยแล้งจะเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 10 เป็นร้อยละ 40 และปริมาณน้ำท่าอาจลดลงถึงร้อยละ 40-50 หากอุณหภูมิเพิ่มขึ้น 3-4 องศาเซลเซียส ฯลฯ

4) ไฟป่าและภัยธรรมชาติ เกิดขึ้นถี่ มีความรุนแรง และมูลค่าความสูญเสียเพิ่มขึ้น ความแห้งแล้งเป็นสาเหตุให้เกิดไฟป่าบ่อยครั้งขึ้น ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศของพืช แหล่งอาหารและที่อยู่ของสัตว์ป่า และปัญหาหมอกและควันจากไฟป่าสร้างความเสียหายแก่สุขภาพอนามัยของคนโดยรอบ นอกจากนี้ ภัยธรรมชาติที่รุนแรงเพิ่มขึ้น ได้แก่ พายุไต้ฝุ่นและเฮอริเคน พายุไซโคลน และการเกิดแผ่นดินไหว ฯลฯ ได้สร้างความสูญเสียแก่ชีวิต ทรัพย์สิน และมีผู้คนไร้ที่อยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก โดยมูลค่าความเสียหายที่เกิดจากภัยพิบัติดังกล่าวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 50 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในช่วงปี 1960-1969 เป็น 300 พันล้านเหรียญสหรัฐในช่วงปี 1988-1997

5) ความมั่นคงด้านอาหารลดลง การเปลี่ยนแปลงสภาวะภูมิอากาศ ได้ส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตรของโลกมีแนวโน้มลดต่ำลง เนื่องจากความแปรปรวนของ ปริมาณน้ำฝนและภัยธรรมชาติที่รุนแรงมากขึ้น และการเกิดโรคระบาดของพืชและแมลง ประกอบกับ การเพิ่มขึ้นของราคาพลังงานและพืชพลังงาน ทำให้ความต้องการผลิตพืชพลังงานมากขึ้น ส่งผลให้ เกิดการแย่งชิงพื้นที่การผลิตอาหารของโลก ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านอาหาร และการเกิดวิกฤต อาหารขึ้นทั่วโลก

6) คุณภาพชีวิตของประชากรลดลง การเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิของ โลกที่สูงขึ้น จะก่อให้เกิดความเสี่ยงจากโรคอุบัติใหม่อุบัติซ้ำเพิ่มขึ้น ได้แก่ โรคซาร์ส ไข้หวัดนก โรค ชิคุนกุนยา และการแพร่กระจายของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ H1N1 ฯลฯ ซึ่งก่อให้เกิดความ เสี่ยงต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน และเกิดการสูญเสียผลิตภาพของกำลังแรงงาน

1.2.4 ความร่วมมือระดับโลกเพื่อแก้ไขปัญหาและรับมือกับการเปลี่ยนแปลง สภาพอากาศโลกเกิดขึ้นมากมาย ประเทศต่าง ๆ ได้ดำเนินการเตรียมการเพื่อรองรับและบรรเทา ผลกระทบของภาวะโลกร้อนด้วยการจัดเตรียมกฎหมายและสร้างความร่วมมือในระดับโลกและภูมิภาค ต่าง ๆ ได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. 2535 และพิธีสารเกียวโต พ.ศ. 2540 ที่จะสิ้นสุดลงในปี 2555 และ Post Kyoto Protocol เป็นต้น ซึ่งประเทศไทยต้องเตรียมรับมือกับ พันธกรณีต่าง ๆ มากขึ้น ในขณะเดียวกัน ในประเทศพัฒนาแล้วได้จัดเตรียมมาตรการทางภาษีหรือ มาตรการทางการค้าอื่น ๆ ที่ถูกนำมาใช้บนพื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา กำลัง จัดทำมาตรการภาษีการค้าฝ่ายเดียว โดยเตรียมร่างกฎหมายเรื่องโลกร้อนอย่างน้อยไว้ 2 ฉบับ ได้แก่ ร่างกฎหมาย Dingell-Boucher Cap & Trade Act of 2008 และร่างกฎหมาย American Clean Energy & Security Act 2009 ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะเป็นปัจจัยเงื่อนไขที่มีอิทธิพลสำคัญต่อความ ร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมและการรับมือและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของ ภูมิภาคอาเซียนมากขึ้น

1.3 การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของต่างประเทศ

ปัจจุบันหลายประเทศได้พยายามหามาตรการป้องกันและบรรเทาผลกระทบจากภาวะ โลกร้อนและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในหลากหลายรูปแบบตามสภาพเงื่อนไขของประเทศและ เศรษฐกิจ โดยรูปแบบการปรับตัวมีทั้งในระดับชาติและระดับครัวเรือน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ใหญ่ ๆ คือ **ประเทศที่เปราะบางต่อภัยแล้ง** เช่น ประเทศแอฟริกาใต้ ไนจีเรีย บังกลาเทศ และอินเดีย ได้ ให้ความสำคัญกับการรักษาความมั่นคงทางด้านอาหาร โดยการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิต และการให้ ความช่วยเหลือด้าน ปัจจัยการผลิต **ประเทศที่เสี่ยงภัยต่อน้ำท่วม** ได้แก่ กลุ่มประเทศที่มีพื้นที่ต่ำกว่า ระดับน้ำทะเลหรือเป็นหมู่เกาะเช่น เนเธอร์แลนด์ ฟิลิปปินส์ ฯลฯ ได้ให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยน แนวทางการประกอบอาชีพ และการอพยพแบบชั่วคราวและการย้ายถิ่นถาวร **ประเทศที่มีความ อ่อนไหวด้านการท่องเที่ยว** เช่น ประเทศฟิจิ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นเกาะ ได้ให้ความสำคัญกับ การสร้างเขื่อนกันคลื่นควบคู่กับการปลูกต้นไม้ลดผลกระทบจากคลื่นซัดฝั่ง การประหยัดน้ำโดยใช้

เทคโนโลยีสมัยใหม่ และ **ประเทศที่มีความเสี่ยงแต่มีความพร้อมในการรองรับผลกระทบ** เช่น ประเทศออสเตรเลีย ได้ดำเนินมาตรการก่อตั้งศูนย์การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จัดทำข้อมูลที่เกี่ยวข้องรายสาขาและพื้นที่สำคัญ ส่วนประเทศสิงคโปร์ ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์แห่งชาติเพื่อการปรับตัวตามผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และประเทศฟิลิปปินส์ ได้เตรียมมาตรการในเรื่อง การเตือนภัยล่วงหน้า ริเริ่มโครงการประกันภัยผลผลิตและปล่อยเงินกู้ให้เกษตรกร เป็นต้น

1.4 ภาวะโลกร้อนในบริบทการพัฒนาของประเทศไทย

1.4.1 ผลกระทบจากภาวะโลกร้อนที่มีต่อบริบทการพัฒนาของประเทศไทย

จำแนกออกเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ดังนี้

1) ด้านกายภาพ ในระยะ 20 ปีข้างหน้าอุณหภูมิโดยเฉลี่ยของประเทศไทยสูงขึ้นไม่มากนัก (<1 องศาเซลเซียส) แต่การเปลี่ยนแปลงจะเห็นชัดในระดับพื้นที่ และส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล พื้นที่ภาคกลางในเขตลุ่มน้ำเจ้าพระยาและภาคอีสานตอนล่าง เริ่มมีอุณหภูมิสูงขึ้น ส่วนปริมาณน้ำฝนในระยะยาวจะเพิ่มขึ้น แต่ในระยะ 2-3 ทศวรรษข้างหน้าจะยังมีความผันผวนไม่แน่นอนและมีแนวโน้มลดลง ในพื้นที่ภาคกลาง บางส่วนของภาคอีสาน ภาคเหนือ และชายทะเลภาคใต้ตอนบนฝั่งตะวันออก ระดับน้ำทะเลมีปริมาณสูงขึ้น ลมมรสุมรุนแรงมากขึ้นส่งผลให้เกิดการกัดเซาะชายฝั่งรุนแรงขึ้น ระยะเวลาที่อากาศร้อนใน รอบปีเฉลี่ยในภาคเหนือ และกลางตอนบนมีจำนวนวันที่อุณหภูมิสูงสุดเพิ่มขึ้น 1-2 สัปดาห์ ส่วนภาคกลางตอนล่างภาคตะวันออกเฉลี่ยเหนือตอนบนวันที่อากาศร้อนจะยาวนานขึ้นมากกว่า 1 เดือน และวันที่ร้อนจัดยาวนานขึ้นที่หนาวจัดจะสั้นลง

2) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีพื้นที่เสี่ยงภัยจากภัยพิบัติมากขึ้นจากภัยแล้ง ไฟป่า น้ำท่วม แผ่นดินถล่มฉับพลันเกิดขึ้นบ่อยครั้งและรุนแรงขึ้นโดยเฉพาะในพื้นที่เสี่ยง การขาดแคลนน้ำในอนาคตจะรุนแรงขึ้น การสูญเสียระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง พื้นที่ชุ่มน้ำ ป่าไม้ และความหลากหลายทางชีวภาพลดลง เป็นต้น

3) ด้านเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบโดยตรงทั้งในมิติคุณค่าและมูลค่า รวมทั้งการแบกรับค่าใช้จ่ายในการป้องกัน และบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศของโลก ดังนี้

- **ภาคเกษตรและความมั่นคงด้านอาหาร** ความแปรปรวนของอากาศทำให้ผลผลิตการเกษตรเสียหาย ผลผลิตปศุสัตว์ลดลงจากโรคที่อุบัติใหม่ / โรคอุบัติซ้ำ ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น มาตรการการค้าและสิ่งแวดล้อมเข้มข้นขึ้น ฯลฯ

- **ภาคอุตสาหกรรม** โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมแปรรูป ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากวัตถุดิบทางการเกษตรเสียหายและลดน้อยลง การขาดแคลนน้ำใน

ภาคอุตสาหกรรม นำไปสู่การแย่งชิงน้ำกับภาคเกษตรกรรม และมาตรการการค้าและสิ่งแวดล้อมเพิ่มแรงกดดันต่อกลุ่มอุตสาหกรรมที่สร้างมลภาวะที่เป็นพิษ เป็นต้น

- **ภาคบริการและการค้าส่วนใหญ่จะเกิดในด้านการท่องเที่ยว**
กล่าวคือ การกีดกันชายฝั่งสร้างความเสียหายต่อแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล และอุณหภูมิที่อุ่นขึ้นส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เช่น จังหวัดเชียงใหม่ ถ้าอุณหภูมิอุ่นขึ้น นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบอากาศเย็นสบายจะมีจำนวนลดน้อยลง ฯลฯ

- **ผลกระทบต่อโครงสร้างพื้นฐาน** ความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติสร้างความเสียหายต่อระบบสาธารณูปโภคและต้องใช้งบประมาณในการซ่อมแซมและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน อากาศร้อนขึ้นทำให้ความต้องการใช้ไฟฟ้ามากขึ้น รวมทั้งน้ำดิบเพื่อการอุปโภคบริโภคและใช้ในภาคอุตสาหกรรมขาดความมั่นคง และมีการเก็บค่าธรรมเนียมในการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการขนส่งและการบิน ฯลฯ

- **ผลกระทบต่อขีดความสามารถในการแข่งขัน** แรงกดดันจากการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Greenhouse Gas : GHG) ซึ่งประเทศที่กำลังพัฒนาต้องเข้ามาเริ่มมีความรับผิดชอบมากขึ้นภายหลังจากพิธีสารเกียวโตหมดอายุลงในปี 2555 และหากประเทศไทยไม่มีมาตรการใดๆ รองรับแล้ว สินค้าส่งออกจากไทยย่อมประสบปัญหาเกี่ยวกับภาษีชนิดใหม่ๆ อย่างแน่นอน

4) ด้านสังคม มีผลกระทบที่สำคัญ ได้แก่ ภาวะโลกร้อนจะซ้ำเติมปัญหาความยากจนโดยเฉพาะครอบครัวเกษตรกรที่มีฐานะยากจนและไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง เกิดการอพยพโยกย้ายถิ่นและเปลี่ยนอาชีพเพิ่มขึ้นก่อให้เกิดปัญหาสังคมและการบุกรุกพื้นที่ป่าเพิ่มขึ้น เกิดความเสี่ยงต่ออัตราการป่วยและการตายเพิ่มขึ้นจากการระบาดของโรคอุบัติใหม่และโรคอุบัติซ้ำรุนแรงขึ้น (แมลงพาหะโรคฟักตัวเร็วขึ้น เอื้อต่อการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่) ได้แก่ โรคซาร์ โรคซิกุน กุนยา และไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ H1N1 ฯลฯ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ ทารก และกลุ่มผู้มีความผิดปกติของระบบทางเดินหายใจและหลอดเลือดหัวใจ ฯลฯ

1.4.2 การดำเนินงานของไทยเพื่อแก้ไขปัญหาโลกร้อนที่ผ่านมา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมความพร้อมรองรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้น โดยได้ดำเนินการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ และแผนแม่บทภายใต้บทบาทและภารกิจของหน่วยงานและองค์กร ดังนี้

1) แผนยุทธศาสตร์และแผนแม่บท พบว่าแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ได้กล่าวถึงประเด็นในเรื่องภาวะโลกร้อนไว้บ้าง หลังจากนั้นหลายกระทรวงได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์สำหรับภาวะโลกร้อนในส่วนที่รับผิดชอบที่ชัดเจนขึ้น ได้แก่ แผนบรรเทาภาวะโลกร้อนด้านการเกษตร 2551-2554 ของกระทรวงเกษตรฯ ยุทธศาสตร์พลังงาน ของกระทรวงพลังงาน แผนยุทธศาสตร์อนามัยสิ่งแวดล้อม 2551-2554 โดยกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยุทธศาสตร์แห่งชาติว่าด้วยการจัดการการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 2551-2555 ยุทธศาสตร์การจัดการป้องกัน

และแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง และแผนการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม 2550-2554 โดย กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2) ผลการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ได้ดำเนินการเพื่อรับมือภาวะโลกร้อนอย่างต่อเนื่อง เช่น ดำเนินมาตรการ การปรับตัวเพื่อรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ได้แก่ การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ การแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งและฟื้นฟูระบบนิเวศทางทะเล การจัดการภัยธรรมชาติ การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และความหลากหลายทางชีวภาพ การดำเนินงานด้านสุขอนามัยและด้านการเกษตรกรรม มี การวิจัยและพัฒนาเพื่อรองรับปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เช่น การศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การศึกษาผลกระทบต่อภาคการผลิตที่สำคัญ ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ การดำเนินงานในระดับพื้นที่ อาทิ กรุงเทพมหานครได้ให้ความสำคัญและเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาภาวะโลกร้อนโดยกำหนดเป็นวาระกรุงเทพ (Green Agenda 2008)

1.4.3 แนวโน้มในอนาคตที่ประเทศไทยต้องเผชิญ

ประเทศไทยต้องเตรียมพร้อมให้สามารถรักษาระดับความสามารถในการแข่งขัน และการปรับตัวรับมือผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมทั้งสภาวะจากปัจจัยภายนอกและภายในที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประเด็นการพัฒนาที่ประเทศไทยต้องเผชิญในอนาคตหลัก ได้แก่ พันธกรณี/ข้อตกลงเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศและสิ่งแวดล้อมผูกมัดมากขึ้น การกีดกันทางการค้าจากมาตรการแก้ไขปัญหาโลกร้อนเพิ่มมากขึ้น การจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมีความชัดเจนมากขึ้น การย้ายฐานการผลิตคาร์บอนสู่ประเทศกำลังพัฒนา ความต้องการพลังงานของโลกเพิ่มขึ้น และความมั่นคงด้านอาหารเกิดความสั่นคลอนเนื่องจากความต้องการสินค้าเกษตร/อาหารเพิ่มขึ้น การผลิตและตลาดสินค้าเกษตร/อาหารของโลกและของไทยเปลี่ยนแปลง ปัจจัยการผลิตมีปริมาณ/คุณภาพลดลง ปริมาณผลผลิตของไทยผันผวน ราคาน้ำมันสูงขึ้น นำไปสู่ความขัดแย้งพืชอาหาร-พืชพลังงาน และต้นทุนการผลิตอาหารและค่าเสียโอกาสการผลิตอาหารสูงขึ้น ฯลฯ

1.4.4 โอกาสของประเทศไทยบนวิกฤติ

แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจะเป็นภัยคุกคามต่อการพัฒนาประเทศ แต่ในขณะเดียวกันได้สร้างโอกาสทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และการบริหารจัดการทรัพยากรให้กับประเทศได้เช่นเดียวกัน ได้แก่

1) การปรับตัวของภาคอุตสาหกรรมสู่การผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อ มุ่งสู่การเป็นอุตสาหกรรมที่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสู่บรรยากาศต่ำ เช่น อุตสาหกรรมพลาสติก / พลังงานทดแทน เป็นต้น

2) ภาคบริการ สร้างโอกาสในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตท้องถิ่น พัฒนารัฐกิจบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ยกระดับกระบวนการผลิต/มาตรฐานคุณภาพสินค้าในภาคบริการ เช่น อาหาร การเกษตร และบริการสุขภาพ การฟื้นฟูดูแล

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม และการใช้ประโยชน์จากมาตรการสร้างรายได้จากการอนุรักษ์

3) ภาคเกษตร สร้างโอกาสในการคงความเป็นผู้ส่งออกอาหารสำคัญของโลก สร้างมูลค่าเพิ่ม/แปรรูปสินค้าเกษตร ส่งเสริมการเกษตรแบบไม่ใช้สารเคมี และเพิ่มขีดความสามารถด้านการผลิตการเกษตรจากกลไกการพัฒนาที่สะอาด

4) การปรับนโยบายพลังงานและขนส่ง ไปสู่การใช้พลังงานสะอาด และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน และการแสวงหาพลังงานทางเลือกอื่น และการสร้างความมั่นคงด้านพลังงาน ฯลฯ

5) การพัฒนาตลาดคาร์บอนเครดิตและการใช้ประโยชน์จากกลไกพัฒนาที่สะอาด การเข้ามาซื้อคาร์บอนเครดิตจากผู้ประกอบการไทยมีแนวโน้มสูงขึ้น เป็นการสร้างรายได้ให้แก่ประเทศและส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

6) การใช้ประโยชน์จากการเป็นภาคีในประชาคมอาเซียน เพื่อการป้องกัน แก้ไข และรองรับปัญหาเรื่องโลกร้อน เช่น ปัญหาการโยกย้ายอุตสาหกรรมที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกสูงมายังประเทศในกลุ่มอาเซียน และการใช้เวทีอาเซียนในการเพิ่มอำนาจต่อรองในการเจรจาเรื่องโลกร้อน

1.5 ข้อเสนอประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านภาวะโลกร้อน มี 5 ประการ คือ

ประการแรก : การปรับทิศทางการพัฒนาสู่สังคมคาร์บอนต่ำ โดย

1) ปรับโครงสร้างการผลิตสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ โดยเน้นการลงทุนปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีและกระบวนการผลิตที่สะอาดเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สนับสนุนการผลิตและการใช้ทรัพยากรและพลังงาน อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการออกแบบผลิตภัณฑ์และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ลดก๊าซเรือนกระจก ปรับโครงสร้างการผลิตสู่ภาคเกษตรและบริการมากขึ้น ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสินค้าและบริการเชิงสร้างสรรค์ โดยภาคเอกชนมีการปรับตัวดำเนินธุรกิจภายใต้ความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น

2) ปรับระบบการคมนาคมขนส่งและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ใช้พลังงานอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ เช่น โครงสร้างพื้นฐานสีเขียว อาคารประหยัดพลังงาน

3) ปรับวิธีการวางผังเมืองใหม่ที่กลมกลืนกับระบบนิเวศและพัฒนาต้นแบบเมืองสีเขียว (Green City)

4) ลงทุนด้านพลังงานทดแทนและปรับโครงสร้างการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ

5) ปรับพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่เน้นการใช้สินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ประการที่สอง : การพัฒนาฐานทรัพยากรชีวภาพ

- 1) ผลิตสินค้าและบริการจากฐานทรัพยากรชีวภาพที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เน้นการใช้วัตถุดิบปลอดสารพิษ ใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีสะอาด เพื่อต่อยอดการพัฒนาผลิตภัณฑ์สุขภาพและสิ่งแวดล้อม
- 2) อนุรักษ์ฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ โดยเน้นบทบาทของชุมชนในการยกระดับการผลิตและการจัดการการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน
- 3) ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากกลไกตลาดคาร์บอนเครดิต PES และ REDD

ประการที่สาม : การพัฒนาความปลอดภัยและความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน

1) ความปลอดภัยและความมั่นคงด้านอาหาร

- พัฒนาศักยภาพและประสิทธิภาพการผลิตภาคเกษตรและกระบวนการผลิต ที่เหมาะสมและเน้นความหลากหลายของสินค้า
- ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตสินค้าเกษตรสีเขียว
- ลงทุนด้านการสร้างองค์ความรู้และต่อยอดผลงานวิจัยและพัฒนา

2) ความสมดุลด้านอาหารและพลังงาน

- ปรับแนวทางส่งเสริมเพาะปลูกพืชพลังงานที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ และลดความเสี่ยงด้านราคาพลังงาน
- พัฒนาศักยภาพของพื้นที่ที่เหมาะสมกับการเกษตร และปรับปรุงการใช้ประโยชน์พื้นที่ให้เต็มศักยภาพ

3) ลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาวะภูมิอากาศของโลก

- ลดการใช้วัตถุดิบและปัจจัยการผลิตในภาคเกษตรที่ส่งผลกระทบต่อชั้นบรรยากาศ
- ลงทุนและปรับปรุงระบบการจัดการทรัพยากรน้ำให้มีประสิทธิภาพ เพื่อเพิ่มผลผลิตและรองรับผลกระทบจากภาวะโลกร้อน เช่น ระดับน้ำในพื้นที่เกษตร ระดับน้ำในพื้นที่ชายฝั่งทะเล

ประการที่สี่ : การสร้างองค์ความรู้ วิจัยและพัฒนา และฐานข้อมูล

- 1) สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของภาวะโลกร้อนและผลการเจรจาภายใต้พันธกรณีต่างๆ

- 2) จัดระบบข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบของภาวะโลกร้อนและผลที่เกิดจากพันธกรณีต่างๆ และเผยแพร่องค์ความรู้สู่สาธารณะ
- 3) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อนำไปสู่นวัตกรรมบนพื้นฐานภูมิปัญญาไทย
- 4) ศึกษาวิจัยตลาดคาร์บอนเครดิตทุกรูปแบบเพื่อสร้างโอกาสหารายได้ให้กับผู้ประกอบการไทย

ประการที่ห้า : การสร้างศักยภาพในการเจรจาระหว่างประเทศ

- 1) สร้างความเข้าใจในพันธกรณีทั้งผลประโยชน์และผลกระทบ เพื่อเตรียมมาตรการรองรับและปรับตัวของผู้ประกอบการไทย
- 2) ศึกษารายละเอียดพันธกรณีระหว่างประเทศและกำหนดท่าทีเจรจา ที่เกิดประโยชน์ต่อการปรับตัวของไทย
- 3) เสริมสร้างเทคนิคการเจรจาและสร้างแนวร่วมเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในเวทีการค้า การลงทุน และสิ่งแวดล้อม

2. สรุปความเห็นของที่ประชุม

ที่ประชุมได้อภิปรายร่วมกันอย่างกว้างขวาง สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

2.1 ภาวะโลกร้อน : สถานการณ์ แนวโน้มและผลกระทบ

2.1.1 สถานการณ์การปล่อยก๊าซเรือนกระจก (GHG) ของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2533 ประเทศไทยปล่อยก๊าซเรือนกระจกคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 0.3 ของโลก แต่ปัจจุบันประเทศไทยปล่อยก๊าซเรือนกระจกคิดเป็นร้อยละ 0.75 ของโลก เป็นอันดับที่ 31 และเป็นอันดับที่ 4 ของอาเซียน โดยภาคพลังงานปล่อยมากที่สุด รองลงมาคือภาคขนส่ง

2.1.2 พิธีสารเกียวโต กำหนดให้ประเทศใน Annex I ลดปริมาณ GHG ลงอย่างน้อยร้อยละ 5 ของปริมาณการปล่อยในปี 2533 ภายในปี 2555 ประเทศไทยอยู่ในกลุ่ม Non- Annex I (ประเทศกำลังพัฒนา) ซึ่งไม่จำเป็นต้องลดการปลดปล่อย GHG อย่างไรก็ตาม ขณะนี้ได้มีการเจรจาระหว่างประเทศและเตรียมการเพื่อการแก้ปัญหาโลกร้อน ซึ่งคาดว่าจะได้ข้อสรุปในปลายปีนี้ หลังจากสิ้นพิธีสารเกียวโตในปี 2555 หรือ Post- Kyoto Protocol ประเทศไทยอาจต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการลด GHG ซึ่งประเทศไทยต้องเตรียมจุดยืนในการเจรจาในเรื่องนี้

2.2 ภาวะโลกร้อนในบริบทการพัฒนาของประเทศไทย

2.2.1 การดำเนินงานของไทยเพื่อแก้ไขปัญหาโลกร้อน สำหรับการแก้ปัญหาการกีดเซาะชายฝั่งนั้น จะต้องพิจารณาทั้งระบบ ไม่ใช่แค่เฉพาะจุดจึงจะได้ผล โดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติ กำลังจะเสนอยุทธศาสตร์แก้ปัญหาโลกร้อนเข้าสู่ คณะรัฐมนตรีเร็วๆ นี้

2.2.2 แนวโน้มในอนาคตที่ประเทศไทยต้องเผชิญ

- 1) การกีดกันทางการค้าฯ เช่น Border Carbon Adjustment ของสหรัฐอเมริกา นั้น หากประเทศไทยสามารถปรับตัวได้ทันก็จะเป็นโอกาส แต่หากปรับตัวไม่ทันก็จะเป็นภัยคุกคาม
- 2) การย้ายฐานการผลิตคาร์บอน (Carbon Off-shoring) ที่ประเทศพัฒนาแล้วจะย้ายอุตสาหกรรมที่มีมลพิษสูงมายังประเทศกำลังพัฒนา และเกิดการปล่อยคาร์บอนนั้น ประเทศไทยต้องกำหนดนโยบาย และยุทธศาสตร์ให้ชัดเจนถึงอุตสาหกรรมที่ควรสนับสนุน เพราะมีทั้งผลบวกในด้านของการลงทุน แต่มีผลลบจากการปลดปล่อย GHG
- 3) มาตรการทางภาษีระหว่างประเทศ ซึ่งเป็น Non-Tariff Barrier (NTB) จะต้องเกิดขึ้นและเชื่อมโยงกับภาวะโลกร้อน ซึ่งจะทำให้ประเทศกำลังพัฒนาต้องปรับการบริหารจัดการกับทรัพยากรของประเทศให้เหมาะสม ทำให้ประเทศไทยต้องเตรียมตัวในเรื่องนี้
- 4) การขาดแคลนพลังงานไฟฟ้า เนื่องจากความต้องการใช้พลังงานไฟฟ้าสำหรับเครื่องปรับอากาศจะมีมากขึ้น เมื่อผนวกรวมเข้ากับการใช้พลังงานดังกล่าวในสาขาการผลิตภาคอุตสาหกรรม ที่มีไฟฟ้าเป็นต้นทุนการผลิตที่สำคัญ จะส่งผลทำให้ราคาพลังงานไฟฟ้ามีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ราคาเชื้อเพลิงที่ใช้ผลิตไฟฟ้าก็จะสูงขึ้นด้วยเช่นกัน ทั้งหมดจะกระทบต่อขีดความสามารถในการแข่งขัน เพราะฉะนั้นจะต้องเตรียมการจัดหาพลังงานไฟฟ้าราคาถูกไว้รองรับ
- 5) คุณภาพชีวิต ผลจากภาวะโลกร้อน โรคระบาดต่าง ๆ จะกลับมา ดังนั้น ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ควรมุ่งประเด็นนี้ให้มาก
- 6) การจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ที่มีประชากรรวมกันกว่า 500 ล้านคน และจะพัฒนาไปสู่การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกันนั้น ประเทศไทยต้องกำหนดประเภทอุตสาหกรรมทั้งที่ยังไม่พร้อม แต่มีศักยภาพ และอุตสาหกรรมที่เป็น Sunset Industry เพื่อกำหนดแผนพัฒนาที่เหมาะสมให้ชัดเจน

2.2.3 โอกาสของประเทศไทยบนวิกฤติ

- 1) ภาคอุตสาหกรรมและความมั่นคงด้านพลังงาน จะทำให้มีการลดการใช้พลังงานจาก Fossil Fuel สู่พลังงานทางเลือกเช่นแสงอาทิตย์ ลม และชีวมวล (Biomass) ซึ่งเป็นพลังงานประเภท Renewable Energy และเน้นการผลิตพืชพลังงานจากการเกษตรที่เป็น Green Energy แต่การปรับเปลี่ยนต้องสอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรม
- 2) สาขาพลังงาน เป็นกิจกรรมที่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสูงขึ้น บรรยากาศเป็นปริมาณสูง การที่ประเทศไทยจะบรรลุสู่การเป็นสังคมคาร์บอนต่ำได้นั้น จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการผลิตพลังงานที่เป็น Low carbon emission ซึ่งโรงงานผลิตไฟฟ้านิวเคลียร์นับเป็นทางเลือกที่ควรพิจารณาให้มีความสำคัญอย่างจริงจัง เนื่องจากจะเป็นแหล่งผลิตพลังงานที่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่ำ และสามารถผลิตพลังงานเพื่อตอบสนองต่อความต้องการใช้พลังงาน

ภายในประเทศที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในอนาคตได้อย่างพอเพียง โดยที่กระบวนการในการสร้างความเข้าใจและสร้างการยอมรับจากภาคส่วนการพัฒนาที่เกี่ยวข้องจะต้องมีการดำเนินการอย่างมีขั้นตอนและต่อเนื่อง

3) ภาคเกษตรและความมั่นคงทางอาหาร โอกาสที่จะเกิดขึ้นจะเป็นการอนุรักษ์ความหลากหลายทางพันธุกรรม เพื่อใช้เป็นทางเลือกในการปรับตัว การสร้างมูลค่าเพิ่ม และการพัฒนาสู่ศูนย์กลางความมั่นคงทางอาหารของโลก

4) การดำเนินธุรกิจในการบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จะเป็นโอกาสสำหรับประเทศไทยในอนาคต อาทิ การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่มุ่งเน้นประโยชน์ร่วมกันในการรักษาสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์พลังงาน และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ และมุ่งสู่ตลาดผู้บริโภคที่มีคุณภาพ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเชิงประวัติศาสตร์ รวมทั้ง ธุรกิจบริหารจัดการการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ (Energy Service Company: ESC)

5) ด้านความหลากหลายทางชีวภาพ จะเป็นโอกาสในการพัฒนาสมุนไพรและยารักษาโรค แต่ต้องมีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ร่วมด้วย รวมทั้งเป็นโอกาสในการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และการรักษาสิ่งแวดล้อม

6) การค้ากับสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งที่ต้องเตรียมตัวในเรื่องของ Non-Tariff Barrier ว่าจะดำเนินการอย่างไร จึงจะเกิดประโยชน์กับประเทศ

2.3 ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา

2.3.1 การปรับทิศทางการพัฒนาสู่สังคมคาร์บอนต่ำ

1) การที่จะเป็น Green Economy หรือ Low Carbon Society ควรกำหนดให้มีตัวชี้วัดด้วย โดยทั่วไปในระดับโลกยอมรับปริมาณคาร์บอนที่ 2 ตัน/คน/ปี ในขณะที่ปัจจุบันไทยอยู่ที่ 5 ตัน/คน/ปี จำเป็นต้องพิจารณาว่ามีแนวทางในการลดคาร์บอนได้อย่างไร

2) การปรับนโยบายด้านพลังงานและด้านขนส่งฯ ควรให้มีการพัฒนาการใช้พลังงานนิวเคลียร์ แต่ต้องมีแผนยุทธศาสตร์เรื่องพลังงานนิวเคลียร์ที่ชัดเจนว่าจะทำอย่างไร และต้องสร้างความเข้าใจกับประชาชนเพื่อลดการต่อต้านจากสังคม ส่วนการขนส่งด้วยระบบราง ควรพิจารณาขยายการขนส่งคนในเมืองด้วยระบบรางให้ครอบคลุมมากขึ้น ควบคู่กับการเก็บภาษีรถยนต์เก่าให้มากขึ้นและจำกัดจำนวนปีที่ครอบครองรถยนต์ ซึ่งจะช่วยลดการใช้รถยนต์ส่วนตัว

3) ต้องตั้งเป้าหมายของการใช้พลังงานหมุนเวียน Renewable Energy - RE) ที่สะอาดเพื่อทดแทนการใช้เชื้อเพลิงจากฟอสซิล (Fossil Fuel - FF) ในช่วงแผนฯ 11 ให้ได้ร้อยละ 15-20 ของปริมาณ ความต้องการพลังงานทั้งหมด โดยทั้งนี้ต้องเป็นการกำหนดและดำเนินนโยบายพลังงาน ทั้งเพื่อการปรับตัว (Adaptation) อันนำไปสู่การลดปัญหาโลกร้อน และเพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงทางพลังงาน (Energy Security)

4) พิจารณาให้ความสำคัญกับธุรกิจการบริหารจัดการด้านพลังงาน ที่ทำให้การใช้พลังงานในธุรกิจและอุตสาหกรรมต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5) ควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมจาก 4 หน่วยงานที่กล่าวไปแล้วในการนำเสนอ คือ กระทรวงคมนาคม ซึ่งควรมียุทธศาสตร์ด้านโลจิสติกส์ที่เกี่ยวกับเรื่องภาวะโลกร้อน กระทรวงอุตสาหกรรม ควรมีการกำหนดยุทธศาสตร์ในเรื่องภาวะโลกร้อน กระทรวงพาณิชย์ ควรมียุทธศาสตร์ในเรื่องการปรับตัวไปสู่การค้าขายสินค้าที่ลดภาวะโลกร้อน กระทรวงการท่องเที่ยว ควรมียุทธศาสตร์ในการปรับไปสู่ Eco-tourism หรือการนำเอาวัฒนธรรมมาเป็นจุดขาย

6) การปรับพฤติกรรมผู้บริโภคของสังคมฯ ต้องส่งเสริมให้ผู้ซื้อพิจารณาก่อนซื้อว่าจำเป็นหรือไม่ หากจำเป็นต้องซื้อควรเป็นการซื้อที่เป็น Green Purchasing

7) ควรพิจารณานำเอาเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการลดมลพิษ/โลกร้อนด้วยรวมทั้งพิจารณาการสร้างความเข้มแข็งทางสังคมด้วย เช่นการให้รางวัลเชิดชูเกียรติ เป็นต้น

8) การปรับโครงสร้างสาขาการผลิตของประเทศฯ สู่ภาคเกษตรและบริการนั้น ยังคงต้องให้ความสำคัญกับภาคอุตสาหกรรม เนื่องจากมูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมมีสูงถึงร้อยละ 70 ของ GDP แต่ควรกำหนดให้อุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดคาร์บอนสูงแสวงหามาตรการนำของเสีย (waste) ที่เกิดขึ้นกลับไปใช้ประโยชน์

9) ควรให้มีสัดส่วนยางธรรมชาติในอุตสาหกรรมยางมากขึ้น และควรหาแนวทางให้ป่ายางสามารถเข้าร่วมในตลาดซื้อขายคาร์บอนได้ เพื่อให้เกษตรกรสวนยางมีรายได้เพิ่มขึ้นอีกทางหนึ่ง

10) ส่งเสริมให้มีการสร้างนิสัย แก่โลกร้อนด้วยการรับประทานเนื้อสัตว์น้อยลง รับประทานผักมากขึ้น ใช้พลังงานให้น้อยลง ใช้ของใช้น้อยลงและมีป่าในทุกบ้าน/ชุมชนเพื่อเป็นอาหารและยา

2.3.2 การพัฒนาพื้นฐานทรัพยากรชีวภาพ

1) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลกระทบต่อการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ แต่ยังไม่ได้กล่าวถึงมาตรการรองรับความสูญเสียดังกล่าว จึง ควรเพิ่มเติมแผนการจัดการเพื่อรองรับผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพด้วย

2) ควรมีการจัดตั้งสถาบันลดการเกิดภัยพิบัติแห่งชาติ รวมทั้งการส่งเสริมให้มีธนาคารความหลากหลายทางชีวภาพ

3) ควรให้ความสำคัญกับการรณรงค์ให้เกษตรกรปลูกต้นไม้ เช่นเดียวกับการรณรงค์สร้างวัชโลกลีเขียวของ ปตท.

4) การพัฒนาดิน น้ำ และพืช ต้องดำเนินการให้สอดคล้องกันและมีกลไกที่ชัดเจน ทั้งพิจารณาดำเนินการถึงด้านตลาดด้วย

5) การสร้างจิตสำนึกต้องมองในแง่ผลประโยชน์ด้วย เช่น การฟื้นฟูสภาพป่าชุมชน ต้องชี้ให้เห็นว่าชาวบ้านได้อะไร หรือการปลูกต้นไม้ต้องเชื่อมโยงถึงตลาดหรืออุตสาหกรรม เช่น ป่ายูคาลิปตัสก็ต้องส่งเสริมอุตสาหกรรมเยื่อไม้

2.3.3 การพัฒนาความปลอดภัยและความมั่นคงด้านอาหาร

กระบวนการผลิตสินค้าอาหารต้องมีการพัฒนาตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทานของสินค้าอาหารเนื่องจากความต้องการของผู้บริโภคและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ต้องดูแลถึงความปลอดภัย สุขภาพ และมีสรรพคุณด้วย ขณะเดียวกัน นโยบาย GMO หรือ Non-GMO ก็ยังไม่มี ความชัดเจน แต่เป็นสิ่งที่ต้องเผชิญ ดังนั้นกระบวนการผลิตสินค้าอาหารจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนให้มีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมพร้อมกับสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ โดยประเด็นที่ควรพิจารณาประกอบด้วย 3 ประเด็น ได้แก่

- 1) การปรับปรุงองค์ความรู้และทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับพันธุวิศวกรรม (Genetic Engineering)
- 2) การส่งเสริมให้มีการนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ชีวภาพ (Life Science) ไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) การส่งเสริมให้มีการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาสินค้า

2.3.4 การสร้างองค์ความรู้ วิจัยพัฒนา และฐานข้อมูล

- 1) ควรมีการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งตลาดคาร์บอนแบบสมัครใจเพิ่มขึ้น จากความต้องการซื้อในตลาด Voluntary Carbon Credit ที่มีการตื่นตัว และขยายให้เป็นตลาดของ ASEAN ต่อไป เพราะระบบตลาดตามพิธีสารเกียวโตมีขั้นตอนมาก
- 2) ผลกระทบจากภาวะโลกร้อนจะไม่เท่ากันในแต่ละพื้นที่ (Area-Based) ดังนั้นต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและการสร้างความตระหนักขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเตรียมความพร้อมให้คนในท้องถิ่นในการร่วมแก้ปัญหา
- 3) ผลกระทบจากภาวะโลกร้อนไม่ใช่ประเด็นรายสาขา แต่เป็นการบูรณาการหลายเรื่องเข้าด้วยกัน ดังนั้น จึงต้องบูรณาการความร่วมมือจากหลายฝ่ายในการแก้ปัญหา
- 4) ผลกระทบโลกร้อนในระดับพื้นที่ อาจจะมีส่วนในการทำลายภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิม โดยภูมิปัญญาที่เคยใช้ได้ผล อาจจะไม่ได้อีกต่อไป ดังนั้น จึงต้องส่งเสริมให้มีการสร้างความรู้ร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัย กับปราชญ์ชาวบ้านในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 5) การเกษตรต้องหาพันธุ์กรรมที่ทนแล้งและทนแมลง และจะต้องพิจารณาว่าจะจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างไร การทำการเกษตรในภาวะโลกร้อนต้องมีความแม่นยำขึ้น เนื่องจากความเสี่ยงเพิ่มสูงขึ้น จึงต้องอาศัยความรู้ที่แท้จริง เช่น ต้องรู้ถึงคุณภาพและศักยภาพ

ของที่ดิน ชนิดพันธุ์พืชและฤดูกาลที่เหมาะสมในการปลูก นอกจากนั้นต้องลงทุนเพิ่มขึ้นในการวิจัยและพัฒนาเพื่อจะได้รู้ถึงผลกระทบจากภาวะโลกร้อน เช่น การสร้างโรงเรียนเพื่อจำลองสถานการณ์

6) ภาคประชาชนที่ทำงานในพื้นที่ที่ไม่ได้รับความมั่นใจเกี่ยวกับข้อมูลและองค์ความรู้ที่มีอยู่ หากภาครัฐช่วยสนับสนุนให้ความกระจ่าง จะทำให้สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาได้รวดเร็วยิ่งขึ้น อาทิ ประเด็นเรื่องศักยภาพของป่าชายเลนในการดูดซับคาร์บอนเพื่อลดภาวะโลกร้อน

7) ควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยและสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากภาวะโลกร้อนและการแก้ปัญหาในพื้นที่ของตน ภายใต้กระบวนการ Adaptive Management รวมทั้งควรส่งเสริมกระบวนการให้การศึกษาที่สอดคล้องกับวิถีชุมชน เนื่องจากแต่ละชุมชนมีความหลากหลาย ดังนั้น กระบวนการที่ชุมชนควรเรียนรู้จึงแตกต่างกัน

8) ควรให้มีความชัดเจนในเรื่องของการพัฒนาคน เพื่อรองรับภาวะโลกร้อนในทุกด้าน

2.3.5 การสร้างศักยภาพในการเจรจาระหว่างประเทศ

1) การเจรจาระหว่างประเทศ ขอให้มีการกำหนดให้ชัดเจนถึงว่าใครไปเจรจา และประเทศไทยต้องสร้างทีมผู้เจรจาขึ้นมา

2) แนวทางการดำเนินงานช่วง Post-Kyoto Protocol ประเทศญี่ปุ่น กำลังพิจารณาการลด GHG เป็นราย Sector ดังนั้นประเทศไทยต้องมีจุดยืนในเรื่อง Sectoral Approach เพื่อการเตรียมพร้อมสำหรับการเจรจา

3) การวัดปริมาณการปลดปล่อย Carbon นั้น เนื่องจากประเทศไทยเป็นฐานการผลิต เมื่อคิดอัตราการปล่อยต่อคนจึงสูง ดังนั้นจึงควรพิจารณาจาก Consumption Base จะเหมาะสมกว่าการพิจารณาจาก Production Base

2.4 ข้อคิดเห็นอื่น ๆ

2.4.1 สร้างกลไกการขับเคลื่อนที่ชัดเจน โครงสร้างของหน่วยงานภาครัฐที่ขาดการบูรณาการสามารถแก้ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้เพียงระดับหนึ่ง และไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะรองรับปัญหาที่มาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโลกในปัจจุบัน ดังนั้นจึงต้องมีการปรับปรุงกลไกในการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติให้มีความเข้มแข็ง โดยเฉพาะกลไกในการดูแลการปล่อยก๊าซเรือนกระจก โดยกลไกดังกล่าวต้องสามารถสร้างการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

2.4.2 วิฤติภาวะโลกร้อน ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ เช่นภัยธรรมชาติ ดังนั้น ประเทศไทยต้องมีศูนย์กลางเตรียมการเพื่อดำเนินการแก้ปัญหาได้ทันทั่วทั้งที่ โดยอาจจัดทำเป็นแผนระยะยาว โดยแผนระยะสั้นอาจเป็นแผนตั้งรับ ส่วนแผนระยะยาวมากกว่า 20 ปี เป็นแผนพัฒนาเชิงรุก แต่ทั้งนี้ควรให้มีการเริ่มบางส่วนจากแผนฯ 11

2.4.3 สศช. ต้องมีการบูรณาการ การทำงานของกระทรวงต่างๆ ที่มีการดำเนินงานเกี่ยวกับโลกร้อน ดังนั้นบทบาทของ สศช. ต้องสร้างความมั่นใจว่าทุกแผน หรือโครงการ จะสามารถช่วยลดภาวะโลกร้อนได้อย่างไร

2.4.4 แผนฯ 11 ควรมุ่งสู่การเป็น Green Economy และสามารถปรับแผนฯ ได้ทุกปี พร้อมทั้งสร้างความเข้าใจกับหน่วยงานต่างๆ ด้วย

2.4.5 สศช. ควรกำหนดกรอบว่า คาร์บอนไดออกไซด์ ของไทยอยู่ที่เท่าไร งบประมาณเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศควรเป็นเท่าไร และขอให้หาเอาผลการประชุม COP 15 ที่ประเทศเดนมาร์กปลายปีนี้มาผนวกไว้ในแผนฯ 11 ด้วย

2.4.6 มาตรการลดการปลดปล่อย GHG ควรมีทั้งมาตรการกำกับและมาตรการจูงใจ แต่ควรเน้นมาตรการจูงใจเพราะต้นทุนต่ำกว่า รวมทั้งควรกำหนดแผนและการปฏิบัติซึ่งมีกลไกทั้งภาครัฐและภาคประชาชน เพื่อความรับผิดชอบที่ชัดเจนในแผนฯ 11

3. การดำเนินงานขั้นต่อไป

3.1 ประเด็นการนำเสนอในที่ประชุมครั้งนี้ได้เชื่อมโยงกับเรื่อง “การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ” ที่เคยเสนอไปแล้วในการประชุมประจำปี 2551 ของ สศช. และในปัจจุบัน ประชาชนเริ่มรับรู้ ตระหนักถึงผลกระทบของภาวะโลกร้อนที่จะเกิดขึ้น และเริ่มหันมาร่วมมือช่วยกันดูแล รักษา และป้องกันภาวะร้อนโลกร้อนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม สศช. จะรวบรวมความเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากการประชุมในครั้งนี้ ไปประมวลและสังเคราะห์ปรับปรุงเอกสารเรื่อง “ภาวะโลกร้อน : รู้วิกฤต สร้างโอกาสการพัฒนา ” ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น จากนั้นจะนำเสนอคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พิจารณาต่อไป

3.2 นอกจากนี้ สศช. จะมีการสัมมนาระดมความคิดเห็นในแต่ละประเด็นให้มีความชัดเจน ในการนำไปกำหนดนโยบายได้อย่างเหมาะสมอย่างต่อเนื่องในโอกาสต่อไป เพื่อทำความเข้าใจ และรับฟังความคิดเห็นเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่อง การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาของแต่ละด้านให้เหมาะสม และการสร้างกลไกในการขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง เป็นต้น เพื่อพัฒนาและนำไปสู่การจัดทำยุทธศาสตร์ในแผนฯ 11 ที่ถูกต้องและเหมาะสมต่อไป

รายงานสรุปผลการประชุม กลุ่มที่ 4

สถาปัตยกรรมทางสังคม : ทางเลือกใหม่ของคนไทย

ประธาน : นายพารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา กรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผู้นำเสนอ : นางสาวรณิ คำมัน รอง เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผู้อภิปรายนำ: นายมีชัย วีระไวทยะ นายกสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน

พระมหาพงศ์นรินทร์ จิตวิโส ประธานกลุ่มกัลยาณมิตรเพื่อเครือข่ายวิถีพุทธ
วัดสุทัศน์เทพวราราม

รศ.วุฒิสาร ตันไชย รองเลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า

1. สรุปผลการนำเสนอ

ประเด็นการนำเสนอมีสาระสำคัญประกอบด้วย สถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งของฐานรากสังคมไทย ความจำเป็นที่ต้องออกแบบสังคมใหม่ การปรับโครงสร้างทางสังคม และการลงทุนทางสังคม รวมทั้งการเสนอแนวคิดการวางโครงสร้างสถาปัตยกรรมทางสังคม หรือทางเลือกใหม่ที่เหมาะสมและสอดคล้อง กับบริบทไทย และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นความเห็น สรุปได้ดังนี้

1.1 สถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งของฐานรากสังคมไทย

การประชุมในภาคเช้า นายกรัฐมนตรี (นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ) ได้แสดงปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “ทิศทางการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืนของรัฐบาล” รวมทั้งได้มีการนำเสนอและอภิปรายในเรื่อง “ทิศทางการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11” นับเป็นการจุดประกายประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งของฐานรากสังคมไทย เพื่อนำไปจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ในรายละเอียด ดังนั้นการนำเสนอในภาคบ่ายจึงไม่เจาะลึกในเรื่องดังกล่าว

1.2 ความจำเป็นที่ต้องออกแบบทางสังคมใหม่

เหตุปัจจัยที่สำคัญที่จะต้องพิจารณาเพื่อให้สังคมไทยอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ประกอบด้วยเรื่องที่สำคัญ ได้แก่

(1) กระแสโลกาภิวัตน์ ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหลของคน ทุน ความรู้ เทคโนโลยี และสินค้าอย่างเสรีไร้พรมแดน ก่อให้เกิดผลดีและผลกระทบอย่างหลากหลาย ในส่วนของผลดีเห็นได้ชัดว่าระดับการศึกษาของคนไทยสูงขึ้น เมื่อพิจารณาทางด้านปริมาณ อายุคนไทยยืนยาวขึ้น อย่างไรก็ตาม กระแสโลกาภิวัตน์ยังเกิดผลกระทบต่อสังคมหลายด้าน ซึ่งนายกรัฐมนตรี (นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ) ได้แสดงความห่วงใยคนไทยว่าจะสามารถซึมซับถึงผลกระทบของโลกาภิวัตน์ และสามารถปรับตัวรับกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงได้เพียงใด ตัวอย่างผลกระทบที่สำคัญ ได้แก่ คุณภาพการศึกษาของผู้เรียนยังอยู่ในระดับต่ำ รวมทั้งระบบการศึกษาที่ยังไม่ทำหน้าที่ในการสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ส่งผลให้คนมีระดับคุณธรรมและจริยธรรมลดลง

(2) กระแสการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยม นำมาสู่การขยายตัวของความเป็นเมือง ทำให้คนมีงานทำและมีรายได้สูงขึ้น การพัฒนาดังกล่าวไม่ได้มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม ทั่วถึง เกิดความไม่เท่าเทียมและความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างประชาชนกลุ่มต่าง ๆ และระหว่างคนในเมืองและชนบทมากขึ้น อาทิ ด้านการศึกษา เกิดช่องว่างทางคุณภาพการศึกษาเนื่องจากคนที่อาศัยอยู่ในเมืองมีโอกาสดำเนินการศึกษาที่มีคุณภาพมากกว่าคนในชนบท นอกจากนั้น การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เน้นความสำคัญของตัวเงินและการส่งเสริมมากกว่าการพัฒนาอย่างพึ่งตนเองยังไปทำลายรากฐานสังคมไทย ทั้งค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณีที่ดี ทั้งในเรื่องความเอื้ออาทร การช่วยเหลือเกื้อกูล การแบ่งปัน การพึ่งตนเอง และความขยันหมั่นเพียร มีส่วนทำให้เกิดความขัดแย้งภายในสังคม และไม่สามารถหาหนทางแก้ไขปัญหาร่วมกันได้อย่างสันติเหมือนในอดีต

(3) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไทยสู่สังคมผู้สูงอายุ ในอนาคตโครงสร้างประชากรมีการเปลี่ยนแปลงไปโดยประชากรวัยเด็กมีจำนวน และสัดส่วนที่ลดลง ขณะที่สัดส่วนประชากรวัยแรงงานมีระดับค่อนข้างคงที่ แต่สัดส่วนจำนวนประชากรสูงอายุ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นการตอกย้ำว่าต้องเร่งสร้างผลิตภาพของแรงงาน และผลิตภาพของสังคมไทยให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ทุกคนอยู่ได้อย่างมีความสุขร่วมกันอย่างจริงจัง

(4) วิฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับประเทศไทยเมื่อปี 2551 จนถึงปัจจุบันเป็นตัวเร่งให้ปัญหาที่สะสม อันเนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ มีผลทำให้ทุนทางสังคมของประเทศอ่อนแอ เพราะปัญหาสุดท้ายคือความไม่เป็นธรรมในสังคม และหากตรวจสอบดูเหตุปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคมไทยอ่อนแอ พบว่า เกิดจากความไม่สมดุลเชิงโครงสร้างสังคมที่เน้นทางด้านกายภาพมากกว่าคุณภาพ การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ยังดำเนินการไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ทำให้เกิดการเหลื่อมล้ำของการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการปฏิรูปสังคมที่ดำเนินการมาตั้งแต่หลังปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ซึ่งแม้ว่ามีการใช้แนวทาง “คนเป็นศูนย์กลาง” แต่ในทฤษฎียังเป็นการพัฒนาและเป็นระบบที่แยกส่วน ยังไม่สามารถประกอบเป็นร่างเดียวกันได้

เหตุปัจจัยที่กล่าวข้างต้น จึงนำมาสู่ความสมเหตุสมผลที่จะมาคิดออกแบบโครงสร้างทางสังคมที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความแข็งแกร่งของฐานรากของสังคมไทย

1.3 การปรับโครงสร้างทางสังคมและการลงทุนทางสังคม

(1) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้สนับสนุนและผลักดันให้เกิดแผนลงทุนขนาดใหญ่ทางด้านสังคมในแผนฟื้นฟูเศรษฐกิจ ระยะที่ 2 พ.ศ. 2553 - 2555 มูลค่าไม่ต่ำกว่า 2 แสนล้านบาท เพื่อให้เป็น “คานงัด” ที่สำคัญในการวางรากฐานสังคมไทยทางด้านการศึกษา การเรียนรู้ และทางด้านสุขภาพ ซึ่งเป็นเรื่องที่สังคมจะต้องติดตามว่าแผนลงทุนดังกล่าวจะนำไปสู่การพัฒนาฐานรากสังคมไทยได้หรือไม่

(2) การปรับปรุงโครงสร้างทางสังคม ให้เป็นสังคมคุณภาพ

ส่วนแรก การพัฒนาที่ฐานรากเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้ท้องถิ่นและชุมชนเข้มแข็งเพื่อจัดการกับปัญหาของตนเองได้ ดังนั้น การที่ชุมชนเป็นต้นคิด ร่วมติดตามดูแลกำกับกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปในทิศทางที่จะสร้างความเข้มแข็งในการจัดการบริหารตนเอง บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นหลักคิด หลักปฏิบัติให้เข้าถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน โดยใช้ได้ในเชิงการงานและเชิงพฤติกรรมของทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาคประชาชน ภาคชุมชน ภาคเอกชน และภาครัฐ แต่ละภาคส่วนควรที่จะปรับบทบาทเป็นนักพัฒนาที่มุ่งเน้นให้ฐานรากเข้มแข็งมากกว่าการเป็นเพียงผู้บริหารหรือผู้วางกฎเกณฑ์ กฎระเบียบเท่านั้น ระบบต่าง ๆ ที่มีอยู่ เช่น ระบบสุขภาพ ระบบเศรษฐกิจชุมชน หรือระบบที่ถูกส่งจากส่วนกลางลงไปสู่ชุมชน ควรที่จะต้องมีความเชื่อมโยงอย่างเกื้อกูลกับบริบทของชุมชน ท้องถิ่นนั้น ๆ เรื่องดังกล่าวเป็นส่วนแรกที่จะต้องออกแบบให้มีความชัดเจน

ส่วนที่สอง สังคมต้องมีคุณภาพใน 4 มิติ ได้แก่

1) ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นการออกแบบบริการและกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมที่ได้มาตรฐานสากล และเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพมนุษย์และสังคม ความเอื้ออาทรและสมานฉันท์ โดยเชื่อมโยงกับโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การออกแบบระบบการศึกษาให้มีความยืดหยุ่น คล่องตัว สามารถเข้า - ออก ได้ตลอดเวลา เนื่องจากการเรียนรู้ไม่มี วันสิ้นสุด

2) สังคมแห่งความเอื้ออาทรและสมานฉันท์ เป็นความผูกพันระหว่างคนในสังคมที่แสดงความสัมพันธ์ผ่านค่านิยม บรรทัดฐานความเป็นไทย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ร่วมที่สังคมจะต้องกลับมาให้ความสำคัญเพื่อเรียนรู้ซึ่งกันและกัน บนการมีความเชื่อและวัฒนธรรมที่หลากหลาย แต่ต้องเผชิญกับสถานการณ์เดียวกันหรือปัญหาร่วมกัน และสามารถแก้ปัญหาร่วมกันได้ อันเนื่องมาจากความเอื้ออาทรและสมานฉันท์เป็นตัวนำทางไป

3) การเสริมสร้างพลังทางสังคม จะเกิดขึ้นโดยการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม ทุนภูมิปัญญา ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยทุนทางวัฒนธรรมเป็นตัวเชื่อมโยงและใช้ประโยชน์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มผู้ประกอบการ กลุ่มเด็กและเยาวชน

4) การรวมกลุ่มเพื่อสร้างโอกาสให้กับทุกคนอย่างเป็นธรรม จะช่วยส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ในฐานะพลเมืองของประเทศ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการไปสร้างสัญญาประชาคมใหม่ เพื่อสร้างสังคมที่มีคุณภาพ

(3) การพัฒนาคุณภาพทุนมนุษย์ ตามแนวคิดการพัฒนาทุนมนุษย์สู่ศตวรรษที่ 21 ที่ให้มีการเรียนรู้ศาสตร์วิทยาการควบคู่กับการสร้างจิตสาธารณะใน 5 ประการ คือ จิตแห่งวิทยาการ ต้องมีความรู้วิทยาการต่างๆ ตามช่วงวัยมีการเรียนรู้ต่อเนื่อง จิตแห่งการสังเคราะห์ การ สังสม ต่อยอด และสร้างนวัตกรรมความรู้ สามารถแยกแยะความจริงและความเชื่อ จิตแห่งการสร้างสรรค์ หมั่นฝึกฝนที่จะสร้างประสบการณ์ ทดลอง พัฒนาเป็นขั้นเป็นตอน จิตแห่งความเคารพ เปิดใจกว้างรับฟังทุกความคิดเห็น และจิตแห่งคุณธรรม คือ มีความรู้คู่คุณธรรมนำการพัฒนา ทั้งนี้ ต้องการพัฒนาคนทุกช่วงอายุให้เป็นทุนมนุษย์ที่เข้มแข็ง และมีกระบวนการพัฒนาที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางด้วยการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน

1.4 การวางโครงสร้างสถาปัตยกรรมทางสังคมที่เหมาะสม

(1) เมื่อประกอบส่วนต่าง ๆ เข้าเป็นบ้าน พบว่า ทุกฝ่ายต้องการสังคมที่มีคุณภาพ มีภูมิคุ้มกัน และมีความยั่งยืน มีการเชื่อมโยงทั้งทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาฐานรากของสังคมไทยให้แข็งแกร่ง ภายใต้การนำหลักคิดและแนวปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้

(2) ผลสุดท้ายจะเกิดความเชื่อมโยงกันตั้งแต่คนมีความรู้ มีภูมิคุ้มกัน และจากค่านิยมจิตสาธารณะที่เกิดขึ้น จะเอื้อให้เกิดการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นทีม มีความเคารพในสิทธิซึ่งกันและกัน รู้หน้าที่ของตนเอง มีวัฒนธรรมเกื้อกูล เชื่อมโยงไปสู่วัฒนธรรมผู้ประกอบการที่มีความคิดสร้างสรรค์ เห็นประโยชน์ของสังคมและชุมชน จนสามารถสร้างสรรค์กิจกรรมเพื่อสังคมได้อย่างมีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น และเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ในที่สุด

2. สรุปผลการอภิปราย

ผู้อภิปรายนำและผู้เข้าร่วมการประชุมได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการพัฒนาประเทศและสังคมที่ผ่านมา ตลอดจนการเสนอแนวคิด ทิศทางการสร้างสถาปัตยกรรมทางสังคมเพื่อเป็นทางเลือกใหม่ของคนไทยในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ที่หลากหลาย ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญในประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

2.1 การพัฒนาประเทศและสังคมที่ผ่านมา

(1) **การพัฒนาประเทศให้น้ำหนักไปอยู่ที่เศรษฐกิจมากกว่าสังคม** โดยมองว่าเศรษฐกิจ เป็นเป้าหมายสูงสุด เป็นสิ่งสำคัญที่สุด มนุษย์เป็นเพียงแค่ต้นทุนหนึ่งของสังคม ที่ถูกป้อนเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจ รวมทั้งกระบวนการพัฒนาเพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชน หรือกระบวนการรวมคนตามแนววิถีของชาวพุทธอ่อนลงไปมาก ซึ่งส่งผลให้โครงสร้างสังคมอ่อนแอลง โดยครอบครั

อ่อนแอ ไม่อบอุ่น ชุมชนไม่เข้มแข็ง คนละเลยจากศีลธรรมมากขึ้น จิตอาสาเสื่อมลง สถาบันศาสนา ไม่ได้มีบทบาทในการเป็นศูนย์การศึกษาของคนทั้งชาติเช่นในอดีต

(2) ภาครัฐสามารถให้บริการทางสังคมได้อย่างทั่วถึง แต่ยังมีปัญหาด้าน

คุณภาพ แม้ว่าภาครัฐจะพยายามจัดบริการต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดบริการพื้นฐาน เช่น บริการด้านการศึกษา และสาธารณสุข สามารถขยายบริการให้ครอบคลุมและทั่วถึง แต่ในด้านคุณภาพ ประชาชนทุกคนยังไม่สามารถได้รับบริการที่มีคุณภาพได้อย่างเท่าเทียมกัน ขณะเดียวกัน ยังไม่สามารถบริการบางประเภทให้ครอบคลุมประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ และสอดคล้องและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในแต่ละกลุ่ม

(3) การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติขาดความชัดเจน

เกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน โดยการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ผ่านมาสามารถวางหลักการและแนวคิดได้ค่อนข้างสมบูรณ์และครอบคลุมทุกเรื่อง มีการกำหนดเป้าหมายเชิงผลผลิตหรือเชิงผลลัพธ์ แต่ขาดความชัดเจนในกระบวนการดำเนินงาน ตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน และการปรับรูปแบบ กระบวนการ กิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและบริบทของพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน

2.2 แนวคิดการพัฒนาสังคม

(1) การพัฒนาต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนามนุษย์มากที่สุดโดยต้องมองว่า

เศรษฐกิจเป็นปัจจัยหนึ่งที่เกื้อหนุน พัฒนาให้มนุษย์เติบโตได้ดี และอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข ไม่ใช่มุ่งพัฒนาคนรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจได้เพียงอย่างเดียว

(2) การพัฒนาประเทศทุกฝ่ายควรมีส่วนร่วม โดยภาครัฐจะต้องเป็นผู้ฟัง

ไม่ใช่เป็นผู้นำ ให้ประชาชน / ชุมชน เป็นหลักในการแก้ไขปัญหา ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความยากจน และช่วยแบ่งเบาภาระ รวมทั้งจัดบริการบางประเภทที่ภาครัฐไม่สามารถดำเนินการได้โดยภาครัฐต้องสร้างกลไกที่เปิดโอกาส / จูงใจให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น เช่น การดำเนินมาตรการด้านภาษี ให้สามารถนำค่าใช้จ่ายไปหักลดหย่อนภาษีได้เพิ่มขึ้น หรือปรับอัตราให้เหมาะสมกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เป็นต้น

(3) การสร้างสถาบันถาวรทางสังคมควรมีศาสนาและวัฒนธรรมเป็น

รากฐานหลักของสังคมไทย รวมทั้งมีความเหมาะสมกับสภาพภูมิสังคมและวิถีชีวิตของแต่ละพื้นที่ โดยมุ่งพัฒนาสถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษาให้เป็นศูนย์กลางพัฒนาที่มีการดำเนินงานในเชิงรุก มีการฟื้นฟูวิถีรวมคนที่ทุกภาคส่วนในชุมชนสามารถทำกิจกรรมและเรียนรู้ร่วมกัน เน้นพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีจิตสาธารณะ มีการเรียนรู้และรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมมากขึ้น รวมทั้งยึดมั่นหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการใช้ระบบสหกรณ์ในการสร้างความมั่นคงของสังคม

2.3 แนวทางการสร้างสถาปัตยกรรมทางสังคมในภาพรวม

การออกแบบสถาปัตยกรรมทางสังคมนั้น เปรียบเหมือนการออกแบบบ้าน ซึ่งจะต้องพิจารณาถึงที่ตั้ง สภาพพื้นที่ องค์ประกอบหลักและขั้นตอนการดำเนินงาน โดยเงื่อนไขความสำเร็จและองค์ประกอบของการสร้างสถาปัตยกรรมทางสังคม หรือการออกแบบโครงสร้างบ้านที่สำคัญๆ มีดังนี้

(1) ความสำเร็จของการออกแบบสถาปัตยกรรมทางสังคมหรือออกแบบ

บ้าน ต้องมีการสร้างระบบการจัดการเชิงพื้นที่ (Area) และคำนึงถึงวิถีชีวิต (จิตวิญญาณและลมหายใจ) ซึ่งมีความหลากหลายและความแตกต่างกันของแต่ละพื้นที่ แต่ละชุมชน จะต้องมีการจัดการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุณภาพสังคมที่สอดคล้องกับความต้องการ เอื้อกับบริบทของพื้นที่ และวิถีของชุมชนนั้น เช่น พื้นที่ชุมชนที่เป็นชนบทหรือเป็นภาคเกษตร ก็ต้องมีการจัดการและการออกแบบที่เอื้อต่อชุมชนภาคเกษตร ส่วนพื้นที่กึ่งอุตสาหกรรมหรืออุตสาหกรรมหนัก ก็ต้องมีการออกแบบให้สอดคล้องกับพื้นที่และวิถีชีวิต นั้นๆ

(2) ต้องมีการปรับพื้นฐานทางสังคมให้แข็งแรง เงื่อนไขความสำเร็จของการ

ออกแบบสถาปัตยกรรมทางสังคมหรือการออกแบบบ้าน จะต้องมีการดำเนินการในเรื่องพื้นฐานทางสังคม ต่างๆ เหล่านี้ คือ 1) การ กำหนดกระบวนการพัฒนาที่ลดความแตกต่างระหว่างพื้นที่ กลุ่มคน เกิดความสมดุลระหว่างพื้นที่ต่างๆ ในเชิงพื้นที่ โดยการให้บริการ การสร้างหลักประกันในเรื่องบริการขั้นต่ำของรัฐอย่างมีคุณภาพ พอเพียง และเข้าถึงได้ 2) การกระจายทรัพยากรและความมั่งคั่ง รวมถึงการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานที่ต้องไม่ทำให้เกิดความแตกต่างกันมากนักในสังคม 3) การสร้างระบบหลักประกันในเชิงของสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมกับแต่ละเรื่อง โดยการผสมผสานระหว่างตะวันตกกับตะวันออก และการทำให้วัดซึ่งเป็นศูนย์กลาง เป็น One Stop Service และ 4) การจัดเสริมปัจจัยการผลิตขั้นพื้นฐานที่สมบูรณ์ ที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ทั้งเรื่องของปัจจัยพื้นฐานการผลิตทางภาคเกษตร เรื่องดิน เรื่องน้ำ รวมไปถึงการจัดสรรทรัพยากรโดยเฉพาะเรื่องของการจัดการของรัฐทั้งในด้านการศึกษาและสุขภาพ

(3) โครงสร้างของสถาปัตยกรรมทางสังคมหรือการออกแบบบ้าน มี

องค์ประกอบสำคัญๆ ดังนี้

(3.1) การสร้างคุณค่า / ค่านิยมหลักของสังคมหรือการวางเสาเข็ม มี

7 เรื่อง คือ 1) ความซื่อสัตย์สุจริต และความยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม ซึ่งเป็นเสาหลักสำคัญที่จะทำให้บ้านมั่นคงหรือไม่มั่นคง 2) ค่านิยมประชาธิปไตย ในเรื่องของการเคารพความเห็นที่แตกต่าง การเคารพสิทธิเสรีภาพคนอื่น ไม่ละเมิดสิทธิคนอื่น 3) การเคารพกฎหมายที่เป็นธรรม การเคารพกฎหมาย หรือการใช้หลักกฎหมาย หรือกติกาของสังคม 4) การสร้างค่านิยมของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้มีความพยายามที่จะเรียนรู้ผ่านการกระทำ และสามารถปรับตัวเองโดยใช้ปัญญา 5) วิถีไทย เช่น ความเอื้ออาทร การดูแลซึ่งกันและกัน ความผูกพันฉันญาติมิตร และภราดรภาพเช่นพี่น้อง 6) การทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยต้องทำให้คนสำนึกในหน้าที่ที่จะต้องแสดงคุณค่าเพื่อส่วนรวมในสังคมมาก

ขึ้น คิดถึงประโยชน์ของประเทศก่อนประโยชน์ของตน และ 7) หลักคิดหรือปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้การวางแผนเสริม (การสร้างคุณค่าของสังคม) ต้องคำนึงถึงพื้นที่แต่ละพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของดินไม่เท่ากัน มีดินอ่อน ดินแข็ง กว้างเสาะเข้มลึกไม่เท่ากัน

(3.2) บทบาทของสถาบันทางสังคมในการสร้างระบบคุณธรรม

ศีลธรรมทางสังคมหรือการตอกเสาะเข้มให้เข้มแข็ง โดย 1) ระบบการศึกษา ควรบูรณาการในเรื่องการสร้างคุณค่าและค่านิยมที่ดีไว้ในหลักสูตรการศึกษา และเป็นแหล่งบ่มเพาะและปลูกฝังค่านิยมที่ดี 2) สถาบันครอบครัว ถือว่าเป็นหน่วยเล็กที่สุด แต่เป็นหน่วยที่มีบทบาทในการเสริมสร้างคุณธรรมสูงสุด 3) สถาบันศาสนา ควรปรับกระบวนการ วิธีการในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมที่ดีให้คนมีความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ 4) สื่อ มีบทบาทในการช่วยสร้างค่านิยมที่ดีให้แก่สังคมได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การสร้างคุณค่าที่เป็น คุณค่าหลัก (Core Value) ของสังคม จึงต้องขึ้นอยู่กับพื้นที่ และสถานการณ์ ซึ่งไม่ใช่การดำเนินการที่เป็นรูปแบบเดียวกันทั่วประเทศ (Mass Product)

(3.3) กำหนดบทบาทผู้ที่มีส่วนร่วมรับผิดชอบ/ผู้มีส่วนได้เสีย หรือผู้ที่ทำหน้าที่เป็นคานรับ คานวังของโครงสร้างบ้านให้มั่นคง ซึ่งจะมี 4 ผู้ดำเนินการหลัก (Actors) ที่สำคัญ คือ 1) ภาครัฐ รวมไปถึงองค์กรของรัฐ องค์กรปกครองท้องถิ่นทั้งหมด ที่จะต้องยึดโยงค่านิยมหลัก (Core Value) ให้อยู่ในสังคม 2) ภาคเอกชน (Private Sector) ควรมีกระบวนการดูแลกันเอง มีความรับผิดชอบต่อสังคม รวมไปถึงการจูงใจให้คนที่มีความสำคัญหลักได้รับการยกย่องในสังคม 3) บทบาทของครอบครัว ที่ต้องฟื้นฟูให้เป็นคานหลักที่สำคัญอย่างหนึ่งของสังคม และ 4) ระบบสังคม กติกาทางสังคม ที่ต้องสนับสนุนคนดี (Social Support) ลงโทษคนไม่ดี (Social Challenging) ควบคุม กติกาทางสังคม (Social Control) โดยภาคประชาสังคมและชุมชนจะเป็นภูมิคุ้มกันที่สำคัญในการรักษาปกป้องระบบสังคมเหล่านี้

(4) ความต้องการพื้นฐานของสังคมหรือองค์ประกอบของบ้าน การพัฒนาสังคม จะต้องพิจารณาทั้งมิติของคน และมิติสังคม ซึ่งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการพัฒนาในการสร้างความแข็งแกร่งให้กับสังคม ซึ่งเปรียบเสมือนการสร้างบ้านให้มีความแข็งแรงสอดคล้องกับความต้องการของผู้อยู่อาศัยและอยู่อย่างความสุข ซึ่งอย่างน้อยประกอบด้วย 2 ห้อง คือ 1) ห้องทำงาน คือห้องการผลิต ประกอบไปด้วยปัจจัยการผลิตทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทุน ปัจจัยการผลิตทางการเกษตร ที่ดิน น้ำ เรือง ของแรงงานที่มีคุณภาพ มีทักษะ ความรู้ เทคโนโลยี และการจัดการที่เหมาะสม ความสามารถในการแข่งขัน ภูมิปัญญา การจัดสรรทรัพยากรที่สนับสนุนรัฐ และระบบสนับสนุนจากรัฐ เช่น ระบบโลจิสติกส์ โดยพัฒนาภายใต้การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ คุณภาพ และการสร้างนวัตกรรมใหม่ และ 2) ห้องพักผ่อน หรือห้องนอน คือ มิติของสังคม และความสุข ซึ่งครอบคลุมเรื่องหลักประกัน และการให้บริการเพื่อนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีทุกกลุ่มวัย โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางที่มีปัญหาและเข้าไม่ถึงหลักประกัน ซึ่งสังคมต้องมีการดูแลทั้งคนส่วนใหญ่ และคนส่วนน้อยของสังคม มีกระบวนการจัดสรรทรัพยากรย้อนกลับไปให้คนที่เข้าไม่ถึง/ไม่มีโอกาส ทั้งนี้การ

ให้บริการ การจัดรูปแบบความสัมพันธ์ของชุมชนของสังคม จะใช้สถาบันศาสนา ชุมชน เครือญาติ ระบบการดูแลกันของชุมชนและครอบครัว รวมไปถึงระบบความเป็นอยู่ในครอบครัวของตัวเอง บนพื้นฐานของคุณธรรม จริยธรรม ความเอื้ออาทร (Share and Care)

(5) ภูมิคุ้มกันของสังคมหรือหลังคาบ้าน หลังคาที่ป้องกันแดดและฝนได้ ควร

ประกอบด้วย 1) ความดีงาม ซึ่งความดีงามของสังคม ศีลธรรม อยู่บนฐานรากของเราอยู่แล้ว ข้างล่างต้องถูกพัฒนาขึ้นมาเป็นหลังคาในการป้องกัน 2) กฎหมายที่เป็นธรรมและทันสมัย เพื่อปกป้องดูแลคนทุกหมู่เหล่าให้อยู่ร่วมกันได้ในบ้านหลังนี้อย่างปกติสุข 3) กระบวนการยุติธรรมที่ทำให้คนรู้สึกว่าการทุกคนได้รับการปฏิบัติเสมอกัน 4) การปกครองหรือรัฐบาลที่มีธรรมาภิบาล นักการเมืองที่มีธรรมาภิบาล และ 5) กติการ่วมกันของสังคม (Social Contract)

กล่าวโดยสรุปคือ การออกแบบโครงสร้างของสังคมหรือโครงสร้างของบ้าน ให้มีความแข็งแกร่ง ขึ้นอยู่กับการวางฐานราก หรือวางเสาเข็ม การออกแบบ การมีหลังคาที่มั่นคง พร้อมจะเผชิญกับพายุทั้งพายุภายใน ภายนอก พายุที่เกิดจากพายุหมุน น้ำท่วม วิกฤตพลังงาน วิกฤตเศรษฐกิจ วิกฤตศีลธรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้คือ สิ่งที่สังคมต้องเผชิญ หรือแม้แต่วิกฤตในเรื่องของความเป็นปัจเจกนิยม ความเห็นแก่ตน ส่วนประโยชน์ส่วนตนซึ่งสวนทางกับค่านิยมหลักที่พึงปรารถนา ทั้งนี้สถาปัตยกรรมที่ต้องการสร้างขึ้นนี้ จะต้องไม่ใช่แบบพิมพ์เขียว (Blueprint) ที่ทุกคนหยิบไปใช้ได้ แต่จะต้องเป็นรายการ (Menu) แบบบ้านที่มีความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ นำไปปรับใช้ ส่วนเจ้าภาพ หรือคนต่อเสาเข็ม ต้องมีการพิจารณารายละเอียดของวิธีปฏิบัติ แยกแยะพื้นที่ แยกแยะวิถีชีวิต กำหนดแนวทางที่เป็นรูปธรรมเพื่อให้คนเห็น แต่ที่สำคัญคือ การสร้างบ้านนั้นต้องขึ้นอยู่กับที่อยู่อาศัยต้องการ

2.4 แนวทางการสร้างสถาปัตยกรรมทางสังคมระดับชุมชน หมู่บ้าน ตำบล จะต้อง

ทำให้คนในชุมชน หมู่บ้าน ตำบล เป็นหลักในการแก้ไขปัญหา การดำเนินงานต่างๆ ทั้งเรื่องการวางแผนพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาเยาวชน และการดำเนินธุรกิจได้ด้วยตนเอง โดยมีองค์กรหรือคณะกรรมการที่มาจากประชาชนโดยตรง มีสถาบันการศึกษาเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ตลอดจนมีองค์กรระดับตำบลที่ดูแลด้านทางสังคมและการดำเนินธุรกิจของตำบล รวมทั้งการมีเครือข่ายภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน เป็นผู้สนับสนุน ซึ่งบทบาทขององค์กรต่างๆ เหล่านี้มีแนวทางดำเนินงานที่สำคัญๆ พอสรุปได้ดังนี้

(1) พัฒนารากฐานของชุมชนให้มีความมั่นคงและเข้มแข็งทั้งด้านเศรษฐกิจ

สังคมและวัฒนธรรม ภาครัฐและภาคเอกชนต้องเข้าไปสนับสนุนคนในชุมชนให้มีการเรียนรู้ร่วมกันของคนทุกกลุ่มวัย การสร้างความสามัคคีและจิตอาสาภายในชุมชน โดยผู้นำชุมชนต้องเป็นนักพัฒนาคนให้คิดเป็นทำเป็น สร้างชุมชนให้เข้มแข็งโดยยึดหลัก บ-ว-ร โดยให้โรงเรียนซึ่งเป็นศูนย์กลางของคนในชุมชนทั้งเด็ก พ่อแม่ ผู้ปกครองทำหน้าที่เชื่อมประสาน สร้างและปลูกฝังค่านิยมจิตอาสาแก่นักเรียน รวมทั้งให้วัดเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาคนของชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมเพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและมั่นคง

(2) สนับสนุนการจัดตั้งองค์กรประชาชนระดับหมู่บ้าน เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรประชาชน อาทิ

1) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วยคนทุกกลุ่มวัย โดยมีองค์ประกอบ อาทิ ร้อยละ 50 เป็นผู้หญิง 1 ใน 3 เป็นเยาวชน และ 1 ใน 3 เป็นผู้สูงอายุ ทำหน้าที่ในการวางแผน ดำเนินงาน ติดตามผล และประเมินผล โดยกระบวนการดำเนินงานเริ่มตั้งแต่การระดมความคิดเพื่อเตรียมเลือกตั้งคณะกรรมการหมู่บ้าน ประเมินความต้องการ ความคาดหวัง และจัดทำแผนการดำเนินงานในระยะแรก การทัศนศึกษาเพื่อก่อให้เกิดความคิดใหม่ๆ และเรียนรู้ในกิจกรรมสร้างรายได้จากชุมชนที่ประสบความสำเร็จ และนำผู้สนับสนุนจากภายนอกชุมชนเยี่ยมหมู่บ้านเพื่อศึกษาและสร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้าน มีการปรับปรุงแผนขึ้นสมบูรณ์ จัดกิจกรรมใหม่ๆ ลงในแผนจัดลำดับความสำคัญ กำหนดระยะเวลาการดำเนินงาน และระบุหน่วยงานที่จะขอความร่วมมือ

2) องค์กรบริหารหมู่บ้านเยาวชน (อบรมเยาวชน) ทั้งเยาวชนชายและหญิง อายุ 14-24 ปี ได้รับเลือกตั้ง ผักผ่อน และเรียนรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย ความโปร่งใส และความเสมอภาค ริเริ่มและจัดทำกิจกรรมใหม่ๆ สำหรับเยาวชน และผู้สูงอายุ ประสานงานและรณรงค์ให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย จัดทำโครงการ และแสวงหาแหล่งทุน เพื่อเริ่มสร้างธุรกิจ บริหารและจัดการงานเยาวชน

3) การสร้างมูลนิธิพัฒนาตำบล เพื่อทำหน้าที่การดูแลทางด้านสังคม (การศึกษา สุขภาพอนามัย ผู้สูงอายุฯ) ของตำบล หมู่บ้าน โดยให้เป็นนิติบุคคล แต่ละตำบล ที่องค์กรพัฒนาเอกชน/มูลนิธิหรือองค์กรจากต่างประเทศให้การสนับสนุนได้

4) การสร้างบริษัทพัฒนาตำบล เพื่อทำธุรกิจที่มีความเหมาะสมกับศักยภาพ ของ ตำบล โดยเงินลงทุนมาจากเงินกองทุนของหมู่บ้าน และให้ทุกคนเป็นเจ้าของหุ้น และให้ อบต.เข้ามีส่วนร่วมในการถือหุ้นด้วย ซึ่งกำไรที่เกิดขึ้นจะต้องแบ่งครึ่งหนึ่งให้กับมูลนิธิพัฒนาตำบล

2.5 ประเด็นที่ควรบรรจุไว้ในแผนพัฒนาฉบับที่ 11 มีดังนี้

(1) การให้ความสำคัญกับการให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบการดำเนินการจัดบริการต่าง ๆ แก่ประชาชน โดยเฉพาะภาคเอกชน (The Privatization of Poverty Eradication) ทั้งนี้ รัฐควรมีนโยบาย มาตรการจูงใจควบคู่กันไปด้วย อาทิ การทบทวนอัตราการค้าใช้จ่ายไปหักลดหย่อนภาษีในอัตราที่เหมาะสมกว่าปัจจุบัน (เพิ่มขึ้นจากปัจจุบันที่กำหนดไว้ประมาณร้อยละ 2)

(2) หลักแนวคิดของระบบสหกรณ์ เนื่องจากแนวทางปฏิบัติของระบบสหกรณ์ เน้นคนเป็นผู้นำ เป็นการรวมกลุ่มกันโดยสมัครใจในการดำเนินการที่ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน โดยอยู่บนพื้นฐานแห่งคุณค่าของการพึ่งพาตนเอง ความรับผิดชอบต่อตนเองและ สังคม และจะสามารถเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้ด้วย

(3) สื่อ เพื่อให้เกิดการพัฒนาสื่อสร้างสรรค์ ที่ เป็นความรู้และประโยชน์ในการเรียนรู้และการดำรงชีวิตของประชาชน

(4) การปฏิรูปการเมือง เนื่องจากการเมืองเป็นแกนหลักการใช้อำนาจในการบริหารและกำหนดกติกาของนิติบัญญัติและเป็นสถาบันที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายและการดำเนินงานพัฒนาในด้านต่างๆ

(5) นโยบายการวิจัยในระดับชุมชน /ตามบริบทหรือพื้นที่ของชุมชน ให้นักวิจัยจากภายนอกเข้าไปมีส่วนร่วมตามความถนัด โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาในแต่ละพื้นที่เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักวิจัยจากภายนอกและคนในชุมชน

(6) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม ทั้งบ้าน สถาบันศาสนา สถาบัน การศึกษา โดยให้ความสำคัญตั้งแต่ปัจจัยนำเข้า ซึ่งหมายถึง พ่อแม่ ครู อาจารย์ บุคลากรทางศาสนาเพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(7) สร้างตัวชี้วัดทางสังคม ที่ทำให้การเมืองต้องรับผิดชอบเหมือนกับตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจ เช่น บาดแผลรวมประชาชาติ ถ้าตอนนี้ประเทศไทยมีบาดแผลรวมประชาชาติเพิ่มขึ้นเท่านั้นเปอร์เซ็นต์ การเมืองต้องรับผิดชอบ เป็นต้น

3. แนวทางการดำเนินงานในระยะต่อไป

สศช. จะนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากการประชุมประจำปี 2552 มาประมวลและปรับปรุงข้อวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง และประเด็นยุทธศาสตร์สถาปัตยกรรมทางสังคม : ทางเลือกใหม่ของคนไทย เสนอคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พิจารณา รวมทั้ง วิเคราะห์ประเด็นสำคัญที่จะต้องดำเนินการศึกษาวิจัยในรายละเอียด เพื่อกำหนดทิศทางและแนวทางการพัฒนาแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) เพื่อให้สามารถบรรลุวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

รายงานสรุปผลการประชุม กลุ่มที่ 5

สัญญาประชาคมใหม่ : พลังขับเคลื่อนสังคมสู่สมดุล

ประธาน : นายปรีชา วัชรากัย กรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผู้นำเสนอ : นายอุทิศ ขาวเขียว รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ

ผู้อภิปรายนำ : ศ.น.พ.วันชัย วัฒนศัพท์ ผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันพระปกเกล้า

รศ.ดร. นกรินทร์ เมฆไตรรัตน์ คณะบดีคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1. สรุปผลการนำเสนอ

การนำเสนอประกอบด้วยสาระด้านสถานการณ์ความสงบสุขของประเทศไทย วิธีการศึกษา เพื่อการวิเคราะห์รากของปัญหาความขัดแย้ง และข้อเสนอกรอบแนวคิด เป้าประสงค์ และประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

1.1 ประเทศไทยท่ามกลางภาวะวิกฤตและการสร้างสัญญาประชาคมใหม่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาประเทศเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ประเทศไทย ปี พ.ศ.2570 “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” นั้น จะต้องลดเงื่อนไขและความเสี่ยงของสังคมที่กำลังจะกลายเป็นความขัดแย้งทางสังคมในปัจจุบัน สศช. จึงได้เสนอแนวทาง“การสร้างสัญญาประชาคมใหม่” ร่วมกันขึ้นในสังคมไทย เพื่อลดทอนความขัดแย้งและและนำสังคมไทยสู่ความสงบสุข โดยคำว่า “สัญญาประชาคม” นั้น หมายถึง “ค่านิยมที่ประชาชนตกลงร่วมกันด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และใช้เป็นแนวปฏิบัติร่วมกันในสังคมอย่างมีพลวัตตามการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม โดยเน้นการดำรงชีวิตตามวัฒนธรรมอันดีของไทยตามภูมิภาคต่าง ยึดถือหลักคุณธรรมและความเป็นธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต รักษาสิทธิของตนเองโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ปฏิบัติหน้าที่พลเมืองให้ครบถ้วนและมีจิตสาธารณะ ยึดหลักแก้ไขความขัดแย้งในสังคมด้วยสันติวิธี เพื่อให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ปลอดภัยและมีความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน”

1.2 สถานการณ์ความสงบสุขและความเสี่ยงของประเทศ

(1) ประเทศไทยอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีความสงบสุขอยู่ในระดับต่ำ โดยสถานการณ์ความสงบสุขของไทยที่วัดโดย “ดัชนีความสงบสุข (Peace Index)” ในปี 2551 แ่ลงกว่าปี 2550 โดยมีอันดับลดลงจากอันดับที่ 105 ไปอยู่อันดับที่ 118 จากการจัดอันดับประเทศทั่วโลก

จำนวน 140 ประเทศ ทั้งนี้ปัจจัยเชิงลบที่มีผลต่อสถานการณ์ความสงบสุขของไทย อาทิ อาชญากรรมที่รุนแรงเพิ่มขึ้น เสถียรภาพรัฐบาล การละเมิดมนุษยชน การแสดงออกด้านความรุนแรง เป็นต้น

(2) **ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยได้รับผลกระทบจากความสมานฉันท์ภายในประเทศ** ผลการประเมินสถานการณ์ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย พบว่า องค์ประกอบด้านสังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาลยังคงเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อภาวะความอยู่เย็นเป็นสุข โดยมีค่าคะแนน ปี 2550 อยู่ที่ร้อยละ 56.5 และปี 2551 อยู่ที่ร้อยละ 57.8 ซึ่งอยู่ในระดับที่ต้องเร่งแก้ไข โดย **ความสมานฉันท์ของคนในชาติ เป็นตัวจุดที่สำคัญ** จากคะแนนที่ร้อยละ 51.4 ในปี 2549 ลดเหลือร้อยละ 44.4 และ 48.7 ในปี 2550 และ ปี 2551 ตามลำดับ

(3) **ภาพลักษณ์การบริหารจัดการที่ดีของไทยในสายตาต่างชาติยังอยู่ในระดับปานกลางและมีแนวโน้มลดลง** ผลการสำรวจการบริหารจัดการที่ดี 10 ประเทศในกลุ่มอาเซียน โดยธนาคารโลก พบว่า ประเทศไทยมีค่าคะแนนลดลงตามลำดับจาก 6.7 ในปี 2545 เหลือ 5.6 ในปี 2549 และ 5.4 ในปี 2550 (จากคะแนนเต็ม 10) ทั้งนี้ สาเหตุหลักมาจากปัจจัยด้านเสถียรภาพทางการเมือง ขาดความมั่นคง รวมทั้งปัญหาการคอร์รัปชันที่ยังมากกว่าประเทศเพื่อนบ้าน เช่น สิงคโปร์ และมาเลเซีย

นอกจากนั้น สังคมไทยยังมีปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มคนในชาติที่ยังอยู่ในระดับสูง กลุ่มคนจนในชนบทยังเข้าไม่ถึงบริการพื้นฐานจากรัฐอย่างเท่าเทียม หลักประกันความมั่นคงในการประกอบอาชีพอยู่ในระดับต่ำ สังคมตกอยู่ภายใต้กระแสวัตถุนิยม ครอบครัว/ชุมชนอ่อนแอ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ความเหลื่อมล้ำทางโครงสร้างเหล่านี้เป็นสาเหตุของความขัดแย้งที่ส่งผลกระทบรุนแรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนความเชื่อมั่นของต่างประเทศที่มีต่อประเทศไทย

1.3 การวิเคราะห์รากของปัญหาความขัดแย้ง

สศช. ได้ดำเนินการศึกษาทบทวนการบริหารจัดการประเทศ ผ่านความขัดแย้งและการใช้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน 2 กรณีมาเป็นกรณีศึกษา คือ 1) ความขัดแย้งทางการเมือง และ 2) ความขัดแย้งใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้แบบจำลอง SCC (SCC Model) มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ ซึ่งประกอบด้วย ด้านโครงสร้าง (Structure) ด้านแนวปฏิบัติ (Conduct) ที่ยึดหลักธรรมาภิบาล (Governance) ด้านวัฒนธรรมพื้นฐาน (Culture) ผลการศึกษาสามารถสรุปจากปัญหาความขัดแย้งรุนแรงในสังคมไทยได้ ดังนี้

(1) **ความขัดแย้งทางการเมือง** ต้นตอของปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นความขัดแย้งที่มีรากฐานมาจากความขัดแย้งเชิงโครงสร้างที่เกิดขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย รวมระยะเวลาประมาณ 77 ปี โดยแบ่งเป็น 3 ช่วงเวลา คือ **ช่วงที่ 1 : จากการปฏิวัติสยาม 2475 สู่รัฐธรรมนูญ 2540** การปกครองประเทศยังจำกัดอยู่ใน กลุ่มปัญญาชนหัวก้าวหน้า โดยที่ประชาชนยัง

ไม่มีส่วนร่วมในการบริหารประเทศอย่างแท้จริง กระบวนการบริหารจัดการประเทศมีระบบราชการเป็นกลไกสำคัญ ภาค ส่วนอื่นๆ สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างจำกัด มีการรวมศูนย์อำนาจการบริหารจัดการเศรษฐกิจและสังคมที่ส่วนกลาง และมีโครงสร้างการบริหารจัดการแนวดิ่ง จากบนลงล่าง (Top Down) **ช่วงที่ 2 : รัฐธรรมนูญ 2540 ถึง 2549** ซึ่งมีเจตนารมณ์ที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น สร้างกลไกการตรวจสอบ และกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นมากขึ้น แต่ผลที่เกิดขึ้นกลับปรากฏว่าการเมืองมีความเข้มแข็งมากขึ้น กลไกตรวจสอบถูกแทรกแซง ประชาชนเริ่มเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงอีกครั้งหนึ่ง จนนำไปสู่การเกิดรัฐประหาร และ **ช่วงที่ 3 : รัฐธรรมนูญ 2550 ถึงปัจจุบัน** ได้มุ่งเปิดพื้นที่การเมืองของภาคประชาชนมากขึ้น แต่ยังไม่สามารถแก้ไขความขัดแย้งได้และเกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายทางการเมือง และยึดผลประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้องเป็นหลัก นอกจากนี้ ยังมีการไม่เคารพระเบียบ กฎเกณฑ์ และกติกาของสังคม ตลอดจนการแก้ปัญหาต่างๆ ไม่ยึดหลักสันติวิธีอย่างแท้จริง

(2) ความขัดแย้งใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นปัญหาความขัดแย้งที่เรื้อรังมาเป็นระยะเวลานาน ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งได้บั่นทอนความเชื่อมั่นของประเทศในภาพรวม โดยรากของปัญหาความขัดแย้งมีสาเหตุสะสมต่อเนื่องมาจากลักษณะพิเศษทางวัฒนธรรมและศาสนาของประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่แตกต่างไปจากพื้นที่ส่วนอื่นของประเทศไทย ในขณะที่ทิศทางการพัฒนาของภาครัฐมุ่งเน้น “ทุนนิยม” ตลอดจนนโยบายและแนวปฏิบัติของรัฐที่มุ่งสร้างเอกภาพ โดยขาดความเข้าใจและยอมรับในอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของประชาชน เกิดการปฏิบัติที่ขาดหลักนิติธรรม นำไปสู่การไม่ยอมรับและต่อต้านเจ้าหน้าที่รัฐของคนบางส่วนของพื้นที่

ผลจากการวิเคราะห์ความขัดแย้งจากกรณีศึกษาทั้ง 2 กรณี สรุปได้ว่า

1) ความ ขัดแย้งที่เกิดขึ้นไม่อาจแก้ไขด้วยมิติทางกฎหมายเพียงอย่างเดียว เพราะความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความขัดแย้งที่มีปัญหามาจากโครงสร้างการพัฒนาเศรษฐกิจ /การเมืองที่ไม่สมดุล
2) การ บริหารจัดการประเทศ และกระบวนการพัฒนาการด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของไทยที่อยู่บนพื้นฐานธรรมาภิบาล ที่อ่อนแอ การบังคับใช้กฎหมายไม่มีประสิทธิภาพและขาดหลักนิติธรรม และ 3) สังคมยึดถือค่านิยมที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาธรรมาภิบาลและประชาธิปไตย เช่น การยอมรับในเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน ระบบพวกพ้อง เมื่อรวมกับการรับเอาข้อมูล ทศนคติ ค่านิยมระหว่างประเทศที่หลากหลาย กลายเป็นปัจจัยเสริมให้ความขัดแย้งของสังคมไทยในขณะนี้มีความรุนแรงและขยายวงกว้างมากขึ้นตามลำดับ

1.4 ข้อเสนอประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา

การจะลดทอนความขัดแย้งรุนแรงดังกล่าว ต้องอาศัยการสร้าง “สัญญาประชาคมใหม่” ที่ทุกภาคส่วนเห็นชอบและยึดเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน และที่สำคัญ คือ มีลักษณะเป็นพลวัตรสามารถแปรเปลี่ยนตามสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมตามยุคสมัย อยู่ ใต้วิถีไทยที่ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วัฒนธรรมประชาธิปไตยและการมี ธรรมาภิบาล และใช้ กระบวนการและวิธีดำเนินการที่เป็นขั้นเป็นตอน ทั้งนี้เป้าประสงค์และทิศทางการพัฒนา มีดังนี้

(1) เป้าประสงค์มี 2 ประการคือ 1) สร้างสังคมที่มีค่านิยมร่วม (Shared Value) ในเรื่องวัฒนธรรมประชาธิปไตยและวัฒนธรรมธรรมาภิบาลที่เชื่อถือและยึดมั่นในความรับผิดชอบต่อหน้าที่ความเป็นพลเมือง การไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น ความซื่อสัตย์สุจริต และรับผิดชอบต่อสังคม และ 2) ภาคิทุกภาคส่วนมีบทบาทร่วมกันขับเคลื่อน “สัญญาประชาคมใหม่” บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับอย่างเป็นขั้นเป็นตอน

(2) ทิศทางการพัฒนาสัญญาประชาคมใหม่ ประกอบด้วย 5 ประเด็น คือ

(2.1) ปรับกระบวนทัศน์ (Paradigm) การบริหารงานของภาครัฐใหม่ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชน/ชุมชนมีบทบาทหลักในการเป็นเจ้าของเรื่องดำเนินการแก้ปัญหา

(2.2) สร้างค่านิยมร่วม (Shared Value) ของคนในสังคมที่ยึดมั่นในความดี ความสุจริต ความรับผิดชอบต่อสังคม ตลอดจนการมีจิตสำนึกด้านสิทธิหน้าที่ของพลเมือง ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ตระหนักในคุณค่าและเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เพื่อลดความขัดแย้งในสังคม

(2.3) พัฒนาระบบการ “สัญญาประชาคม” บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับชุมชน ท้องถิ่น จนถึงระดับประเทศ โดยดำเนินการอย่างเป็นขั้นเป็นตอนตั้งแต่การสร้างความคิดร่วม (Social Consensus) การหาข้อสรุปที่ทุกฝ่ายให้การยอมรับและยึดถือ (Social Commitment) และการนำไปสู่การปฏิบัติ (Action) โดยถ่วงน้ำหนักกัน เพื่อสร้างความสงบสุขให้เกิดขึ้นในทุกพื้นที่ทั่วประเทศ

(2.4) สร้างความแข็งแกร่งของโครงสร้าง กลไกและกระบวนการบริหารจัดการของทุกภาคส่วนของสังคมบนพื้นฐานหลักธรรมาภิบาลและประชาธิปไตยที่สอดคล้องกับวิถึวัฒนธรรมการเมืองไทย ที่ยึดโยงกับแนวปฏิบัติภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และหลักคำสอนที่ทรงคุณค่าบนพื้นฐานของศาสนาที่คนไทยยึดมั่น

(2.5) ขับเคลื่อนและวางระบบการติดตามประเมินผลในทุกกระดับ ตั้งแต่ระดับประเทศจนถึงระดับพื้นที่ เพื่อสนับสนุนการสร้างสัญญาประชาคมใหม่บนพื้นฐานการมีส่วนร่วม

2. ความเห็นของที่ประชุม

ที่ประชุมเห็นชอบข้อเสนอ “สัญญาประชาคมใหม่ : พลังขับเคลื่อนสังคมสู่สมดุล” ที่ สศช. เสนอ โดยมี การอภิปรายแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมในสาระหลัก 2 เรื่อง คือ กรอบแนวคิดพื้นฐาน ทิศทางและแนวทางการผลักดันสัญญาประชาคมใหม่ของสังคมไทย ซึ่งมีสาระสำคัญโดยสรุปดังนี้

2.1 การให้คำนิยามประชาธิปไตยและวัฒนธรรมต้องมีความหมายและขอบเขตที่ชัดเจน สศช. กำหนดพันธกิจสำคัญประการหนึ่งของการจัดทำแผนฯ 11 คือการเสริมสร้างธรรมาภิบาลและจิตสำนึกความเป็นประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นกับทุกภาคส่วน นั้น คำว่า “ ประชาธิปไตย “ และ “ธรรมาภิบาล” ควรมีความชัดเจนว่า คืออะไร อย่างไร มีความหมายและขอบเขตครอบคลุมในเรื่อง

อะไรบ้าง เป็นประชาธิปไตยแบบตัวแทน หรือแบบมีส่วนร่วม ธรรมชาติคืออะไร อย่างไร หลักการสำคัญที่สุดของธรรมชาติคืออะไร

2.2 ความขัดแย้งในสังคมไทยจะมีเพิ่มขึ้นเป็นเรื่องธรรมชาติ เพราะวิถีชีวิตของคนในสังคมผูกติดอยู่กับกระแสโลกาภิวัตน์ ที่การเชื่อมโยงกันด้วยข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างกว้างขวางรวดเร็ว ส่งผลให้ความคิดเห็นของกลุ่มคนในสังคมมีความแตกต่างหลากหลายมากขึ้น ประกอบกับระบบการปกครองแบบ ประชาธิปไตยสมัยใหม่เป็นประชาธิปไตยที่มีสาระส่งเสริมความขัดแย้ง เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากการแข่งขันของพรรคการเมือง ทั้งในเรื่องนโยบาย การตัดสินใจ รวมทั้งความขัดแย้งการประชุมในสภา เช่นเดียวกับในสังคมไทยก็คงจะมีความขัดแย้งมากขึ้นกว่านี้ในอนาคต ทั้งความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาเศรษฐกิจ การสร้างถนน ระบบไฟฟ้า การขนส่ง การศึกษา เรื่องอัตลักษณ์ และค่านิยม ประเด็นสำคัญคือ ต้องมีระบบการบริหารจัดการเพื่อควบคุมให้ความขัดแย้งอยู่ในกรอบของกฎหมาย ให้กลุ่มคนที่มีความปรารถนาแตกต่างกับคนอื่น จะอยู่ร่วมกันได้ในความแตกต่าง ตลอดจนให้แปรเปลี่ยนจากความรุนแรงนำไปสู่ความขัดแย้งในเชิงสร้างสรรค์

2.3 แนวคิดและความหมายของสัญญาประชาคม

(1) การนำแนวคิดเรื่องสัญญาประชาคม (Social Contract) ของจอห์น ล็อก และรูสโซมาใช้เป็นแนวคิดพื้นฐานการพัฒนาสัญญาประชาคมใหม่ในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 นั้น น่าจะเป็นกรอบแนวคิดที่ล้าสมัยและไม่เหมาะสมกับสังคมไทย เพราะสัญญาประชาคมตามแนวคิดดังกล่าวอยู่ในช่วงศตวรรษที่ 17-18 (200-300 ปี มาแล้ว) ซึ่งเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นเพื่อแก้ไขความขัดแย้งในสังคมยุโรปในยุคสมัยนั้นที่มีความวุ่นวายอย่างมากในทุกประเทศ ประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส สเปน และเยอรมันที่เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย รวมทั้งประเทศสหรัฐอเมริกาที่เกิดสงครามกลางเมือง และในตลอดช่วง ศตวรรษที่ 19 - 20 ประเทศต่างๆ เหล่านั้น ได้คิดและปรับปรุงระบบกลไกการเมืองการปกครองให้สอดคล้อง เหมาะสม และสามารถแก้ไขปัญหาของตนเอง ดังนั้น ประชาธิปไตยในแต่ละประเทศ จึงถูกออกแบบให้มีรูปแบบและสาระที่แตกต่างกันตามภูมิสังคมของแต่ละประเทศ และได้เกิดแนวคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์ทางการเมืองเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอีกมากมายทั้ง เสรีนิยม อนุรักษนิยม ชาตินิยม คอมมิวนิสต์ และฟาสซิส และแนวคิดอุดมการณ์ต่างๆ เหล่านั้น ดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน

ปัญหาของคนไทยคือ เวลาเราไปเอาของเขามา เราไม่ได้เอามาทั้งหมด เอามาเพียงบางส่วน ไปเอาส่วนยอดของเขามา แต่ท่อนต้น ท่อนกลางไม่ได้เอาของเขา เช่น เรื่องสวัสดิการสังคม เห็นของเขาดีก็จะเอามาใช้ แต่ไม่เอาเรื่องระบบภาษีมาด้วย แล้วจะสร้างได้อย่างไร **น่าเป็นห่วงในเชิงของกรอบแนวคิด** ในช่วงศตวรรษที่ 19 - 20 เป็นเรื่องใหญ่ในยุโรปตะวันตก รวมทั้งในญี่ปุ่นด้วย ซึ่งบ้านเมืองเขาทะเลาะกันมาก เมื่อ 200 ปีก่อน โอซากาอยู่กันแบบสลัม โตเกียว โยโกฮาม่า น้ำเน่าทั้งแม่น้ำ แต่ปัจจุบันเมื่อไปดูใหม่ เขาทำอย่างไรน้ำที่เคยเน่าจึงกลับมามีรสดี เขาทำอย่างไร นี่เป็นสิ่งที่พวกฝรั่งตะวันตก หรือชาติใดมีปัญหา เขาก็แก้ปัญหของเขา เขาทะเลาะกัน มีสงครามกลางเมือง ฆ่ากัน ยิ่งประณามวิธีหรืออะไรต่างๆ มากมาย

(2) สัญญาประชาคมภายใต้ระบอบประชาธิปไตยเปลี่ยนแปลงจากอดีตเป็นประชาธิปไตยตัวแทนในปัจจุบันที่ต้องการข้อตกลงร่วมกันในหลายประการ

(2.1) เริ่มต้นด้วยประชาธิปไตยทางตรง ประชาธิปไตยในโลกโบราณสมัยกรีก เมื่อประมาณ 2000 ปี มาแล้ว เป็นประชาธิปไตยทางตรง เป็นการปกครองของเมืองที่มีประชากรประมาณ 30,000 - 40,000 คนเท่านั้น (ใกล้เคียงกับเทศบาลบางบัวทอง อ.เมือง จ.นนทบุรี) จึงสามารถหาสถานที่ให้พลเมืองไปร่วมประชุมสภาเมืองกันได้ อีกทั้งไม่มีระบบพรรคการเมือง ไม่มีระบบการเลือกตั้งเช่นในปัจจุบัน

(2.2) ประชาธิปไตยตัวแทนผ่านกระบวนการเลือกตั้ง ต้องการข้อตกลงร่วมในลักษณะสัญญาประชาคม การปกครองแบบประชาธิปไตยในโลกสมัยใหม่เป็นระบบประชาธิปไตยตัวแทน¹ เนื่องจากจำนวนประชากรของแต่ละเมือง /ประเทศ มีจำนวนมากเกินกว่าจะหาสถานที่ให้ประชาชนมาประชุมสภาเมืองได้ โดยใช้วิธีการหย่อนบัตรเลือกคนที่จะไปทำหน้าที่เป็นผู้แทนในการประชุมสภา และระบบประชาธิปไตยตัวแทนก็มีฐานคิดมากมายที่นำไปสู่กระบวนการที่ต้องตกลงร่วมกันที่ชัดเจน ซึ่งเปรียบเสมือนสัญญาประชาคมของประชาธิปไตยตัวแทน

(2.2.1) การกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้แทน ต้องกำหนดว่า เลือกตัวแทนจะให้ไปทำหน้าที่อะไร มีอำนาจมาจากที่ใด ขอบข่ายอำนาจหน้าที่มีมากน้อยเพียงใด สามารถทำอะไรได้หรือไม่ได้ เพียงใด อย่างไร เป็นต้น

(2.2.2) รูปแบบ กลไก และวิธีการเลือก ประเทศต่าง ๆ ในโลกตะวันตกมีรูปแบบ กลไก และวิธีการเลือกผู้แทนที่แตกต่างกัน ซึ่งแต่ละประเทศก็ได้สร้างรูปแบบที่สอดคล้องกับสถานการณ์และบริบทของประเทศตนเอง เช่น

ประเทศอังกฤษ ใช้กฎการหย่อนบัตรเลือกตั้งแบบง่าย ๆ
คือ ใครชนะที่ 1 ก็ได้เป็นผู้แทนราษฎร พรรคใดได้เสียงข้างมากแม้จะชนะกันไม่มากก็ได้เป็นรัฐบาลเสียงข้างน้อยเป็นฝ่ายค้ำจุนด้วยความอดทนรอคอยโอกาสที่ตนเองจะได้เสียงข้างมากเพื่อเป็นรัฐบาลต่อไปในอนาคต เนื่องจากอุปนิสัยของคนอังกฤษเป็นคนที่มั่นใจเป็นนักกีฬา รู้แพ้รู้ชนะ เป็นสปิริตอย่างหนึ่งของนักการเมืองอังกฤษ

ประเทศฝรั่งเศส ใช้วิธีการเลือกตั้ง 2 รอบ โดยใช้หลักเสียงข้างมากอย่างเด็ดขาด การเลือกรอบแรกจากผู้สมัครทั้งหมดให้เหลือผู้ที่ได้ที่ 1 กับที่ 2 เพียง 2 คน การเลือกรอบที่ 2 เป็นการเลือกจากคนที่ได้ที่ 1 และที่ 2 จากรอบแรก ใครชนะก็จะได้เป็นผู้แทน ที่ไม่

¹ ในทางรัฐศาสตร์ ประชาธิปไตยมี 2 ขั้วใหญ่ ๆ ขั้วหนึ่ง คือเสียงข้างมากอย่างสุดโต่ง เสียงข้างมากตัดสินใจอย่างไรก็ถือปฏิบัติตามนั้น ซึ่งพวกที่รักษาระบบนี้ได้ก็คือ พวกแองโกล – แซกซอน (Anglo – Saxon) อีกขั้วหนึ่งคือ ยึดถือเรื่องของการแบ่งปันอำนาจ (Power Sharing) ทั้งอำนาจทางการเมือง การตัดสินใจทางการเมือง การมีส่วนร่วม การเป็นเจ้าของ ฯลฯ ซึ่งเป็นที่มาของเหตุผลที่ในสังคมยุโรปหลายประเทศไทยใช้ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนในปัจจุบัน ทั้งยังเป็นแนวคิดของรัฐธรรมนูญ ฉบับปี 2540 และ 2550 ที่แตกต่างจากรัฐธรรมนูญในอดีตโดยอำนาจสูงสุดไม่ได้อยู่ที่สภา แต่จะเป็นไปตามหลักกฎหมาย การตรวจสอบ รวมทั้งการแบ่งปันและการกระจายอำนาจ

ยอมรับผลการแพ้ชนะที่ไม่เด็ดขาด วิธีการดังกล่าวมาจากการเมืองคือการเลือกคนที่เราไม่รักไม่ชอบ เราต้องอยู่กับคนที่เราเกลียดน้อยที่สุด การเมืองไม่ใช่เรื่องศัตรูหรือมิตร แต่ทุกคนเป็นพี่น้องกัน เพราะฉะนั้น จึงต้องเลือกคนที่เกลียดน้อยที่สุดในการเลือกรอบที่ 2 ซึ่งก็สอดคล้องกับอุปนิสัยของคนฝรั่งเศส

ประเทศเยอรมัน มีรูปแบบและวิธีการเลือกตั้งที่เป็นประติรูปกรรมใหม่ทางการเมืองคือ ใช้วิธีการเลือกตั้งระบบสัดส่วน หรือระบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งเป็นระบบที่สอดคล้องกับบริบท ของประเทศเยอรมัน โดยมีการคิดสูตร การเกลี่ยคะแนนต่าง ๆ ในการให้ได้ผู้แทนประชาชนมาทำหน้าที่ในสภา

(3) สัญญาประชาคมของประชาชนไทยคือ การปกครองภายใต้ระบอบ

ประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข กรณีของประเทศไทย เรามีสัญญาประชาคมที่บรรพบุรุษของเราได้ตัดสินใจแล้วตั้งแต่ พ.ศ. 2475 โดยใช้รูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งกรอบเค้าโครงใหญ่ของการเมืองการปกครองของประเทศไทยคงจะไม่มีปัญหาอะไร เพราะเป็นกรอบโครงสร้างที่ดีมาก เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย แต่จะมีปัญหาในเรื่องโครงสร้างระบบกลไกเล็กๆ (Software) ปัจจุบันเรากำลังเปลี่ยนแบบของประเทศไทยมาใช้ซึ่งไม่เหมาะกับเรา ดังนั้น ถ้าเราต้องการให้ระบอบประชาธิปไตย แบบตัวแทนของไทยสามารถเดินหน้าต่อไปได้ เรื่องใหญ่คือต้องมีระบบการเลือกตั้งที่เหมาะสมกับประเทศของเรา รวมทั้งระบบ กลไกเล็กๆ ที่ต้องสร้างให้สอดคล้องกับบริบทของไทย โดยเรียนรู้จากประสบการณ์ความเป็นมาในอดีต หรือจากความผิดพลาด และจากแนวคิดของทั้งในและต่างประเทศ ที่สำคัญ คือ การเลือกรับ เลือกสร้าง ปรับให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน โดยต้องมีความเป็นสากลและมีความยืดหยุ่นกับคนทุกกลุ่มในสังคมไทย

2.4 กรอบการวิเคราะห์รากความขัดแย้ง

(1) ตัวแบบจำลองการวิเคราะห์ การวิเคราะห์เพื่อค้นหารากของความขัดแย้ง โดยใช้ SCC Model นั้นจะต้องแจกแจงองค์ประกอบของ Structure Conduct และ Culture ให้ครอบคลุมครบถ้วน เนื่องจากความขัดแย้งในปัจจุบัน นอกจากด้านโครงสร้าง วิธีปฏิบัติ ค่านิยม และวัฒนธรรมแล้ว ยังมีสาเหตุจากด้านข้อมูล ด้านผลประโยชน์ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มระหว่างบุคคลด้วย

(2) กรณีศึกษา 2 กรณี

» ไม่เห็นด้วยกับการใช้เฉพาะตัวอย่าง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นกรณีของความขัดแย้ง เพราะประเทศไทยน่าจะเป็นหนึ่งเดียว เป็นประชาคมรัฐอย่างเดียวกันทั่วประเทศ ความขัดแย้งควรเป็นรูปแบบเดียวกันทั่วประเทศ ความขัดแย้งในภาคใต้ไม่ได้แตกต่างกับความขัดแย้งในภูมิภาคอื่น และน่าจะแก้ไขได้ด้วยการประสานประโยชน์ และความร่วมมือ

» กรณีศึกษาเรื่องความขัดแย้ง เป็นการวิเคราะห์เฉพาะความขัดแย้งที่สัมพันธ์กับเศรษฐกิจ สังคม กับการเมืองเป็นหลัก ยังให้น้ำหนักน้อยกับความขัดแย้งในมิติใหม่ ซึ่งเป็นความขัดแย้งในเชิงวัฒนธรรมหรือโครงสร้างทางวัฒนธรรมรวมถึงศาสนา ซึ่งจะเป็นเรื่องที่ทำนายใหม่ และภาระหนักของประชาคมโลกในยุคใหม่

2.5 การวิเคราะห์ความขัดแย้งและรากของปัญหา

(1) กรณีศึกษา

(1.1) กรณีความขัดแย้งทางการเมือง

» การเมืองในปัจจุบันมีกฎ กติกาที่ทำให้ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมและทางเลือกมากขึ้นอย่างแท้จริง อาทิ การกำหนดให้ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง สส. สว. ต้องสังกัดพรรค การใช้ระบบ สส.บัญชีรายชื่อ การกำหนดให้มี สว.ทั้งในระบบเลือกตั้งและแต่งตั้ง เป็นต้น ทำให้ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกตัวแทนของตนเองอย่างแท้จริง

(1.2) การขาดความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยที่แท้จริงเป็นพื้นฐานของความขัดแย้ง

» พื้นฐานของความขัดแย้งคือ ความไม่เข้าใจในประชาธิปไตยที่แท้จริง ประชาธิปไตยที่แท้จริงเกี่ยวข้องกับเรื่องของการเสียสละ โดยประชาชนต้องสำนึกในความรับผิดชอบ รู้จักหน้าที่ความเป็นพลเมือง ซึ่งต้องมีความเข้าใจ มีความเสียสละ ความรักชาติ ซึ่งในระยะต่อไปควรให้ความสำคัญกับเรื่องการเป็นพลเมือง (citizenship) ของประชาชน ความเสียสละ และประชาธิปไตยที่ถูกต้อง และการนำไปสู่การปฏิบัติ โดยการสร้างความเข้าใจ และให้การศึกษาทุกระดับ

» ข้อวิเคราะห์ที่ว่า ค่านิยมหรือวัฒนธรรมไทยบางประการ ขัดแย้งกับวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้น อาจจะไม่ถูกต้องนัก ปัญหาสำคัญคือ วัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขนั้น ยังเป็นเรื่องที่ใช้ได้ดีอยู่ ปัญหาอยู่ที่คนก็นำเอาวัฒนธรรมไปใช้อย่างไม่ถูกต้อง จึงควรทำความเข้าใจกับศักยภาพของวัฒนธรรมไทย ต้องเข้าถึงและเข้าใจในแต่ละเรื่องของวัฒนธรรมให้ถ่องแท้ ซึ่งจะทำให้เห็นถึงความดี ความงามของวัฒนธรรมไทย และต้องให้ความรู้กับประชาชนว่าจะเลือกหยิบยกส่วนไหน และเลือกไปใช้อย่างไร

(1.3) กรณีความขัดแย้ง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

» การวิเคราะห์รากปัญหาความขัดแย้ง ในกรณีที่ว่า "เจ้าหน้าที่ไม่เข้าใจอัตลักษณ์ การปฏิบัติที่ไม่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นคน ทิศทางการพัฒนาทุนนิยม ทำลายวิถีชุมชน" นั้น เป็นข้อวิเคราะห์ที่อาจจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดว่า เจ้าหน้าที่รัฐทั้งหมดที่ส่งไปจากส่วนกลางทุกคน ไม่เข้าใจอัตลักษณ์ มีการปฏิบัติที่ไม่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นคน ตลอดจนเข้าไปทำลายวิถีชีวิตชุมชนของชุมชนท้องถิ่นภาคใต้หรือไม่

2.6 ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา

(1) กรอบแนวคิด “การเสริมสร้างสัญญาประชาคม”

(1.1) สัญญาประชาคมใหม่ ต้องมีนิยามที่มีความชัดเจนว่าสัญญาในเรื่องอะไร ได้มาอย่างไร ประชาคมคือใคร อยู่ที่ไหน และจะขับเคลื่อนสังคมสู่สมดุลงานความว่าอย่างไร เพราะการขับเคลื่อน สังคมไทยเข้าสู่สมดุล ต้องเข้าใจพร้อมกันไปว่า สังคมโลกาภิวัตน์หรือกระแสโลกาภิวัตน์นั้น เป็นพลวัต มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นดุลยภาพจะไม่เกิดขึ้น แม้ว่าจะพยายามมุ่งไปสู่เป้าหมายที่เห็นว่าเป็นสมดุล แต่พอไปถึงก็ไม่สมดุลแล้ว

(1.2) ข้อเสนอของ สศช. ในเรื่อง “สัญญาประชาคมใหม่” ซึ่งได้กล่าวถึงแนวทางการเสริมสร้างธรรมาภิบาล จิตสำนึกวัฒนธรรมประชาธิปไตย และความยั่งยืน ที่ประชุมบางส่วนเห็นว่าไม่ใช่เรื่องใหม่ เป็นเรื่องที่ทำมานานพอสมควร แต่ยังไม่สามารถไปถึงจุดหมายที่ต้องการได้ ประเด็นเหล่านี้เป็นเรื่องเก่า ที่ภาครัฐยังไม่เข้าถึงและไม่เข้าใจ

(1.3) มีข้อเสนอให้ใช้คำว่า “ประชารัฐ” แทนคำว่า “สัญญาประชาคม” (social contract) เพราะสัญญาประชาคมเป็นเรื่องไกลตัวและยังไม่เห็นภาพที่ชัดเจน ขณะที่ “ประชารัฐ” เป็นคำที่ปรากฏในแผนฯ มาแล้ว และมีความหมายชัดเจนอยู่แล้ว (หมายถึง ความร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชน) นอกจากนั้นยังทำให้มีความชัดเจนว่าภาคส่วนใดหรือใครจะเป็นพลังในการขับเคลื่อน จึงมีข้อเสนอให้ชื่อหัวข้อเป็น “ประชารัฐ พลังขับเคลื่อนไปสู่ความเป็นชาติ/สังคมที่เข้มแข็ง” ซึ่งจะชัดเจนกว่า

(1.4) แนวคิดพื้นฐานส่วนมากนั้น เราคงต้องสร้างขึ้นมาจากการศึกษาเรียนรู้จากความผิดพลาดในอดีต พร้อมกับเรียนรู้จากประสบการณ์จากต่างประเทศ แต่ต้องกลั่นกรองให้เหมาะสมกับสังคมไทยในยุคปัจจุบันที่มีความเป็นสากลมากขึ้น สัญญาประชาคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับความคิด ค่านิยม การบริหารจัดการสมัยใหม่ต้องมีความยืดหยุ่น ความเป็นสากล บางเรื่องที่ไม่ดี ไม่เหมาะสมก็ต้องพยายามรวบรวมให้เลิก บางเรื่องก็ต้องปรับปรุง หรือสร้างขึ้นใหม่ เพื่อวางระบบโครงสร้างการจัดการให้เสริมการพัฒนาสู่ความยั่งยืนเป็นสุข

(2) เป้าประสงค์

(2.1) การสร้างสัญญาประชาคมใหม่ควรมีการกำหนดเป้าหมาย โดยขอเสนอให้ใช้เรื่องของ “ชุมชนเข้มแข็ง” และ “เมืองน่าอยู่” ซึ่งต้องอาศัยการบริหารจัดการความรู้ทุกระบบ ทั้งกฎหมาย ธรรมาภิบาลการเมืองที่ดี ความเท่าเทียม ความยุติธรรม และการจัดการทรัพยากร ซึ่งเรื่องเหล่านี้ก็สามารถขับเคลื่อนได้ในแต่ละชุมชน โดยไม่ต้องคำนึงถึงประเด็นความขัดแย้ง จะจัดการอย่างไร หากทำชุมชนให้เข้มแข็ง ทำเมืองให้น่าอยู่ทั้งหมด ก็จะนำไปสู่วิถีทางที่ดี ไม่จำเป็นต้องไปจัดการอะไรที่มากกว่านั้น

(2.2) เห็นด้วยกับเรื่อง "สัญญาประชาคม" และประเด็น "จะเป็นพลังขับเคลื่อนสังคมสู่สมดุล" แต่ควรกำหนดเป้าหมายและวิธีดำเนินการที่ชัดเจน โดยอาจมีการกำหนดเป้าหมายย่อยๆ 2 ปีว่าจะดำเนินการอะไร และทุกภาคส่วนต้องได้รับรู้และดำเนินการร่วมกัน

(3) ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา

(3.1) ควรปรับกระบวนการสรรหาและปลูกฝังให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (ทั้งรัฐและภาคประชาชน ภาคการศึกษา สังคม และราชการ) และในทุกระดับหันมาให้ความสำคัญกับการยึดทางสายกลาง มีความยืดหยุ่นรู้จักหลักเหตุผล มองโลกในแง่ดี มองเชิงบวก ดีเพื่อก่อ มากกว่าทำลาย

(3.2) ปลูกฝังวัฒนธรรมสันติวิธี และวัฒนธรรมธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน โดยการปลูกฝังความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ชัดเจน และมีแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมตั้งแต่เด็ก ๆ โดยเริ่มจากครอบครัวและโรงเรียน เพื่อลดวัฒนธรรมการฟ้องและใช้กำลังแก้ปัญหา สร้างวัฒนธรรมการหันหน้ามาซึ่งพูดคุยกันแก้ไขปัญหาผ่านการไกล่เกลี่ย (ซึ่งไม่ใช่ทั้งการเกลี้ยกล่อมและการต่อรอง)

(3.3) พัฒนาสัญญาประชาคมในมิติประชาธิปไตยแบบตัวแทนให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย

» ปรับปรุงวิธีการเลือกตั้ง ในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สิทธิที่เกิดขึ้นโดยไม่ควรเป็นอัตโนมัติ แต่ควรให้ประชาชนที่ประสงค์จะไปเลือกตั้งต้องลงทะเบียนแสดงตนขอเป็นผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ก่อนการเลือกตั้งประมาณ 1 – 3 เดือน ทั้งนี้ คนที่ไปลงทะเบียนแสดงตนต้องนำไปเสร็จในการเสียภาษีไปแสดงด้วย เรียกว่า “ระบบการแสดงตนลงทะเบียนก่อนการเลือกตั้ง”

» วิธีการลงคะแนนเลือกตั้ง ในการเลือกผู้สมัครให้ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้ง เลือกผู้สมัครทุกคนแบบเรียงคะแนน โดยให้ลงคะแนนตามลำดับที่เลือก เพื่อสร้างการเรียนรู้แก่ประชาชนว่า ในระบบการเมืองต้องรู้จักเลือกคนที่มีความเห็นแตกต่างกันด้วย เพื่อสร้างการเมืองที่ดี ที่ต้องยอมรับว่า คนที่เรารักมากอาจไม่ใช่คนที่ดีที่สุดในการบริหารประเทศ เราควรจะเลือกคนที่เราไม่ชอบด้วยให้เข้ามาทำงานให้ประเทศ

» ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งให้เกิดความโปร่งใสเป็นธรรม โดยเฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ ในประเด็นการวางตัวเป็นกลางของข้าราชการ ซึ่งจากร่วมตรวจสอบการเลือกตั้งทุกระดับในจังหวัดสระบุรี พบว่า ข้าราชการวางตัวไม่เป็นกลาง โดยมีข้ออ้างว่าช่วยผู้สมัครรับเลือกตั้งหาเสียงได้หลังเวลาเลิกงาน ทำให้เกิดปัญหาการทุจริตการเลือกตั้ง และการคอร์รัปชันในวงราชการ ข้าราชการจึงไม่ควรช่วยเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกระดับ

(3.4) พัฒนาโครงสร้างและระบบย่อย (Software) ให้เสริมสร้างระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขให้เข้มแข็ง ควรมีสัญญาประชาคมใหม่ในเรื่องที่เกี่ยวกับการพัฒนา ปรับปรุงระบบย่อยต่างๆ ภายใต้โครงสร้าง /ระบบใหญ่ของการเมืองการปกครอง

ประเทศในด้านต่างๆ เพื่อให้ สามารถขับเคลื่อนสังคมสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขได้อย่างมีประสิทธิภาพที่ สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย อาทิ

» **ระบบเลือกตั้งและพรรคการเมือง** ต้องคิดรูปแบบและ วิธีการใหม่ๆ ให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของพรรคการเมืองและนักการเมือง ที่ผ่านมาประชาชนจำนวนมากไม่เคยบริจาคเงินให้พรรค มีแต่พรรคต้องจ่ายเงินให้ประชาชน เมื่อไปทำงานให้พรรค

» **รณรงค์ให้เลิกพฤติกรรมและทัศนคติที่ไม่ดีงาม** ใน สังคมไทยยังมีกติกา มารยาทที่ไม่ดี ไม่เหมาะสมกับระบอบประชาธิปไตย เช่น การไม่เคารพกฎหมาย บ้านเมือง การ ไม่ตรงต่อเวลา ไม่รักษาสัญญา การไม่ให้เกียรติเพศหญิง การใช้แรงงานเด็ก การมี จิตสำนึกสาธารณะ ฯลฯ

» **การกระจายอำนาจ** ซึ่งเป็นทิศทางที่ถูกต้อง แต่เราทำครึ่ง ๆ กลาง ๆ เราเองประมาณไปให้ท้องถิ่นร้อยละ 25 ประมาณ 400,000 ล้านบาท แต่ท้องถิ่นหาเองร้อยละ 8 เท่านั้น ดังนั้นร้อยละ 92 ส่วนกลางหาให้ ท้องถิ่นจึงใช้เงินที่ตัวเองไม่ได้หา จึงมีประเด็นการใช้ เงินที่ไม่มีประสิทธิภาพประสิทธิผล

» **ทรัพยากรที่ดิน** ที่ดินเป็นปัญหาใหญ่ ทั้งในเรื่องโครงสร้างที่ คนที่มีที่ดินจำนวนมากไม่ได้ใช้ประโยชน์ แต่คนใช้ประโยชน์กลับไม่มีที่ดิน รวมทั้งปัญหาที่ดินเสื่อม ซึ่ง จะต้องจัดการเรื่องนี้อย่างจริงจัง

» **สร้างสัญญาประชาคมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทุน แรงงาน และระบบภาษี** เช่น การมีระบบแรงงานสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ การมีระบบภาษีที่เอื้อต่อ การสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ความเป็นพลเมืองและความเป็นธรรมในสังคม เป็นต้น

(3.5) พัฒนาสัญญาประชาคมเดิมที่ดีอยู่แล้วให้เหมาะสมกับวิถีชีวิต ในโลกสมัยใหม่ เช่น น้ำจิตน้ำใจ ความรักกันฉันท์พี่น้อง ซึ่งเป็นเรื่องดีที่เราต้องเก็บไว้ และปรับปรุง ไปสู่โลกสมัยใหม่ ซึ่งเป็นปัญหาที่ท้าทายที่สุดของเรา ความดีความเป็นคนไทย ความรักกันฉันท์พี่ น้อง ความรักบ้านเกิดเมืองนอนจะแปรสภาพมาอยู่ในโลกสมัยใหม่ได้อย่างไร สังคมบางประเทศระบบ อุปถัมภ์ไม่ดี แต่บางประเทศ เช่น ญี่ปุ่น ระบบอุปถัมภ์กลับเป็นเรื่องที่ดี ดังนั้น จึงต้องปรับเรื่องกลไก ในโลกโบราณมาไว้ในโลกสมัยใหม่ แล้วทำให้เป็นเรื่องใหม่

(4) ประเด็นการขับเคลื่อนสัญญาประชาคมใหม่

(4.1) พัฒนากลไก/กระบวนการขับเคลื่อนสัญญาประชาคมในทุกระดับ
บริหารจัดการตั้งแต่ระดับชาติลงไปถึงระดับหมู่บ้าน รวมถึงองค์กรย่อยต่างๆ การตัดสินใจควรเป็นการ ตัดสินใจด้วยปัญญา บนพื้นฐานเจตนาที่เป็นธรรม คำนึงถึงประโยชน์ของประชาชน ซึ่งจะไม่ทำให้เกิด ปัญหาความขัดแย้ง

» **เสนอให้ใช้กลไกภายใต้หลักการของสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา ผสมผสานกับสามเสนา** เพื่อให้เกิดแนวทางการขับเคลื่อนเรื่องสัญญาประชาคมใหม่ที่เป็นรูปธรรม หลักการดังกล่าว ให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยง 3 ภาคีการพัฒนาหลัก คือ ภาคการเมือง ข้าราชการ ภาคประชาชน และนักวิชาการและนักธุรกิจ(หลักการสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา) เพื่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อน โดยหัวใจสำคัญของหลักการนี้คือ การเป็นเจ้าของร่วมกัน

» **พัฒนากลไกการราชการให้เข้าใจ เข้าถึง และร่วมกันพัฒนา** ส่วนราชการยังขาดความเข้าใจที่ถ่องแท้ และแยกส่วนกันทำงาน การพัฒนาที่ผ่านมายังไม่ได้ประยุกต์ใช้หลักการ “เข้าถึง เข้าใจ” อย่างแท้จริง แม้ในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีการสนับสนุนให้นำไปประยุกต์ใช้ แต่ก็ยังขาดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ในขณะเดียวกันยังแยกส่วนกันทำงาน โดยไม่ได้พิจารณาเป็นมิติเดียวกัน ไม่ได้พิจารณาอย่างสอดคล้องประสานกัน จึงเกิดความขัดแย้งขึ้น

(4.2) ควรให้ความสำคัญกับการสร้างดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขระดับพื้นที่ ควบคู่กับการพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขในทุกระดับ

(4.3) พัฒนาระบบการสามเสนาเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งอย่างมีประสิทธิภาพ โดยทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศที่อยู่ในชนบท เพื่อให้เขาได้มีโอกาสให้ความเห็น หรือนำเสนอแนวความคิดจากเบื้องล่าง ขึ้นมาสู่ข้างบน ซึ่งอาจจะต้องสร้างรูปแบบชุมชนเข้มแข็งให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริง โดยมีกระบวนการที่ต้องเปิดโอกาสให้มีการรับฟังประชาชนอย่างตั้งใจจริงเป็นเรื่องสำคัญ และจัดให้มีและใช้กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ย และจัดให้มีเวทีสำหรับการเจรจา โดยต้องมีคนกลางที่เข้าใจหลักการ เจรจายึดจุดสนใจ ไม่ใช่จุดยืน

(5) ประเด็นความเห็นเพิ่มเติมอื่น ๆ

(5.1) ควรใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ข้อเสนอทิศทางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ของ สศช. ในหลายเรื่องมีการใช้ภาษาที่เข้าใจยาก เช่น สถาปัตยกรรมทางสังคม อภิวัดณ์ สัญญาประชาคม จิตสาธารณะ ซึ่งยังไม่เข้าใจอย่างชัดเจนว่า แปลว่าอะไร ควรใช้ภาษาง่ายๆ เพื่อสื่อให้สาธารณชนเกิดความเข้าใจว่า ทิศทางการพัฒนากำลังจะดำเนินการในเรื่องใด และหากจำเป็นต้องใช้คำเหล่านี้ ควรกำหนดนิยามให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้าใจตรงกัน

(5.2) กระบวนทัศน์แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 เป็นการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ค่านิยม วัฒนธรรม กระบวนทัศน์ใหม่ของการพัฒนาเศรษฐกิจน่าจะเป็นเรื่องของ การอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์ สังคม สิ่งแวดล้อม ค่านิยม ความเชื่อ และวัฒนธรรมต่างๆ แผนที่ผ่านมา มีกระบวนทัศน์ของการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเรื่องของการแข่งขัน และให้ความสำคัญกับการเติบโตในเชิงตัวเลขและการตอบสนองความต้องการมนุษย์เท่านั้น แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ควรต้องก้าวไปอีกระดับหนึ่งสร้างในมิติใหม่ โดยเฉพาะในเรื่องกระบวนทัศน์ควรปรับทั้งกระบวนทัศน์ของแผนและของผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย

(5.3) แผนพัฒนาประเทศ ควรเพิ่มเติมประเด็นด้านการเมือง

การทหาร ชื่นชมที่ สศช. ได้เปลี่ยนแนวคิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมาเป็นการพัฒนาประเทศ ซึ่งเป็นแนวคิดที่เปิดกว้างและสามารถสะท้อนปัญหาต่าง ๆ ได้เกือบจะครบถ้วน แต่ยังคงขาดในเรื่องของการเมืองและการทหาร ซึ่งในแผน 11 น่าจะครอบคลุมแนวคิดหรือภาพกว้างที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเหล่านี้ไว้ด้วย ไม่ต้องจัดทำรายละเอียด เพราะจะเป็นส่วนที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการต่อไป

(5.4) ควรมีกระบวนการขับเคลื่อนให้สังคมยอมรับ คล้ายกับ

กระบวนการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ 2540 ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนที่มีหลักการ มีการศึกษา มีองค์ความรู้ มีการเรียนรู้ร่วมกันจากทางวิชาการ โดยโครงสร้างการขับเคลื่อนเกี่ยวข้องกับคนทุกระดับ ตั้งแต่ส่วนย่อยในสังคมไปจนถึงระดับมหภาค ระดับประเทศ และเรียนรู้ร่วมกันไปเรื่อย ๆ โดยไม่ต้องตั้งโจทย์ว่าจะขับเคลื่อนตามธงที่กำหนดไว้เท่านั้น เมื่อได้ประเด็นหรือสาระความรู้ใหม่ก็เพิ่มเติมเข้าไป ก็จะได้สาระที่เป็นความต้องการเป็นประโยชน์ร่วมที่แท้จริง ทั้งนี้ภาครัฐไม่ต้องกังวลในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพูดคุยภาษาแผน เพราะในช่วงที่มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ ประชาชนในพื้นที่สามารถรับรู้เข้าใจ และพูดคุยแลกเปลี่ยนสาระ แก่นสาร และวัตถุประสงค์ของรัฐธรรมนูญได้

(5.5) จัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ด้วยกระบวนการประชาเสวนาใน

พื้นที่ทั่วประเทศ เพื่อค้นหาความต้องการที่แท้จริงของประชาชน ควรจัดทำเวทีสาธารณะโดยกระบวนการประชาเสวนา (สานเสวนา) หรืออาจใช้คำว่า Public Liberation เพราะเราต้องการหาทางออกจากความคิดเห็นของประชาชนอย่างแท้จริง โดยทำทั่วประเทศในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ในลักษณะเดียวกันกับที่สาธารณะสุขแห่งชาติ มีการทำเวทีเพื่อหาธรรมนูญสุขภาพ ทำจากคนทุกกลุ่มในสังคม ทำหลายๆ เวที ซึ่งมีหลายคนที่มีาร่วม บอกว่าเป็นกระบวนการประชาธิปไตยใหม่ที่ประชาชนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างแท้จริง และได้ข้อยุติร่วมกันออกมาเป็นฉันทามติ ซึ่งเป็นกระบวนการหาฉันทามติ โดยค่อยๆ รับฟังกันและ หาทางออก หาข้อสรุปร่วมกัน สำหรับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ควรใช้โจทย์ใหม่ว่า “ทางออกของประเทศไทยอย่างยั่งยืนสู่สันติธรรม” โดยมีกระบวนการให้ประชาชนในระดับรากหญ้าเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น มีสิทธิ มีเสียง เพื่อให้เป็นสัญญาของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน (เป็นสัญญาของประชาชนที่ได้มาจากประชาชนอย่างแท้จริง) ซึ่งจะเกิดได้จากกระบวนการที่มาจากสานเสวนากัน เกิดเป็นความเห็นสาธารณะที่มาจากประชาชนจริงๆ ไม่ได้มาจากความต้องการของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น

(5.6) ควรมีมาตรการตรวจสอบการทุจริตของข้าราชการ ในโครงการ

ต่างๆ อย่างเข้มงวด เช่น โครงการจัดประชุมสัมมนา ที่ข้าราชการไม่เห็นความสำคัญ ไม่ได้เข้าร่วมสัมมนา ควรมีแนวทางแก้ไข คือ ควรมีการตรวจสอบเวลา และมีหน่วยงานตรวจสอบว่าเป็นการหนี/ขาดราชการหรือไม่ นอกจากนี้ ภายหลังจากประชุมไม่มีการติดตามประเมินผล หรือติดตามว่าโครงการนั้นขยายผลไปเพียงใด

3. แนวทางการดำเนินงานในระยะต่อไป

สำนักงานฯ จะได้นำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะข้างต้นไปพิจารณาประกอบการจัดทำกรอบ
แนวทางการศึกษาวิจัย การจัดทำรายละเอียดในการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ตลอดจนการ
กำหนด กระบวนการและขั้นตอนในการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 โดยการมีส่วนร่วมของภาคีการ
พัฒนาทุกภาคส่วนต่อไป

สรุปผลความคิดเห็นผู้เข้าร่วมประชุมประจำปี 2552 ของ สศช.

ผลการสำรวจความคิดเห็นผู้เข้าร่วมประชุมประจำปี 2552 ของ สศช. เรื่อง “จากวิสัยทัศน์ 2570...สู่แผนฯ 11” เกี่ยวกับการได้รับประโยชน์และความคุ้มค่า ความรู้ที่ได้รับจากการประชุม ความพึงพอใจต่อการนำเสนอและอภิปรายในภาคเช้า และการจัดประชุมประจำปี 2552 ของ สศช. สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมประชุม

ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีการตอบรับหนังสือเชิญเข้าร่วมการประชุมประจำปี 2552 ของ สศช. รวม 1,482 คน คิดเป็นร้อยละ 48.75 ของจำนวนหนังสือเชิญทั้งหมด (3,040 คน ไม่รวมเจ้าหน้าที่ สศช.) ซึ่งในปีนี้มี การเชิญนิสิตนักศึกษาตามมหาวิทยาลัยต่างๆ ให้เข้าร่วมการประชุมประจำปีฯ รวม 200 คน และเปิดโอกาสให้ประชาชนแจ้งความประสงค์ขอเข้าร่วมประชุมได้โดยตรงอีก 200 คน โดย ผู้เข้าร่วมประชุมได้ตอบแบบสอบถาม รวม 558 คน คิดเป็นร้อยละ 34.88 ของผู้เข้าร่วมประชุมที่นั่งในห้องประชุมใหญ่และห้องประชุมกลุ่มย่อย (1,600 คน) ซึ่งส่วนใหญ่ ร้อยละ 53.99 เป็นเพศหญิง มีอายุ ในช่วง 50 – 59 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.10 และ ร้อยละ 52.88 มาร่วมประชุมประจำปีของ สศช. เป็นครั้งแรก รองลงมาเป็นผู้ที่เคยร่วมประชุมฯ มากกว่า 3 ครั้ง ร้อยละ 26.44 ส่วนสถานะอาชีพของ ผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่ ร้อยละ 55.82 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด เป็นเจ้าหน้าที่ภาครัฐ / รัฐวิสาหกิจ รองลงมา ร้อยละ 12.01 เป็นนักวิชาการในสถาบันการศึกษา / วิจัย ร้อยละ 9.06 เป็นนักธุรกิจ / พนักงานภาคเอกชน ร้อยละ 8.50 เป็นนิสิตนักศึกษา ร้อยละ 5.55 เป็น วุฒิสภา ข้าราชการบำนาญ ส่วนที่เหลือได้แก่นักพัฒนา / เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน เกษตรกร / ผู้นำเกษตรกร พระภิกษุ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ ประชาชนทั่วไป

2. ความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมการประชุม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าตนเองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาประเทศในอนาคตใน ระดับมาก ร้อยละ 53.72 รองลงมา ระดับปานกลาง ร้อยละ 41.82 ส่วนความรู้เกี่ยวกับผลการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการที่ดีของประเทศที่ผ่านมาส่วนใหญ่เห็นว่าตนเองได้รับความรู้ใน ระดับปานกลาง ร้อยละ 58.24 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

ที่	เรื่อง	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่พึงพอใจ
1.	ผลการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการที่ดีที่ผ่านมา	31.11	58.24	9.44	1.11
2.	ทิศทางการพัฒนาในอนาคต	53.72	41.82	2.97	1.49

3. การประเมินความสำเร็จของการจัดประชุมประจำปี

3.1 การจัดประชุมสามารถบรรลุวัตถุประสงค์สร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 68.95 เห็นว่าการเข้าร่วมประชุมประจำปีในครั้งนี้มีความคุ้มค่ามาก โดยร้อยละ 36.25 ให้เหตุผลว่าคุ้มค่าเพราะ **ได้รับความรู้เกี่ยวกับแผนฯ ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมจากหลากหลายมุมมอง** ร้อยละ 20.84 สามารถนำความรู้ที่ได้รับนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาองค์กรชุมชนในพื้นที่ สังคม การวางแผนของหน่วยงาน ร้อยละ 16.67 ได้รับความรู้เกี่ยวกับกรอบ แนวคิดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ชัดเจนขึ้น และ ร้อยละ 12.08 ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมการแสดงความคิดเห็น

3.2 การบริหารจัดการ ซึ่งพิจารณาจากการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดประชุมประจำปีของ สศช. พบว่า

1) **ภาพรวมของการจัดประชุมประจำปีของ สศช.** ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 61.90 รองลงมา พึงพอใจระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 31.99 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

2) **การนำเสนอและอภิปรายในภาคเช้า** ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการนำเสนอและอภิปราย “แนวคิด ทิศทางการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11” โดยรวมระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 59.14 และการนำเสนอวิดิทัศน์ “ทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11” คิดเป็นร้อยละ 46.83 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

3) **การอำนวยความสะดวกผู้เข้าร่วมการประชุม** ผู้เข้าร่วมประชุมมีความพึงพอใจระดับมาก ด้านการลงทะเบียนมีความสะดวก รวดเร็วมากที่สุดถึงร้อยละ 86.03 รองลงมาเป็นระบบเสียงในห้องประชุมรับฟังได้ชัดเจน ร้อยละ 85.72 การต้อนรับของเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 79.78 และด้านสถานที่มีความเหมาะสม สะดวกสบาย ร้อยละ 74.58 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

ที่	เรื่อง	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่พึงพอใจ
1.	ภาพรวมของการจัดประชุมประจำปีของ สศช.	61.96	36.90	0.68	0.57
2.	การนำเสนอวิดิทัศน์ เรื่อง “ทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11”	46.83	46.83	4.03	2.30
3.	การนำเสนอและอภิปรายเรื่อง “แนวคิด ทิศทางการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11” โดยรวม	58.14	39.29	0.58	0.98
4.	การอำนวยความสะดวก				
	• การลงทะเบียนมีความสะดวก รวดเร็ว	86.36	13.26	0.19	0.18
	• ระบบเสียงในห้องประชุมรับฟังได้ชัดเจน	85.04	13.00	0.96	0.00

ที่	เรื่อง	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่พึงพอใจ
	• การต้อนรับของเจ้าหน้าที่ที่สร้างความประทับใจกับผู้เข้าร่วมประชุม • สถานที่ประชุมประจำปี 2552 มีความเหมาะสม สะดวกสบาย • การให้บริการอาหารแก่ผู้เข้าร่วมประชุมมีเพียงพอ • การดำเนินการด้านพิธีการและขั้นตอนการประชุม • การอำนวยความสะดวกในเรื่องต่างๆ • การจัดที่นั่งของผู้เข้าร่วมประชุมมีความเหมาะสม • การได้ทราบข้อมูลชี้แจงระหว่างการประชุมทั้งภายในและภายนอกห้องประชุม • การแสดงนิทรรศการด้านนอกห้องประชุมใหญ่	79.92	19.32	0.38	0.38
		75.00	22.90	2.10	0.00
		66.12	30.43	3.68	0.78
		63.95	34.72	0.76	0.57
		57.14	39.43	2.29	1.14
		54.61	37.82	7.20	0.17
		51.35	44.81	2.69	1.15
		24.56	55.51	15.67	4.26

4. ข้อเสนอแนะ

4.1 ข้อเสนอแนะต่อแนวคิด ทิศทางการพัฒนาในช่วงระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่

1) **ข้อเสนอแนะต่อวิทยากร** โดยผู้เข้าร่วมประชุมเห็นควรมีการปรับปรุงแก้ไขในบางเรื่องที่สำคัญ คือเรื่อง การนำเสนอไม่น่าสนใจ พูดมากเกินไป พูดคำกล้ำ ร ล ไม่ถูกต้อง ใช้ทับศัพท์ภาษาอังกฤษมากเกินไป / พูดเหินแหกคนอื่น พูดเร็ว ควรเสนอแนะแนวทางปฏิบัติ การนำเสนอ Power Point การแจกเอกสารของวิทยากร และควรเชิญผู้คิดนอกกรอบ ฯลฯ

2) **ประเด็นการพัฒนา** ที่ประชุมได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นการพัฒนาสอดคล้องกับข้อเสนอของเอกสาร สรุปได้ดังนี้

ข้อเสนอแนะ	ร้อยละ
ด้านการพัฒนาสังคม / ชุมชน / ท้องถิ่น • เป้าหมายเน้นการพัฒนาคนจน ทางเลือกการถือครองที่ดิน • การปลูกฝังค่านิยม วัฒนธรรมที่ดี จิตสำนึกสาธารณะ ความงามด้านศิลปะตั้งแต่อนุบาลอย่างถูกวิธี • การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับประชาชนและองค์กร • การพัฒนาด้านศาสนา หลักธรรม ดนตรี กีฬา	31.43
ด้านการติดตามประเมินผล • ควรเสนอผลการประเมินการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง • ควรมีการปรับปรุงแผนเป็นระยะๆ	21.43

ข้อเสนอแนะ	ร้อยละ
• ควรมีการสร้างมาตรฐานตัวชี้วัดที่ชัดเจน ด้านการวางแผน • ให้มียุทธศาสตร์พัฒนาการเมืองในแผน มีการบูรณาการทุกภาคส่วน	18.57 8.57
ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ • การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจรองรับบริบทโลกใหม่ / การลดการพึ่งพายังไม่ชัดเจน • การพัฒนาการเกษตรภาครัฐควรเป็นผู้สนับสนุน • การกำหนดตำแหน่งของประเทศด้านอุตสาหกรรม บริการ เกษตร ยังไม่มี ด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม • ควรมีกลไกสร้างความร่วมมือระหว่างประชาชน องค์กรภาคเอกชนกับภาครัฐที่ชัดเจน • การแก้โลกร้อนควรมีการบูรณาการแผนเข้าด้วยกัน • ควรมีการรักษาป่าให้ได้มากกว่าร้อยละ 45 /เพิ่มศักยภาพของชุมชนในการรักษาป่า ด้านการบริหารจัดการที่ดี • โรงเรียน สื่อ วัดร่วมกันป้องกันการคอร์รัปชัน ส่งเสริมให้มีคนดีมากขึ้น • พัฒนาระบบนิเวศของท้องถิ่นให้มากขึ้น	8.57

4.3 ข้อเสนอแนะต่อการอำนวยการ ที่สำคัญได้แก่เรื่อง ควรเน้นกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากทุกกลุ่มอาชีพมากขึ้น ควรมีการแจกเอกสารของวิทยากรทั้งภาคเช้าและภาคบ่าย นำสรุปผลการประชุม ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุมเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ สื่อต่างๆ ขาดสถานที่นั่งเบรก/คนให้บริการน้อย และให้มีการประชาสัมพันธ์ไปยังสถานศึกษามากขึ้น

ตารางที่ 25 : ข้อเสนอแนะด้านการอำนวยการ

ข้อเสนอแนะ	ร้อยละ
ด้านกระบวนการรับฟังความคิดเห็น - ควรเพิ่มการมีส่วนร่วมให้มีความหลากหลายมากขึ้น (รับฟังปราชญ์ชาวบ้าน / กลุ่มเยาวชน/กลุ่มแม่บ้าน / กลุ่มผู้ด้อยโอกาส / กลุ่มผู้สูงอายุ / กลุ่มผู้นับถืออิสลาม) - ควรมีการจัดในส่วนภูมิภาคและองค์กรระดับพื้นฐานในกลุ่ม อบท. /หมู่บ้านมากขึ้น - ควรสอบถามความคิดเห็นต่อสาธารณะ ว่าให้ความสำคัญในประเด็นเรื่องอะไรบ้าง	33.87
ด้านเอกสารประกอบการประชุม / Power Point - ควรแจกเอกสาร Power Point ของผู้อภิปราย - ควรมีการนำเสนอเนื้อหาสาระของผลการประชุม ผลสรุปของแต่ละกลุ่มย่อย และความเห็นของผู้เข้าร่วมประชุมลงในอินเตอร์เน็ต - เอกสารประกอบการประชุม Power Point ควรลงในเว็บไซต์ของสภาพัฒนา - ควรให้ดาวน์โหลดเอกสารประกอบการประชุมการประชุม จากเว็บไซต์ของสภาพัฒนา ก่อน	25.81
ด้านสถานที่และจัดเลี้ยง - ไม่มีที่นั่งเบรก สถานที่ค่อนข้างคับแคบ / คนให้บริการน้อย / อาหารเบรกตอนบ่าย มีไม่ทั่วถึง / มีจุดให้บริการน้อย - การจัดที่นั่งแน่นไป - ควรย้ายไปจัดที่ศูนย์สิริกิติ์บ้าง /สถานที่อยู่ไกล - ควรติดป้ายทางเข้าห้องน้ำ เป็นป้ายสูงที่มองเห็นชัดเจนแทนป้ายตั้งพื้น	19.35
ด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ - ควรมีการประชาสัมพันธ์และสื่อสารให้ประชาชนรับทราบการจัดทำแผนตรงตามความจริงอย่างต่อเนื่อง กว้างขวางและทั่วถึง - ควรมีการส่งแผนผัง/แผนที่ ห้องประชุม สถานที่จอดรถให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาล่วงหน้า / ไม่ชัดเจนในเรื่องสถานที่ / ขาดการประชาสัมพันธ์ในเรื่องการจอดรถ - ควรมีการถ่ายทอดการประชุมทั้งภาคเช้า-บ่ายทางเว็บไซต์ - นิทรรศการไม่ค่อยน่าสนใจ / นิทรรศการจัดเหมือนพอเป็นพิธี - ควรมีการประชาสัมพันธ์ตามสถานศึกษามากขึ้น	13.71
ด้านอื่นๆ - กระเป๋าใส่เอกสารควรมีกระดาดไนต์ ปากกาด้วย - ควรมีระยะเวลาการประชุม 2 วัน - แบบสอบถามควรมีการถามวุฒิการศึกษา	7.26
รวม	100
	(124 เรื่อง)

หมายเหตุ : ผู้ตอบแบบสอบถามตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ